

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

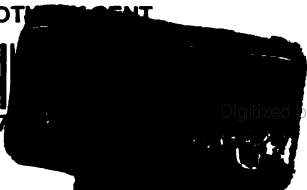
Hi 9585

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEK GENT

900000347

Digitized by Google

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCLXXVI.

**DEMONSTRATIO THEOREMATIS STVDENIA-
ni pro reductione æquationum, quas radices habent æquales:
Auctore Archidiacono IO. FRANCISCO DE TVSCHIS
a Fagnano, ex S. Honorii Marchionibus, Patricio Romano et
Senogallienfi.**

Clarissimus Vir, *Nicolaus de Martino*, in suæ Algebræ
Geometriæ promotæ Elementis, Tomo II. huius
Theorematis exhibet Demonstrationem; sed quia hæc in-
completa mihi videtur, non secus ac illa *P. Reyneau*, *Analy-
seos* demonstratæ Tomo J. placuit, illorum vestigia
inhaerendo, claram, et simul generalem Theorematis De-
monstrationem exhibere.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCLXXVI.

DEMONSTRATIO THEOREMATIS STVDENIA-

ni pro reductione æquationum, quas radices habent æquales:

Auctore Archidiacono IO. FRANCISCO DE TVSCHIS

a Fagnano, ex S. Honorii Marchionibus, Patricio Romano et

Senogallienfi.

Clarissimus Vir, *Nicolaus de Martino*, in suæ Algebræ Geometria promotæ Elementis, Tomo II. huius Theorematis exhibet Demonstrationem; sed quia hæc incompleta mihi videtur, non secus ac illa *P. Reyneau*, *Analyseos* demonstratæ Tomo I. placuit, illorum vestigiis inhaerendo, claram, et simul generalem Theorematis Demonstrationem exhibere.

LEMMA I,

Denotet a quantitatem positifam, vel negativam, vti libuerit Binomium $(x + a)^n$, siue

$$= (x + a) \left\{ \begin{array}{l} (x + a) \cdot X (x + a)^{n-1} \\ x^{n-1} + \frac{(n-1)}{1} x^{n-2} a + \frac{(n-1)}{1} X \frac{(n-2)}{2} x^{n-3} a^2 \\ + \frac{(n-1)}{1} X \frac{(n-2)}{2} X \frac{(n-3)}{3} x^{n-4} a^3 \dots \end{array} \right.$$

Ergo diuidendo vtramque Partem per $(x + a)$, et multiplicando per $p n a$.

$$p n a \left\{ \begin{array}{l} (1) p n a (x + a)^{n-1} = \\ x^{n-1} + \frac{(n-1)}{1} x^{n-2} a + \frac{(n-1)}{1} X \frac{(n-2)}{2} x^{n-3} a^2 \\ + \frac{(n-1)}{1} X \frac{(n-2)}{2} X \frac{(n-3)}{3} x^{n-4} a^3 \dots \end{array} \right.$$

LEMMA II.

Si termini Binomii $(x + a)^n$ per ordinem dispositi, hoc est

$$(A) \left\{ \begin{array}{l} x^n + \frac{n}{1} x^{n-1} a + \frac{n}{1} X \frac{(n-1)}{2} x^{n-2} a^2 + \frac{n}{1} X \\ \frac{(n-1)}{2} X \frac{(n-2)}{3} x^{n-3} a^3 + \frac{n}{1} X \frac{(n-1)}{2} X \\ \frac{(n-2)}{3} X \frac{(n-3)}{4} x^{n-4} a^4 \dots \end{array} \right.$$

multiplicentur per progressionem Arithmeticam 0, p, 2p, 3p, 4p,

Productum erit idem Binomium $(x + a)$ eleuatum ad dignitatem $(n - 1)$ ductum in $p n a$.

Nam

Nam series (A) euadet

$$(B) 0x^n + pna \left\{ \begin{array}{l} x^{n-1} + \frac{(n-1)}{1}x^{n-2}a + \frac{(n-1) \times (n-2)}{1 \times 2}x^{n-3}a^2 \\ + \frac{(n-1) \times (n-2) \times (n-3)}{1 \times 2 \times 3}x^{n-4}a^3 \dots \dots \end{array} \right.$$

quae non differt a secunda parte aequationis (1), erit ergo series (B) aequalis $pna(x+a)^{n-1}$. Q. E. D.

LEMMA III.

Binomium $(x+a)^n$ ductum in progressionem Arithmeticam

(C) $p, p+q, p+2q, p+3q, p+4q, \dots$
 deprimi potest ad dignitatem $(n-1)$, hoc est diuidi per $(x+a)$. Progressio (C) aequatur progressionibus

$$p, p, p, p, \dots$$

(D) $0, q, 2q, 3q, 4q, \dots$

Denotet p omnem numerum positium, vel negatum, atque etiam Zero, q omnem numerum positium, vel negatum, integrum, siue fractum.

Binomium $(x+a)^n$ ductum in progressionem (C) aequatur $p(x+a)^n + D(x+a)^{n-1}$; sed $p(x+a)^n = p(x+a) \times (x+a)^{n-1}$, et per Lemma II. $D(x+a)^{n-1} = nqa(x+a)^{n-2}$; ergo $C(x+a)^n = (p(x+a) + nqa) \times (x+a)^{n-1}$. Q. E. D.

LEMMA I,

Denotet a quantitatem positifam, vel negativam, vti libuerit Binomium $(x + a)^n$, siue

$$= (x + a) \left\{ \begin{array}{l} \frac{(x + a) \cdot X (x + a)^{n-1}}{1} \\ x^{n-1} + \frac{(n-1)}{1} x^{n-2} a + \frac{(n-1) X (n-2)}{1 \cdot 2} x^{n-3} a^2 \\ + \frac{(n-1) X (n-2) X (n-3)}{1 \cdot 2 \cdot 3} x^{n-4} a^3 \dots \end{array} \right.$$

Ergo diuidendo vtramque Partem per $(x + a)$, et multiplicando per $p n a$.

$$p n a \left\{ \begin{array}{l} \frac{(1) p n a (x + a)^{n-1}}{1} \\ x^{n-1} + \frac{(n-1)}{1} x^{n-2} a + \frac{(n-1) X (n-2)}{1 \cdot 2} x^{n-3} a^2 \\ + \frac{(n-1) X (n-2) X (n-3)}{1 \cdot 2 \cdot 3} x^{n-4} a^3 \dots \end{array} \right.$$

LEMMA II.

Si termini Binomii $(x + a)^n$ per ordinem dispositi, hoc est

$$(A) \left\{ \begin{array}{l} x^n + \frac{n}{1} x^{n-1} a + \frac{n X (n-1)}{1 \cdot 2} x^{n-2} a^2 + \frac{n X (n-1) X (n-2)}{1 \cdot 2 \cdot 3} x^{n-3} a^3 \\ + \frac{n X (n-1) X (n-2) X (n-3)}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4} x^{n-4} a^4 \dots \end{array} \right.$$

multiplicentur per progressionem Arithmeticam 0, p, 2 p, 3 p, 4 p,

Productum erit idem Binomium $(x + a)$ eleuatum ad dignitatem $(n - 1)$ ductum in $p n a$.

Nam

Nam series (A) euadet

$$(B) \ 0x^n + pna \left\{ \begin{array}{l} x^{n-1} + \frac{(n-1)}{1}x^{n-2}a + \frac{(n-1) \times (n-2)}{1 \times 2}x^{n-3}a^2 \\ + \frac{(n-1) \times (n-2) \times (n-3)}{1 \times 2 \times 3}x^{n-4}a^3 \dots \dots \end{array} \right.$$

quae non differt a secunda parte aequationis (1), erit ergo series (B) aequalis $pna(x+a)^{n-1}$. Q. E. D.

LEMMA III.

Binomium $(x+a)^n$ ductum in progressionem Arithmeticam

(C) $p, p+q, p+2q, p+3q, p+4q, \dots$
 deprimi potest ad dignitatem $(n-1)$, hoc est diuidi per $(x+a)$. Progressio (C) aequatur progressionibus

$$p, p, p, p, \dots$$

(D) $0, q, 2q, 3q, 4q, \dots$

Denotet p omnem numerum positium, vel negatiuum, atque etiam Zero, q omnem numerum positium, vel negatiuum, integrum, siue fractum.

Binomium $(x+a)^n$ ductum in progressionem (C) aequatur $p(x+a)^n + D(x+a)^{n-1}$; sed $p(x+a)^n = p(x+a) \times (x+a)^{n-1}$, et per Lemma II. $D(x+a)^{n-1} = nqa(x+a)^{n-2}$; ergo $C(x+a)^n = (p(x+a) + nqa) \times (x+a)^{n-1}$. Q. E. D.

NOVA ACTA ERUDITORUM

SCHOLIUM I.

Si loco psumatur $p + r$ sit, denotante tant r , quam m numerum quemcunque positum, patet, demonstrationem subsistere, sed tunc loco aequationis praecedentis haberetur $C(x + a)^n ((p + r m)(x + a) + m q a) X(x + a)^{n-1}$.

SCHOLIUM II.

Similiter liquet, quae dicta sunt de Binomio $(x + a)^n$ sibi locum vindicare, si pro Binomio $(x + a)^n$ sumatur Binomium $(x + x)^n$.

THEOREMA STYDENIANVM.

Si per quamlibet progressionem Arithmeticam (C) multiplicentur Termini per ordinem dispositi aequationis, quae plures radices aequales habet, sed non omnes, productum erit aequatio, quae omnes, una dempta, retinebit Radices aequales.

DEMONSTRATIO.

Aequatio, cuius secunda Pars = 0, et quae radices habet aequales, et inaequales, concipi potest, veluti orta, multiplicando aequationem, quae radices omnes habet aequales, per aequationem cuius radices omnes inaequales sunt.

Aequatio ergo partialis, quae omnes radices habet inaequales, poterit apte designari per $b + cx + dx^2 + fx^3 \dots$

Aequa-

Aequatio vero, quae radices omnes habet aequales, designabitur per Binomium $(x + a)^n$ vel Binomium $(a + x)^n$ harumque productum erit aequatio constans, ex radicibus inaequalibus, et aequalibus, ut sequitur, disposita.

(2) $(b + c x + d x^2 + f x^3, \dots) \times (a + x)^n = 0$ quae evolvendo Binomium $(a + x)^n$, et recte ordinata dabit

$$(E) \quad b a^n + \frac{n b a^{n-1} x}{1} + \frac{b (n(n-1) a^{n-2} x^2)}{1 \quad 2} + b \frac{(n(n-1)(n-2) a^{n-3} x^3)}{1 \quad 2 \quad 3}, \dots$$

$$(F) \quad + c a^{n-1} x + \frac{c n a^{n-2} x^2}{1} + \frac{c (n(n-1) a^{n-3} x^3)}{1 \quad 2}, \dots$$

$$(G) \quad + d a^{n-2} x^2 + \frac{d (n) a^{n-3} x^3}{1}, \dots$$

= 0

series ergo (E) multiplicabitur per progressionem

$$p, p + q, p + 2q, p + 3q, p + 4q, \dots$$

series (F) per progressionem

$$p + q, p + 2q, p + 3q, p + 4q, \dots$$

series (G) per progressionem

$$p + 2q, p + 3q, p + 4q, \dots$$

Ergo per Lemma III. et per Scholium I. et II. Binomium $b(a + x)^n$, $c x(a + x)^n$, $d x^2(a + x)^n$, non secus ac Binomium $b(x + a)^n$, $c x(x + a)^n$, $d x^2(x + a)^n$ dividi poterunt per $(a + x)$ vel $(x + a)$. Consequenter

6 . . . NOVA ACTA ERUDITORUM

aequatio (2) multiplicata per seriem (C) caeteras retinebit, vna dempta, radices aequales.

Hoc Theorema non solum in calculo differentiali, sed etiam in integrali vsum habet non contemnendum.

EIVSDEM AVCTORIS PROBLEMA:

Denotante tam r , quam n , quemcunque exponentem possibilem: Eleuare Binomium $(a^r + x^r)$ ad potestatem n .

SOLVTIO,

Praemittendum ducimus, quod ex potestatum formatione patet, quod primus Terminus Binomii sic eleuati erit a^{rn} ; deinde, quod omnes Termini post primum, posthabitis coefficientibus, hoc ordine procedunt

$$x^r + x^{2r} + x^{3r} + x^{4r} , \text{ et sic in infinitum.}$$

Denum, quod omnes coefficientes quantitatis x^r eleuatae ad potestatem, cuius index sit numerus par, sunt semper positiui. His praemissis fiat

$$(1) (a^r + x^r)^n = a^{rn} + B x^r C x^{2r} + D x^{3r} + E x^{4r} . . .$$

quae differentiata dabit

$$\begin{aligned} & + n r x^{r-1} d x (a^r + x^r)^{n-1} = \\ & \left\{ \begin{aligned} & + r B x^{r-1} d x + 2 r C x^{2r-1} d x ; \\ & + 3 r D x^{3r-1} d x + 4 r E x^{4r-1} d x \end{aligned} \right. \\ & \text{et multiplicando per } (a^r + x^r) \end{aligned}$$

$$+ n r x^{r-1} d x \quad (2)$$

$$(2) \quad (a^r + x^r) = \left\{ \begin{array}{l} B a^r + 2 C a^r x^r + 3 D a^r x^{2r} \\ + 4 E a^r x^{3r}, \dots + B x^r \\ + 2 C x^{2r} + 3 D x^{3r} \\ + 4 E x^4, \dots \end{array} \right.$$

ergo per aequationem (1) Pars Secunda eiusdem aequationis aequalis erit secundae Parti aequationis praecedentis; ideoque facta terminorum homologorum collatione, inuenietur $a^{rn} = B a^r$; consequenter

$$(3) \quad \frac{n a^{rn-r}}{1} = B$$

similiter inuenietur $B(n-1) = 2 C a^r$, et per aequationem praecedentem.

$$(4) \quad \frac{n(n-1) a^{rn-2r}}{1 \times 2} = C$$

Pariter erit $C(n-2) = 3 D a^r$, et per praecedentem aequationem

$$(5) \quad \frac{n(n-1)(n-2) a^{rn-3r}}{1 \times 2 \times 3} = D.$$

Non secus erit $D(n-3) = 4 E a^r$, et per aequationem praecedentem.

$$n \frac{(n-1)(n-2)(n-3) a^{rn-4r}}{1 \times 2 \times 3 \times 4} = E.$$

Ea.

6. NOVA ACTA ERUDITORUM

aequatio (1) multiplicata per seriem (C) caeteras retinebit, vna dempta, radices aequales.

Hoc Theorema non solum in calculo differentiali, sed etiam in integrali vsum habet non contemnendum.

EIVSDEM AVCTORIS PROBLEMA:

Denotante tam r , quam n , quemcunque exponentem possibilem: Eleuare Binomium $(a^r + x^r)$ ad potestatem n .

SOLVTIO,

Praemittendum ducimus, quod ex potestatum formatione patet, quod primus Terminus Binomii sic eleuati erit a^{rn} ; deinde, quod omnes Termini post primum, posthabitis coefficientibus, hoc ordine procedunt

$$x^r + x^{2r} + x^{3r} + x^{4r} \dots, \text{ et sic in infinitum.}$$

Denum, quod omnes coefficientes quantitatis x^r eleuatae ad potestatem, cuius index sit numerus par, sunt semper positui. His praemissis fiat

$$(1) (a^r + x^r)^n = a^{rn} + B x^r C x^{2r} + D x^{3r} + E x^{4r} \dots$$

quae differentiata dabit

$$\begin{aligned} &+ n r x^{r-1} d x (a^r + x^r)^{n-1} = \\ &\left\{ \begin{aligned} &+ r B x^{r-1} d x + 2 r C x^{2r-1} d x + \\ &+ 3 r D x^{3r-1} d x + 4 r E x^{4r-1} d x \dots \end{aligned} \right. \\ &\text{et multiplicando per } (a^r + x^r) \end{aligned}$$

$$+ n r x^{r-1} d x \dots$$

(2)

$$(2) \quad (a^r + x^r) = \left\{ \begin{array}{l} B a^r + 2 C a^r x^r + 3 D a^r x^{2r} \\ \quad \quad \quad \frac{n}{+n} \quad \quad \quad \frac{n}{+n} \\ + 4 E a^r x^{3r} \dots \dots + B x^r \\ \quad \quad \quad \frac{n}{+n} \quad \quad \quad \frac{n}{+n} \\ + 2 C x^{2r} + 3 D x^{3r} \\ \quad \quad \quad \frac{n}{+n} \\ + 4 E x^4 \dots \dots \\ \quad \quad \quad \frac{n}{+n} \end{array} \right.$$

ergo per aequationem (1) Pars Secunda eiusdem aequationis aequalis erit secundae Parti aequationis praecedentis; ideoque facta terminorum homologorum collatione, inuenitur $a^{rn} = \frac{B a^r}{n}$; consequenter

$$(3) \quad \frac{n a^{rn-r}}{1} = B$$

similiter inuenietur $B(n-1) = 2 C a^r$, et per aequationem praecedentem.

$$(4) \quad \frac{n(n-1) a^{rn-2r}}{1 \times 2} = C$$

Pariter erit $C(n-2) = 3 D a^r$, et per praecedentem aequationem

$$(5) \quad \frac{n(n-1)(n-2) a^{rn-3r}}{1 \times 2 \times 3} = D.$$

Non secus erit $D(n-3) = 4 E a^r$, et per aequationem praecedentem.

$$n \frac{(n-1)(n-2)(n-3) a^{rn-4r}}{1 \times 2 \times 3 \times 4} = E.$$

Et.

Eadem methodo caeteri poterunt coefficientes inveniri. Factis igitur debitis surrogationibus in secunda parte aequationis (1), obtinebimur

$$(6) (a + x)^n = \left\{ \begin{array}{l} \frac{a^n + na^{n-1}x + n(n-1)a^{n-2}x^2}{1 \times 2} \\ + \frac{n(n-1)(n-2)a^{n-3}x^3}{1 \times 2 \times 3} \\ + \frac{n(n-1)(n-2)(n-3)a^{n-4}x^4}{1 \times 2 \times 3 \times 4} \dots \end{array} \right.$$

SCHOLIUM I.

Si loco Binomii $(a + x)$ elevandum esset ad potentiam n Binomium $(x + a)$, nil aliud agendum erit, quam in Terminis aequationis (6) loco a ponere x , et pro x scribere a .

SCHOLIUM II.

Cum sit (T) $(a + x)^n =$

$$\left\{ \begin{array}{l} \frac{x^n + na^{n-1}x + n(n-1)a^{n-2}x^2}{1 \times 2} \\ + \frac{n(n-1)(n-2)a^{n-3}x^3}{1 \times 2 \times 3} \\ + \frac{n(n-1)(n-2)(n-3)a^{n-4}x^4}{1 \times 2 \times 3 \times 4} \dots \end{array} \right.$$

et

et (Z) $(a^r - x^r)^n = \dots$

$$\left\{ \begin{aligned} & a^{rn} - \frac{na^{rn-r}x^r}{1} + \frac{n(n-1)a^{rn-2r}x^{2r}}{1 \times 2} \\ & - \frac{n(n-1)(n-2)a^{rn-3r}x^{3r}}{1 \times 2 \times 3} \\ & + \frac{n(n-1)(n-2)(n-3)a^{rn-4r}x^{4r}}{1 \times 2 \times 3 \times 4} \dots \end{aligned} \right.$$

Liquet, quod summa Binomiorum (T + Z) id est $(a^r + x^r)^n + (a^r - x^r)^n$ aequalis sit omnibus terminis imparibus secundae Partis aequationis (6) in binarium ductis.

Ex aduerso differentia Binomiorum (T - Z), hoc est $(a^r + x^r)^n - (a^r - x^r)^n$ aequalis erit omnibus terminis paribus secundae Partis eiusdem aequationis (6), sed signo positio effectis, et per binarium multiplicatis.

Vt vero habeatur productum quantitatum (T), et (Z), siue $(a^{2r} - x^{2r})^n$ sufficit, vt in secunda parte aequationis (6) loco r ponatur 2r; et in signo ambiguo locus datur inferiori.

SCHOLIUM III.

Ex praecedentibus patet, coefficientes Terminorum Binomii $(a^r + x^r)^n$, posita tam a, quam r = 1, facillime haberi posse.

Ad hoc: Differentietur Binomium, eritque differentiale

B

(M)

(M) $\frac{+n}{1} dx (1+x)^{n-1}$, et n erit coefficientis secundi

Termini.

Rursum differentietur quantitas (M), posita dx constante, et habebitur

(N) $n(n-1) dx^2 (1+x)^{n-2}$

erique tertii Termini coefficientis $n \frac{(n-1)}{2}$ similiter differentiata quantitate (N), positaque dx constante obtinebitur

(O) $\frac{+n}{1} \frac{(n-1)}{2} \frac{(n-2)}{3} dx^3 (1+x)^{n-3}$

et quarti Termini coefficientis erit $\frac{n}{1} \frac{(n-1)}{2} \frac{(n-2)}{3}$.

Rursum posita dx constante, differentiale quantitatis (P) erit $n(n-1)(n-2)(n-3) dx^4 (1+x)^{n-4}$, ideoque quinti Termini coefficientis $n \frac{(n-1)}{1} \frac{(n-2)}{2} \frac{(n-3)}{3}$

$\frac{(n-4)}{4}$ eademque methodo caeteri coefficientes inveniuntur.

SCHOLIUM IV.

Lex, qua inuicem sibi succedant coefficientium denominatores, me non mouente apparet.

Exponens differentialis x , id est, dx dat coefficientis secundi denominatorem, nempe 1.

Exponens differentialis $x dx$ (posita dx constante) hoc est dx^2 ductum in denominatorem precedentis, dat

denominatorem coefficientis tertii Termini, id est
 1×2 .

Exponens differentialis $x dx^n$, id est, dx^n ductum
 in denominatorem termini praecedentis denominatorem dabit
 coefficientis quarti Termini, qui erit $1 \times 2 \times 3$, et sic
 de caeteris.

XENOPHONTIS HISTORIA GRAECA.

Recessit, animadversiones et Indicem adiecit, SAM. FRID.

NATHAN. MORVS, Gr. et Lat. ling. Professor Lips.

Accedit Leunclauiana versio.

Lipsiae, sumtu Schwikerti, Alph. I. pll, 18. octavo.

Incrementis aequae ac commodis rei litterariae expedit, si
 antiquae et grauis doctrinae cupidis copia est, magno-
 rum operum, Graecorum in primis Latinorumque Scripto-
 rum, partes quasdam seorsim editas consequendi, quo et
 sumtus in comparandis omnibus operibus minuitur, et te-
 rendorum spissiorum voluminum molestia tollitur, et cupi-
 ditas ex aliquo specimine reliqua scripta legendi incendi-
 tur. Quin etiam quid integri Operis vel lector in intelli-
 gendo, vel editor in illustrando, sequi et spectare debet,
 optime hoc partiti laboris genere cognoscitur. Quod, cum
 intellectum sit, de Plutarchi quidem singulis quibusdam
 scriptis illustrandis, praeclare meriti viri quidam docti fau-
 ere et plausu excepti sunt; et Xenophontis librorum lectio-
 nem adiuuare conati sunt, quicumque adhuc eius quaedam
 separatim publicari curassent, et nuper admodum Cyropae-
 diam,

dam, expeditionem Cyri; de re equeſtri libellum, vel primi, vel ſecundi expoſuiſſent. In Graeca vero eiusdem ſcriptoris Hiſtoria ſeorſim edenda, nunc primus, ex quo Hent, Valeſii conſilium effecta caruit, elaboravit, qui litterarum Graecarum, reiſque criticae et antiquariae peritiam aliis iam ſudam documentis, comprobavit, Cel. Morus. Videbat autem optime ſe in hoc opere eſſe verſaturum, ſi hiſtoriae antiquae cupidus, rerum, temporum, locorum, cauſarum, et totius nexus euentorum ſcientiam praebet; rei criticae amantibus veram textus indolem, et rationem de varietate lectionis iudicandi, declararet; tironibus denique aliquid adminiculi ad orationem graecam ſubtilius intelligendam exhiberet. Hinc tria fecit animaduerſionum genera. Nam quae ad ipſam hiſtoriam et Geographiam pertinent, et comparandis aliorum ſcriptorum locis explicantur, ea in infima quavis pagina poſita ſunt. Quae leſti omnia varietatem, emendationeſque et coniecturas viroꝝ doctoꝝ continent, ea medium intra verba auctoris Graeca et animaduerſiones hiſtoricas locum occupant; quae verò verba ſingula, aut ritus quòdam, aut aliquam antiquitatis partem illuſtrant, in Indicem Graecitatis collata ſunt, qui facile, ubi opus fuerit, ſuppleri poteſt ex Indice in Cyropaediam, cuius crebra ſit mentio, ab eodem Cel. Auctore conſeſto. Sed ubi longior de chronologia, geographia, antiquitate, aliſque rebus diſputatio eſſe inſtituenda; ſeorſim tractare ſuſcepit, et quidquid reperiret, tradidit in examine locorum quorundam hiſtoriae graecae Xenophontae, huic editioni prae miſſo. Continet id enim novem iſta capita. I.) Ad plures libri primi et ſecundi locos diſſeritur de annis belli Pſoꝝponneſiaci numerandis. II.) Ad I, 5. 10. diſſeritur de decem praetoribus Athenienſibus, qui ad Arginusas pugnarunt. III.) Ad I, 7. 10. de pſephiſmate Canonii. IV.) Ad II, 1. 6. de nomine Dariacii, regis Perſarum, et genealogia hoc loco tradita. V.) Ad II, 3, 17. de

The-

Theramenis cognomine Cotharnus. VI.) Ad III, 1, 1. quaeritur vtrum Xenophon an Themistogenes fuerit auctor commentariorum de expeditione Cyri minoris, qui hodie in operibus Xenophontis exstant. VII.) Ad III, 1, 6. differtur de Dercyllidae cognomine Sisyphus. VIII.) Ad VI, 2, 19. quaeritur de insulis Sphagiis. IX.) Ad VII, 5, 9. proponitur coniectura de Pellene aut Pallene, Arcadiae aut Laconicae oppido. Attenti lectores his excursibus adducuntur et adiuvabuntur ad istarum quaestionum ulteriorem contemplationem, vbi opus videbitur, adhibendam. Neque vero consilio optimo prorsus satisfactum esse ququam negabit: qui, quantumvis bono apparatu, variorum eruditorum obseruationibus, interpretationibus, animaduersionibus, hanc in rem congesto, Cel. Editori vti licuerit, plurimis tamen accurate intelligendis nunc demum viam muniendam fuisse perspexerit, atque adeo hanc editionem caeteris superioribus vberiore[m] repererit. Adiuuenta ab editionibus antiquis et versionibus, in hac editione adornanda, haec fere habuit: Editionem Aldinam vtramque, Venetiis 1503. et 1525 curatam, quarum prior est princeps operum Xenophontis editio, altera illius mera repetitio; Iuntinam secundam anni 1527. Florentiae editam, quae mera est Aldinae, seruatis etiam vitiis, iteratio. Caruit tamen ea quae 1517. prodiit, atque ab aliis memoratur, cui probabile est inesse lectiones quas Stephanus et Leunclavius se in libris inuenisse iactant; Brylingerianam, hoc est Basileensem, anno 1555. proditam, quae verbotenus recusa est in eadem officina 1568. habet optimas lectiones, ad eamque pariter Steph. et Leuncl. recensuisse Xenophonem videntur; Editionem Leunclavianam, Stephanianam secundam a 1581. priori enim non vltus est Welfianam de quarum indole et vsu, cum aliorum monitis, tum Ernestii ad Memorabilia Xenophontis Praefatione, disputatur. Vltus est Latinis versionibus Pirckhemeri, Aretini, huius tamen

non tam versione quam excerptis, Leunclauiana, quam et seorsim addere placuit, et Goldhagenii, Scholae Magdeburgensis Rectoris, Germanica: cuius simplex nec affectata dictio, intelligenterque vertendi peritia, eo valuit, ut consulentem plerumque adiuuaret et edoceret. Opus Codicum Manuscriptorum curauit. At Codicis tamen Veneti in bibliotheca d. Marci lectiones adhibuit eas, quae pro specimine e quatuor capitibus libri primi excerptae exstant paucae in Catalogo bibliothecae d. Marci, qui Venetiis a. 1740. prodit.

Ad Criticarum Animaduersionum genus refertur, quidquid ad restituendos librorum culpa corruptos locos, cum ex aliis rationibus, tum ex citationibus Grammaticorum et Glossographorum veterum, pertinet. Non omnia quae illi habent, aut libuit, aut licuit usurpare, alioqui multo plura huius generis videbantur colligi posse, cum ex editis illorum magistrorum scriptis, tum ex ineditis, ubi adhuc longe plura recondita latent, ad quae referenda scilicet iis est via, quibus Parisinis et Lugdunensibus bibliothecis uti licet. Sed vel ex iis, quae prolata sunt, statui et decerni poterit, non infimo, ut fere fit vulgo, loco et pretio monita istorum hominum esse habenda. Sic *γυνακιδῶν* vindicatur VII, 4, 23. auctore Phauorino. *Ἀμικτων* pro *ἀνικτων* recipitur VII, 5, 23. ex Harpocratio-
ne. Moridem tamen nolimus erroris accusatum esse, ideo quod *σικταί*, quo usus est Xenophon VII, 3, 6. Atticum, *γυνοστει* commune esse scribat; cum *γυνοστει* quoque saepius in Xenophontis adhibitum reperiat libris. Mentem Grammatici praeclare demonstrauit Pierseus in illa eruditissima bonaeque frugis plenissima ad Moeridem praefatione p. 33. verbo, quid sequendum sit, adnotat ad eundem p. 415. „Licuit omnibus scriptoribus Atticam formam vulgarem adhibere. Frustra sunt, qui ex his
erom-

exemplis Grammaticos erroris convincere conantur.^o Variorum doctorum coniecturae et sententiae passim, propriae quaedam etiam interdum memorantur, in quibus quaedam visae sunt mutationes non omnino necessariae. Cuiusmodi illam esse putamus, quae fit in verbis IV, 3, 17. his: Ἀγασίλαος μὲν ἐπὶ Δελφῶν ἀφιχόμενος δεκάτην τῶν ἐν τῇ Ἀσίας τῷ θεῷ ἀπέδουσεν, in quibus ἐκ τῆς Ἀσίας in locum ἐκ τῆς Ἀσίας substituitur, collato Plutarcho Agef. c. 19. hoc sensu, *νὲ τὰ ἐκ τῆς Ἀσίας σὶντ τὰ λάφυρα ἐκ τῆς Ἀσίας*. Sed quid necesse erat locum, unde esset praeda capta, nominare, sufficiebat dicere ex praeda, unde cunque parta, fuisse, quibus templum Delphicum honorasset. *Μενῶν*, quamquam pro certa emendatione in Indicem quoque relatum, explicatur atqui, tamen non apparet quid commodi lucretur locus VI, 3, 6. si pro μὲν ἔν, quod ibi legitur, diuifim recipiatur, cum praesertim nihil frequentius sit apud Xenophontem illa forma: Ὅτι μὲν ἔν, πάνυ μὲν ἔν. Quo ipso quoque explicatur a Suida: μενῶντες — τὸ ἀληθές, μᾶλλον μὲν ἔν. Nec vero quisquam interpretum, si a Leunclauio ad reliquos argumentari licet, quorum certe nemini de his mutandis in mentem venit, ideo minus sententiam verborum perspexit, aut minus accurate vertendo reddidit. Porro VII, 4, 23. vbi verba sunt: οἱ δὲ Ἀρκάδες ἀθρόοι συνασπιδῶντες, includitur ἀθρόοι, tanquam interpretamentum verbi συνασπιδῶντες. At ex verborum vicinia videtur intelligi, hanc vocem non facile abesse posse, praecedit enim κατὰ κέρας, cui, vi oppositorum, respondet ἀθρόοι. Iam ἀντεπυθάνετο III, 4, 10. quidni defendatur ex vsu verborum ἀνταιαπληρῶν Col. I, 14, ac similibus, Thucydidisque et aliorum locis obseruatis a Fischerō, Animaduers. ad Gramm. Well. p. 369. et Bauero in Philologia Thucydideo Paullina p. 219. in quibus praepositiones ἀντὶ et ἀνά, in compositione peculiari vi carent. Tum vero VII, 4, 38. ἠδὲνα ἀξιοῦντες ἦσαν ἕτε δειδίχαι pro dignum et aequum censebant, cur non potius vertatur: *nolebant*,

non tam versione quam excerptis, Leunclauiana, quam et seorsim addere placuit, et Goldhagenii, Schotae Magdeburgensis Rectoris, Germanica: cuius simplex nec affectata dictio, intelligenterque vertendi peritia, eo valuit, ut consulentem plerumque adiunxerit et edoceret. Ope Codicum Manuscriptorum caruit. At Codicis tamen Veneti in bibliotheca d. Marci lectiones adhibuit eas, quae pro specimine equatuor capitibus libri primi excerptae exstant paucae in Catalogo bibliothecae d. Marci, qui Venetiis a. 1740. prodit.

Ad Criticarum Animaduersionum genus refertur, quidquid ad restituendos librariorum culpa corruptos locos, cum ex alijs rationibus, tum ex citationibus Grammaticorum et Glossographorum veterum, pertinet. Non omnia quae illi habent, aut libuit, aut licuit vsurpare, alioqui multo plura huius generis videbantur colligi posse, cum ex editis illorum magistrorum scriptis, tum ex ineditis, vbi adhuc longe plura recondita latent, ad quae referenda scilicet iis est via, quibus Parisinis et Lugdunensibus bibliothecis uti licet. Sed vel ex iis, quae prolata sunt, statui et decerni poterit, non infimo, ut fere fit vulgo, loco et pretio monita istorum hominum esse habenda. Sic *γυνακιδῶν* vindicatur VII, 4, 23. auctore Phavorino. *Ἀμίνων* pro *ἀνίων* recipitur VII, 5, 23. ex Harpocratiōne. Moeridem tamen nolimus erroris accusatum esse, ideo quod *εἰςεται*, quo vsus est Xenophon VII, 3, 6. Atticum, *γῆσεται* commune esse scribat, cum *γῆσεται* quoque saepius in Xenophontis adhibitum reperiatur libris. Mentem Grammatici praeclare demonstrauit Pierseus, in illa eruditissima bonaeque frugis plenissima ad Moeridem praefatione p. 33. verbo, quid sequendum sit, adnotauit ad eundem p. 415. „Licuit omnibus scriptoribus Atticam formam vulgarem adhibere. Frustra sunt, qui ex his

exemplis Grammaticos erroris convincere conantur. Variorum doctorum coniecturae et sententiae passim, propriae quaedam etiam interdum memorantur, in quibus quaedam visae sunt mutationes non omnino necessariae. Cuiusmodi illam esse putamus, quae fit in verbis IV, 3, 17. his: Ἀγισίασος μὲν ἐστὶν Δελφῶν ἀφικόμενος δεκάτην τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῶ θεῷ ἀπιθυσεν, in quibus ἐκ τῆς Ἀσίας in locum ἐκ τῆς Ἀσίας substituitur, collato Plutarcho Agef. c. 19. hoc sensu, ἢ τὰ ἐκ τῆς Ἀσίας sint τὰ λάφυρα ἐκ τῆς Ἀσίας. Sed quid necesse erat locum, unde esset praeda capta, nominare, sufficiebat dicere ex praeda, undecunque parata, fuisse, quibus templum Delphicum honorasset. Μενῶν, quamquam pro certa emendatione in Indicem quoque relatum, explicatur atque, tamen non apparet quid commodi lucretur locus VI, 3, 6. si pro μὲν ἔν, quod ibi legitur, diuifim recipiatur, cum praesertim nihil frequentius sit apud Xenophontem illa forma: Ὅτι μὲν ἔν, πάνυ μὲν ἔν. Quo ipso quoque explicatur a Suida: μενῶνγε — τὸ ἀληθές, μάλλον μὲν ἔν. Nec vero quisquam interpretum, si a Leunclauio ad reliquos argumentari licet, quorum certe nemini de his mutandis in mentem venit, ideo minus sententiam verborum perspexit, aut minus accurate vertendo reddidit. Porro VII, 4, 23. ubi verba sunt: οἱ δὲ Ἀρκάδες ἀθρόοι συνασπιδῶντες, includitur ἀθρόοι, tanquam interpretamentum verbi συνασπιδῶντες. At ex verborum vicinia videtur intelligi, hanc vocem non facile abesse posse, praecedit enim κατὰ κέρας, cui, vi oppositorum, respondet ἀθρόοι. Iam ἀντεπυθάνετο III, 4. 10. quidni defendatur ex usu verborum ἀνταναπληρῶν Col. I, 24, ac similibus, Thucydidisque et aliorum locis obseruatis a Fischerō, Animaduersf. ad Gramm. Well. p. 369. et Bauero in Philologia Thucydideo Paullina p. 219. in quibus praepositiones ἀντι et ἀνά,, in compositione peculiari vi carent. Tum vero VII, 4, 38. ἰδένα ἀξιῶντες ἦσαν ὅτε δειδῶσι pro dignum et aequum censebant, cur non potius vertatur: nobis,

bent. vetabant quemquam vinciri, quandoquidem a se simpliciter est velle Act. XV, 38. Sed haec leuicula, ne cui tantum aliquid capere voluisse videamur, omittamus, et illic, unde digressi sumus, reuertamur. Laudauimus autem huius editionis bona, commendauimus usum eius, quem etiam obtinebit, etiam si de ea refingenda et augenda auditor ipse iam quoque cogitat.

DE SVBTLITATE ORATIONIS PHILOSOPHICAE: Auctore CAROLO ANDREA BELIO;

Poet. Prof. Publ. Ordin. in Acad.

Lipsiensi.

Saepe multos audiui, qui, quum in Philosophiae mentionem incidissent, veluti quodam furoris afflatu correpti, nihil nisi summam eius sublimitatem in ore haberent, et usque asseuerarent. Philosophiam non communi hominum sermone tradi posse nec debere, sed caelestem quandam requirere orationem. Quod quoniam mihi mirum videbatur, inprimis quia non eos solum, qui fere a disciplina academica recentes essent, sed illorum quoque nonnullos, qui Philosophi et esse et haberi vellent, vocibus istis vti memineram: saepius ex iis quaesui, quam suae sententiae vim rationemque esse putarent; sed nunquam ullam, aliam vocem exprimere ex iis potui, nisi quae vulgaria quaedam, atque otiosis et lippis et tomoribus nota, de diuina Philosophiae praestantia, balbusiret. Enimuero quum intelligerem, istorum hominum opinionem, ex fonte pestilenti haustam, latius manare, et per plerorumque nostris tempo-

poribus litterarum studia aemulantium fœcordiam, placidatque et a laboribus vacuæ vitæ amorem, vt vniuersæ doctrinae, ita praesertim veræ Philosophiæ, perniciem minarirem non negligendam, sed diligentius inspiciendam, et, hac temporis opportunitate oblata, in lucem proferendam censui. Constat enim, hanc nostram litterarum Vniuersitatem, omni fere tempore, barbariei ingruenti et grassanti fortiter restitisse, eamque a suis ceteris finibus repulisse; quamuis mutato semper vultu, variisque formis, monstrum illud saepius recurrisset. Hac igitur mente, hoc animo, nobis inabuenda videbatur iuuentus generosa, quæ litteris, potissimum ab humanitate dictis, operam esset olim nauatura, vt, quidquid veræ eruditioni officeret, id repudiandum, et ab hac antiqua bonarum litterarum sede arcendum iudicaret.

Neque verò dubito, quin omnes periti rerum iudices perspiciant, quantum detrimenti ista peruersa plurimorum opinio, de singulari quadam Philosophiæ sublimitate aut subtilitate, quam ipsi explicare non possunt, omnibus omnino litteris doctrinisque afferre possit, et iam cœperit. Nam quum apud omnes, hæc sententia recte atque vere obtineat, sine iusta Philosophiæ cognitione, in reliquis doctrinae partibus nil profici: mirum sit, si quis a Philosophia peruerse instructus harum cultum cupiat. In Theologia quidem, satis constat, tam corruptam quandam orationem, ab hac ipsa origine profectam inualuisse vt eruditissimi et humanissimi Theologi necesse ducerent, iuuenes certe ab ista peruersitate auocare, et ad honestius dicendi genus cohortari. Equidem haud ignoro, iam alios olim bonarum litterarum statores, in his *Ernestium*, Virum summum, vnicum omnis veræ doctrinae adhuc columen, et vocæ, et scriptis, maxime *Protasius de Philosophia populari*, istum ~~magnum et animis hominum explere styduisse: ve-~~

rum, quam erroneas opiniones apud plurimos impressas alius reperiantur, quam vere dicta, multi adhuc in isto errore suo perseverare maluerunt, quam

ἄλλον μῦθον ἀκρίβειαν

Ἢ μὲν θείηται ἴσως.

Quid? quod nonnullorum, sublimium dicam an obscurorum Philosophorum, stulta audacia eo progreditur, ut alios, qui elegantius de rebus philosophicis differant, atque vere subtiles sint, non odio solum persequantur, sed calumniis quoque petant. Nec desunt boni adolescentes, more seculi, scholarum fere abortus, qui cocco quodam impetu in horrida ista dumeta ruant, carduique agrestibus alens mentem velint. Sed ne querendo, aut accusando, tempus perdere, aut operam lectorum eludens videar, quaerens nunc placet, quid de illa vulgo iactata sublimitate in tradenda philosophia statuendum sit.

Primum vero illud intelligimus, nomen sublimitatis male hic usurpari, et haud debite, uti fieri solet, ex lingua theotifica vim suam habere. Nam quas Aristoteles, Longinus, Cicero, alique veteres et recentiores doctissimi rhetores, de sublimitate orationis tradunt et praecipiunt, eorum sane non maior melioris in decenda Philosophia, quam in alia quamvis doctrinae parte, usus erit; vel potius nullus erit. Verum, quum ne ipsi quidam sublimioris cuiusdam orationis philosophicae auctores et defensores certam eius rationem tenere videantur, certe explicare eam aut nolint, aut nequeant; vel ex eorum scriptis, vel sequentibus, tota ille orationis sublimitas erit diiudicata. Minus vero cognitum, tantum abest, ut videri verum in eorum oratione sublimitatem perspicias, ut potius verum dicendi genus humi repere videatur. Nam eorum commemorare prope modum potest, quorum tamen nonnulli cogunt, qui

existimarent, sublimitatem inesse in vocabulis artis, quos terminos technicos dicunt. Quo certe nihil stultius dici poterat. Nam huiusmodi vocabula in qualibet arte necessitas inuenit et protulit, ad rem, aut rei notionem, breuiter et distincte significandam et determinandam; quae eorum necessitas vbi nulla apparet, ibi nec vsus eorum probandus est. Stoicorum vero exemplum, qui nouo, et a communi sermone abhorrente dicendi genere, in Philosophia delectati, eoque auctoritatem sibi conciliare conati sunt, nemo sanus laudet, aut imitandum putet. Nam ne veteres quidem illorum differendi rationem hoc nomine probarunt, sed potius vel irriserunt, vel contemserunt. Ac licet Cicero eorum placita, libris suis philosophicis, interdum explicet, deque iis latius disputet: non tamen illorum dicendi genus sequitur, sed res atque sententias ab iis sumtas suae orationis filo format. Nec vero vnquam aliquis idcirco Stoicos sublimitatis reos fecit, quod vel in vocabulis discernendis nouandisque, vel in potestatibus eorum definiendis, arguti essent, sed doctissimus quisque eos suo abundare sensu passus est.

At, dicit aliquis, nonne in isto Stoicorum more philosophandi aliqua certe subtilitas cernitur, quam nostris, nominis vi non intellecta, assequi student? *Fieri potest, auctore Cicero Tuscul. I, 3 ut recte quis sentiat, et id, quod sentit, polite eloqui non possit.* Videmus igitur, quomodo isti, gloria sublimitatis desperata, subtilitatis laudem tueantur. Est enim profecto propria quaedam Philosophis subtilitas, ea quidem orationis virtus, quae omnia via ac ratione docet nihil superfluum, nihil curtum, nihil falsum, omnia recte dicit atque perspicue, nec modo sine vitio sententiarum verborumque, sed etiam cum elegantia quadam de rebus differit. Atque haec subtilitatis forma, quemlibet, puto, philosophiam profitentem, ita capiet, vt nemi-

nem eorum fore existimem, quin illius in complem et sibi
conquiescere cupiat. Nam hodie quidem nullum est genus
Philosophorum, quales Cicero se nosse testatur, Tuscul. II,
3. *qui ipsi profitantur, se neque distinde, neque distribute,
neque eleganter, neque ornate dicere et scribere.* Vereor au-
tem, ne plurimi, qui suae doctrinae subtilitatem tribuant,
veram eius rationem aut prorsus non teneant, aut certe
misere deserant. Stet igitur fides penes auctorem quon-
que. Nos quidem istam solam in Philosophia agnoscentes;
eam veram Philosophi subtilitatem esse breviter demonstra-
re institimus.

Atque in eo omnis erudita antiquitas, recentiorque
aetas illius vestigia premens, consentit, Philosophiam esse
pabulum animi, quo hominum ingenia ad omnem veritatis
cognitionem, humanitatisque cultum, alantur. Quam
ipsam ob causam singulae quoque Philosophiae partes, re-
distine, humanitatis disciplinae et habentur, et dicuntur.
Quodsi ope Philosophiae alii facultas intelligendi, diiudi-
candi vis acui, et animus cognitione rerum magnarum uti-
liumque, et imbui honestatis sensu debet, ea sane dispu-
tandi ratio requiri a Philosopho videtur, quae et subtilitate
et elegantia se commendat. Hanc vero admiratur doctissi-
mus quisque in illis antiquis Graecorum Latinorumque
Philosophis, quos ne nostri quidem, illorum ceteroquin
obrectatores, omnis Philosophiae principes, et locupletis-
simos auctores esse negat. Horum autem libros si quis
diligenter cognoverit, et cum recentiorum plerorumque
scriptis philosophicis contulerit, tantam orationis dissimili-
tudinem, quanta possit esse maxima, deprehenderit. E-
rgone dubitabit, vera philosophandi ratio sit subtilior? Non
habeo modo putem, nisi omni humanitatis sensu careat. Quis
enim illam subtilitatis umbratilis fictitatem, quam in Scho-
lasticorum, et recentiorum, ad illorum exemplum scriptis
li-

libris, ubique, cum quodam semper fastidio fontinas, Graecorum et Latinorum sermonibus de Philosophia, capiosis et praedulcibus, anteponat?

Est igitur, hoc loco excipiet aliquis, subtilitas etiam quaedam eorum, qui nulla adhibita disserendi elegantia, ratione ac via philosophantur? Sic sane, si nomine subtilitatis abuti velis, et ad orationem transferre, quam peritissimi dicendi magistri aridam potius atque ieiunam appellari iubent. Forfitan vero haud pauci me iniquitatis insimulent, qui nullam doctrinae philosophicae subtilitatem esse contendam, nisi cum aliqua orationis elegantia coniuncta sit. Equidem non sum nescius, apud Veteres etiam, tum Graecos, tum Latinos, genus Philosophorum fuisse, qui non tam elegantiae in dicendo, quam diligentiae in disputando, studiosi essent: qui accurate omnia definire, certa capita ac genera rerum ponere, et sub his formas ac partes singulas ordinare, denique generum formarumque causas exponere, et omnino artis dialecticae tenacissimi, vera a falsis, magno cum labore, nec sine prospero successu, discernere studerent, de verborum autem sententiarumque elegantia minime laborarent. Idem vero illud etiam scio, scripta illorum neminem praeter suos legisse, et splendidissimo quemque ingenio ea nisi contempsisse, certe tamen neglexisse. Sed Platonem, reliquosque Socraticos, auctore Ciceroe Tuscul. II, 3, et deinceps eos, qui ab his profecti erant, legerunt omnes, etiam qui illa non approbarent, aut non studiosissime consecretarentur. Causam vero, cur illi iacuerint neglecti, hi vero ab omnibus doctrinae eruditionisque cupidis fuerint cum delectatione lecti, facile quis intelligit.

Coetrum haec ipsa res effecisse videtur, ut subtilitate, quae vere et natura esset una, indueretur distinctio,

et alia in scholærum ymbria delitescens, tristis ac tetrica, cui prodire in lucem liceret, elegans atque erudita diceretur. Illam igitur priorem, nonnullis eorum, qui me in laude subtilitatis ipsis eripienda iniquiorem putabunt, facile concedam; modo mihi dens, verissimum esse, quod Cicero contendat, *hanc videtur perfectam esse Philosophiam, quâ de maximis questionibus copiose possit ornateque dicere. Quid? copiose atque ornate, non autem subtiliter? Legat, quicumque tam rustice vrget, libros istos Tusculanarum Questionum a Cicerone Philolopho conscriptos; iisque lectis et intellectis pronunciet, quid subtilitatis in iis desiderarit. Tum vero e suis scripulis vnam eodem questionem profert; subtilius explicatam isti quinque dierum scholâs, quas in totidem libros Cicero contulit.*

Quod si illa Dialecticorum diligentia non abhorret ab orationis elegantia, sed vtraque potius recte vtiliterque coniungitur; quaerendum deinceps videtur, quae causae sint, cur haec ab illa a plurimis non modo seiungatur, sed etiam prae ea contemnatur. Etsi vero plures huius peruersitatis causas reperiri arbitror, tres tamen, quae mihi videntur praecipuae, commemorare modo placet. Prima haud dubie est neglecta a nostris veterum Graecorum Latinorumque librorum lectio, vel propter ingenii tarditatem, vel propter delicatissimum inertissimae segnitiei fastidium. Quidquid enim vel seueri nostri morum magistri, vel delicati et otio abutentes homines, bellae, inquam, animas, contradicant, nunquam tamen vincant, eos falli, qui putant atque contendant, oceleros animi ingenique motus, qui et ad excogitandum acuti, et ad explicandum ornandumque sint copiosi, non alio modo certius excitari et agi, nisi Graecarum Latinarumque litterarum monumentis diligenter atque assidue legendis. Quod ipse usus et experientia quotidiana satis docere atque confirmare videtur. Nam

in

in omnibus doctrinae partibus eos fere et intelligendi prudentia, et eloquendi celeritate, excellere constat, qui Graecorum Latinorumque litteris subacta habent ingenia. Ceteros vero, qui non ita liberaliter instituti, sine iusta istarum litterarum cognitione ad quascunque doctrinae partes accesserint, vix apud mediocres homines dicere satis acriter atque dilucide posse videmus. Imperitiae enim plebeculae admirationem, vel potius stuporem, obscure aut ambitiose dicendo iniicere, is quidem plane nullus doctrinae fructus est putandus, qui in eo potius cernitur, ut, quae sentias de omni litterarum genere, ea subtiliter persequendo, audientium legentiumue animos liberali quadam voluptate perfundas, et differendo, quo velis, adducas.

Altera causa, quae nonnullos, qui Philosophiam profitentur, doctae illius et antiquae subtilitatis negligentiores reddat, ab eorum quadam obscuritatis affectatione videtur arcessenda. Sunt enim, qui obscuriori scientia delectentur, et obscurissima quaeque homine docto dignissima existiment. Verum, etsi magnam ingeniorum diuersitatem esse, et alium alia mentis facultate pollere, inter omnes constat; vereor tamen, ut isti obscuri viri magnam ingenii laudem vindicare sibi possint. Nam nobis nunc non est sermo de *Newtonis*, *Leibnitii*, *Wolffii*, similibusque philosophis, qui res obscuras, tamen valde utiles atque necessarias, indagant, et mente scientiaque comprehendere student; sed cum illis potius nobis res est, qui res notas, et ab aliis dilucide atque scienter explicatas, ita argutiis suis, persequuntur, ut eas obscuritate inuoluere laborent. Nemo enim sanus dubitet, quin vnicum philosophiae munus sit, ut res obscuriores clare et explicate tradat. Multi vero recentiorum philosophorum illud sibi proposuisse videntur, ut Kabbalistarum more, nomina nota notionibus obscuris et reconditis exponerent, et sedulitate mala arguta, et philosopho

sophia; quae maxime popularis esse deberet, mysticam quandam doctrinam consererent. Quis paullo humanior eorum studium operamque probet? Cicero quidem de Orat. III, 19. dicit: *ut ea, quas dicamus, intelligentur, assiqui possumus dicendo verbis usitatis, ac proprie demonstrantibus ea, quae significare volumus.* Horum vero oratio, tantum abest ut lumen adhibeat rebus, ut obscuritatem potius ac tenebras afferat. Nec unquam tales philosophi, qui obscuri et esse et haberi vellent, neque apud Graecos, neque apud Romanos, neque apud aliam gentem politioem, sunt laudem, quam peterent, consecuti; quam ceteri, qui perspicuitati et subtilitati eleganti studuerint, et viui somno in honore fuissent, et mortui cum maximo floreat. Est enim vulgo existimant, in philosophia res spectari, non verba pendi; plurimum tamen interesse quisque intelligit, quemadmodum de istis rebus dicatur. Atque id eo magis in tradenda philosophia spectandum videtur, quo certius constat, eam per reliquas omnes doctrinae partes diffundere laudem debere. Igitur hic imprimis illud *Aristotelis* praecceptum, Rhetor. III, 2. tenendum erit: *ἄλλως ἀγορεύειν οὐδὲν ἄνωγε σφαιτέρως γὰρ, ἢ τὸ ἄλογον, ἰδὲ μὴ διηλεῖ, ἐν πλείστοις τὸ ἡγιαιότερον λέγειν.*

Neque tertium illud, ad excusandam tristem et fœdum plerorumque inter recentiores subtilitatem valde, quod volunt, multas philosophiae partes tam subtiles et abstrusas esse, ut hominum plerorumque captum excedant, Fac enim, ut *natura multarum rerum veritatem, auctore Deo, in profundo penitus abstraxerit*, enimvero philosophus doctus et sapiens eam non limo oblectam, sed purgatam, et nitore suo naturali restitutam, producere in conspectum hominum debet. Atque id fieri posse, omnis philosophiae inventores Graeci, eosque secuti Latini, exemplo suo ostendunt. Nec audiendi sunt, qui aliud esse

dicent, familiari sermone, de rebus ad philosophiam pertinentibus, disserere, quod Cicero alique veteres fecerint; aliud, quod in scholis fiat, diuersas philosophicae doctrinae partes in arte tradere. Nam ea quoque, quae in scholis philosophorum via ac ratione docentur, sermonis elegantiam subtilitati coniunctam capere, praeter Veteres quosdam, *Ernestius* noster, editis solidioris doctrinae initiis, ostendit, eoque ab ipsa philosophia gratias inuit immortales. Omnino autem non intelligo, quid nostri, vitiosae suae orationis culpam in rerum ipsarum difficultatem subtilitatemque conferentes, sibi velint. Nam nullas res nouas, sed antiquitus plerasque iuuentas, et dudum explicatas ac demonstratas, tradere eos constat. In his vero repetendis, et vel voce vel scripto tradendis, nullae aliae iis sunt partes datae, quam vt subtiliter de iis disserendo, aditum ingenii discendi cupidis ad ea, quae recondita sint atque inter ora, cognoscenda patefaciant. Nonne vero in re difficili atque subtili, licet sermone facili et perspicuo vti? Cur igitur scholas philosophicas habent, si obscura non nisi obscure interpretari et explicare possint, neq̄ limati atque vere subtiles philosophi, qui res explicent propriis perspicuisque verbis, esse velint. Bene *Arminius*, in Epistola quadam ad *Ioannem Vytenbogardum* scripsit: *ineruditi est, imo incogitantis, non curare quibus verbis sententiam veram enuntiet.* Mihi vero ii, qui tetricae suae subtilitatis hanc afferunt causam, quod philosophia in obscuris, et quae sint supra plerorumque captum, rebus versetur, fateri potius videntur, ne sua quidem ipsorum ingenia esse talia, quae istas res capere, et super iis via ac ratione philosophari queant. Nam verissime profecto *Quintilianus*, Institutt. II, 3. dicit: *plerumque accidit, ut faciliora sint ad intelligendum, et lucidiora multo, quae a doctissimo quoque dicantur.* Paulo post: *erit ergo etiam obscurior, quo quisque deterior.*

sophia, quae maxime popularis esse deberet, mysticam quandam doctrinam conhaerent. Quis paullo humanior eorum studium operamque probet? Cicero quidem de Orat. III, 19. dicit: *ut ea, quas dicamus, intelligantur, affici qui possimus dicendo verbis usitatis, ac proprie demonstrantibus ea, quae significare volumus.* Horum vero oratio, tantum abest ut lucem adhibeat rebus, ut obscuritatem potius ac tenebras afferat. Nec unquam tales philosophi, qui obscuri et esse et haberi vellent, neque apud Graecos, neque apud Romanos, neque apud aliam gentem politiorem, sunt laudati, quam peterent, consecuti; quum ceteri, qui perspicuitati et subtilitati eleganti studuerint, et viui summo in honore fuissent, et mortui cum maximo floreat. Est enim vulgo existimant, in philosophia res spectari, non verba pendi; plurimum tamen interesse quisque intelligit, quemadmodum de istis rebus dicatur. Atque id eo magis in tradenda philosophia spectandum videtur, quo certius constat, eam per reliquas omnes doctrinas partes diffundere lacem debere. Igitur hic imprimis illud *Aristotelis* praecceptum, Rhetor. III, 2. tenendum erit: *Ἀκρίως ἀκρίως, οὐδὲν εἶναι σημαίνει γὰρ, ἐπεὶ ὁ λόγος, ἰδὲν μὲν διὰ δὲ, οὐ κείνου τὸ ἴδιον ἔχει.*

Neque tertium illud, ad excusandam tristem et fœdum plerorumque inter recentiores subtilitatem valde, quod volunt, multas philosophiae partes tam subtiles ac nouas esse, ut hominum plerorumque captum excedant, Fac enim, ut *natura multarum rerum veritatem*, auctore *Democrito*, *in profundo penitus abstruserit*, enimvero philosophus doctus et sapiens eam non limo obolitam, sed purgatam, et nitore suo naturali restitutam, producere in conspectum hominum debet. Atque id fieri posse, omnis philosophiae inventores Graeci, eosque secuti Latini, exemplo suo ostendunt. Nec audiendi sunt, qui aliud esse

dicent, familiari sermone, de rebus ad philosophiam pertinentibus, disserere, quod Cicero aliique veteres fecerint; aliud, quod in scholis fiat, diuersas philosophicae doctrinae partes in arte tradere. Nam ea quoque, quae in scholis philosophorum via ac ratione docentur, sermonis elegantiam subtilitati coniunctam capere, praeter Veteres quosdam, *Ernestius* noster, editis solidioris doctrinae initiis, ostendit, eoque ab ipsa philosophia gratias inuit immortales. Omnino autem non intelligo, quid nostri, vitiosae suae orationis culpam in rerum ipsarum difficultatem subtilitatemque conferentes, sibi velint. Nam nullas res nouas, sed antiquitus plerasque iuuentas, et dudum explicatas ac demonstratas, tradere eos constat. In his vero repetendis, et vel voce vel scripto tradendis, nullae aliae iis sunt partes datae, quam vt subtiliter de iis disserendo, aditum ingenii discendi cupidis ad ea, quae recondita sint atque inter ora, cognoscenda patefaciant. Nonne vero in re difficili atque subtili, licet sermone facili et perspicuo vti? Cur igitur scholas philosophicas habent, si obscura non nisi obscure interpretari et explicare possint, nec limati atque vere subtiles philosophi, qui res explicent propriis perspicuisque verbis, esse velint. Bene *Arminius*, in Epistola quadam ad *Ioannem Vytenbogardum* scripsit: *ineruditi est, imo incogitantis, non curare quibus verbis sententiam veram enuntiet.* Mihi vero ii, qui tetricae suae subtilitatis hanc afferunt causam, quod philosophia in obscuris, et quae sint supra plerorumque captum, rebus versetur, fateri potius videntur, ne sua quidem ipsorum ingenia esse talia, quae istas res capere, et super iis via ac ratione philosophari queant. Nam verissime profecto *Quintilianus*, Institutt. II, 3. dicit: *plerumque accidit, ut faciliora sint ad intelligendum, et lucidiora multo, quae a doctissimo quoque dicantur.* Paulo post: *erit ergo etiam obscurior, quo quisque deterior.*

Tum vero non magnam, aut potius nullam utilitatem, ex ista ieiuna recentiorum philosophandi ratione, nec ad reliquas doctrinae partes, nec ad reipublicae gubernationem, nec ad hominum societatem, nec ad vitae cultum redundare posse, omnes intelligent. Nam si ea nil prodest ad apte subtiliterque de re quavis dicendum, et scribendum, quis eius non spernendus erit usus in docendis artibus atque doctrinis, in rebus pace belloque gerendis, in salute societatis humanae tuenda, denique ad bene beateque vivendum? Nemo vero miretur, me de tali philosophiae utilitate ponere quaestionem. Hanc enim inde ab antiquissimis temporibus laudem philosophiae esse, ut mentes animosque rerum plurimarum et optimarum cognitione alant, atque vitam publicam et privatam pulcherrimis institutis regat, nemo est qui ignoret. *Aelianus* quidem *Varr. Hist. III; 17.* magnum philosophorum, quorum sapientia prudentiaque magnae civitates steterunt, numerum refert. Atque *Plato* quum auctor sit, optime gubernari rempublicam, quae philosophis sit commissa, nulla sane modo tetricis illis et umbraticis philosophiae doctoribus gubernacula civitatum regendarum vult tradi, sed hominibus potius doctis atque eruditis, qui universam omnium rerum naturam plane perspectam habeant, luculenterque explicare possint.

Nec obiiciat aliquis, hodie neminem eorum, qui philosophiam profiteantur, capessere rempublicam. Nam ex horum tamen scholis tales evadere iuvenes debent, qui vitam aliquando operam reipublicae navent. Quod in ipsis fuit philosophandi genus, fortasse acutum, sed abhorrens ab usu publico, obscurum, exile, ieiunum, praestit, ipsi viderint. In reliquis vero doctrinae partibus recte cognoscendis, atque tractandis, quantum illa vulgaris philosophandi ratio profit, vel potius obsit, perique tum, quam sero, sentiunt, cum dicere de iis aut scribere coguntur.

tar. Quis enim huius, de qua loquimur, philosophiae usus in eloquentia? Cicero quidem in omnibus suis Rhetoricis libris hunc philosophiae fructum ita ostendit, ut e philosophorum scholis optimos Oratores eeadere obtineret. An vero idem illud de nostris plerorumque scholis gloriam liceat? Mihi quidem saepissime hac de re cogitanti, locus nobilis e *Gellii Noctib. Att. V, 15.* in mentem venit, ubi post relatum huiusmodi quaestionem acutam, ita concludit: *Hos aliosque tales argutae delectabilisque desidia oculos quum audiremus, vel lectitaremus; neque in his scrupulis, aut emolumentum aliquod solidum, ad rationem vitae pertinens, aut finem ullum quaerendi videremus: Ennianum Neptolemum probabamus, qui profecto ita ait:*

Philosophandum est paucis. Nam omnino haud placet.

Neque vero miror, si multis, qui hanc de philosophia differendi rationem sequuntur, idem accidat, quod Pacuviano Amphioni euenit, auctore *Cicerone de Diuinat II, 64.* qui cum obscurius dixisset, Attici respondent: *non intelligimus, nisi aperte dixeris.* Necesse enim est, ut totum illud philosophandi genus, auditoribus subinde oscitantibus, displiceat. quum magno verborum apparatu, magnaque animi contentione, friuola quaeque, et in nullam partem utilia, vnius cuiusdam placita, subtilius, ut putant, id est obscurius, explicantur. Sed de hoc mox deinceps plura dicemus. Nunc de utilitate huius philosophiae quaerimus. Quis autem Historicus, quis Orator, quis Poeta, quis denique sanus, istam ei laudem tribuat, quam a *Cicerrone Tusculan. V, 2. sqq.* philosophiae tributam summa cum voluntate legimus.

At vero certe existimandum erit, illam vulgarem philosophandi rationem cum quidam animi oblectatione contentam esse, quae pluribus eam commendat. Jam supra

mentionem facimus, qualia ferè ingenia effens, quae obferitate magis, quam perfpicuitate tenerentur. Hoc loco illud modo tenendum est, non id quæri, vtrum ingenium et liberaliter instituta mens, ex inuestigatione atque cognitione rerum abditarum, percipere voluptatem possit et debeat: sed potius illud, an docti et prudentis philosophi sit, adolescentes philosophiæ addiscendæ cupidos, horrido atque inculto philosophandi genere, a vere philosophiæ suavitate arcere? Ille fortasse non iniucundus labor nonnullis fuerit, hæc autem consuetudo ab omni humanitate abherere videtur. Alia vana contemplantis exercitatio, alia docendi ratio esse debet. Nos quidem industriæ, quam quisque in vero inuestigando consumit, modum non statimus: attamen hæc semper cautione opus esse indicamus, ne quis puset, omnia, quæ magno cum labore ipse cognouerit, omnibus atque scitu necessaria atque iucunda, adeoque per omnes ambages eodem studio, eadem viribus contentione, indaganda esse.

Hæc vero refat, ut de via ac ratione, veram illam, quam diximus, orationis philosophicæ facultatem comparandi et obtinendi, nonnulla præcipiamus. Nam acerbis quidem temporibus et maiorem philosophis adhibendam esse curam arboror, ut eam in docendo subtilitatem sequantur, quæ maxime perfpicuitati, insitæque breuitati inferuat, quo magis plerique nostrorum philosophiæ studia æmulantium ordine locoque et ætate, Græciæ Romanisquæ philosophicæ disciplinæ operam dantibus sunt dispensæ. Primum igitur, idque non nouum quidem, sed vulgo neglectum, ideoque serio philosophiam discuntibus atque docentibus inculcandum præceptum est, ut ab iis lectioni veterum Scriptorum plus temporis et operæ tribuatur, quam fieri a plerisque solbat. Huius librorum græcæ ac latinorumque lectionis contentum, supra iam causis con-

concreueramus, cur plurimos de subtilitate philosophica peruerse iudicare putaremus. In quo nos minime falli certissime perspiciet, si quis Veterum illorum philosophandi rationem cum recentiorum plerorumque doctrina contulerit. Si igitur Graecorum Latinorumque instituto, quod omnium Seculorum grauissimi doctissimique homines probarunt atque commendarunt, tractare philosophiam placet, ex eorundem monumentis cognoscendum erit, qualis eorum philosophandi ratio fuerit, cuius ope hanc affecuti sint laudem, quod et in definiendis rebus, et in explanandis, semper pressi essent atque elegantes. Neque vero solos philosophorum veterum libros assidue diligenterque ab iis, qui cum laude in philosophia versari velint, legendos esse arbitror, sed Oratorum quoque, Historicorum, atque Poetarum scripta, diurna nocturnaue manu futuro philosopho versanda. Quibus legendis quantum in ipsa philosophia cognoscenda proficere possint, non est huius loci disputare, quum eorum lectionem nunc modo commendemus, vt inde vera de rebus subtiliter doctaque differendi ratio discatur. (Sed subest periculum, ita aiunt isti subtiles philosophi, ne talibus gentilium libris legendis, sensum transfundatur in animos legentium paganismus; tectum esse venenum, exitiale homini christiano. Nugae!*) Sed ne hoc quidem latius edifferendum videtur, quia suus quemque sensus docere potest, res bonas magnasque, verbis electis grauiter ornateque dictas, maiori cum voluptate, atque etiam vtilitate, fere ab omnibus audiri, legi, atque cognosci. Nam et si Cicero de Fin. B. et M. I, 5. fate-

D 3.

tur;

*) Consultata haec leges in Commentariolis nostris, de barbarie famelicis filia: de optinis contra famelicos, in litterarum graffibus, venudis: de lectura Scriper. vae; Gricon. de; Januor. ad. senium. benefi. et. morum. probitasem. referenda.

tur, oratione Epicuri, minus culta atque corfa, se non magno opere offendi: tamen paullo infra addit, *vellem equidem, aut ipse doctrius fuisset instructior, (est etiam non satis politus in artibus, quas qui tenent eruditi appellantur,) aut me deternisset alias a studiis.* Ego vero mollem, utramque hodie in complures de nostris dici posse. Hi tamen ipsi intelligent, quantum assiduae diligentique Veterum lectori tribuendum sit, si modo agnoscere volent, esse naturalem quandam orationis pulchritudinem, a qua philosophum minime omnium abhorreere deceat. Verum hanc doctrinam vsuque, et imprimis consuetudine atque familiaritate cum Graecorum Latinorumque libris comparari, doctis omnibus constat.

Alterum, quod hac de repraeiciendum videtur, est, ut, qui philosophiam profitentur, instituant, more Veterum, non modo saepe familiares de rebus ad ipsorum doctrinam pertinentibus, habere sermones, sed saepius de his scribere, ita quidem, ut ab omnibus, etiam dissonantibus, sua non solum libenter legi, sed facile etiam intelligi vellent. Verissimam enim certissimumque est, dicendi atque scribendi consuetudinem et exercitationem, cum intelligendi prudentiam acuere, tum eloquendi facultatem celeritatemque incitare. Nec dubitandum esse videtur, si ii, qui omnem orationis cultum in philosophia negligunt, in hac exercitatione se suosque continerent, quin essent facilius intellecturi, multa sibi obscura, nec satis dilucida esse, quae se dudum cognita perspectaque habere putassent. Nam rectissime magnus *Erasmus* statuit, non melius percipi, num quis aliquid satis teneat, quam experiundo, num aliis illud perspicue planeque tradere possit. Verum si plane docere velis, non tibi tuaeque familiae propriis utendum est verbis, et loquendi formulis, sed, auctore *Cicerone* de *Inuent. II, 17. opinio hominum sequenda, considerandaque,*
quem-

quocumque modo, et quibus in rebus, homines, in consuetudine scribendi aut sermoneandi, ut vertis uti solent. Quod non eo valere volumus, ut plebeius quilibet, et rudis homo, philosophiam docentem intelligat; sed ut ii, qui ingenio ad philosophiam apto, et litteris bonis subacto sint praediti, obscura doctoris differendi ratione non impediuntur. Quominus ea, quae in philosophia tradantur, capiant. Quod nunc fere secus fieri videmus. Nam saepe stupidissimi, et optimarum artium plane expertes, se doctoris obscuri φιλοσοφούμενα penitus percepisse gloriantur, quum optimo quisque ingenio se ex eadem disciplina nullo cum fructu discessisse queratur. Cuius rei sane non alia videtur esse causa, quam quod in tradenda philosophia a populari orationis genere, atque a consuetudine communis sensus, plurimorum differendi ratio nimis abhorret. Atque hoc ipsi sentirent, si crebriori ex communi usu, atque ex hominum politiorum more, dicendi et scribendi exercitatione uterentur.

Huic praecepto tertium, cum illo maxime coniunctum, addimus, ut philosophi in scholis, quibus suorum scientiam philosophiae tentant, et facultatem de rebus cognitis differendi explorant, philosophiae studiosos consuefaciant, non sola magistri dictata repetere, sed res atque placita suis potius verbis definire, distinguere, explicare, et demonstrare. Deinde in scholis, quae solent haberi ut iuvenes disputando scribendoque exerceantur, videndum erit, ut doctor, qui istiusmodi exercitationibus praest, quaestiones, de quibus disputetur, aut scribatur, vel ipse proponat, vel eas certe, quae a familiaribus proponuntur, diligenter percenscat; atque gravissimas et utilissimas eligat. Quamopere enim iuvenes plerumque in hoc delecti errent, opiniones fere paradoxas et inutiles, si modo ingeniosae valgo putentur, certioribus melioribusque praefere-

retr

rentes, non opus est pluribus confirmare. Quodsi de placitis philosophiae veris, certis, gravibus atque vtilibus, disputare aut scribere coguntur, elaborandum iis est, et circumspiciendum, quomodo ista placita definiendo atque distinguendo recte intelligantur, gravissimis argumentis confirmentur, verbisque aptissimis explicentur. Quo in genere si perfecti evaserint, tam se veram subtilitatis rationem in philosophando tenere poterunt existimare.

Omnia autem ad veram subtilitatem, de qua iam dudum loquimur, fortasse istud quoque plurimum profuerit, quod ultimo loco quaerendum duximus, si maior diligentiorque philosophicae historiae usus obtinuerit. Quae de re, egregia, lectuque dignissima est *Facciolati*, Viri celeberrimi, Oratio, inter Orationes eius, Lipsiae MDCCLI. ut est in titulo edita, Quarta. Ad quam eo libentius Lectores nostros dimittimus, quo certius persuasi sumus, eum istam philosophiae discendae docendaeque rationem satis certis firmisque rationibus defendisse. Nobis hoc loco sufficit monuisse, ipsum *Ciceronem* hac ratione, tam in rhetoricis, quam philosophicis libris, saepissime usum esse, ut Veterum omnium, qui aliquo numero essent, et familiam ducerent, opiniones colligeret, explicaret, et, quid de iis statuendum esset, diceret. Atque hanc adeo rationem, de *Inventione II, 2.* vehementer commendat, et addit; *si in ceteris quoque studiis a multis eligere homines commodissimum quodque, quam sese vni alicui certo vellent addicere, minus in arrogantiam offenderent; non tantopere in vitis perseverarent; aliquanto levius ex infirmitate laborarent.*

Ceterum, hac ratione veram orationis philosophicae subtilitatem vnicuique et acui, duplici intelligitur modo. Primum enim ipsi philosophiae doctores, si ex vtilitate dissonantium communi laudem atque lucrum maximum quaerent,

rent, ex ipsis haurire fontibus, eosque adire cogentur, qui singularum opinionum auctores, defensores, et propagatores fuerunt. Qua quidem opera, eorum prudentia, et dicendi de rebus philosophicis copia, mirifice augebitur. *Sunt enim illi Veteres, auctore Cicerone de Orat. III, 10. prope omnes praeclarè locuti. Quorum sermone assuescisti qui erunt, ne cupientes quidem poterunt loqui nisi pure ac dilucide.* Quin etiam ea res efficiet, ut non necesse sit, iisdem de rebus semper quasi dictata decantare, nec unquam a commentariolis suis discedere. Qua de consuetudine quoties cogito, non possum quin obscuram eorum diligentiam industriamque oderim, qui ad unius hominis auctoritatem, tanquam ad scopulam vento delati, ita dictatis eius adhaerescunt, ut, si ea innumeris minutis quaestionibus enucleauerint, argumentis compluribus contortis munierint, et priuatis publicisque experimentis propugnauerint, se philosophi officio satisfecisse puteat.

Deinde vero iuuenes, ingenio et industria insignes, assidua optimos quosque Scriptores legendi exercitatione continebuntur, adeoque cum iis et loqui, atque subtiliter de quacunque re, quae in disceptationem cadit, dicere et scribere discent. Quamquam enim non negamus, ad hanc philosophiae historicae rationem, maiorem ingenii vim doctrinaeque elegantis apparatus, atque plus temporis et operae, quam ad illam vulgarem requiri: tamen hoc quoque certum, illud historicum philosophandi genus, varietate rerum, facilitateque ac suauitate, ita se commendare, ut vltro liberalem mentem alliciat, et sine vilo fastidio teneat. Quod si quis contra dicat, nunquam iuuenes ista ratione philosophos esse euasuros, id quidem facile concedam; sed illud quoque credi velim, iuuenes quidem minime decere barbam philosophicam, cognitionem vero philosophiae,

E quae

quae vniuersae antiquitatis recentiorisque aetatis eruditae doctrinam complectatur, iis, cuiusque se studio dederint, maximo et ornamento et adiumento esse. Denique hoc modo etiam illud discidium tollitur, quod Cicerone absurdum, inutile, et reprehendendum rectissime affirmat, ut alii nos sapere, alii dicere doceant.

Agite igitur, qui in hac nostra litterarum Vniuersitate litterarum studia colitis, agnoscite mirificam dicendi et intelligendi societatem, quam, duce natura, veteres recentioresque doctissimi voluerunt esse, et in ea omni studio elaborate, ut rerum diuinarum humanarumque cognitionem cum dicendi scientia diligenter iungatis. Nam ita certissime efficietis, ut summam illam Crassi laudem consequamini, ut de horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de peruisulgaris noua quaedam sit oratio vestra. Nolite vobis persuadere, philosophiam, humanissimam artem, genere dicendi a communi hominum usu abhorrente vti; sed vnam potius eum Cicerone existimare eloquentiam esse, quaecunque in oras disputationis regionem sit delata. Mihi nunc sufficit, falsam illam perversamque plurimorum, de peculiari philosophorum oratione, opinionem indicasse, nec eam modo repudiandam esse, sed etiam quo modo ab ea cauendum esset, ostendisse.

Poteramus exemplis philosophorum, videntium et mortuorum, qui sublimitate gloriam affectabant, quas in vniuersum dicta a me sunt, comprobare, sed crabrones imitare nolimus. Res ipsa loquitur.

De subtilitate orationis theologicae forte alio tempore dicemus; nam et hanc, male intellectam, sunt qui iactent, neque satis dici potest, quantum inde religio ipsa, quam docere clare et distincte debebat theologia, detrimentum capiat.

MENSIS IANUARIUS A. MDCCLXXVI. 35

HISTORIA REFORMATIONIS ECCLESiarUM

Rhaeticarum, ex genuinis fontibus, et adhuc maximam partem nunquam impressis, sine partium studio deducta, ut extans symbola ad Syntagma Hist. reform. Helveticæ queat conferri: nunc primum in lucem edita a **PETRO DOMINICO ROSIO**

DE PORTA I. C. in Eccl. Scantiff. Ministro,

et Pænor. Colloqui Sup. Oengaddinæ

Cancellaria.

Curiae Rhaetorum, A. 1771. **TOM. I. Alph. 4.**

pl. 16. in 4.

Librum indicamus, in magno pretio futurum apud omnes historiae recentioris amantes, siue illa varias vices Ecclesiarum et doctrinae amplexa, posteris aliquod temporum documentum proponat; siue Reformationem et virorum doctorum res, non minus utiles scitu et iucundas, explicet. Neque enim quisquam est, qui, quantum nostris interfit hanc historiae partem penitus nosse, eruditus ignoret; quam reformatio harum Ecclesiarum, ad maiorem illam et generaliore plus valuerit, quam quis facile existimet, nisi earum rerum apprimè gnarus. Atqui his multa egregie dicta inuenies, cum ad confirmandam omnem historiam, tum ad illustrandas virorum doctorum vitas, qui, cum ea tempestate florent, quae ad magnam illam sacrorum repurgationem fatalis esset, et maximam rebus et ingenii humanis mutationem afferret, atque illam suscipiendo et tuendo, omnium oculos in se conuerterunt.

Longo sermone et copiose praefatus est autor de iis, qui ante se res Rhaeticas scripserunt: quorum primum ponit Huldricum Campellum, e cuius opere, licet nondum vulgata, sua hausere reliqui omnes, et ipsi multum adhibendus; peragrata tamen simul tota Heluetia, aditisque Bibliothecis et tabulariis, ad materiam operi conquirendam, aeque opera plane inutili impensa, licet interdum spes successu destitueretur. Multum tamen adiutus est decreto Ordinum, quo 1767. in singulis Foederatorum pagis constituti sunt triumviri, tabulis publicis ordinanda. Primum dubitavit, annalesne, an historiam scriberet, tandem ad hanc animum appulit: quae, quia res gestas cum suis causis distinctius traderet, legentium utilitati magis inseruiret. Omnia narratio quatuor partibus absolvitur: prima primordia tradit Reformationis, progressa usque ad annum 1540; ab altera, quae inde orta usque ad annum 1580. pertingit, excepta. In hanc tempestatem cadunt Gallicae et Hispanicae factiones, quae sacra et res Rhaeticas turbant, et prope everserunt, argumentum tortisae parti praebiturae: anno 1639. Mediolani pacis res pacatas et restitutas sunt, quod otium parte quarta tractabitur. Autor, partim gravem rerum defectum, summamque adhibenda in indaganda veritate curam, partim in ponderandis hominibus ac rebus, singularem tuendo iudicii moderatorem et aequitatem, id videtur consecutus esse, quod paucis contigit, nimirum ut dignam habeamus, quam alii imitandum sibi proponant. Accedit denique ea formositas elegantiae, quae non nisi ex probatissimis veterum exemplis, assidua lectione, hausta videatur. Libro primo, a duobus capitibus quasi fundamentum reliquae tractationis iactum est: altero enim de Rhaetorum origine, relictaeque Hetruria in Alpes migratione, fatisque ad Saec. XV. usque, quae ea demum gens foederibus inter se coit, variaque

que

que eius inde fortuna, regimine, et lingua expositis: altero primordia et vices religionis Christianae, vsque ad Saec. XVI, sacris purgatis illustre, tradita sunt. In Legendis, Lucius quidam Britannus, regali sanguine oriundus, subditis fratribus Rhaetorum Apostolus fertur, primusque Curiae Episcopus: quamquam non satis sibi constant in errore, quem ex Bedae Hist. S. I, 4. manasse, nostra aetate compertam habemus; eiusque in diptychis Curianis, nec vela nec vestigium deprehenditur, olim iam, ad Vadiani preces, frustra quaesiti: vid. Goldast. Script. rer. Alemann T. III. p. 154. 155. Neque dubium est, quin religio Christiana, cum Christianis demum Imperatoribus in has Alpes penetrauerit, quod auctori videtur Constantii temporibus contigisse, orto tum Episcopo cum dioecesi, iisdem limitibus, quibus Rhaetia, sub Constante, provincia descripta est. Et si in tabulario Episcopatus, praeter diptycha quaedam, quae vltra res Saec. VI. non affurgunt, nihil inuenias; tamen illum vetustiore esse, multis et idoneis argumentis constat. Nam in Concilio Chacodonensi, Amantius Comi Episcopus, Asimonis nomine subscripsit, Episcopi Eccl. Curianis Rhaetiae primae. Ecclesia, si qua alia, certe et haec variis superstitionibus turpata est: reis, et in hoc terrarum angulo, clericis inertiae, monachis libidinum. Tertio mox capite, sacrorum purgatorum ex Heuetis allatorum, historia enarratur. Apparet igitur, rem a Zwinglio autore profectam esse, cuius orationes Turici motus derant: qui inde, vt peragratis reliquis vrbibus, in Rhaetos emanauerint, facto, tollendis quibusdam erroribus, rerum novarum initio, tenui illo quidem, nec tamen plane contemnendo, multis enarratum est. Prima purioris doctrinae fax, a Turicensi quodam accensa, in Antonii conuallibus enituit; subsequens mox et aliis, viri exemplo illectis, grauissimis turbis. De nomine eius valde ambigitur. Sunt

qui Btirclinum vocent, non sat certis iudiciis. Maximam laudem inter eius aemulos, Phil. Gallitius adeptus est. Cap. V. de ducibus, doctrina, moliminibus, et exitu infelici Anabaptistarum agitur: hos, primos causam religionis impediētes, secutum Capitulum Curianum, C. VI. quod Hantii a 1526. inepta cum Evangelicis disputatione, suas partes foedavit. Episcopus, nihil eo modestior, reformantibus semper aduersatus est, nullo operae pretio facto; quoniam decreto Ordinum, cuiusvis arbitrio, religionem aut Romanam aut Evangelicam amplectendi, permissum erat. Cui mox aliud additum, ad asserendam Ordinum potestatem in Episcopum et Clerum, quod eo voluit, ut plures ecclesiae Evangelica sacra susceperent; quarum omnia facta ordine recensio, earumque, disputatione Bernae 1528. habita, magis auctus est numerus. Episcopus, aduersariorum successibus invidens, clandestina eos fraude adortus est, quam detectam vlti sunt ciues. Absenti post data venia, et iam rediturus, in obscuro aliquo loco extinctus est, coll. L. II. c. 1. Interim, cum multa inuenta essent, quas contra purgatorum sacrorum religionem esse viderentur, e re visum est, iis in perpetuum consuli, concessio quotannis habendo; ut rudes homines, et religionis expertes, quo genere haftenus laboratum erat, a docendis sacris arcerentur. Decreto in eam sententiam 1537. facto, simul ludus apertus est litterariis eo loco, quo Dominicani degerant, sacris locis motis. Disceptatum deinde est anno 1537. quod Vlricus Campellus, cum Clericus non esset, Baptismo initiatus, an id et foeminis liceret? Septiduo post concessit, Clericorum omnino id esse; sed si qua necessitas ingruat idem viris fas esse, praesertim plenae aetatis, quorum si non copia sit, nihil impedire quo minus et foeminis hoc liceat, modo utriusque rite faciant. Partes causam Sulsi disceptarunt, quod eius Rhaetiae est, quam Oengaddinam vocant;

ant: quo facta res Evangelicorum maiora incrementa cepit. Haecenus de sacris in Rhaetia cisalpina purgatis: sequuntur transalpinae res, quas Autor libro II. exposuit. Praegallia orsus et Clauennae comitatu, peragrato inde Vekelino agro, per vicinos Locarenses et Pesclauientes in Rhaetiam redux, enarrauit; percommode lingua coniunctos et opere iungens, omnes enim Italica lingua vtuntur. Quare iisdem magistris sacra edocti, iisdem Pontificum artibus oppugnati sunt: complures nacti Italos aduenas, siue probos illos et gnauos, seu nullius pretii, nouarum rerum autores, nihil nisi turbas quaerentes.

Qui tractus postquam Rhaetorum factus est, multi illum eius gentis adierunt, verae religioni dediti: qui, quod ipsis domi liberum fuisset, nec peregre dissimulabant. Inde primum illa in eas regiones inuecta, sensim latius manauit, vsque ad Comensem agrum, et per omne adeo Mediolanum, donec ad Monachos et eruditos peruenisset, sedulo illam propagantes: idque satis arduum visum est, cur Roma Quaestor mitteretur in Veltelinos, qui nihil flagitii reliquifecit. Hic multa inseruit autor, de scriptis et rebus virorum doctorum, digna quae legantur, quaeque ad Lutherum, Bucerum, et alios pertinent. Adiecit et lepidam apparitionem b. Virginis, quam contra aemulos adornarant Catholicij, foedo euentu; nec non alia quaedam eiusdem farinae, quorum Vergerius autor est in opusculis. Multi homines et eruditi Italia pulsi ob religionem, ad Rhaetos venerunt, libere eam professuri: pari modo, si Catholicorum sententia standum fuisset, ex hinc euicendi, quod tamen euentus destituit. Idem varios errores inuenerunt, maxime Photinianos, quibus summo studio fautores de plebe conciliarunt. Inter eos Franciscus Calaber, Hieronymus Mediolanensis, et Titianus, maxime insignes fuerunt. Inde discordiae natae in Clero et reliquis, et res Susae ad discipulo-

tionem partium rediit, ubi Franciscus et Titianus causa victi, cum multis aliis solum verterunt. Horum aliquis fuit Camillus Renatus Siculus: is peior reliquis, maiorem noxam dedit, quod hominibus sensim nec opinantibus vena instillaret. In Rhaetos venit eodem tempore, quo Coelius Curio Pedemontii e vinculis euasit, eosdem petens, Theologosque mire vexauit. Totum Caput quartum in eius Historiam infusum est, erudicum et lectu dignum, quod ex optimis monumentis, et partim ineditis, sumtum; huic recte Cap. XIV. et XIX. iungi potest de eius affectu, eorumque motibus. Eiusdem pretii sunt quae de Vergerio tradita sunt Cap. V. Is ex Italia in Rhaetos profugit, et quod aliquamdiu apud Wurtembergenses vixit, Lutheti sententiam de sacra coena amplexus est, Veltelinis eam inuito Clero commendaturus, ideoque reliquis notior factus. Eos, cui discessisset, aliquando repetituros erat, nisi ob infidias, quas ab infesto sibi Catholicis in itinere parari audierat, cunctantem mors oppressisset. Cap. VI. exposita sunt quae ad Rhaeticarum ecclesiarum de Sacramentis contentiōnem pertinent, plerumque omissa ab harum rerum scriptoribus, ideoque grata legentibus, et maxime quod ex certis monumentis petita sunt. Cum ex iis; quae supra de Camillo, Francisco, et Hieronymo tradita sunt, facile appareat, Rhaetiam nouarum opinionum non sterilem fuisse: causas auctor, in rei fontes inquirens, has prodidit, Magistros tum perbenignos fuisse, et quemlibet aduenam, si sacras litteras sequi se professus esset, lubenter suscepisse: simul illorum tantam paucitatem fuisse, ut non difficile fuerit rudibus eorum partes inuadere. Ea enim tempestate valde rudes, dummodo clamosi, sacra docuisse: his multos fauisse, quod neque Apostoli litteras didicissent; tandem, cum suo dano saperent ciues, formula fidei condita est, cui, qui docturi essent, subscriberent; nequicquam Vergerio aliisque Ita-

Italis obnitentibus. .Concepit Phil. Gal'tius 1552. cui publice commissum erat: quae, postquam eam Turicenses Theologi consulti probassent, obtinuit ad nostra vsque tempora, hoc libro primum vulganda. Similis et Helveticae (vid. C. XVI.) constitit autoritas. Vergerius, caeterique Itali, quod recusarant tandem fecerunt, formulaeque subscripserunt: pauci tamen arbitrio suo seruarunt. Omnis quibusdam capitibus, quibus persecutiones enarrantur Euangelicorum, siue in Rhaetis ortae Romanis, cum Pontifice aut Imperatore, mouentibus; siue in Gallia et Pedemontio, Rhaetis intercedentibus: ea tradimus, quae Cap. XIII. de Tridentino concilio leguntur, cui omni vi obniti sunt ciues, annis Saec XVI, 45. 51. 61. Curianus Episcopus ne interesset; frustra illo, et Papa, misso nuncio, contra tendentibus. Cap. XVIII. de vi agitur, quae publice facta est Euangelicis in ea Rhaetia, quae Italiam spectat, auctore Carolo Borromaeo, nouo Mediolanensium Archiepiscopo, tam foedo molimine, vt, quos in viis publicis deprehenderent Catholici, commerciorum causa peregrinantes, eos adorti male multarent, et omni merce spoliarent. Et missi clam Monachi, exploratores et proditores aduersariorum, qui nuncios mitterent quaesiteribus haereticae impietatis. Eadem fraude Franc. Cellarius, qui Euangelica sacra docuit, e via, proxime Clauennam, Mediolanum raptus est, posteaque Romam deductus: vbi non statim, vt tum fama erat, sed aliquanto serius oppressus est, insignes motus daturus, quos hic omnes luculenter descriptos inuenias. Nec pauca de Zanchio disseruit autor Cap. XVI. XIX. qui Argentorato Clauennam vocatus, tam crudeliter a collegis vexatus est, vt missus Plurium se conferret: multos ibi nactus, cum constantissimos amicos, tum graues inimicos Arianos, Camilli scholam, qui eum clandestina fraude petierunt, praec caeteris Hier. Turrianus. Postea Hei-

F del.

delbergam migravit; nec tamen amorem et curam rei Rhaeticae deposuit. Hic et mentio-iniecta est Mini Celsi Senensis, de quo Schelhornius: cuius scripto hic multum lucis affertur. Is cura Barthol. Syluis scripsit „de Haereticis non capitali supplicio afficiendis“ contra decretum Synodi 1570. quae testis Arianis opposita est, nouus paulo ante in Rhaetiam aduena, propter sacra ex Italia pulsus; ut Italiam suis consulere, haereseos suspectis aut insinulatis, quorum non exiguus numerus fuit. Addubitatum est quondam; an verum illud nomen esset, et annon illo, commentis, Socinus vel Castellus hominibus imposuissent; at Schelhornius peculiari libello euicit esse genuinum. Marcellus Squarcialupus, eruditus non ignotus, item contra illud decretum libellum edidit, ut de Porta docuit: quod tamen non tam rigide seruatum est, ut multis periculosum esset. Motus inde orti occasionem dederunt Iosiae Simlero, excerpta ex Patribus edendi 1571. de vna persona et duabus personis in Christo. Cap. XX. turbas continet quas Anabaptistae dederunt 1571. simul res Ioh. Gantneri illustrat, fautoris olim Tardii et Frelli, qui ob Anabaptismum exularunt, e certis et nondum editis monumentis. Praeterniſſis capitibus, quae sequuntur, duobus, quibus res inquietae Rhaetorum narrantur, nobis superuacaneae: de Cap. XXII. pauca dicemus, contentiores de prouidentia et praedestinatione complexo, utriusque Hottingero vix paucis attingendas. Ortae illae sunt 1576. a Stephano Dominico, sacerorum ministro, qui in publico concilio accusatus, quod diuerse ab ecclesia de Electione et Reprobatione diuina sentiret, pœne Libertinus; (is tum fuit, qui in loco de prouidentia, Deum perinde boni ac mali autorem perhiberet, Camilli propago, non infrequens in Rhaetis;) cognita causa absolutam praedestinationem credere visus est. Campello, hanc sententiam libro impugnantis, cuius pars prior de prouidentia, altera

tera de praedestinatione ageret, publice probando, eiusque parte in singulis conuentibus sacris, praesentibus aliquot ministris sacrorum, finito sermone praelegenda; aduersatus est Dominicus, diuturna lite, neque efficaci: ipse postea, cuius priori parti subscripserat, librum praelegens, neque unquam editum, nec nostra iam aetate superstitem, certe Poetae, sagacissimo viro, nou iuentum.

TRANSILVANIA, SIVE MAGNVS TRANSSILVANIAE Principatus, olim Dacia mediterranea dictus, orbi nondum satis cognitus, nunc multifariam, et stricim, illustratus: Auctore IOSEPHO BENKÖ, Transilvano Siculo, Parocho Közep-Aitenfi, et Notario Venerabilis Dioeceseos Erdövidekensis, Helueticae Confessione addictorum Ordinario. PARS PRIOR sive GENERALIS
TOM. I. II.

Vindobonae, typis Iosephi Nob. de Kurtzboek Caes. Reg. Aulae Illyr. Typographi et Bibliopolae MDCCLXXVIII.
 octonis.

Fuere et olim complures, iique non proflus obscuro nomine, qui ad magni huius Principatus historiam componendam certatim prouolarent; illustrium tamen factorum cepia, atque adeo memorabilium monumentorum publicorum numero inferiores, longissimo interuallo post se

delbergam migravit; neq̄ tamen amorem et curam rei Rhaeticae deposuit. Hic et mentio iniecta est Mini Celsi Senensis, de quo Schelhornius; cuius scripto hic matum lucis affertur. Is cum Barthol. Syluis scripsit „de Haereticis non capitali supplicio afficiendis“ contra decretum Synodi 1570. quae ecclesiae Arianis opposita est, novus paulo ante in Rhaetiam advena, propter sacra ex Italia pulsus; ut Italis suis consulere, haereseos suspectis aut insinulatis, quorum non exiguus numerus fuit. Addubitatum est quondam; an verum illud nomen esset, et annon illo, commentio, Socinus vel Castellio hominibus imposuissent; at Schelhornius peculiari libello eicit esse genuinum. Marcellus Squarcialupus, eruditis non ignotus, item contra illud decretum libellum edidit, ut de Porta docuit: quod tamen non tam rigide servatum est, ut multis periculosum esset. Motus inde orti occasionem dederunt Iosiae Simlero, excerpta ex Patribus edendi 1571. de vna persona et duabus personis in Christo. Cap. XX. turbas continet quas Anabaptistae dederunt 1571. simul res Ioh. Gantneri illustrat, fautoris olim Tardii et Frelli, qui ob Anabaptismum exularunt, e certis et nondum editis monumentis. Praetermissis capitibus, quae sequuntur, duobus, quibus res inquietae Rhaetorum narrantur, nobis superuacaneae: de Cap. XXII; pauca dicemus, contentiores de providentia et praedestinatione complexo, utriusque Hottingero vix paucis attingendas. Ortae illae sunt 1576. a Stephano Dominico, sacerorum ministro, qui in publico concilio accusatus, quod „diuerse ab ecclesia de Electione et Reprobatione diuina sentiret, patre Libertinus; (is tum fuit, qui in loco de providentia, Deum perinde boni ac mali autorem perhiberet. Camilli propago, non infrequens in Rhaetis;) cognita causa absolutam praedestinationem credere visus est. Campello, hanc sententiam libro impugnantis, cuius pars prior de providentia, altera

tera de praedestinatione ageret, publice probando, eiusque parte in singulis conuentibus sacris, praesentibus aliquot ministris sacrorum, finito sermone praelegenda; aduersatus est Dominicus, diuturna lite, neque efficaci: ipse postea, cuius priori parti subscripserat, librum praelegens, neque unquam editum, nec nostra iam aetate superstitem, certe Poetae, sagacissimo viro, non inuentum.

TRANSSILVANIA, SIVE MAGNVS TRANSSILVANIAE Principatus, olim Dacia mediterranea dictus, orbi nondum satis cognitus, nunc multifariam, et strictim, illustratus: Auctore IOSEPHO BENKÖ, Transilvano Siculo, Parocho Közep-Aitenfi, et Notario Venerabilis Dioeceseos Erdövidekenfis, Helueticas Confessioni addictorum Ordinario. PARS PRIOR sive GENERALIS
TOM. I. II.

Vindobonae, typis Iosephi Nob. de Kurtzboek Caes. Reg. Aulae Illyr. Typographi et Bibliopolae MDCCLXXVIII.
 octonis.

Fuere et olim complures, iique non proflus obscuro nomine, qui ad magni huius Principatus historiam componendam certatim prouolarent; illustrium tamen factorum cepis, atque adeo memorabilium monumentorum publicorum numero inferiores, longissimo intervallo post se
 F 2 reli-

reliquit laboriosissimus et accuratissimus Historiographus, Iosephus Benkö, qui Patriae suae historiam non tam conscripisse, quam excitasse videtur, in qua vix est quod rerum historicarum amantes, praeter dictionis puritatem, desiderent, cuius defectum his verbis excusat: si qui tamen Stili, ut reliqua taceam, inaequalitatem, pro more huius Seeculi, vitio mihi vertant, sciaat, me simplicitate et fide compensare eam voluisse, ideoque non praecauisse, ut scriptorum, quos sequutus sum, verba immutata plerumque scripto meo intexterem. Hinc factum est, ut vocabula auream argenteamque aetatem minime redolentia saepe admiserim, et cacographiam retinuerim: cum ex aduerso toties scriptores in rebus ipsis vitiose traditis correxerim, et et ego ipse a sinceris viris, ubi aberrauerim, tuto corrigendus. Probe noui, nomen Alpes in plurali tantum numero usum habere, arripuit tamen a nonnullis scriptoribus voces Alpis, Alpi, quae intelligentius, non plures, sed singularem montem alpinum designarem. Scio plebeios, non plebeos esse scribendum: ubi tamen de Siculis egi, plebeos passim, communi ex usu, actisque publicis, scripsi. Sed haec et reliqua, soli forte Grammatici, nimiumque critici, non condonabunt, si perpendant, non tam stilo, quam veritati me studuisse. Vocabula quaedam patria, ut: Haritska, Török-baza, non consuetis apud nos nominibus expressi, sed nomina, quae dedi, hodiernis Europae eruditis sunt familiaria, reliqua.

Totius autem Operis quinque tomorum duas constituit auctor partes, quarum prior duobus, posterior autem tribus tomis, diuisa est. Atque in illa agitur de diuersis Transilvaniae denominationibus, de noticia eius mathematica et physica, quo etiam refertur historia regni lapidum, vegetabilium, atque animalium. Tum de Imperantibus Transilvaniae, primis nimirum Ducibus, de regibus Hun-

gariae, de Vaivodis, de Patriae Principibus, et de haereditariis Principibus Austriacis. Porro de Imperatoris successione, iuribus, proventibus, et expensis, de subditis; quo loco etiam historiam tradit nationum toleratarum, tandemque ultimo primi tomi capite nobilium et ignobilium iura, strictim, perspicue tamen, explicantur.

Hinc auctor clarissimus ad enarrandas res status politici, ecclesiastici, atque militaris progreditur, certa ab incertis, a veris falsa, vbiuis sollicitate separans, citatis etiam rarioribus nec obuiis fidei historicae documentis; et credimus non ingratis lectoribus nos facturos rem, si vel vnicum ex tanta copia specimen dederimus.

De Episcopatu igitur Milkouienfi haec habet: „quando vero, et per quos ea fuerit euerfa, (sedes Episcopi Milkouienfis,) a scriptoribus, quorum lucubrationes adhuc lucem viderunt, discere nequimus. Ex monumentis proinde inferniis secretioribus latentibus, summa rei petenda. Nos in hoc argumentum abstrusissimum instrumenta multis curis obtinuimus, paucis lecta, eaque Parti II. vbi de Episcopatu Albenfi sermo erit, inferenda. Hic loci sufficiat vnum adduxisse Breue Apostolicum, quod ad verbum in apographo est:

„Dilectis filiis, Cibiniensis, Brassouienfis, de Kyzd et
 „Kozd, Dioeceseos Milkouienfis Decanis, et Capitulis,
 „Plebanis, Clero, et populo eiusdem Dioeceseos, ac Vasallis
 „subditisque Ecclesiae Milkouienfis, Leo Papa X. Dilecti
 „filii, salutem et Apostolicam benedictionem! Dudum felici
 „recordationis Iulius Papa II. Praedecessor noster, adten
 „dens, quod Ecclesia Milkouienfis, eiusque ciuitas, ab infi
 „delibus et schismaticis, atque Christi nomini inimicis, per
 „70. annos: et ultra occupata, et illius fructus, redditus, et
 „proventus teneta, et exiles, ac in Dioecesi Milkouienfi,
 „Cibinidni et Brassouienfis Ecclesiarum Decanatus, et

„nonnullae Parochiales ac aliae Ecclesiae Christi fidem co-
 „lentes et obseruantes existerent, et a tempore occupatio-
 „nis huiusmodi, dictarum Cibiniensis et Brassouensis eccl-
 „siarum Decani, qui pro tempore fuerant, dilectum filium
 „nostrum Thomam, tit. Sancti Martini in montibus Pres-
 „byterum Cardinalem, qui et Ecclesiae Strigoniensi, ex con-
 „cessione et dispensatione apostolica praesse dignoscitur,
 „et pro tempore existentem Archiepiscopum Strigoniensem,
 „sub cuius cura et gubernatione fuerant; et existerant, in
 „Superiorem recognouissent, et recognoscerent, ac cupiens
 „Milkov. et Strigon. utilitati, et animarum Christi fideli-
 „um, Cibiniensis et Brassouensis, ac Parochialium Ecclesi-
 „arum huiusmodi saluti consulere, Ecclesiam ipsam Milke-
 „vionsem tunc certo modo vacantem, eidem Ecclesiae Stri-
 „goniensi, donec Ecclesia Milkouiensis, et illius ciuitas hu-
 „iusmodi, ab eisdem infidelibus et Schismaticis recuperata,
 „ac in pristinum et eum statum, in quo ante occupationem
 „huiusmodi existerant, reuertereatur, de Fratrum suorum,
 „de quorum numero tuuc eramus, consilio, auctoritate
 „Apostolica vniuit, annexuit, et incorporauit, prout in
 „litteris ipsius Praedecessoris desuper confectis, (quarum
 „tenores, ac si de verbo ad verbum infererentur praesenti-
 „bus. habere volumus pro expressis,) plenius continentur.
 „Nos igitur eundem Thomam Cardinalem, suis exigenti-
 „bus, meritis, paterna beneuolentia prosequentes, ac cupi-
 „entes, vt Ecclesia ipsa Milkouianis, et aliae Ecclesiae prae-
 „dictae, sub eius regimine felicia in spiritualibus et tem-
 „poralibus capiant incrementa, Discretionis Vestrae per
 „praesentes mandamus, quatenus Vos Decani, et Capi-
 „tula, eidem Thotnae Cardinali, tanquam Patri et Pastori
 „animarum Vestrarum, humiliter intendentes, et exhi-
 „bentes sibi obedientiam, et reuerentiam, debitas et deuot-
 „tas; et Vos Clerum eum benigne recipientes, et honorifice
 „per-

„pertractantes, eius salubria monita, et mandata suscipiatis,
 „humiliter et efficaciter adimplere curetis Vos vero
 „Popule, tanquam Patrem et Pastorem animarum vestra-
 „rum deuote suscipientes, et debita honorificentia prose-
 „quentes, eius monitis et mandatis salubribus humiliter in-
 „tendatis, ita, quod ipse Thomas Cardinalis in Vobis de-
 „uotionis filios, et Vos in eo per consequens Patrem bene-
 „uolum inuenisse gaudeatis; nec non Vos Vasalli et subditi,
 „cum debito honore prosequentes, sibi fidelitatem solliciti,
 „ac consueta seruitia, et iura sibi a Vobis debita, integre
 „exhibere et soluere cum effectu curetis; alioquin senten-
 „tiam siue poenam, quam dictus Thomas Cardinalis rite
 „tulerit, siue statuerit in rebelles, ratam habebimus, et fa-
 „ciemus, auctore Domino, vsque ad satisfactionem condi-
 „gnam inuiolabiliter obseruari. Datum Romae apud S. Pe-
 „trum, sub annulo Piscatoris, Die 2da Sept. 1513. Pontifi-
 „catus nostri Anno primo. “

Petrus Bembus Cardinalis.

Vastatio et occupatio Milkouiae, quae secundum lite-
 ras Papales in annum 1441, incidit, ex auctoris sententia
 non diuersa esse videtur ab ea, quae facta fuit per Turcas
 Tatarosque iussu Amuratis, esseque, quos pontifex maximus
 per *Christi nominis inimicos* intellexerit, infideles vero et
 schismaticos dictos esse partim graeci ritus homines, par-
 tim Hussitas, exules Hungaros, Saxonesque exactos ex Hun-
 garia et Transilvania Sigismundo regnante. Occupata ve-
 ro hostiliter Milkouienis Episcopi sede, interfectus fuerit
 Episcopus, an contra fuga in Transiluaniam se receperit,
 non constare; certum tamen esse, iura Episcopalia in Fran-
 siluaniam translata fuisse; cuius rei veritas ostenditur ex au-
 ctore Gestorum S. Nicetae p. 71. vbi haec habentur: tan-
 dem iura Episcopatus Milkouienis translata sunt ad Praepo-
 situm Cibiniensem, interposita tum Romani Pontificis, tum
 Vn-

Vngariae regis auctoritate, ne Albenfis Episcopus promentus Milkouienfis praetenderet (ex M. S.). Habentur acta in arca capituli Cibiniensis, testante *Georg. Hanero* in opusculo de Ecclesiis transiluanicis, pag. 115.

Vehementer optamus, vt sine offensa, Auctor Vir doctiss. pergat, patriae suae notitiam, qua coepit dexteritate, fide, atque sollicita diligentia, prodero, atque adeo rei litterariae, historicae potissimum, vires ingeni consecrare. Nos merita eius posteritati commendare non intermitteremus.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCLXXVI.

ROBERTI SIMSON, M. D. MATHESIOS NV-
per in Academia Glasguensi Professoris, opera quaedam reliqua,
scilicet: I. APOLLONII PERGÆI, de sectione deter-
minata Libri II. restituti, duobus insuper Libris aucti. II.
PORISMATVM LIBER, quo Doctrinam hanc veterum
geometrarum ab obliuione vindicare, et ad captum hodiernorum
adumbrata constitutum est. III. DE LOGARITHMIS
liber. IV. DE LIMITIBVS QVANTITATVM ET
RATIONVM, fragmentum. V. APPENDIX, pauca
continens problemata ad illustrandam præcipue veterum geome-
trarum analysin: nunc primum, post auctoris mortem, in lucem

G

edita,

edita, Impensis quidem PHILIPPI COMITIS STANHOPE, cura vero IACOBI CLOW, in eadem Academia philosophiae Professoris, cui auctor omnia sua manuscripta testamento legauerat. Gratum, ut sp. atur, geometris minus futurum, nisi scriptoris, iam clarissimi, famae offerendum.

Glasguae in aedibus academicis, excudebant Robertus et Andreas Foulis, acad. Typographi, MDCCCLXXVI. quaternis, charta et typis nitidissimis.

Vix fieri potest, quin, post suramam curam adhibitam, in opere tam longo et difficili, plurimi restent adhuc errores. Fasendum praeterea, quod in figuris omnino deest elegansia. Hoc artificio minus perito vitio vertendum, cui Typographus operam eas incidendi ligno commiserat. Si vero nihil occurrat, quod Geometris moram longiorem afferre possit, his ut ignoscant, rogantur lectores. Proles haec est posthuma, quae praematuro parentis clarissimi officii orbata, indulgentiam requirit. Imperfectiores ab eo relictis erant libri de Logarithmis et de Limitibus quantarum et rationum. Hos recensuit, emendauit, et in iis defectus quosdam suppleuit, *Gulielmus Traill*. L. L. D. Mathematicos in Abredonensi Academia Professor, nunc in Ecclesia Cathedrali de Connor Praebendarius. Idem, problemata in Appendice, e complurimis, quae in Auctoris manuscriptis reperiuntur, selegit, et in tribus hisce partibus laborem corrigendi sphalmatos in se beneuole suscepit. Ille quidem amicitiae memor, qua celeberrimus Auctor iam senex se, iuuenem adhuc, complexus est, hanc omnem
cu-

curam ad scripta eius perficienda perlubenter adhibuit. Iam de opere ipso. Tota, quae nobis superest notitia librorum, quos de sectione determinata scripsit magnus Geometra, *Apollonius Pergaeus*, soli Pappo Alexandrino debetur, qui omnes, quae in hisce libris continebantur propositiones, vna generali enunciatione inclusit. Plures etiam propositiones sub Lemmatum nomine tradit Pappus, quarum maximam partem, cum ex ipsius Apollonii libris dedisse minime dubitandum est; multae enim earum verae sunt Lemmata, quibus saepius in suis demonstrationibus vti Apollonio necessarium fuit, vt ex ipsis de sectione determinata libris perspicue apparebit; et quidem praecipuae et difficiliore sunt partes demonstrationum earum propositionum, quibus inseruiunt, quibusque propterea nullus sine demonstratione vteretur. Praeterea Pappus in librorum de sectione determinata descriptione refert, Apollonium primo propositiones suas demonstrasse communi methodo, ac solis rectis lineis usum fuisse; rursus easdem ostendisse ingeniose, et magis ad institutionem accommodate, per semicirculos; vtraque autem hac via plura ex iis, quae seruauit Pappus, Lemmata demonstrata sunt, quae quidem ipsius esse Apollonii, eumque eadem propositionibus suis praemisisse, atque ex Apollonii libris Pappum ea collegisse, perspicuum est. Quae vero habentur in propositionibus 61. 62. 64. lib. 7. Pappi, secundum Commandini numerationem, non sunt lemmata, sed propositiones eximiae, quibus determinationes tres in libro secundo sectionis determinatae ostenduntur, quarum demonstrationes Apollonium non dedisse minime existimandum est. Hosce Apollonii libros conatus est Willebrordus Snellius restituere in Apollonio suo Batauo, quem Lugd. Bat. anno 1603. edidit, in quo multa quidem magnifice de se iactat, nihil autem praestitit quod immodicae sui ipsius laudationi conueniret. Minime enim Apollonii propositum in hisce libris assecutus est,

nam in quatuor tantum problemata materiam hanc partus est, quam in nouem Apollonius distribuerat; et quamuis problemata in varios casus diuidat, vnam tantum demonstrationem in vnoquoque problemate adducit. Neque eundem cura Apollonio Epitagmatum numerum habet; nec mirum, cum non intellexerit quid sint epitagmata, quae quidem variae sunt dispositiones quas habere requiritur punctum inueniendum ratione punctorum datorum; vel scilicet, vt cadat inter duo quacuis ex punctis datis, vel extra omnia ad has vel illas eorum partes; vnde et nomen *διεπιπνεύς τόπος*, Sectionis determinatae, hisce libris inditum est, propter situm scilicet determinatum, siue definitum, quem habere debet punctum quo recta proposita secanda est, et propter situm determinatum punctorum, inter quae et punctum inueniendum iacere debent latera re-ctangulorum et quadrati, spatiorum scilicet, quae inter se datam requiruntur habere rationem; non, vt inepte putat *Snellius*, ex eo quod libri hi problemata quaedam continent, quae determinationes habent, quod propterea vocat adiunctum leuissimum, ex quo scilicet somniat Apollonium nomen libris suis dedisse. *Snellius* vero diuersa facit epitagmata casus quosdam in quibus vnus idemque est situs puncti inueniendi, vt in secundo et tertio epitagmate primae classis problematis sui quarti, aliisque. Praeterea, quod maioris est momenti, nullius problematis in hisce libris anaxylsin tradit, vnde et suas ipsorum determinationes assumit, non ex solutione problematum deducit. Duas quidem Apollonii, quas in enuntiatione propp. 61. et 64. Lib. 7. Pappi inuenerat, suo modo ostendit, sine vilo tamen nexu cum problematibus, quorum sunt determinationes. Afferit quidem, „se potuisse eas tribus fere verbis ex suis locis deriuasse, placuisse tamen ei hunc modum, quia ita ab „Apollonio vsurpatas hasce determinationes, non obscuris „iudiciis coniciebat.“ *Snellii* autem coniectura sine omni fun-

fundamento est, nullus enim est geometra, qui determina-
 tiones suas non deducat ex locis suis, hoc est ex solutione
 problematum; et Apollonium hoc semper fecisse ex libris
 eius de sectione rationis perspicuum est. Determinationis
 autem Apollonii, quam in enuntiatione Prop. 62. Lib. 7.
 Pappus tradit, Snellius nullam facit mentionem, sed vice
 eius aliam sine demonstratione adducit in epitagmate suo
 octavo tertiae classis Prob. quarti. Eum autem in Apollo-
 nii demonstrationes non incidisse certum est, etenim ne vel
 vno ex Lemmatibus Apollonianis utitur. Dicit quidem,
 „quia circularum rotundationes concinnitatis nescio quid
 „rotunditatisque Pappo habere visae sunt, nobis quoque
 „modus iste perplexuit; ac quamuis utroque modo proposi-
 „ta problemata explicassemus, hunc solum altero repudia-
 „to retinimus.“ Quibus verbis intelligere nos volebat
 Snellius, se viam Apollonianam soluendi haec problemata
 per semicirculos, a Pappo laudatam, sequutum fuisse; sed in
 hac re omnino deceptus est, circuli enim a Snellio adhi-
 bentur tantum vt contruat simplices casus Propp. 28. et
 29. Lib. 6. Elem. Euclidis, quibus scilicet requiritur ad da-
 tam rectam lineam applicare rectangulum dato spatio aequa-
 le deficiens, aut excedens quadrato. De hisce autem con-
 struendis nunquam cogitavit Apollonius, sed tanquam ex
 elementis notas constructiones has vbique assumfit, vt ma-
 nifestum est in multis locis librorum eius de sectione ratio-
 nis. Hae autem Snellii constructiones praedictorum casu-
 rum elegantes quidem sunt, et eae ipsae, quas postea tradi-
 dit clariss. Hallaeus in Scholio ad Prop. 18. Lib. 8. Sectio-
 num Conicarum Apollonii, ab ipso restituti, quem, verifi-
 mile est, eas a Snellio prius usurpatas fuisse, non cognouisse.
 Nullo autem modo inseruiunt solutioni problematum de se-
 ctione determinata vltra constructionem praedictorum ca-
 suum. Denique omnia, quae a Snellio in hoc libro tradun-
 tur, adeo affectata breuitate, et obscuritate maxime labo-

rant, vt nullius sint vsus in problemate quocunq; soluendo, quod ad sectionem determinatam deductum fuerit. Semicirculi autem, de quibus loquitur Pappus in Praefatione sua ad Lib. 7. Collectionis Mathematicae, ii sunt, quorum ope Apollonius demonstrat lemmata quae seruaui Pappus, postquam solis rectis lineis eadem communi methodo ostendisset. Pappum autem sine ratione reprehendit Snellius, quod hos de sectione determinata libros iis de sectione rationis et spatii non praemiserit; problemata enim de Sectione determinata quintum praesertim et sextum Lib. 1. et ea Lib. 2. illis de sectione rationis et spatii difficiliora sunt.

Post Snellium Alexander Andersonus, Abredonensis, problemata primi libri Apollonii, vnumque secundi, suo modo soluit inter problemata quae subnexuit supplemento Apollonii rediuiui, Parisiis anno 1612. edito. Constructiones quas tradit Cas. 2. et 3. problematis sui noni bonae sunt, similemque ipsis tertiam tradit Rogerius Ventemiglia in pag. 256. Analyseos Geometricae Hugonis de Omerique, aliasque duas ipse Hugo in pagg. 260. 263. eiusdem libri. Has, vt et similes reliquorum epitagmatum Prob. 5. et 6. Lib. 1. Apollonii dedimus in eorum demonstrationibus secundis.

Cum igitur libri de sectione determinata nonnisi obscure et imperfecte hactenus habeantur, e re geometriae visum est eos plenius, et magis distincte tradere. Multa enim problemata, ad ea quae in hisce libris tractantur deducuntur. Eos igitur multis abhinc annis restituere aggressus, statim percepi, non tam difficile fore problemata haec quodammodo soluta dare, quam eorum epitagmata et determinationes rite distinguere, et exhibere congruenter numero et ordini, secundum quem Pappus eadem distribuit; maximae autem difficultatis rem esse in viam Apollonianam incidere, hoc est quae ipsius lemmatibus indigeret, et ad eius.

eiusdem determinationes duoceret. Et quidem putet dicere, quoties irrito conamine haec inuenire aggressus sum, quotiesque re desperata ab incepto destiti. Tandem, anno scilicet 1727. solutionem problematis 5. et 6. Lib. 1. ope lemmatum Pappi nactus, problemata libri secundi tentabam; sed hic iterum mihi haerebat aqua, nouis subortis difficultatibus, quas tamen pertinax vicis labor. Atque hoc modo ex Pappi generali propositione, et lemmatibus ab eo seruatis, Apollonii libri multa inuestigatione feliciter, vt geometris appariturum speramus, in lucem producti sunt, et ita restituti, vt ab ipsis Apollonii libris paululum aut nihil differre facile agnoscant ii, qui propositiones ipsas et lemmata, quibus indigent, vt et epitagmatum et determinationum numerum et ordinem a Pappo indicatum, inter se comparauerint. Hanc autem restitutionem inuenire satis difficile fuisse ipsa experientur, ni fallimur, qui eam tentauerint via Apolloniana, priusquam problema 5. et 6. Lib. 1. et ea libri 2. quae in sequentibus exhibentur, inspexerint. Obseruandum vero est, pleraque lemmata in problema 5. et 6. (nam nulla sunt in praecedentia problemata,) tres aut quatuor habere demonstrationes in Graecis codicibus, et apud Commandinum, tanquam diuersa essent lemmata, vt in numeris, margini dextro in hac editione appositis, videri potest. In hac etiam propositiones eodem ordine numerantur, quo apud Commandinum in versione sua latina Pappi Alexandrini; propositio scilicet, 22. Lib. 7. Pappi, hic facta est prima, earum scilicet quae ad sectionem determinatam spectant, vt reuera est, et ita deinceps, nisi vbi aliqua loco suo exciderat, vt Prop. 28. et Prop. 63. quae locis propriis repositae sunt. Propositiones etiam 37. 38. 39. 40. quae in Graecis codicibus, et apud Commandinum, inter lemmata in Lib. 1. numerantur, reuera sunt lemmata in Lib. 2. saltem multis et variis inuestigationibus institutis, minime inuenire potui eas alicui epitagmati Prob. 5. vel 6. utiles esse. Determinationes vero in libro

se.

secundo hisce propositionibus agunt; problemata duam, quarum sunt determinationes, duplici via solui possunt, quarum alterotrum si inuenis, propositiones praedictae omnino necessariae sunt ad deducendam ex determinatione, ad quam hac via peruentura est, alteram, ad quam secunda via directe duxisset. Nam ex vna tantum harum determinationum Apollonius vltimam suam deducit. Veteres enim duabus determinationibus utebantur, quarum altera est altera sequitur, et quarum prima constructioni problematis necessaria est, quae propterea compositioni semper praemittitur; altera vero, quae compositionem sequitur, inferdit, ex iis quae data sunt in problemate statim dignoscere verum constitui possit vel non possit: quod quidem ex prima determinatione, vel duabus primis, si duae sint, vt in problematibus Lib. 2. quae determinationes habent, cognosci non potest; priusquam ad illam vltimam deducta fuerit prima, aut alterutra ex primis, si duae fuerint. In problematibus simplicioribus haec, prima scilicet et vltima, in vnicam determinationem saepius coalescunt. Haec autem tum in Apollonii libris de sectione rationis, tum in hisce facile est obseruare, et exemplo in epigramate 3. Prob. 3. Lib. 2. explicabuntur.

Quae autem de sectione determinata seruauit Pappus, in Graeco codice, quo utebatur Commandinus, multum mutilata et deprauata habentur, vt et omnia reliqua Pappi, in omnibus vt videtur codicibus, quos certissimum est a librariis Geometriae prorsus ignaris descriptos fuisse. Multum igitur debet Geometria viro optimo, Federico Commandino, qui, cum literas Graecas et Geometriam simul pulchre calleret, magno iudicio, maximaque diligentia, inter alia multa, lemmata haec Pappi a multis purgauit erroribus, et propterea magno nos leuauit onere. Non autem omnia, praesertim Prop. 62, Lib. 7. redintegrare potuit; haec

hæc enim, in notis alphabetis quas schema spectant, adeo est corrupta, ut demonstrationem minime restituere valeat; nam notæ proluxæ, quas ei subiunxit, eam nullo modo attingunt. Denique cum libri de sectione determinata non infimum locum teneant inter eos, quos ad analysin promovendam scripserunt veteres Geometrae, nullus problematum alicuius momenti casus omissus est, nullaque determinatio, sine quibus huius generis libri vix vtilius sunt præcili. Exinde autem demonstrationes longiores suaserunt; et Pappus quidem memorat, tales fuisse ipsius Apollonii, propter scilicet determinationes intricatas et difficiles, quas quidem ita esse ex ipsis libris satis superque patebit. Hos autem hoc modo restitutos, Geometriae Veterum cupidus neque iniucundos, neque inutiles futuros, quam maxime optamus.

In Transactionibus Philosophicis, anni — No. — pag. — videmus, usum lemmatum Pappi in solutione problematum sectionis determinatae innotuisse viro doctissimo Henrico Pemberton, M. D. quod ostendit exemplo vno ex libro primo, et altero ex libro secundo sectionis determinatae; in hoc autem ultimo non tradit Apollonii determinationem, verum aliam, ex qua quidem non immediate cognoscitur, num problema fieri aut non fieri possit.

Sed plura hic addere de incomparabili libro non est necessum; id tamen præterire silentio non possumus, illustrissimum Comitem Stanhopium, qui sumtus omnes edendo huic libro liberaliter impendit, nulla alia re magis amorem litterarum et omnis doctrinae, (quem iam olim in hac nostra studiorum Vniuersitate multis modis testatam fecit) exerceri potuisse. Optamus vehementer, commodo litterarum, ut seruet hunc animam litteris deditum, tueaturque veterem Gentis suae, etiam ex litteris, gloriam.

Amstelod. 1777. plagg. 17½. in octavo, apud Petram
den Hengst.

Auctores exponendae huius narrationis de nouis libris, non solum notitiam librorum nouorum et doctorum hominum ad alios diuulgandam spectant, sed in se recipiunt, se artium ipsarum incrementis profuturos, et, vt plurimorum studiis frequententur, effecturos esse. Quod vt planius dicamus, promittant, se producendis ex litteris antiquis, Graecis, Romanis, Orientalibus libris recenter editis, nec prorsus omisis e nostrorum temporum studiis iis, quibus aliqua cum antiqua doctrina cognatio et societas est, laudatis cuiusque vel bonis, vel vitiis, ingenia hominum ad laudabilem imitationem excitaturos, et a vituperandis auocaturos esse. Et quia illastris potissimum exempla ad animos commouendos aptissima solent esse, praesertim ad veritatem examinata, nec in superficie tantum, sed intus perspecta, censuram agere maxime eorum librorum, quibus vel auctoris, vel editoris et interpretis, vel argumenti praestantia, momentum aliquod addit, de iisque accurate in vtramque partem exponere decreuerunt ita, vt vel celebrandis virtutibus, vel vitiis reprehendis, vnice veritatem sequi velint. In rerum varietate vtendum censent ipsa, quam sponte ferunt litterae, suauitate, magis austera et solida, quam dulci et decocta. Ad quam obtinendam imprimis pertinent, quae de librorum argumentis, et historia

litte-

literaria disputantur sub cuiuscunque fore exquisitoris et maioris operis recensione initium, siquidem de Ciceronis eloquentia, et quibus artibus et institutis sit innixa, et ad summum adducta, P. II. init. copiose disseritur. In Symposio Platonis quae contineantur, quamquam breuiter, recisus quae ad ornatum adiecta sint, tamen ordine et perspicue narrantur P. I. p. 35—45. Ibidem p. 79—93. de Buxtorfianorum et Capellianorum concertationibus, siue de diuersis hominum superioris temporis, in re Critica Vet. Test. opinionibus, iucunde et vtiliter exponitur. Parte autem II. Phalaridis Epistolis sententiae doctorum, inprimis inter Boyleum et Benleium controuersiae, p. 63—70. narratae emineat, totiusque Achillis Tatii amatoriae narrationis compages, eum insigni de laudibus vitiisque iudicandi peritia, p. 44—58. demonstrata. Emissi suppresso scriptoris nomine inter Batauos libri, suis auctoribus attribuuntur, quemadmodum P. I. p. 116. Ruhnkenium dissertatione de vita et scriptis Longini, quae etiam praemissa est Toupinio Longino, auctorem esse, et dissertationem de Babrio, a Thirwitto, cuius alia exstant eximia, scriptam, ex P. II. p. 120. discimus. Alia adsparguntur ad eruditorum res pertinentia, qualia sunt quae de Leannepii institutis, moribus, valetudine et morte, P. II. p. 74. sq. perscribuntur. In scriptoribus vtriusque linguae emendationes, explicationes editorum, frequenter commemorantur, et aliae emendationes ac coniecturae, ab acumine et sollertia censorum profectae, inseruntur, quorum a doctrinae copiis ea quoque promuntur, quae ignorata, aut neglecta ab editoribus, ex observationibus Criticorum, per varia eorum scripta dispersis, repetenda fuerant.

Sed enim, Lectorum causa, censuras librorum, quas vtraque pars complectitur, nominabimus. Igitur prima pars habentur: I.) Ciceronis Opera ex editione L. A. Er-

nessi Vol. I. quo libri Rhetorici continentur. II.) Platonis Philebus et Symposium ed. I. Fr. Fischeri. III.) Jacobi Bryant Syltema Nouum Mythologiae Vol. I. IV.) Verus Testamentum ex editione Kennicotti. V.) Dissertatio de vita et scriptis Longini. Parte autem secunda: I.) Ciceronis Opera ex editione I. A. Ernesti Vol. II. quo Orationes continentur. II.) Analecta Poetarum Graecorum, editore Rich. Fr. Phil. Brunck. III.) Achilles Tatii Historia Amatoria edit. Benj. Bodeni. IV.) Phalaridis Epistolae, ex Bentleii dissertatio ed. Io. D. Lennep. V.) Abulfedae descriptio Aegypti, ed. Ioh. Dau. Michaelis. VI.) Epicteti Enchiridion, cura Chr. Gottl. Heyne. Altera Editio emendatior et auctior. VII.) Dissertatio de Babrio. VIII.) Examen critique des Anciens Hist. d'Alexandre le Grand, siue Censura Veterum scriptorum de rebus Alexandri Magni.

Ingenium Batavorum, qui praeter suspicandi sagacitatem, et coniecturalem rationem, magno locorum similium apparatu, crebrisque ad alios scriptores iuvandos digressionibus utuntur, in his quoque censuris conspicitur. Si cuius notas strictiores breuioresque vident, alia ignorata, alia neglecta queruntur, et ieiunitate offenduntur. Lennepius, qui prolixas et copiosas notas scripsit, multa ad Phalaridem profudit, quae vel ad alios Scriptores notari, vel ad Lexica referri poterant, eximiam copiosae et abundantis doctrinae laudem habet, quam vituperare nefas sit eos, qui ex angusta et famelica doctrina sua aliis impartiri nihil possint. Atque is quidem, cum paucis aliis, Ruhnkenio, Thirwitto, et Heynio, qui insignem demonstratae recte intelligendae Stoeicae rationis, ad quam libellus Epicteti est conformatus, atque adeo ipsius libelli intelligendi laudem fert, sine reprehensione transit. Parum probatur Bodenus, de cuius animaduersionibus ita perscriptum est: „Haben
haud

„Ita paucis locis vtilem comparationem aliorum Eroti-
 „corum, et doctrinam, quamquam eam magis ex recentio-
 „rum commentariis, quam antiquorum fontibus haustam:
 „non item ingenium criticum et scientiam accuratam lin-
 „guae; unde etiam factum est, vt de multis locis, quorum
 „facilis erat et parata medicina, ei non liqueret.“ Kenni-
 „cottus, vt par est, laudatur, et si quid reprehenditur, mol-
 „liter, quasi venia et excusatione dignum, tangitur; id solum
 fere, quod nullam adhuc suorum codicum noticiam exhib-
 fuerit, accusatur. Bryantius prorsus, vt commeritus est,
 exploditur. Michaelis ex parte laudatus; cum Reiskio
 collatus, ei cedere cogitur, Brunckius cum hac admonitione
 dimittitur: „Omnino vnicam nos videmus medelam hanc,
 „vt ipse Romam eat Cl. Brunckius, codicem Palatinum de-
 „scribat, eumque sicut est, cum ipsis vitis, nullo nouo
 „ordine inducto, exhibeat. Ita quantus existeret Tomus,
 „tribus prioribus multum praeforendus, et Brunckius per-
 „fecta editoris laude cumulabitur.“ Hac occasione non
 praetermittimus lenissimam, veramque, vt arbitramur, P.
 II. p. 32. carminis Meleagri 40. et Homeri ipsius II. a,
 11, emendationem. In illo enim legendum esse admo-
 nemur, *Κῆμοι τοι καλόν ἐστι ὑπὸ σκλάβοις Μυσοῦν κεύσσειν*,
 pro vulgato *Κῆμοι τὸν καλὸν κ. τ. λ.* In hoc autem; *Οὐνεὺς*
τοὶ Χεύσειν ἠτίμησ' ἀρητήρα, pro τὸν *Χεύσειν*. In affirmando
 vsurpatur *τοὶ σαρπ, προσέβη*, vt monuit Valkenar. ad Eu-
 rip. Phoen. p. 166. Ernestus autem, quod omnium vnus
 instructissimus iis, quae ad emendandum et illustrandum
 Ciceronem valent, ad eum edendum accesserit, summis
 laudibus cumulatur. Quae enim virtutes inesse debent in
 Critico Ciceroniano eximia, in eo agnoscuntur. Primum
 litterarum Latinarum Graecarumque scientia egregia; tum
 Latinitatis, et in singulis verbis, et in analogia, constructio-
 ne, consequitioneque temporum ac modorum, cognitio
 plane singularis; tum Ciceronianae consuetudinis in figuris

atque sententiis intelligentia, et sensus numeri et soni Ciceroniani, auresque tritae notando iusto orationis ambitu; denique copia et usus librorum antiquorum, tam editorum, quam scriptorum, cum solertia indagandae verae lectionis per vestigia eius, quae in libris exstat. Quod reprehendunt hoc est: non tantum temporis, curas, ac diligentiae, quantum opus fuisset ad perfectam absolutamque suis numeris editionem efficiendam, in ea collocatum fuisse. Nimirum, quod in comparandis locis similibus vel Latinorum, vel Graecorum, parcissimus; in congerendis et commemorandis eruditorum sententiis et emendationibus parum copiosus; in coniecturis proponendis modestissimus fuerit, vnicui huc spectans, ut rei familiari emtorum consulere, et sua potius, quam aliena legere recocta: hoc displicet. Nam etsi coniecturae ad libros de Oratore, et ad Verrinas orationes, quos libros imprimis sibi tractandos sumserunt, qui censuram huius editionis egere, afferuntur non inelegantes, nec incommodae; tamen cum non omnium idem sit in his rebus iudicium, aliae aliis vel prorsus superfluae, vel facile intermittendae videantur; quibus exceptis, reliquorum numerum vehementer minui necesse sit. Fischerus, quasi lacesset quibusdam verbis eius, quibus in Praefatione, non iam Philebo et Symposio Platonis, de quibus nunc agitur, sed Sophistae, Politico, et Parmenidi, ante aliquot annos praemissa, usus est, quae eo valere volunt, ut Batauorum in Platone adhuc factas emendationes reiicere ut superuacaneas, et morem, ad quem veteres auctores edant, ad aliam formam reducere videatur, ita sunt iniqui, ut ei Critices tractandae facultatem denegent, arrogantiae eum infimulent, notarum eius ieiunitatem contumeliantur, amoeniores potius facilioresque dialogos, loco Sophistae Parmenidis et Philebi, editos fuisse postulent, plus in rerum obscuritate, dictionisque vi et elegantia explicanda, curae deside-

derent, indices verborum tironibus vtilis flagitent, solam laboris, assiduitatis, diligentiaeque laudem ei relinquunt.

Fischerus autem V. Cl. cur non liceat, quod Ernesto, quod Reiskio permittitur. Huius inspiciantur Praefationes Animaduersionibus ad Auctores Graecos, imprimis Volumini primo ac tertio praemissae, illius autem ad Callimachum praefatio, et inuenientur iudicia et sententiae de editionibus adornandis, et animaduersionibus scribendis, quibus, si non omnibus satisfecerunt, suae tamen consuetudinis idoneam rationem, sine vllius offensa, reddidisse videntur. Fischerus autem tantum abest ab *gloriola Critices* faciendae, ut eam nusquam rapere et affectare, saepe eius exercendae copiam et facultatem detrectare, modestiae causa, reperitur. Igitur, quae Batauorum ingenia refringere audent, iis commodam potius explicationem, quam emendationem adhibendam esse, statuit. Prima cura est, ut veritas lectionis vel constituatur, vel via monstretur eius rependiendae et constituendae; ad quod obtinendum opus est iis praesidiis, quibus cauae et modestae Critices leges utendum iubent. Editiones Dialogorum Platoniorum, ut essent parabiliores, et inseruient lectionibus habendis, consulo carent longiorum annotationum mole, in quibus vel rerum philosophicarum obscuritas fusius declaretur, vel imitationis similitudo copiosius demonstretur, vel verborum vis et elegantia operosius comprobetur. Indices verborum omissi sunt, partim quia in indice Aeschinis, et aliorum librorum, multa ad Platonis orationem intelligendam necessaria iasunt, partim quia editio Dialogorum nondum absoluta, nec Indicis edendi tempus est. Macram autem et icinam non esse Cl. Editoris disciplinam et doctrinam, sed amplam et copiosam, intelligent et fatobuntur, qui vel *de defendendis locis quibusdam Platonis* prolusionem, anno 1767. editam,

atque sententiis intelligentia, et sensus numeri et soni Ciceroniani, auresque tritae notando iusto orationis ambitu; denique copia et usus librorum antiquorum, tam editorum, quam scriptorum, cum solertia indagandae verae lectionis per vestigia eius, quae in libris extat. Quod reprehendunt hoc est: non tantum temporis, curas, ac diligentiae, quantum opus fuisset ad perfectam absolutamque suis numeris editionem efficiendam, in ea collocatum fuisse. Nimirum, quod in comparandis locis similibus vel Latinorum, vel Graecorum, parcissimus; in congerendis et commemorandis eruditorum sententiis et emendationibus parum copiosus; in coniecturis proponendis modestissimus fuerit, vnicui hoo spectans, vt rei familiari emtorum consuleretur, et sua potius, quam aliena legerentur recocta: hoc displicet. Nam etsi coniecturae ad libros de Oratore, et ad Verrinas orationes, quos libros imprimis sibi tractandos sumserunt, qui censuram huius editionis egere, afferuntur non inelegantes, nec incommodae; tamen cum non omnium idem sit in his rebus iudicium, aliae aliis vel prorsus superfluae, vel facile intermittendae videantur; quibus exceptis, reliquorum numerum vehementer minui necesse sit. Fische-ro, quasi lacesiti quibusdam verbis eius, quibus in Praefatione, non iam Philebo et Symposio Platonis, de quibus nunc agitur, sed Sophistae, Politico, et Parmenidi, ante aliquot annos praemissa, usus est, quae eo valere volunt, vt Batauorum in Platone adhuc factas emendationes reiicere vt superuacaneas, et morem, ad quem veteres auctores edant, ad aliam formam reducere videatur, ita sunt iniqui, vt ei Critices tractandae facultatem denegent, arrogantiae eum insimulent, notarum eius ieiunitatem et iminentur, amoeniores potius facilioresque dialogos, loco Sophistae Parmenidis et Philebi, editos fuisse postulent, plus in rerum obscuritate, dictionisque vi et elegantia explicanda, curae desi-

de

derent, indices verborum tironibus utiles flagitent, solam laboris, assiduitatis, diligentiaeque laudem ei relinquunt.

Fischerus autem V. Cl. cur non liceat, quod Ernesto, quod Reiskio permittitur. Huius inspiciantur Praefationes Animaduersionibus ad Auctores Graecos, imprimis Volumini primo ac tertio praemissae, illius autem ad Callimachum praefatio, et inuenientur iudicia et sententiae de editionibus adornandis, et animaduersionibus scribendis, quibus, si non omnibus satisfecerunt, suae tamen consuetudinis idoneam rationem, sine vllius offensa, reddidisse videntur. Fischerus autem tantum abest ab *gloriola Critices faciendae*, ut eam nusquam rapere et affectare, saepe eius exercendae copiam et facultatem detrectare, modestiae causa, reperiat. Igitur, quae Batavorum ingenia refingere audent, iis commodam potius explicationem, quam emendationem adhibendam esse, statuit. Prima cura est, ut verius lectionis vel constituatur, vel via monstratur eius repertiendae et constituendae; ad quod obtinendum opus est iis praefidiis, quibus cautae et modestae Critices leges utendum iubent. Editiones Dialogorum Platoniorum, ut essent parabiliore, et inferuient lectionibus habendis, confulto carent longiorum annotationum mole, in quibus vel rerum philosophicarum obscuritas fusius declaretur, vel imitationis similitudo copiosius demonstratur, vel verborum vis et elegantia operosius comprobetur. Indices verborum omitti sunt, partim quia in indice Aeschinis, et aliorum librorum, multa ad Platonis orationem intelligendam necessaria iasunt, partim quia editione Dialogorum nondum absoluta, nec Indicis edendi tempus est. Macram autem et ieiunam non esse Cl. Editoris disciplinam et doctrinam, sed amplam et copiosam, intelligent et fatebuntur, qui vel *de defendendis locis quibusdam Platonice* prolusionem, anno 1767. editam,

tam, vel ceteras eius prolationes, aut separatim, aut iunctim editas viderint.

Nec alienum a consuetudine nostra, et explendae lektorum nostrorum expectationi profuturum sit, nonnullas ex emendationibus et explicationibus, quibus harum recensionum scriptores, variis Auctorum veterum locis aliquid vel medellae, vel lucis afferre conantur, commemorare. Ne vero in tanta rerum copia oculi nostri mentesque distrahantur, reliquam disputationem nostram terminis his definimus, ut propositarum opinionum specimina a duabus prioribus censuris exprimamus, prima secundae partis, addita, hoc est, e censuris Ciceronianis et Platonica.

Etiam Orat. I, c. 43. in ea parte qua Crassus iuris civilis studium commendat, et in verbis his: *Nam, suis quem aliena studia delectant, plurima est et in omni iure civili, et in Pontificum libris, et in XII. tabulis, antiquitatis effigies, et si quis civilem scientiam contempletur etc.* haec adhibetur p. 14. P. I. medela, ut pro aliena studia, antiqua, pro contempletur, reponi censeatur, vir doctus velit. Si id agitur, ut verborum interpretamenta, siue glossata, ipsis auctorum verbis potiora putentur, vulgaria exquisitis, obuia rarioribus, valebit quod hic fit. Sed dum ista temeritas vitabitur, nec hoc admittimus. Sunt enim aliena studia, externarum, peregrinarum, priscarum rerum; contemplari verbum loco positum est, cum propter vocabula effigies, tabulae, tum propter ipsam eius efficaciam, in vehementiori quadam animi inclinatione admirationeque indicanda.

Ibid. c. 53. *Reprehendebat igitur Galbam Rutilius, quod is C. Sulpicii Galli, propinqui sui, Q. pupillum filium ipse pueri in humeros suos extulisset, qui patris clarissimi recordatione et memoria solum populo moueret, et duos filios suos parvos*
tute

statela populi commendasset. Locum corruptum ita satandum putat p. 16. ut pro *et* recipiatur *ut*, hoc ordine: *extulisset, ut patris clarissimi recordatione, et memoria statum populo moueret, qui (se. pater) duos filios suos etc.* At enim *qui*, pro *et* eleganter dicitur, nec ideo loco mouendum. Sed extrema tamen laborare videntur.

Lib. II. c. 38: *Nam et omne quod eloquimur sc, ut id aut esse dicimus, aut non esse, et si simpliciter dictum, suscipiunt dialectici ut indicent, verumne sit an falsum etc.* Si sic scriptum fuisset, non omne quod *et* eloquimur *sc*, non putassent interpretes aliquid vitii esse in primis huius loci verbis, sed agnouissent, repetitum aliquoties *et* sibi respondere, adeoque excludi non posse; nunc alii *et* expungere, vir autem doctus p. 20. in *est* mutare vult, irrito, ut arbitramur, conata. Nam numeri Ciceroniani causa inter *nam* et *omne* locatam est. Probabiliores sunt sequentes emendationes: c. 78. *quanto hoc magis in oratione est spectandum, pro expectandum, et L. III. 2. illa fuit cygnea diuini hominis vox et oratio, quam quasi exceptantes, cum Gesnero Thes. L. L. V. exceptare, pro expectantes. Nisi fortasse expectare pro expectare, desiderare, dicitur.*

Veniamus ad orationes Verrinas. L. II, 23. *intelligentis, hanc pecuniam, qua via modo visa est exire ab isto, eadem sumpta reuertisse.* Commendatur P. II. p. 10. tanquam certa et imprimis elegans Burmanni ad Phaedr. L. III. Prolog. 38. *legentis eandem pro eadem, coniectura.* Tum totus sic constituitur locus: *hanc pecuniam, quae (pro qua) via modo visa e. t. a. i. eandem s. r.*

L. II. 76. *Cum manifesta res, tum flagitiosa tabularum atque insignis turpitudine teneatur.* V. doct. p. 12. tenat: *Cum manifesta res, tam flagitiosa t. a. i. turpitudine teneatur.* Sed
I
oratio

oratio longæet. Quidni potius? *Cum manifestaret; cum stagitiosa t. a. i. t. teneretur. Quare nec probatus ad III. 13. Hoc nouum genus iniurias ferre nemo posset, te, cum tuos omnes fructus publicano tradidisses, et rem de manibus amississet, tum bona tua repetere ac persiqui lite atque iudicio, proponi coniecturam: — ferre nemo posset, se, cum suos omnes fructus p. tradidisset, et rem de manibus amississet, tum bona sua repetere. —* Nomen hoc est orationi neruos incidere? Qui Sy-lepleos exempla habeat in promptu, qualia multa collegerrunt Drakenboreh. ad Silium Ital. XII, 64. Heusinger. ad Nep. Alcib. 3. p. 73. f. et Thraſy. 4. p. 96. Hemsterhus. ad Lucian. p. 492. Tom. I. Ernestus ad Xenophontis Memor. Soc. II, 1. Fischer. ad Platon. Apolog. 28. is nec dubitabit, quin recte dixerit Cicero Verr. V, 42. *Pater aderat — — cum cum illa auctoritate et miseria uideres praeditum; nec desiderabit coniecturam ab Ernesto quidem dubitanter propositam, et a V. doct. approbatam: illa auctoritate praeditum, aetat. et miseria perditum. Quid facias tot aliis locis, quid Sallustio lug. c. 14. sic scribenti: non regnum, sed fugam, eg. statem, exitium, et quae me premunt mala, cum uita simul amissisti.*

Nunc de quibusdam coniecturis, ad Platonis Symposium illustrandum allatis, uidebimus. Primum quidem eleuatur et reuertitur scita et elegans emendatio Cæl. Fischeri in loco Platonis p. 108. in allusione Homericâ, *ὄντι δὲ λοχόμενα πρὸ ὀδῶ βλαπτούμεθα ὃ, τὴν ἡμῶν legentis πρὸ ὀ τοῦ*, et docentis, apud Homerum Il. 2, 224. *πρὸ ὀ τοῦ* esse idem quod *ἄτος πρὸ τῶν*, uel *ἔτατος πρὸ τοῦ ἴτης*, hoc sensu: quod unus excogitare non poteris, id reperiet et excogitabit alter. Obloquitur V. doct. et nimirum quia *π. ὀ ὀδῶ* bonum sensum efficiat, *progreduendo, uiliter et cum liuis proficere*, negat se illud ex Homero recipere. Iam quia demonstratio laborat; quia frequentes apud Platonem esse scimus allusiones

ad

ad Homeri verba; quia in hoc ipso dicto frequentando crebri sunt scriptores alii: hanc emendationem elegantiae summaeque probabilitatis laude non esse defraudandam censemus.

P. 110. καὶ ἡδὲ ἔφη ἀπορίζει τὸν παῖδα, ἵνα πᾶ καταβῆτο. Fulcit V. doct. vsum anacoluthi, quod Fischerus agnovit, observatis a Wytttenbachio ad Plutareh. Ser. Num. Virid. p. 126. 127. et Interpretibus ad Aët. Ap. I, 8. Ad anacoluthon sibi placere negat p. 115. in his: Ἐρωτα δὲ μαθέτω πῶ ἀνδρείων τεταλμυρέωνι — — ὑμῆσαι, ἀλλ' ἔτι μὲν ἡμέλειται τοσῶτος θεός. Certissimam Stephiani coniecturam, ἡμελῆσθαι τοσούτων θεῶν, pronunciat, parum sollicitus, vtrum sua vis orationi conseruetur, an debilitetur et frangatur. Paruo, ait, acumine opus fuisse ad intelligendum, in verbis p. 116. ταῦτα δὲ καὶ εἰ ἄλλοι πάντες ἄρα ξυμφάναν, legendum esse sine dubio ἅμα, simul. At cur cogamus Platonem tanto pleonasmio dicere, πάντας ἅμα ξυμφάναι, cum ἄρα sit ei familiare et frequens, ex poetarum imitatione.

P. 132. Eryximachus Aristophanem remedia docet, quibus singultum depellat, et in aliis hoc etiam: ἀναλαβὼν τὸ δεξιὸν οὐκ κινήσας ἢ τὴν ἴσιν, πτάσει. Hic mirati sumus, quomodo vir doctus ibi legendum putet κινήσας, titilles; addatque, titillatione non motu tantum opus fuisse. Primum κινᾶσαιτο cum non habet, quia ad fricandum nasum non opus erat aliqua re recepta, (dicit enim, ἀναλαβὼν τι) deinde quia fricando naso, non editur sternutatio. Κινήσας autem fere hoc sensu dicitur, vt sic, aliquam corporis partem aliquo modo afficere. Cassius Iatrosofoph. Quaest. phys. c. 44. ὁ μὲν πτάσιμος γίνεται ὑπὸ θερμῶ τινὸς κινήσαντος τὸν τόπον τῆτον. ἀφ' ὧ γίνεται et mox: ὁ κινεῖν πέφυκε τὸ ἰσταῦδα ὑγρόν. Latini norum mouere, sicut de animi, ita etiam de corporis affectionibus dicitur. *Mouere* Catonis est de R. R. c. 115.

contra Britannij motu est apud Sueton. Ner. 33. Aristoteles problem. 4. cum quaerit, cur solem aspicientes sternuntur? ait, ὅτι κατὰ Σημάτων.

Orationi Alcibiadis p. 191. sane conveniens videtur quod V. doct. vult, ἀλλ' ἴτερον ἦν ἐν τῷ πράγματι, sed iam ad rem ipsam aggrediendum, pro eo quod editur: ἀλλὰ ἴτερον ἦν, πῶς ἴτερον τὸ πρᾶγμα. Similiter dixit in aliis huius Dialogi locis p. 178. τὸν ἐρῶντος ἰόντα ἐν τῷ τῷ πράγματι. Sed nec aliter alienum est, hac sententia: Sed (videbatur mihi) iam demum cognoscendum, quae res esset, siue quomodo res i. e. constantia Socratis, se haberet.

*NOTITIA RERVM HUNGARICARVM,
conscrip̄ta A. FRANCISCO CAROLO PALMA, So-
cietatis Iesu Sacerdote, PARS*

I. II. III.

Tyrnaviae, typis Collegii Academici Soc. Iesu, Anno
MDCCLXX. octonis.

Ingignis huius Hungariae Historiae compendii auctor plurimum venerandus, Collegii Archiepiscopalis quod Tyrnaviae floret decus insignis; toto hoc opere ad praesentem usque aetatem producto, maximam fere partem secutus est Annales *Georgii Pray*, e Societate Iesu, qui Historiam Hungariae omnem ad tempora usque Ferdinandi Austriaci eleganter aequae ac copiose complexus, ea rei litterariae Hungariae paucis annis procuravit adiumenta, quas longo tempore

poro quidem, frustra tamen, desiderabantur. Is nimirum primus post *Timonem* res Hungariae ad annos referre, colligare sparsa, fabulas expungere, omnibusque deinceps scripturis planiorem viam facere instituit. Minime tamen potandum est, adeo vnus huius principis quidem auctoris vestigia legisse Palmam, vt adire alios, sicubi e re foret forte, religioni sibi duceret.

Diuisit autem omnem materiam in duas partes, ita, vt prior veterem cum Historia Regum Stirpis Arpadinae, posterior dein nouam Hungariam exhiberet. Illa, vetus nimirum, praeter *Humorum*, *Auarum*, atque *Huegororum* res, etiam domesticam periodum Regum Hungariae, persequitur; haec a temporibus regis Stephani, continenti filo ad nostram usque aetatem descendit, fertilis maxime rerum memorabilium. Ceterum etiam vtitur oratione perspicua atque comta, qualis Historicum deceat; quamuis receptae inter suos opinioni non parum tribuisse videatur. Inter omnes constat, R. Stephanum per tempus aliquod vsu fuisse Ducis titulo, donec Africum, S. montis Pannoniae Abbatem, iamque Colocensium Antistitem designatum, Romam mitteret, a Papa Siluestro II. petiturum, vt sibi et suis successoribus regia appellatione vtliceret. Atque hoc loco auctor miraculum, apud *Chertuit. in vita S. Stephani* inuentum, in suam orationem infert: „appulsum narrat Africum Romam, vix dici potest, quanto acciperit gaudio Siluester II. id temporis Romanus Pontifex, diuino ante praesentis oraculo. Gente Hungara in suam adoptata protestationem, postulas quam cumulatissime satisfacit; in regiae potestatis signum, e solide constaturo auro, operis sane mirifici, diadema dedit.“

Digniora vero lectu sunt, quae hoc ipso capite de disciplina, quam Stephanus in educando filio Emerico Principi

pe adhibuit; proponuntur, quatuordecim capitibus comprehensa Rex Pater in Scripta retulit, et quod hodienua Corpori Iuris Hungarici insertum publice prostat; et Historiae auctoria nostri non leuem profecto splendorem conciliat. Hunc multum admodum auget veritatis amor spectatus, et singularis in maximis rebus diiudicandis modestia; nec alienum erit, exemplo quodam dictorum fidem ostendere et declarare. Itaque narrationem rupti per Vladislauum foederis cum Turcis iniui, hoc modo persequitur: „Vix oratores Turcae discesserant, cum adfuit a Francisco Cardinale Alberino Florentinae classis Praefecto litterae, quibus de pessimo rerum Turcicarum in Archipelago statu, suoque aduentu Regem edocebat; a Ioanne item Castrioto, in quibus, vt postulatum erat, cum 30. suorum millibus propediem se in Thraciam appulsurum significabat. Eas res et Regem, et Hungaros, stupore quodam et pudore defixerat, quod tantos Christianorum apparatus, aduersus foederis iniui rationes, tam subito et improvide confecta pace destituerint. His curis anxiosobruere Ioannis iunioris Palaeologi Imperatoris litterae. Scribebatis: vehementer se mirari, Regem Hungariae, commutata voluntate, aduersus solemnia, totiesque repetita promissa socios turpiter deseruisse, et quidem in medio victoriarum cursu, non sine graui rei Christianae periculo, et sociorum damno, qui ab Hungaris in foedus pertracti, immensos magnifumtu in bellum fecissent apparatus; addebat, Oratores Turcos exploratores potius, quam legatos fuisse Amurathis, vt qui nullum legationis habuissent insigne; Amurathem inducias dolose pepigisse, vt ab Europa securitatem, factus, totus interea ad rebelles in Asia subigendos incumbere, quibus domitis, vniuersis viribus bellum in Europa instauraturus erat. Orabat denique regem, ne immemor pactorum socios desereret Principes, tantasque Christianorum spes, e multiplici illo foedere conceptas, momento

„pae-

„praecideret. His, aliorumque Principum nunciis auditis,
 „Regem Hungarosque facti poenitentia subit, et belli ge-
 „rendi opportunitas, et maximorum successuum spes, singu-
 „los in Amurashem animabat. At enim religio prohibe-
 „bat, pacta iurisiurandi Sacramento firmata infringere.
 „Rogans pro more tam in rem sententiis, vbi quisque,
 „quid sibi videretur, exposuit, Iulianus Cardinalis, legatus
 „Pontificius, captata loquendi opportunitate, nuperam
 „cum Turcis pacis tractationem sibi irritam videri pro-
 „nunciavit, eo quod a confecto prius cum Christianis prin-
 „cipibus foedere foeterni, integram minime fuerit Vladis-
 „lao recedere, infansque sociis cum hoste de pace pacisci,
 „teneri itaque Regem prioribus stare pactis, postero-
 „raque utpote nulla rescindere. Tandem forsitan, inquietabat
 „Cardinalis, liborum Regi fuerat, de foederibus et pace
 „cum Turcis agere, quoad inclyti huius Regni viribus et
 „felicitate bellum gessit, quoad nulla externa ope adiutus,
 „privato sui regni discrimine ac sumtu publicam rei Chri-
 „stianae salutem maiestatemque tutatus est. Vbi vero
 „cum aliis quoque Christianis Principibus consilia, totam-
 „que belli huius gerendi rationem communicare placuit,
 „corundem consensu bellum intermitteri oportuit, quorum
 „epibus auspiciisque geri susceptum oportebat. Haec et
 „alia vbi copiose Iulianus pro primi foederis valere expo-
 „suisset, in eius sententiam itum ab omnibus, tantusque
 „praesentes ardor inceserat, ut nouo iurisiurando se ad
 „prosequendum eam sociis in Turcas bellum Rex vna at-
 „que Praeeres obstrinxerint. Atque hinc satis opinor di-
 „stincte intelligi potest, an Eugenius Pontifex periurii vi-
 „elataeque pacis auctor dici possit? quamquam Hungaris
 „fatus erat, sanctitas cum Turcis inducias custodire, quam
 „senect instabili sociorum, praecipue Graecorum, fidei ere-
 „dere. (Sed tamen Cardinalis Iulianus, Legatus Pontifi-
 „cis, sophismate vsus, suaserat).

„Se-

„Secutam mutato consilio cladem Varnensem, his co-
 „loribus depingit summus Historicus: His e senten-
 „tia constitutis, et nouo delectu auctis Hungarorum copiis,
 „bellum continuo in Thraciam delatum fuit; initia laetissi-
 „ma prosperos spondebant successus, pleraeque enim vrbes
 „et oppida, aut vi, aut deditione in Hungarorum concede-
 „bant dominationem, atque sic Varnam vsque haud pro-
 „cul Euxino ponto sitam urbem ventum fuit. Eodem non
 „multo post hostilium armorum strepitu reuocatus perue-
 „nit Amurathes; grauitorque de ruptis induciis conquestus
 „fuit. Postquam diebus aliquot mutuo in conspectu ad-
 „uersae consistere acies, prior Amurathes IV. idus No-
 „uembriis in Hungaros minime imparatos impetum fecit.
 „Diu, magnaeque animis, protracta pugna, semel ac ite-
 „rum summa vi repulsi Turcae: instabant cedentibus
 „Hungari, solutisque ordinibus paulo vterius, quam mili-
 „tandi ratio postularet, progressi sunt: hic rursus maiore
 „quam ante furore instaurato praelio, vincobantur Hungari,
 „nisi Ioannes de Hunyad opem tulisset laborantibus, im-
 „petumque delecta cum militum manu sustinisset. Vla-
 „dislaus, quem a diebus aliquot aegrotantem in castris re-
 „manere iusserat Ioannes de Hunyad, suorum fortitudine
 „et successu ad suam pariter virtutem exeroendam, quo-
 „rendamque ferro gloriam, accessus, vbi omnium maxime
 „feruebat praelium, repente se miscuit pugnantibus. Iam
 „iam inclinabat Turcorum acies, victoriaque in Hungarorum
 „fuit manibus, cum rex, temeritate potius, quam consilio,
 „subditis equo calcaribus in hostes procurrit, vibratoque
 „in omnem partem ense, stragem edit longe maximam.
 „Illi, noua hac impressione in extremam versi rabiem, vici-
 „mas pariter ad se tuendos vires adhibent. Cum en pug-
 „nantium inter, laeso grauius sonipede, Rex medios inter ho-
 „stes humi prolabitur, iacentique per lanciferos caput prae-
 „ciditur. Infelici eo casu Turcis crouere animi, Hungaros

„autem adeo primus ille ardor deficiuerat, ut impetum
 „non ferentes amplius, in effusam abierint fugam. Amu-
 „rathes, ob multa suorum milia eo proelio amissa, animo
 „aeger, vetuit fugientes insequi, collectisque vasis in Asiam
 „remeauit, id genus triumphos suis se hostibus precari di-
 „cere postea solitus. Apud Hungaros minor iactura fuit,
 „sed quam Regis Vladislai caedes funestauit. Eius corpus
 „militari tumulo conditum, caput vero per Asiam in signum
 „victoriae a Turcis circumlatum. Iulianus Cardinalis, belli
 „suasor et pugna superstes, a Valachis in fuga trucidatus, in
 „praeterfluentem demersus fuit. Atque hic erat Vladislai
 „exitus, documento futuri, Regum vitam saluteinque
 „nunquam temere discrimini esse obiciendam. Praefuit
 „Hungaris tribus annis, totidemque mensibus, Princeps pie-
 „tate, morumque probitate insignis, generoso atque libe-
 „rali animo, eo solo apud exteros notatus, quod Ladislao
 „Posthumo, pupillo Regi, Regnum eripuerit.“

Ceterum Palma, Vir doctissimus, hoc potissimum capi-
 te summopere commendandus est, quod in rebus per se
 odiosis enarrandis, non tamen laudes praetereat, quas
 quae erat tum Seculi conditio, homines iis tribuere consue-
 uerant. Tale fuit factum Ferdinandi III, quo secundum
 Pau'i V. et Gregorii XV, constitutiones, illibatam virginis
 conceptionem Viennensi Academiae ad tuendum obtulit, at-
 que Ita originem dedit consuetudini, qua Caesares die VIII.
 Decembris, annis singulis, solenni voto ad aedem d. Ste-
 phano sacratam, hanc eximiam praerogatiuam Mariae vir-
 gini asserere solent. *Mos hic, ait auctor noster, Viennensis
 Vniuersitatis, ad ceteras Hungariae, Germaniae, Galliae,
 Hispaniaeque Academias propagatus, Ferdinandi III, com-
 mendat pi tatem in Mariam Hungarorum Dominam, qua qui-
 dem pietate stante, feliciter res Hungarica stetit, intereunte pe-
 rire cepit.* Talia non oportebat scribere Virum, qui a do-

Strina commendatur; propterea quod omnis ista res ad fraudes monasticas pertinet. Sed dandum erat aliquid Ordini, qui cum omni suo cultu Iesuitico sublatas est.

C. VELLEII PATERCVLI QVAE SVPERSVNT

ex Historiae Romanae voluminibus duobus: cum integris animadversionibus doctorum, curante DAVIDE

RVHNKENIO.

Lugduni Batavorum apud Samuel. et Ioann. Luchtmans, Academiae typographos, 1779. Alph. 3 pl. 16. cum 10 pl. Praefationum. T. I. II. in 8.

Notum est eruditis, inprimis iis, qui cum reliquarum doctrinarum cognitione, humanitatis et litterarum scientiam coniungendam putant, tanto emendatiores haberi ex antiquorum libris eos, quorum ad nostra tempora multi codices scripti pervenerint, quanto inquinatiores et corruptiores ii censentur, quorum pauci, siue vnus tantum et alter, reperiantur. Quo minus mirandum est, Velleii, qui breuiter Romanam historiam tradit, quae supersunt, ab eo inde tempore, quo edita primum in lucem sunt, manca semper, mutilata, lacerata et corrupta, post etiam curas virorum doctorum, quibus ea sanare ac emendare animus erat, mansisse. Huius enim operis vnus tantummodo codex MStus extitit, in coenobio Murbacensi, sub initium renascentium litterarum repertus. vna tantum, quae auctoritatem habeat editio, ex hoc ipso Codice ducta et expressa, B. Rhenani, quae Basileae ap. Frobenium anno 1520. in

Fo.

Folio prodit. Mox Ioh. Alb. Burerius istum codicem, quoad adhuc a Frobenio tenebatur, cum typis expresso exemplari contulit, et varias inde lectiones collectas illi suo sub nomine addidit. Post haec tempora euangit Coder, nec usquam vel idem, vel alius, qui Velleii libros referret, in summo quaerentium et perueffigantium studio et labore indagari potuit. Hanc primam editionem, multi, qui ad Velleium legendum et explicandum, dispari cum animi sensu ac doctrinae apparatu, accesserunt, offensi eius lacuniis, naeuis, et corruptelis, ita conati sunt refingere ac reformare, nullo ut, neque sine neque modo, impetus isto regi et temperari, sed tota res temeritati attribui videretur. Primus hoc fecit Iunta; successit Valcofanus; exortus deinde est, qui quae isti modice fecissent, summa cum libertate ageret, et plane nouum, et a Rhenaniano diuersum Velleium, praecuderet. Cuius aucti monumentum est editio Velleii subiecta Scriptoribus Historiae Augustae, Basileae apud Frobenium a. 1546. Fol. editis. Doctum tamen et acutum fuisse hominem, qui huic editioni praesuit, quisquis tandem fuerit, intelligitur, insigni fauore plurimorum, quo, quamquam non Velleiana, attamen ea quae intelligi possent, praebere. Excepta est haec altera et interpolata Basileensis editio, antiquiori, genuina et sincerae refrenti, posthabita. Quin etiam ipse Burmanus, ac caeteri, qui Critici dici haberi que vellent, in suis Velleii recensionibus, hanc interpolatam editionem in textis verborum exprimendis, secus quam par erat, secuti sunt. Hac rei indignitate permotus Ruhnkenius, quem nemo acuti, sagacia, et perdocti Critici laude defraudet, quem illi commiserant errorem euitauit. Necessarium enim duxit, verum et germanum Velleium, qualis in Rhenani editione prodit, tandem aliquando renouare. Ergo non veritus eorum minas, qui textum multis in locis mendosorem, quam in Burmaniana et aliis editionibus reperiretur, exhiberi, qui nec orthographiam saepe falsam

Strina commendatur; propterea quod omnis ista res ad fraudes monasticas pertinet. Sed dandum erat aliquid Ordini, qui cum omni suo cultu Iesuitico sublatus est.

C. VELLEII PATERCVLI QVAE SVPERSVNT

ex Historiae Romanae voluminibus duobus: cum integris animadversionibus doctorum, curante DAVIDE

RVHNKENIO.

Lugduni Bataavorum apud Samuel. et Ioann. Luchtmans, Academiae typographos, 1779. Alph. 3 pl. 16. cum 10 pl. Praefationum. T. I. II. in 8.

Notum est eruditis, imprimis iis, qui cum reliquarum doctrinarum cognitione, humanitatis et litterarum scientiam coniungendam putant, tanto emendatiores haberi ex antiquorum libris eos, quorum ad nostra tempora multi codices scripti peruenerint, quanto inquinatiores et corruptiores ii censentur, quorum pauci, siue vnus tantum et alter, reperiantur. Quo minus mirandum est, Velleii, qui breuiter Romanam historiam tradit, quae supersunt, ab eo inde tempore, quo edita primum in lucem sunt, manca semper, mutilata, lacerata et corrupta, post etiam curas virorum doctorum, quibus ea sanare ac emendare animus erat, mansisse. Huius enim operis vnus tantummodo codex MStus extitit, in coenobio Murbacensi, sub initium renascentium litterarum repertus. vna tantum, quae auctoritatem habeat editio, ex hoc ipso Codice ducta et expressa, B. Rhenani, quae Basileae ap. Frobenium anno 1520. in

Fo.

Folio prodit. Mox Ioh. Alb. Burerius istum codicem, quoad adhuc a Frobenio tenebatur, cum typis expresso exemplari contulit, et varias inde lectiones collectas illi sup sub nomine addidit. Post haec tempora euanuit Ceder, nec usquam vel idem, vel alius, qui Velleii libros referret, in summo quaerentium et peruestigantium studio et labore indagari potuit. Hanc primam editionem, multi, qui ad Velleium legendum et explicandum, dispari cum animi sensu ac doctrinae apparatu, accesserunt, offensi eius lacunis, naeuis, et corruptelis, ita conati sunt retingere ac reformare, nullo ut, neque sine neque modo, impetus isto regi et temperari, sed tota res temeritati attribui videretur. Primus hoc fecit Iunta; successit Valcofanus; exortus deinde est, qui quae isti modice fecissent, summa cum libertate ageret, et plane nouum, et a Rhenaniano diuersum Velleium, prouideret. Cuius aucti monumentum est editio Velleii subiecta Scriptoribus Historiae Augustae, Basileae apud Frobenium a. 1546. Fol. editis. Doctum tamen et acutum fuisse hominem, qui huic editioni praesuit, quisquis tandem fuerit, intelligitur, insigni fauore plurimorum, quo, quamquam non Velleiana, attamen ea quae intelligi possent, praebet. excepta est haec altera et interpolata Basileensis editio, antiquiori, genuina et sinceris refrenti, posthabita. Quin etiam ipse Burmanus, ac caeteri, qui Critici dici haberique vellent, in suis Velleii recensionibus, hanc interpolatam editionem in textis verborum exprimendis, secus quam par erat, secuti sunt. Hac rei indignitate permotus Ruhnkenius, quem nemo acuti, sagacis, et perdocti Critici laude defraudet, quem illi commiserant errorem evitauit. Necessarium enim duxit, verum et germanum Velleium, qualis in Rhenani editione prodit, tandem aliquando renouare. Ergo non veritus eorum minas, qui textum multis in locis mendosiores, quam in Burmaniana et aliis editionibus reperiretur, exhiberi, qui nec orthographiam saepe falsam

mutari criminaturi essent, hoc agendum et perficiendum esse censuit, confusus, non aliter fieri debere ab eo, qui non hominum eruditorum opinionibus irretitus, sed sola principis editionis ope fretus, per ipsa deprauatae scripturae vestigia, veritatem latentem deprehendere deperuisset. Verum tamen, si vel alienarum, vel suarum correctionum tanta erat perspicuitas, et euidentia veritatis, ut nisi nullo in his litteris sensu praeditus, nemo de iis dubitaret, non ita superstitiosus fuit, quin eas in textum admitteret. Loci sic restituti in corruptissimis olim verbis exemplum est Lib. II. c. 28. quae hac in editione sic exstant; *dictator creatus (cuius honoris esse, uti appereat populum Romanum usum dictatoris haud ita in metu desistere, ut in ocio tenuisse potestatem) imperio, quo priores ad vindicandam maximis periculis rempublicam usi erant, eo in immodicam crudelitatis licentiam usus est.* Qui veterem lectionem comparauerit facile hanc nouam, ex alienis pariter ac suis rationibus constatam, illi praetulerit. Neque vero nec hic, nec alibi, quidquam in contextis est mutatum, nisi laudatis diligenter vel antiquis lectionibus, vel eruditorum, qui aliquo nomine essent, suspicionibus, vel denique omnium idonea ratione reddita. Qui in Velleio recensendo elaborarunt interpretes, non omnes operae pretium fecerunt. Horum numero sunt Schegkius, Popma Gruterus, Boeclerus. Quorum hic dudum explosam ab eruditis peruerfitatem secutus est, Historicos politica ratione interpretandi. Alii praecclare de Velleio meriti sunt ut Acidalius, Puteanus, Lipsius, Vossius. Acidalius quidem, inuentus feruore ablatus, multa ausus est tentare, quorum causa ipsius conatus aliis displicerent; neque tamen dubitandum est, si ad maturitatem venire licuisset, meliorem praestantioremque iis, a quibus contemneretur, futurum fuisse. Lipsius autem, tanta sagacitate in vitiis deprehendis, tanta solertia in iisdem tollendis, utebatur, ut, quae ad Velleium emaculandum con

contulit, in quibus ipse semet vicisse videbatur Heinſio, Critices ſtudioſis, tanquam praeclarum huius artis exemplum debeant commendari. Heinſius ipſe hanc ei laudem tribuit in ſua ad Velleium praefatione; Burmanus Heinſio adiudicat principatum. At illi quidem alterius fauor, alterius odium, in vero perſpiciendo obſuit. Aequus rerum arbiter ſuum tribuerit cuique. Fuit Heinſius in poetis latinis tractandis vnus omnium feliciffimus. In ſolutae orationis ſcriptoribus, Curtio, Tacito, aliis, haec eum felicitas deſtituit. Quin etiam, quomodopoetica, conſuetudo ab ſoluta oratione differat, non fatiſ intellexiſſe videtur. Alioquin, tot verba, tot formas poeticas Velleio et ceteris obtrudere non potuiſſet. Burmanus, acumine ericko minus valebat, adeoque in eo ſcriptore recenſendo, in quo, in ſumma variarum lectionum penuria, res omnis ad ingenii ſolertiam redit, a priorum laudibus longius abeſt. De C. Velleii, (nam hoc praenomine vocandum potius quam P., idoneis argumentis demonſtrari poteſt.) conſilio partim, partim ſcribendi genere, contemtim nonnulli ſentiant. Aulandi ſtudium, ſuſcepti operis cauſſam, latinitatem parum bonam, accuſant. Cuius opinionis, tum res parum penſitata tum inſcientia ſons eſt. Breuiori licebat via id aſſequi, nec tot per ambages et molimina arrepere opus erat. Si quid tamen in extremo opere, Tiberio vt placeret, ſcripſit, id aequo ferendum animo, aut reſpectu neceſſitatis illorum temporum mitius accuſandum. Careat, *praſcribere* verbum pro *ante referre*, auctoritate; tamen nondum, vt opinamur, eiiciendum proſus, vt Editor fecit, praefertim ſemel occurrens II, 20. vbi ſi legatur *preſcripſimus*, quod Cicero- nianum eſt, et vel illi, *vt perſcripſi ad te ante*, ſimillimum, nemo offenderit; *praedicere vero*, quod nonnulli carpunt, Iuſtini et Columellae lo is facile defenditur. Quibus addatur alius Quintiliani X, 1. quem inter plures, ſed alienos, aſſert Frid. Otto Menkenius, Obſeruat. Lat. Ling. p. 774.

Theopompus his proximus, ut in historia praedictis minor, ita oratori magis similis. Rectius improbat multis nimis frequentatum acutarum festiuarumque sententiarum aucupium, quod in solutam orationem dudum intulit Trogus Pompeius siue Iustinus, in ligatam Ovidius. Satius erat eo abstinuisse, et Sallustium, quem in ceteris sequitur, hac quoque parte expressisse. Hunc enim unum, ut sibi persuadet Ruhnkenius, imitandum suscepit: ab eo indolis humanae describendae exemplum petiit; eius aemulatione in verbis efficaciam, et in breuitate nervos, in tota denique orationis compage eam similitudinem accepit, quae a nemine adhuc animaduersa, nunc demum Edicoris opera declaratur. Qui, si castigatior Velleius sua cura prodeat, non tam ingenio suo id tribui vult, quam summae cum Sallustio familiaritati contractae, perpetuaeque Scriptoris utriusque comparationi. In quo plus quidem is studio suo, quam veritati dedisse, videtur. Ecce enim quaedam. Lib. II, c. 34. *coniurationem — eripuit.* Sic Edit. pr. At verissime editor Basil. *coniurationem — aperuit.* Sallust. Catil. 40. *eo praesente coniurationem aperit: c. 70. Cursu ad eum tendentium.* Sallust. Iug. 91. *pedites cursu tendere ad Capsam iubet.* Ex quo clarum est, Heinsum, *cursus* legentem, non emendasse hunc locum, sed corrupisse. C. 77. *qui haud absurdo — dixit.* Ex Sallustio Catil. 25. *ingenium eius haud absurdum.* C. 79. *consultisque facta coniungens.* Imitatur, ut solet, notissima illa Sallustiana Catil. I. *Nam et prius, quam incipias, consulto: et, ubi consulueris, mature facto opus est.* c. 79. *Sed accipitis fortuna temporis matura virtute correcta.* Locutio, *fortunam corrigere*, sumpta est a Sallustio Iug. 94. *Sic forte correcta Marii temeritas.* C. 82. *fortuna militauit.* Lege: *fortuna mutauit.* Fortuna mutauit exquisitè dicitur pro, fortuna mutata est. *Mutare* passiuæ significatione dixit, Sallustium suum imitatus Iug. 38. Et tamen et Liuius, et alii sic dixerunt c. 127. *Nihil sibi vindicantem, eoque adsequentem omnia.*

omnia. Manifesta imitatio Sallustii Catil. 54. *ita, cum minus gloriam petebat, eo magis illam adsequeretur.* Et sunt huius generis plura, in quibus similitudinem videmus, ce tam imitationis notam non reperimus. Ac illud imitationum persequendarum aucupium, interdum ad deuia eos agere, qui ei nimis indulgent, nuper nos in recensendo Cl. Iani Horatio monuisse meminimus. Sed referantur etiam alia, doctè sane disputata, sed Velleio tamen minus profutura. Scriptores omnis generis, Poetae, Oratores, Historici, neglecta verborum variatione, iisdem interdum aliquoties vocibus vtuntur, quod Ven. Ernestus plurimis idoneorum auctorum testimoniis, in Prolusione de *negligentia grata*, docuit, itemque e Barauis Io. Frid. Reizius, in *Apologia aduersus criminationes Anonymi* etc. p. 17. sqq. Cur ergo non dubitemus, an, cum l, c. 2. *Vitæ condita est legatur*, rectè displiceat verbum condere, quamuis paucis versibus ter repetitum, et malit: *Vitæ constituta est.* Quod tanto magis ferendum est, quo saepius vno versu bis terue idem verbum iteratur. Ponantur quaedam, quae in promptu sunt. Lilius 34, 56. *ad quam diem L. Cornelius consul edixisset, et in quem locum edixisset Etruriae.* 43, 8. *id se tantum orare, ut in amicitiam Pop. Rom. reciperetur, et si pax fieri exciperentur, ne in regiam potestatem reciperentur.* Cicero Verr. 4, 48. *propter est spelunca quaedam — qua Ditem patrem ferunt repente cum curru extitisse, abreptamque ex eo loco virginem secum asportasse, et — penetrasse sub terras, lacumque in eo loca repente extitisse.* Hinc inanis est dubitatio de repetitione vocis *vitio* Lib. II, 7. et irrita suspicio, quasi pro *Inimicitiarum quæstia vitio* legendum sit, *inimicitiarum quæstia relatio.* Nam *inimicitias relatas* dixisse veteres demonstrari potest; at *relationem* pro *vindicta* dixisse non item probatur. Hinc nec bis repetitæ vocis *reuocata* 2, 89. nos poenitet, missa emendatione *renouata.* Porro etiam qui breuitatem sequuntur in scribendo, Sallustius, Tacitus,

citus, et Velleius, sua subinde de lege et formula recedunt. Quo animaduerso, si qua paullo disertius posita sunt, vel quae attentus lector sponte intelligat, non illico pro glossematis habebimus. Feramus ergo Velleiui scripsisse 2, 23. *paternis, id est Ponticis finibus, contentum esse iussit*. Feramus etiam 2, 35. scripsisse: *ille Senatus dies, quod haec facta sunt*; quamquam ista breuius, salua sententia, dici potuisse concedimus. Sed adhuc alia videamus: 2, 39. *Ab eodem facta Numidia*. Legendum esse *fracta*, cum praefertim paullo ante sit *infractae*, noget, qui cum Sigonio intelligat *provincia*, vel *ex conferunt stipendium*, malit *stipendiario*, vel denique *facta* accipiat pro *acquisita*, quo modo Graeci *κτισιδαι* dicunt. Sic *exercitum facere*, Sallust. *fragm. Hist. VI.* et Vellei. 2, 109. *populum Romanum ipse fecit*, Flor. 1, 1. vid. Graevius Lect. Hesiod. Cap. 14. Cicero Manil. 10. *plures provincias confecit, quam alii concupuerant*. Prae *iuste*, vel *iusta*. *diuisione praediorum*, 1, 74. quodammodo *languet instituta diuisione praediorum*. At *iusta* dici poterit, non quod iure facta sit, sed quod paribus et magnis portionibus. C. 78. *provincias, quas magnis momentis Labienus, — — concusserat*. Magna momenta sunt, ut arbitramur, res magni momenti, graues motus et efficaces. Quod paullo melius, quam legere vel *molumentis*, vel *molimentis*. Nouum enim utrumque, et inusitatum. Burmani explicatione acquiescendum e. 82. *cum redimitur hederis, coronaque velatus aurea*. Concedit Cel. Ruhnkenius; *redimitur hederis*, non de hederacea corona, sed de *redimiculo* accipi; quaerit autem, quis vnquam *corona velari* in prosa oratione pro coronari dixerit. Atqui multa Poetis sunt et solutae orationis scriptoribus communia, multa v. c. Tacitus cum Virgilio vsurpauit, de quibus, quin recte dicantur, non dubitatur. *Velare* autem est *ambire*, *circumdare*, et omnino vitis coronisque aptum. *Crocota*, cui parum conueniat additum *aurea*, quam vocem substituendam pu-

putat, non est opus. e. 91. cum esset omni flagitiorum scelerumque conscientia mersus. Facilem haec verba sententiam habent, nempe hanc, cum eum flagitiorum scelerumque conscientius animus agitaret. *Mersus* i. e. obrutus. Multo impedior, et menti scriptoris contraria est emendatio, quae proponitur: cum esset omnium flagitiorum scelerumque sententia mersus. Cur enim is *emersisse* magis, quam *mersus* dicatur? Paene omiseramus L. II, c. 36. neminem rationem habuisse veteris lectionis: in suspecti operis sui carmine, quae potest hanc sententiam habere, ut carmen suspecti operis sit carmen, quod suspectum reddit Poetam et eius mores, quod Catulliano carmine, de quo sermo est, mala de auctore suspicio proditur. At c. 120. verba: *praecleari facinoris auctor fuit Caelus Caelius, ad vetustatem familiae suae dignissimus*, ita sunt accipienda; Caelus Caelius praecleari facinoris auctor dignissimus fuit respectu vetustatis familiae suae. Primarium hoc est, ut *dignissimus* referatur non ad *vetustatem familiae* s: in quo peccavit Wopkensius, sed ad *auctos*. Plura referre poteramus, adeo multa sunt, quae a Criticis, eorumque primario, Cel. Ruhkenio, sollicitantur, in quibus acrius probare praestet. Scitis, elegantes, et aptas emendationes intercurrere, Graecorum etiam scriptorum comparationes, quamquam non frequentes, nam brevitati studuisse apparet, et correctiones, nemo dubitet, qui Ruhkenium, cuius laudibus recte fauent omnes, noverit. Certe, quae in opera Velleio praestita, cum commendationem, tum cautionem habeant, tamen disisse videntur.

Vehementer autem optamus, ut, quae bono lectorum dicta nobis sunt, non ite a quoquam accipiantur, quasi Editoris celebrandi doctrinam aut famam sagillare voluerimus. In liberis et republica libera esse doctorum hominum suffragia oportet, sine acerbitate tamen. Hoc tramite omni tempore incessimus, neque ab eo desistamus imposterum.

cruentus MCDXCV. vifaque beata virgo Maria in aëre verfus Budam descendere. Caput S. Pauli primi Eremitae diu aude a Budenfibus expectatum, Praga adfertur MDXXII. Diaeta Budae celebrata MDXXIII. fatalis exiftit Lutheranis, eodemque anno Simon Grynaeus, nouae religionis fufpectus, conficitur in carceres, e quibus tamen, quamuis aegre, elabitur.

*REGES VNGARIAE MARIANI, EX ANTIQVIF-
simis Diplomatibus, aliisque MSS. confcripti ab A. R. D.
IOANNE FRIDVALDSZKI de FRIDVALD, A. A.
L. L. et Philofophiae Doctore, apud Vniuerfitatem Claudio-
politanae Mathefeos Profeflore emerito, nunc per Ill. Princi-
patum Tranfluaniae in Phificis Experimentatore, Presbytero
faeculari.*

Viennae, typis Ioannis Thomae Neb. de Trattnern, Sacr.
Caef. Reg. Aulæ Typogr. et Bibliop.

MDCCCLXXV.

Non funt hi Reges auctoritate virginis Mariae conftituti, fed gratia Dei, quamuis Hungaria fuam Dominam veneratur Deiparam, Deumque etiam Dominum fuum dicat; neque inter Politicos conueniat de Canone a beata virgine, Domina Hungariae, in recognitionem dominici directi Domino Deo directo foluendo. Sunt ergo Mariani Reges, qui vel erigendis, vel dotandis etiam templis, monafteriis, et Abbatibus, non tam Dei, quam virginis Mariae cultum promouere, proprio exemplo ftuderent, quorum fat magnum

du-

numerum nobilissimus scriptor, a S. Stephano Prototerge colligendo ad Lud. II. tempora vsque, condidit. Erat autem nonnullorum Regum pietas, qua sese factis votis in honorem virginis adstrinxerant, tam insolens, tamque onerosa, vt et rerum publicarum administrationem plerumque negligenter, ac necesse esset, tantorum votorum petere varniam a Pontifice Romano. Cuius rei illustre exemplum in Carolo est, cuius petitioni Pontifex annuit, datis ad eum litteris, quarum apud auctorem tale exemplar habetur: „Paternae charitatis affectu, quo Tuae Celsitudinis Personam zelamus in Domino nostro Iesu Christo, prosperi Tui Status diligentes augmentum, Tuique Regni tranquillitatem assiduam affectantes, petitiones Tuas, quas ex intentionis deuotae puritate prodire perpendimus, libenter audiuiamus, et fauorabiliter exaudiuiamus. Sane, sicuti exposita nobis tuarum litterarum series indicauit, Tu iam dudum tempore, quo in puerili quasi constitutus aetate, cum ad Regnum Vngariae, quod Magnates ipsius tunc a recto deui iniuste inter se diuiserant, et tenebant, ductus fuisses, conspiciens, Te in recuperatione dicti Regni, et eius regimine assequendo, auxilii diuini succursu, eiusque suffragante gratia, indigere, tum ob hoc, tum etiam vti ipsorum Magnatum, tunc temporis tibi parere non curantium, assentias et insidias sine tuo periculo personali euadere possis, diuersis temporibus et vicibus, Deo viuo et vero, et beatissimae virgini Mariae, genitrici suae, ipsiusque sanctis, vota emisisti deuota, de dicendis oratione dominica, et angelica salutatione ad dictam virginem, ac legendo Antiphonam salue Regina; quae quidem oratio et salutationis certis diebus ad centenum, et quibusdam aliis similiter diebus ad ducentimum iam numeros peruenerunt, certis etiam lectionibus de eadem antiphona adiunctis eisdem: vnde cum ex repetitione frequenti, seu quotidiana orationis, salutationis, lectionis antiphonae, aliarumque lectionum praefatarum instantia, in consiliis et negociis eius.

eiudem regni, et terrarum Tuarum; et alias in eorum regimine, atque iustitia ministranda, impediaris multipliciter, ac etiam occuperis, nobis deuote, et humiliter supplicasti, vt vota huiusmodi commutare, Teque super eis alleuiare iuxta circumspeditionis Apostolicæ providentiæ dignaremur. Quamuis igitur feruentibus studiis amplectamur opera pietatis, ea tamen, cum sunt nimium onerosa, de ratione et ex potestate nobis coelitus elargita, in alia etiam pia impendia possumus commutare. Quare Tuis deuotis supplicationibus inclinati, frequentiam, et quotidianam instantiam huiusmodi orationum, et salutationum præfatarum, dictis diebus ad quindenarium numerum restringimus, et etiam limitamus, et ab ulteriori et numerosiori earum obsequio diurno, vel nocturno, auctoritate Apostolica Te absoluiamus, Teque super hoc dispensamus de gratia speciali. Volumus autem, vt illis diebus, quibus Te per votum obligasti ad dicendum orationes, et salutationes, vltra quinquagesimum numerum, duodecim pauperes, præter illos quos communitè consueuisti benigne reficere, pie pascere, seu illis reflectionem diuinæ pietati amabilem impendere tenearis. — Datum Aueniæ XVI. Kal. Febr. Anno V.

Opus vero hoc suum Marianum auctor sequenti epiphonemate claudit: „atque hæc Vngarorum Dominæ honoribus dicata sunt. Lubeas successorum etiam regum MARIANOS amores, cum licuerit, scribam. Quia quis Vngarus audire amat, aut MARIANVS sit, aut, si Dominam suam amare renuit, Vngarum exuat.“

Si hæc talia scripsisset Fridvalszkius Saeculis barbaris, erat sine dubio magnam gratiam initurus: sed nostris temporibus scimus, ridebitur non a suis modo, qui vltra miseram plebeculam sapiunt, sed maxime etiam a nobis, qui bonarum litterarum studiis auocamur ab opinionibus his omnibus, quæ ridiculos homines faciunt.

NOVA LITTERARIA.

Quam bono litterarum, atque ornamento Academiae Lipsiensis, litterariam Societatem anno MDCCLXXIV. fundauerat et genere et doctrina inclatus S. R. I. Princeps *Iablonoius*, Palatinus *Nouogrodenfis*, rel. eius fundationis litteras, a Serenissimo Electore nostro confirmatas, Lectoribus nostris preponimus, non solum ut memoriam Celsissimi Principis, qui inter Musas nostras consenuit et e vita discessit, ad omnem quae futura est posteritatem transmittatur; sed etiam ut litterarum Mecenates illustrare hoc exemplum intueantur; viri denique doctrina conspicui ornent Societatem commentationibus, quibus praemia quotannis decernet Societas.

JOSEPHVS ALEXANDER, de Ducibus Prusso-Vindis et *Wichore*, *FABLONOWSKI*, Princeps Sacri Romani Imperii; in *Iablonow* et *Lachowca*, Comes in *Lisianka* et *Zawslow*, Liber Baro in *Podhorce*, Haeres in *Iablonow* ad *Chronum*, *Starydworzec*, *Hrabiow* et *Czarnolas*, Palatinus et Generalis Terrarum *Nouogrodenfisum*, Eques *urquatus* et *Commendator* Ordinum Sancti Spiritus, *Archangel* *Michaelis*, diuinae *Huberti*, *Academiarum* *in* *elytarum* *scientiarum* et *humaniorum* *Litterarum*, *Lutetiae* *Parisiarum* *Florentinae*, *aqueae* *Arcademae*, *Recuperatorum*, *Institutique* *Bononiensis* *Collega*, *Wolpensis*, *Onyxtenfis*, *Dzwinogrodenfis*, *Zagostenfis* etc. *Capitaneus*, *Dubnonfis*,

sis; Krasnensis et Debesdauiensis Fenutor. Nullum sane dubium est, ad incrementa Literarum nihil magis conferre, quam si, qui bene de iis meriti sunt, et honoris stimulo excitantur, et dignis exornantur praemiis. His etenim virtus, etsi nullius indiga mercedis, magis tamen excitari, aliisque, vt eadem consecrari admittantur; exemplo esse solet. Virtus vero frigide duntaxat laudata, nec vlllo vnquam compensata praemio, saepius, vt aiunt, algere videtur. Idcirco Reges omnesque Principes, quibus Literarum incrementa cordi fuerunt, doctos viros praemiis allici, imprimisque eos ornari iusserunt; qui arcana naturae, aeternasque eius leges, Oeconomiam, Commercium, rem nauticam, et praesertim Historiam, diligentius illustrarent, ac scite recteque explicarent. Hoc apprime modo res populis vtilissimae sunt repertae, et nunc reperiuntur. Hac liberalitate, ad veritatem penitus indagandam cognoscendamque via aperta est.

Quam vtile, quam honestum bonis literis foret, si iisdem praemiis, quibus Italia, Gallia, Anglia, Hispania, et pars Germaniae, instauratores Literarum ornauit, omnium terrarum praecleara ingenia ad maiora audenda excitarentur. Qua opinione ducti etiam Nos, non solum antiquitatum et historiarum praeclearissima monumenta, tibi a Nobis multa industria et solertia scriptis, et adhuc scribendis illustrare, aliosque viros doctos et literatos priusquam ad scribendum excitare, sed etiam praemiis publicis proponendis, (quae quo sunt maiora, eo actius animos accendunt,) disciplinarum et literarum, quibus a teneris deducti fuimus, amorem excitare, augere, et inflammare decreuimus.

Quod

Quod ut rectius, et in ordine fiat, hoc ipso Diploma-
 te fundamus et instituímus virorum doctorum Societatem,
 a nomine Nostro Iablonouianam dicendam, ea quidem lege,
 ut quotannis trium virorum doctorum super quaestionibus
 propositis dissertationes, singulae, numismate ex auro pu-
 to puroque conflato, ac pondere AVREOS vel DVCATOS
 VIGINTI quatuor aequante, ornentur. Qua ratione spera-
 mus melius incitari posse ingenia opibus destituta, quam
 praemiolo trium librarum in Vniuersitate Parisiensi solem-
 ni. Quis enim nescit, hoc ipsum literarum studium
 sumptuosum, opibus saepe destitutum, et opulentium li-
 beralitate ac consiliis sustentandum esse? Praeter haec
 tria numismata, viris doctis more infra definiendo distri-
 buenda, TRIGINTA AVREORVM annuam pensionem
 Secretario Societatis nostrae Iablonouianae, in perpetui la-
 boris remunerationem, assignamus, et eadem fide addi-
 cimus, qua viris doctis supra dicta praemia. Totum
 vero institutum, iuuantis artibus destinatum, sacrum,
 inuiolabile, aeternum esse, hac donatione et hoc Diplo-
 mate iubemus. Ut vero omni ratione Fundationis No-
 strae commodis et securitati provideatur, nihil Nobis
 tutius visum est, quam ut Summam DVORVM MILLIVM,
 SEXCENTORVM QVINQVAGINTA TRIVM AVREO-
 RVM seu DVCTORVM, optimi ponderis, censu annuo
 quinquorum ex centenis, (vulgo per quinque interesse,) hoc
 est centum triginta DVOS AVREOS, duos Thaleros
 Imperiales, et grossos tredecim, quotannis ferentem, in ae-
 rario Ciuitatis Gedanensis, et super eius bonis, pro praesenti
 tempore locaremus, ex qua Summa SEPTVAGINTA
 DVO AVREI puri, in tria numismata praemiis destinata,
 TRIGINTA AVREI in remunerationem Secretarii, reliqui
 TRIGINTA AVREI, Imperiales duo, Grossi tredecim ex
 supra dicto foenore centum triginta duorum aureorum,
 M Tha-

Thalerorum duorum et grosserum tredecim, residui, in dissertationes luce publica dignas, typisque describendas impendendi, quoniam tanti, hoc est NONAGINTA THALERIS Imperialibus, annuam impressionem dissertationum constare, experientia Nos docuit. Quae ratio, ut nunquam fallere possit, Nobis chirographo aut Instrumento a Gedanensibus publice cautum est, quo pollicentur, se, impetrata SERENISSIMI ELECTORIS SAXONICI venia, septuaginta duos Aureos, cudendis nummis destinatos, quotannis Dresdam, iis, qui rei monetariae praefecti sunt, ultro esse missuros, triginta vero Aureos Secretario, ut supra dictum est, quotannis, die Februarii quarta, natalitiis Nostri, sine mora tradituros.

Vnum Nobis addendum visum est; neque Nos, neque Successores Nostros, si forte, (quod Deus auerrat,) haec fors publice deposita aut omnino pereat, aut casu quodam imminuatur, ad resarciendam illam, vel restituendam, ulla ratione fore obligatos.

Numismata Dresdae excudenda, nunc perpetuo Societatis Praesidi, ex Corpore Academico, olim alii, qui ex sententia Societatis ipsi (quod sero fiat) successurus est, tradenda et committenda sunt.

Nos vero, qui hoc Institutum fundauimus, et instaurauimus, Maiorem natu Senioremq; e Nomine, Familia, et Stemmata Domus Nostrae, perpetuum Praesidem designamus, eumque rogamus, ut vim et auctoritatem Nostrae Fundationis diligentissima cura tueri et sustentare nunquam desinat.

Aut is, aut si quis alius ex Serenissima Gente Nostri Jablonouia, Lipsiae commorabitur, decernendis et distribuendis

MENSIS FEBRUARIUS A. MDCCLXXVI. 91

eadis praemiis, omnique Solemnitati, in memoriam Nominis Nostri, praeerit.

Sin vero nemo ex Gente Jablonouia adfuerit, aut perpetuus Societatis Praeses, summe venerandus Ernesti, aut ei ex Corpore Academico post innumeros annos, (si quid preces Nostrae valent,) destinandus Successor, munus absentis impleat, et pleno eius iure utatur.

Deinde vero cum quaestionum proponendarum, et Dissertationum ornandarum iudicium, viris doctis et literatis committendum sit, volumus et decernimus, ut olim Professores Historiarum, Mathematicum, Physices, et vnus ex iis qui literas humaniores publice docent, Poëseos, Eloquentiae, aut Graecarum literarum Professor, adiunctis, praesente Rectore, ex suffragiis Societatis, quinque aliis viris doctis, aut Professoribus, hoc officium iudicandi suscipiant, iisque semper, honoris causa, aliquis ex Natione Polonica intersit.

Pro praesenti vero tempore, quoad viuent, eos perpetuos Iudices constituimus, qui huc vsque sub Nostris auspiciis Brabentae fuerunt. nempe Praesidem Reuerendum Dominum Ernestium, Doctorem Theologiae et Professorem Publicum ordinarium: Iudices autem, Perillustrem Dominum Bornium, Cancellarium Wurzensem, Perillustrem et summe reuerendum Hommelium, Facultatis Iuridicae Ordinarium, Perillustrem Dominum Segerum, Assessorem Curiae Prouincialis, Perillustrem Dominum Belium, Consiliarium Aulae, Illustrem Dominum Frankium, Morum et Politices Professorem, celeberrimum Bortzium, Matheos Professorem publicum ordinarium, atque Illustrem Clodium, Professorem Philosophiae ordinarium, et

Thalerorum duorum et grossorum tredecim, residui, in dissertationes luce publica dignas, typisque describendas impendendi, quoniam tanti, hoc est NONAGINTA THALERIS Imperialibus, annuam impressionem dissertationum constare, experientia Nos docuit. Quae ratio, ut nunquam fallere possit, Nobis chirographo aut Instrumento a Gedanensibus publice cautum est, quo pollicentur, se, impetrata SERENISSIMI ELECTORIS SAXONICI venia, septuaginta duos Aureos, cudendis nummis destinatos, quotannis Dresdam, iis, qui rei monetariae praefecti sunt, ultro esse missuros, triginta vero Aureos Secretario, ut supra dictum est, quotannis, die Februarii quarta, nataliis Nostri, sine mora tradituros.

Vnum Nobis addendum visum est; neque Nos, neque Successores Nostros, si forte, (quod Deus auertat,) haec fors publice deposita aut omnino pereat, aut casu quodam imminuatur, ad refarciendam illam, vel restituendam, ulla ratione fore obligatos.

Numismata Dresdae excudenda, nunc perpetuo Societatis Praesidi, ex Corpore Academico, olim alii, qui ex sententia Societatis ipsi (quod sero fiat) successurus est, tradenda et committenda sunt.

Nos vero, qui hoc Institutum fundauimus, et instaurauimus, Maiorem natu Senioremq; e Nomine, Familia, et Stemmate Domus Nostrae, perpetuum Praesidem designamus, eumque rogamus, ut vim et auctoritatem Nostrae Foundationis diligentissima cura tueri et sustentare nunquam desinat.

Aut is, aut si quis alius ex Serenissima Gente Nostra Jablonouia, Lipsiae commorabitur, decernendis et distribuendi

MENSIS FEBRUARIUS A. MDCCLXXVI. 91

endis praemiis, omnique Solemnitati, in memoriam Nominis Nostri, praerit.

Sin vero nemo ex Gente Jablonouia adfuerit, aut perpetuus Societatis Praefes, summe venerandus Ernesti, aut ei ex Corpore Academico post innumeros annos, (si quid preces Nostrae valent,) destinandus Successor, munus absentis impleat, et pleno eius iure utatur.

Deinde vero cum quaestionum proponendarum, et Dissertationum ornandarum iudicium, viris doctis et literatis committendum sit, volumus et decernimus, ut olim Professores Historiarum, Mathematicum, Physicos, et vnus ex iis qui literas humaniores publice docent, Poëtae, Eloquentiae, aut Graecarum literarum Professor, adiunctis, praesente Rectore, ex suffragiis Societatis, quinque aliis viris doctis, aut Professoribus, hoc officium iudicandi suscipiant, iisque semper, honoris causa, aliquis ex Natione Polonica intersit.

Pro praesenti vero tempore, quoad viuent, eos perpetuos Iudices constituimus, qui huc vsque sub Nostri auspicijs Brabeutae fuerunt. nempe Praesidem Reuerendum Dominum Ernestium, Doctorem Theologiae et Professorem Publicum ordinarium: Iudices autem, Perillustrem Dominum Bornium, Cancellarium Wurzensem, Perillustrem et summe reuerendum Hommelium, Facultatis Iuridicae Ordinarium, Perillustrem Dominum Segerum, Assessorem Curiae Prouincialis, Perillustrem Dominum Belium, Consiliarium Aulae, Illustrem Dominum Frankium, Morum et Politices Professorem, celeberrimum Bortzium, Matheos Professorem publicum ordinarium, atque Illustrem Clodium, Professorem Philosophiae ordinarium, et
M 2 actua-

actualem Secretarium eiusdem Societatis. Post fera autem horum fata novos Iudices Nostra Societas eliget.

Ceterum, Nos auctor huius Instituti et Fundator, pro ea quae Nobis competit eligendi voluntate et libertate, decernimus et statuimus, Professore Clodium Secretarium ad dies vitae eius perpetuum esse debere, et demum post eius mortem novum Secretarium, quolibet anno, ex membris Societatis Iablonouianae esse deligendum.

Munia Secretarii haec erunt. Ex consilio Iudicum proponere quaestiones, Ephemeridibus eas publicis, Gallico, Germanico, et Latino sermone conscriptis, nota facere, virorum doctorum dissertationes recipere, Collegis Iudicibus examinandas tradere, et prout inter eos conuenerit, de die Concilii seu Sessionis missas ad singulos Schedas colligere, et in ipsa solemnitate Praefidi ac Iudicibus tradere. Iudices vero, cum virorum doctorum lucubrationes priuatim perlegerint, easdem, si tempus permiserit, etiam publice in confessu legant, vel saltem argumenta fideliter referant, remotis arbitris, suffragiis secretis, ex eorumque maiore numero, cui praemium sit tribuendum, decernant.

Ad eundem Societatis Nostrae Iablonouianae Secretarium pertinebit, asseruare Societatis Sigillum, quod tale erit, qualis est Character formae numismaturae.

Insuper iubetur idem Secretarius Iudices praemonere, vt memoria Principis Fundatoris, scilicet Nostra, publica oratione quotannis recolatur, id quod volumus exemplo summorum in Gallia virorum, Richelii et Colberti, qui beneficiorum suorum in literas memoriam, oratione publica quotannis renouari et celebrari instituerunt.

An-

Annuum confessum in Oeco, seu Praetorio Domus Nostrae Principalis Iablonouianae, Lipsiae hic existentis, semper habendum, auspiciabitur Praeses Oratione, quae ad propositas quaestiones referatur; finietur autem idem confessus oratione, in qua mentionem Nostri amoris erga literas optimasque disciplinas omniū nolumus.

Sessione iam finita, in iisdem aedibus Nostris Iablonouianis, prandium, in perpetuum tempus fundatum, ab Oeconomiae Administratore praestabitur, ad cuius sumptus omnes, etiam in vinum impendendos, pro quouis conuiuia nummus aureus, ideoque pro sedecim conuiuis summa quadraginta quinque Imperialium et Grossorum octo est constituta. Rationibus prandii istius sumptuum ad Praesidem relatis, ab eo de Summa ista apocham accipiet Administrator; quam, si minus laete, lucri spe ductus, epulum paraerit et exhibuerit, a Praeside non obtinebit. Iam vero, quibus praemia adiudicata erunt, eis illa sine mora sunt transmittenda, simulque eorum in Nouellis publicis mentio facienda. Themata semper die Martii decima nona, nec vnquam tardius, proponenda sunt, vt dato fere octo mensium spatio, ante sequentem mensem Nouembrem, dissertationes a viris doctis confici, et ad Secretarium transmitti possint, cuius nomen, quo sciri possit cui sint transmittenda, Ephemeridibus quotannis declarandum est, eritque. Menses Nouember, December, et Ianuarius, ad examinandas lucubrationes facile sufficient, ita vt semper praedicta quarta Februarii die, Natalitio Nostro, praemia distribui possint.

Quod tandem ad ipsas quaestiones attinet proponendas, triplicis erunt generis. Ea, cui primum praemium destinatum est, eligenda ex interiore historia Poloniae vi-

detur. Vt iam a Nobis, haec studia dirigentibus, auspicio feliciterque coeptum est, praesertim vero ea ex parte historiae paternae, quae leges, libertates, et antiqua Reipublicae iura spectat, tum vero etiam alia obscuriora et dubia monumenta, quae sapientum hominum cognitione digna sunt, ad illustrandum proponenda. Cum autem facile praevideri possit, post aliquod temporis spatium exhaustum fore id argumenti, licebit etiam ex vniuersa historia populorum cis Danubium, verbo Septentrionalium, sumere problemata, ita tamen, vt nihil contrarii scriptis per quinquennium a Nobis propositis et impressis in medium proferatur.

Pro altero praemio, ex Mathesi et Physica sumendae sunt quaestiones, ita vt primo anno problema detur ex ipsa Mathesi, altero ex Physica, tertio ex Mechanica, quarto tandem ex Hydraulica.

Pro tertio demum praemio, quod Oeconomiae in Saxoniam dedicatum est, primo anno de Agricultura, altero de Commerciiis, tertio anno de vulgo dictis Manufacturis Fabricisque, quarto de Plantatione, quaestio erit proponenda. Dissertationes de primo secundoque praemio certaturae, Latino solum; eae vero, quae ad Oeconomiam spectant, Latino vel Gallico sermone scriptae esse debent.

Cum iustum volumen ex Dissertationibus, quarum auctores praemia obtinuerunt, confici poterit, Secretarius operam dabit, vt in Typographia aliqua exscribantur typis, et quinquaginta numero exemplaria in Poloniam, ad Cancellarios Regni, Magnique Ducatus Lithuaniae, mittantur. Volumus enim Patriae Nobis carissimae in perpetuum utiles esse:

Opti-

Optimo huic Instituto adiungimus tandem donationem Effigiei nostrae, in aere ad signandos nummos praemiorum expressae, triumque formarum ad alteram numismatum partem ornandam. Si signa harum formarum temporis iniuriam aliquam passa fuerint, constitutum esto a Nobis, ut eo anno, ob sumtus in reparationem formae corruptae aut perditae erogandos, vnum vel duo praemia retineantur, et parandis nouis formis impendantur, ne vquam Imago Fundatoris, scilicet Nostra, pereat.

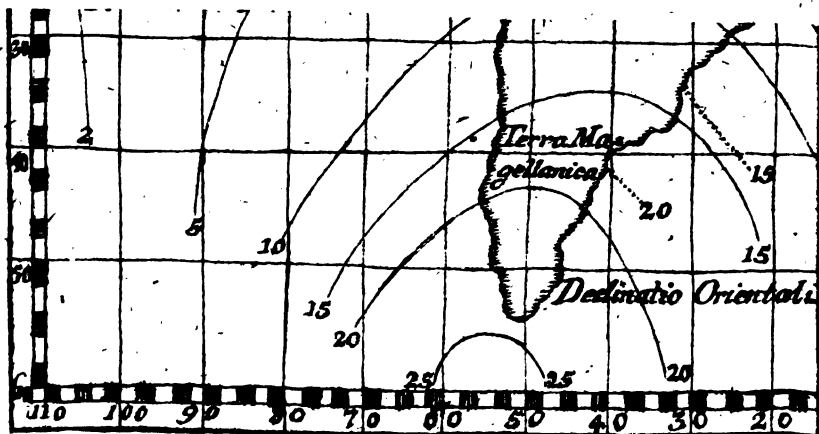
Quodsi vero hisce omnibus, a Nobis Fundatore tam utilis, tamque salutaris scientiis et literis humanioribus Instituti, ipsique inclytæ Academiae Lipsiensi perquam gloriosi et honorifici, propositis acceptisque conditionibus haud satisfactum, aliquidue neglectum fuerit, ius integrum Nobis retinemus et conseruamus, fundationem ipsam, ex auctoritate SERENISSIMI ELECTORIS, tanquam Summi huius literariae Societatis Jablonouianae Protectoris, abolendi, tollendi, aliisque membris electis suffectisque aliorum transferendi, ita ut mens nostra adimpleri possit. Quemadmodum Nobis et Successoribus Nostris masculis, lineae directae, post eosque ex collateralibus e Gente Nostra descendentibus, quorum defectu Foemellae maiori natu, regendi et curandi hancce Societatem, a Nobis Dei O. M. auxilio fundatam et erectam, iam supra ius reseruauimus, et retinimus, et hoc loco Nobis, Successoribusque praedictis retinere et reseruare Nos declaramus. Datum Lipsiae, d. IX. Nouembris MDCCLXXIV.

(L. S.) I. A. DE PRYSO VINDIS IABLONOVIVS.

De

De Actis Societatis, deque dissertationibus praemio ornatis, quae sunt aliquot Voluminibus quarta forma hic Lipsiae editae, dicemus in his nostris Commentariis alio tempore.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCLXXVI.

THOMÆ BVGGE, ASTRONOM. ET MATHES.

Prof. Publ. Ord. rel. de Mappis curvas declinationum magneticarum exhibentibus, Dissertatio.

Vetustioris ævi philosophis, Sophocli, Platoni, Aristoteli, haud incognita fuit vis magnetis ferrum attrahendi. Thales Milesius hunc effectum explicaturus, magneti animam tribuere non dubitavit. Hæc magnetis vis in admirationem rapuit Plinium: *Quid, inquit, ferri duritie pugnacius? Sed cedit et patitur mores: trahitur namque a magnetis lapide, domitrixque illa rerum omnium materia ad inane nescio quid excurrit; atque ut propius venit, affixit teneturque et complexu hæret.* Quis non videt, attractionem magneticam a Plinio explicari per horrorem vacui Aristotelicum? Longum interiacet temporis intervallum, donec detectum fuit, quod ferrum tenue et oblongum, ac magneti affricatum,

N
petat

petat plagam horizontis septentrionaleni vna, ac meridionalem altera extremitate. Exinde deriuatur inuentio pyxidis nauticae, vel Compassi maritimi: hinc ante annum 1180 post Christum natum iam innotuit; nam tunc temporis vixit scripsitque poeta Gallus, *Guyot*, (in vrbe Provens, in Gallia natus,) qui Compassum haud obscure sub nomine *Marinette* ita descripsit:

Iceille Estaille ne se mueit

Un Art font, qui mentir nè peut;

Par vertu de la Marinette

Une pierre laide Et noirette

Ou li ser. volontiers. se joint.

Alii inuentionis gloriam tribuunt *Paulo Veneto* circa annum 1260. Alii iterum eam conferunt *Iohanni Goyae*, ex vrbe Amalphi in regno Neapolitano, anno 1300, vnde tritus iste vericulus:

Prima dedit nautis usum magnetis Amalphis.

De magneticae acus declinatione, vel variatione, vti loquantur Angli, qua versus boream non prorsus accurate dirigitur, sed versus plagam orientalem vel occidentalem flectitur, *Theuenot* in itinerario commemorat, sese vidisse epistolam anno 1269. conscriptam a *Petro Alfiger*, in qua refert, declinationem a vero septentrione recessisse quinque gradus, licet locum observationis non nominet.

Vti refert *Iohannes Baptista Ramusius*, in collectione itinerum Italicorum, videtur *Sebastianus Cabot*, Venetus, circa annum 1260. primus perspexisse, declinationem esse proprietatem magnetis constantem. Inuenimus, procedente tempore, declinationem obseruatam fuisse Parisiis 8° versus orientem anno 1550; 11° 30' anno 1580; 8° 0' anno 1610; 3° 0' anno 1640; et anno 1666. prorsus nul-

nullam; a quo tempore, usque ad hodiernum diem, continuo versus occasum increvit declinatio. Angli quoque his observationibus laudabilem et proficuum dederunt operam. *Robertus Norman* anno 1580. prope Londinum inuenit declinationem orientalem $11^{\circ} 50'$. Celebris *Eduardus Wright*, quem primum hydrographiae accuratioris statorem iure nominamus, circa annum 1589. dedit tabulam declinationum, quas ipse in continenti et mari obseruauerat; primusque pro certo demonstrauit, variam esse declinationem in variis locis, eamque in dirigendo nauigiorum cursu non esse negligendam. Inclinationem acus magneticae, qua, licet ante affricum acus aequilibrata fuerit, postea tamen extremitas vna deprimatur, alteraque eleuatur, quoque detexit; de hac autem proprietate *Henricus Gellibrand* anno 1625. enodatus est locutus. Circa haec tempora inuenimus iacta fuisse prima fundamenta hypotheseos, qua globo terraqueo tribuuntur poli magnetici, meridiani magnetici, et axes magnetici, a *Wilhelmo Nauotier*, Gallo, et *Antonio Linton*, Anglo; licet in chartis maritimis hoc aeuo confectis non reperiantur Curuae declinationem determinantes, quam solum numeris adscriptis indicauerunt.

Anno 1676. solertissimus Anglorum Astronomus, *Edmundus Halley*, (tunc solummodo viginti annos natus,) iter astronometricum et hydrographicum suscepit ad insulam Sanctae Helenae; vbi praeter alias obseruationes astronomicas confecit celebratissimum suum stellarum australium catalogum, quem postea anno 1679. publici iuris fecit. Ex complurimis in hoc itinere factis obseruationibus, ingeniosissimus Halley condidit theoriam declinationis acus magneticae. Determinauit in superficie terrae tres lineas curuas, declinationis expertes, iisque tribuit motum periodicum circa polos terrae, quam theoriam communicauit cum eruditis in *Transactionibus philosophicis* anni 1683. Regia et publica sustentus munificentia, anno 1698. nautis vtilissimum in-

mentum viderius perfecit, dum pernavigavit Oceanum Atlanticum usque ad latitudinem australem 32 graduum. Tandem anno 1700. primus omnium delineavit mappam, monstrantem Curvas declinationum magneticarum aequalium, per Oceanum Atlanticum et Indicum, per mare Aethiopicum et Pacificum, quae mappa 13 annorum assiduo studio, innumerisque experientis et observationibus fuit superstructa. Eam descripsit in projectione Wrightiana, ac in tali scala, ut decem gradus longitudinis paululum superent pollicem Anglicum. Vidimus quoque mappam declinationum ad annum 1700. determinatam, Amstelodami sub Halleii nomine impressam, ac ita delineatam, ut decem gradus longitudinis exacte aequales sint vni pollicum quarta parte.

Ad annum 1744. *Mountain* et *Dodson* duxerunt Curvas declinationum, iuxta methodum Wrightianam proiectas, ac quoad oras maritimas et scalam congruas mappae Halleianae. Aliam denique declinationum mappam, ad annum 1756. computatam, in caeteris vero priori similem, aeri incidi curauerunt praedicti *Mountain* et *Dodson*. Eorum exempla Parisiis imitatus est *Dom. Bellin*, qui mappam declinatoriam ad annum 1765. traductam edidit, scala paululum minori adhibita. In actis Academiae scientiarum Berolinensis ad annum 1757. celeberrimus *Eulerus* edidit mappam declinationum magneticarum, simulque explicauit hypothesin haud incongruam, qua declinationes calculo definiti possunt. Interea temporis, per spatium viginti annorum, complurimas factae sunt observationes accuratiores. Inter has eminent quae ab Anglis, *Byron*, *Carteret*, *Cook*, tellurem circumnavigantibus, factae sunt: Observationes in Oceano factas reperies enumeratas in Transactionibus philosophicis et Actis Stokholmienis; ubi mappam declinationum anno 1768. dedit *Cl Wilke*. Observationes in continente institutas inuenies in Ephemeridi-

ridibus Berolinensibus anni 1779, breviter commemoratas a Dom. Lambert, qui mappam ad annum 1770. instructam addidit. His addi potest Dom. Monnier, qui dissertationem conscripsit de declinatione magnetis ex nouissimis observationibus anno 1776.

Celebris Anglus, Samuel Dunn, qui Londini priuatam scholam mathematicam erexit, anno 1776. cum publico communicauit *Atlantem magneticam*, cui titulus; a *New Atlas of Variations of the Magnetic Needle for the Atlantic, Ethiopic, and Indian Oceans; drawn from a Theory of the magnetic system, discovered and applied to Navigation by the Author, agreeing with the most accurate astronomical and magnetical Observations of the Commanders and Officers of Ships in the Service of the East-India-Company, the whole designed for facilitating Navigation to and from the East-Indies and for determining the longitude throughout the principal Parts of those Oceans within a Degree or sixty Miles; by Samuel Dunn. London 1776.* Propositum autoris ex verboso titula satis apparet. Mappas has, ad determinandam longitudinem intra unum gradum, vix adhibebit cautus nauita, eas ergo solummodo considerabimus, exhibentes Curuas declinationum. Continet hic liber primo duas mappas generales in proiectione Wrigthiana vel Mercatoris descriptas; prima exhibet declinationes anno 1770, altera anno 1880.

Sequuntur sex specialiores mappae, exhibentes *Cartas* declinationum ad annum 1776; prima pro Oceano Atlantico, altera pro Oceano Atlantico et Aethiopico et australi, tertia est continuatio secundae, quarta et quinta pertinent ad mare Indicum, sexta exhibet declinationes ad ora Persica, Malabarica, et Siamica,

Has mappas declinationum speciales singulari metho-
do proiecit. Gradus latitudinis vbiq; sunt aequales, et
exhibentur lineis rectis parallelis; quilibet gradus eam ha-
bet magnitudinem, vt latitudo loci intra errorem sextae par-
tis vnus gradus possit commensurari. Gradus longitudi-
num indicantur lineis rectis, quarum distantiae prope ae-
quatorein aequantur gradibus latitudinum, sed versus po-
lum vtrumque conuergunt, eadem fere lege, qua Meridiani
in globo ad se inuicem accedunt. Hac constructione ele-
gantiori et magis regulari, curuatura exhibet lineas aequali-
tum declinationum.

Clarissimus S. *Dunu* adseuerat, sese inuenisse theoriam,
cuius ope, ex datis tribus vel quatuor obseruationibus pro-
pe oras maritimas, per totum Oceanum potest describere
Curuas, easdem acus magneticæ declinationes monstnan-
tes. Refert porro, has Curuas confirmari obseruationibus
factis ab experientissimis nautis Societatis Anglicæ in India
orientali mercaturam exercentis, qui bonis instructi instru-
mentis, longitudes methodo lunari determinarunt; adeo
vt videantur hæ mappæ haud tenui autoritate esse sufful-
tæ. Quo verò eas cum mappa *D. Halleii et Lamberti* ex-
actius comparare possemus, vtramque in vnam contraximus,
et lineas *Dunnianas* in mappa *D. Lambert* delineauimus.
Quo facto apparuit;

1) Lineam declinationis expertem Domini *Dunn*, ab
orìs Americæ septentrionalis vsque ad 10° latitudinis au-
stralis et $14\frac{1}{2}$ longitudinis occidentalis ab insula Ferri esse
orientaliorem linea *Lambertina*. Deinde flectitur paulu-
lùm ad occidentem. Sub latitudine australi fere 30°
linea *Dunniana* iterum secat *Lambertina*, et ad orientem
vergit; adeo vt sub latitudine 40° et longitudine orientali
4 fere graduum, declinatio nulla sit iuxta Dominum *Dunn*;
mappa

mappa vero Lambertina nullam monstrat declinationem sub eadem latitudine et longitudine occidentali $2\frac{1}{2}^{\circ}$.

2) Reliquae Curuae declinationum in Oceano Atlantico necessario differunt. Sic exempli gratia, in intersectione aequatoris et primi Meridiani per insulam Ferri ducti, declinatio est iuxta Dunn = $9^{\circ} 30'$; et iuxta Lambert = 7° versus occidentem. Circa Guineam, sub Aequatore et longitudine orientali 26° declinatio iuxta Dunn est = 18° , et iuxta Lambert = 15° . Circa oras terrae Magellanicae et Paraguay declinatio Dunningiana maior est Lambertina, circiter 2° .

In confinio promontorii *Lizard* non modo declinatio Dunningiana minor est circiter 3° , sed ipsa linea declinationis multo minorem habet curvedinem, et longe diuersam directionem.

3) Alteram lineam declinationis expertam Halley et Lambert ducunt ex parte orientali insularum Borneo et Celebes; et anno 1770. Aequatorem secant in longitudine orientali 149° . Continentem attingit quam proxime sub latitudine boreali 17° , et longitudine 127° , et vnicum habet ramum exigua curuedine ductum. S. Dunn lineam declinationis expertam ducit in Oceano Indico. Incipit circa confinia Calicuttae in latitudine boreali 10° , et longitudine 94° . In latitudine australi 8° et longitudine 103° est vertex huius Curuae, quae deinde retrograditur, et in alium ramum flectitur, in longitudine 107° . Vbi Dunn statuit, nullam esse declinationem sub Aequatore, et in longitudine occidentali 95° ; eam 5° versus occidentem habet mappa Dom. Lambert. Per totum Oceanum Indicum magnum adest discrimen. Videtur tamen mappa Anglica maximam promereri fidem, quum innixa sit observationibus accuratis

tis experientissimorum nautarum, qui haec maria saepissime frequentant, instructi eruditione omni hydrographica, imo et astronomica.

4) Declinationem 28° occidentalem D. Lambert habet inter promontorium bonae Spei et insulam Madagascar, eamque determinat Curua regulari, in duos ramos protensa. D. Dunn hanc declinationem facit 28° , eamque definit duabus curuis lineis, in unum apicem concurrentibus.

Utraque mappa, et hae discrepantes declinationes acus magneticae, ad examen reuocari possunt, si conferantur cum exactis observationibus, quas instituerunt Celebrissimi Astronomi Angli, *Wilhelmus Wales* et *Wilhelmus Bayly*, (*) dum globum terraqueum circumnavigarent. Conferamus ergo declinationes a D. Dunn determinatas cum his observationibus. Necessae autem est, ut declinatio propter mutationem annuam circiter 9 vel 10 minutorum ad tempus observationis reducatur. Longitudinem computant nominati Astronomi a Meridiano Grenouicensi, dum S. Dunn eam numerat a meridiano Londinensi, cuius differentia est $0^{\circ} 5'$ in arcu versus orientem a Meridiano Grenouicensi.

Et

(*) The original Astronomical Observations, made in the Course of a Voyage towards the South Pole and round the World in the Years 1772, 1773, 1774, 1775. by William Wales F. R. S. and Mr. William Bayly, London 1777. in 4to.

MENSIS MARTIUS A. MDQCLXXVI. 105

*His praefatis, comparationes institimus ex observationibus
Celeberrimi Wales, easque sequenti tabula complectimur.*

Tempus ob- servationis.	Latitudo loci ob- servatio- nis.	Longitudo merid. Lon- din.	Declina- tio occi- dentalis obserua- ta.	Declin- tio ex map- pis S. Dunn, re- ducta ad tempus obserua- tionis.	Declina- tio ex mappaD. Lambert reducta.
----------------------------	---	----------------------------------	--	--	--

	<i>Borealis.</i>		<i>Occidentalis.</i>					
1772. Jul. 21.	43° 30'	9° 13'	23° 58'	19° 50'	20° 20'			
22.	41. 44.	10. 37.	22. 45.	19. 20.	19. 40.			
27.	39. 27.	15. 32.	20. 23.	16. 50.	15. 50.			
Aug. 3.	29. 25.	17. 35.	15. 50.	15. 40.	13. 30.			
4.	28. 19.	18. 35.	15. 00.	15. 00.	12. 30.			
6.	24. 41.	19. 15.	13. 11.	13. 50.	11. 30.			
7.	23. 31.	19. 25.	14. 39.	13. 30.	11. 00.			
9.	19. 33.	20. 40.	12. 2.	12. 20.	9. 00.			
18.	11. 11.	21. 17.	9. 6.	10. 2.	8. 20.			
27.	4. 2.	11. 31.	13. 28.	12. 51.	10. 00.			
30.	2. 34.	6. 58.	14. 57.	14. 10.	10. 50.			
Septemb. 7.	0. 10.	8. 30.	14. 15.	13. 20.	10. 20.			
	<i>Australis.</i>							
10.	2. 53.	11. 50.	12. 32.	12. 00.	9. 00.			
13.	5. 24.	14. 27.	9. 53.	10. 30.	7. 40.			
16.	9. 50.	17. 55.	7. 53.	8. 50.	5. 50.			
20.	6. 3.	20. 19.	4. 30.	6. 10.	4. 20.			
21.	18. 26.	21. 10.	3. 49.	5. 30.	3. 30.			
23.	20. 28.	22. 2.	3. 16.	4. 20.	3. 00.			
26.	24. 25.	23. 46.	2. 1.	1. 20.	1. 20.			
28.	26. 46.	20. 31.	2. 36.	2. 50.	2. 40.			
Octob. 5.	28. 59.	11. 25.	6. 12.	7. 20.	7. 20.			
10.	34. 30.	2. 3.	8. 30.	6. 50.	9. 00.			
12.	34. 52.	6. 19.	8. 30.	7. 30.	10. 30.			
		<i>Orientalis.</i>						
17.	35. 00.	4. 45.	14. 19.	13. 20.	16. 00.			
20.	34. 57.	8. 00.	16. 56.	15. 00.	17. 40.			
21.	35. 32.	7. 41.	15. 56.	14. 30.	17. 00.			
28.	33. 41.	15. 43.	21. 34.	20. 00.	20. 20.			
Decemb. 4.	40. 20.	16. 22.	19. 55.	17. 00.	21. 50.			

O

Suf.

Sufficientes hae comparationes Speciminis loco; reliquis Dom. *Wales*, et omnes Dom. *Bayly* observationes, breuitati studentes, silentio praeterimus. Ex allatis patet, utramque mappam erroribus non carere, licet videatur mappa *Dunniana* ad observationes propius accedere plerisque in locis. Retiendum tamen non est, declinationes a Dom. *Wales* in vno nauigio (*the Resolution*) obseruatis, saepius et sensibilibiter differre ab obseruationibus factis a Dom. *Bayly* in altero nauigio, (*the Adventure*) licet loca nauium in longitudine et latitudine sensibilibiter non differant. En Exempla: 1772. d. 3. Aug. Declinatio ex obseruatione D.

Wales = 15°. 50'. D. *Bayly* 19°. 33'.

d. 4. Sept.	14. 43'	12. 10.
1773. d. 24. Aug.	5. 54.	9. 0'.
d. 5. Sept.	4. 51.	6. 43.

Aliam quoque rem in obseruando Azimutho magnetico maximi momenti commemorat ingeniosissimus *Wales*, nempe, in eodem loco, in eodem nauigio, et eodem tempore, diuersam reperiri declinationem, pro diuersa nauigii directione, et diuerso Compassi in ipsa nauti situ. De qua re in introductione ad Obseruationes Astronomicas pag. 50. ita loquitur Celebrerrimus Autor: *In the Channel of England the extremes of the observed Variations were from 19° to 25, and all the way to the Cape of Good Hope, I frequently observed differences nearly as great, without being able any way to account for them; the difference in situation being by no means sufficient. These irregularities continued after leaving the Cape, which, at length, put me on examining into the circumstances, under which they were made. In this examination it soon appeared, that, when most of those observations were made, wherein the greatest west variations had happened, the Ship's Head was north and easterly; and that when those, where it was less, had been observed, it was south and westerly. I mentioned this to Captain Cook and some of the Officers, who did not at first seem to think much of it, but as op-*

per-

portunities happened, some observations were made under those circumstances, and very much contributed to confirm my suspicions; and through out the whole voyage I had reason to believe, that variations observed with a ships head in different positions, and even in different parts of her, wil differ very materially from one another; and much more wil variations, observed on board differend ships, wish I now find, fully verified on comparing those, wish were made on board the *Adventure*, with my own made about the same time.

Eandem rem dudum obseruauit experientissimus noster, et de perfectione Compassi maritimi optime meritus C. C. Lous, (*) Mathematum Professor et Hydrographiae director, cuius pyxides nauticae in classe regia, aliisque nauigijs Danicis, introductae debitam promerentur laudem, ut omnes reliquas, etiam optimas Anglicas antecellant. Causam diuersarum declinationum in eodem nauigio, et eodem Compasso obseruatarum, ingeniosissimus mihiq; amiceissimus D. Lous rectissime ponit in tormentis ferreis; inultoq; ferro, quo fundum nauigia onerant, alioque ferro quod in tota nauis compage reperitur.

Mirum proinde non est, mappas declinationum Clarissimorum Virorum, *Halley*, *Lambert*, et *Dunn*, ab obseruationibus differre; mirandum potius est, eas in re adeo incerta et difficili a veritate non magis aberrare, imprimis quum vetustiores obseruationes magnam fidem non mereantur, propter instrumentorum prauitatem. Imo ex experientia D. Lous, *Wales*, et *Bayly*, patet, declinationes inter 2 vel 3° inter se saepius differre in eodem nauigio, et hinc illis vix exactam, et intra 2. vel 3° certam theoriam superstrui posse. Confugiendum ergo potius esset ad declinationes in continenti terra factas, sed hinc non multum proficiemus, quum solummodo in Europa obseruationes frequenter obseruatas videamus; eas vero in Africa, Asia, et

O 2

Ame-

(*) Tentamina experimentorum ad Compassum perficiendum a Christiano Carolo Lous, Hafniae 1773. in 4.

America, (si oras maritimas excipias) aut ignotus, aut infrequentes habeamus; adeo ut Curvas destinationum magneticarum accurate determinandas, omnibusque numeris abfoluendas, posteris potius relinquamus,

**QUADRATURA LUNULAE, CIRCULI
et segmenti, nec non curvatura Sphaerae, a vice-colonello EV-
GENIO CORSONICH, ope 4. propositionum fundamen-
taliū, inuicte demonstrata, et iudicio Academicarum celeberrimarum subiecta. Varaviae MDCLXXIX.**

*Viri Magnifici, illustribus, et excellentissimi, Academicarum
Rectoribus, Doctoribus ac Professoribus,*

S. P. D.

**EVGENIUS INNOCENTIUS
CORSONICH.**

Ex decem demonstrationibus Quadraturae Circuli, quibus condendis sexennale impendi operam, struxi praesentem, quae ex principiis tam inconcussis est deducta, ut certior factus sim, eam nullis obiectionibus amplius esse obnoxiam: id quod mihi addit animum, eam VESTRO-
tutissimo iudicio, VIRI MAGNIFICI, ILLU-
STRES, et EXCELLENTISSIMI, subiciendi.
Ad quem enim tutius confugerem, quam ad VOS; vir-
tutum ingenique dotibus supra communem mortalium
sortem euectis, quibus datum est mentis oculo, reliquis vi-
dere

dere perspicacius? Quo maiora igitur sunt VESTRA in rem litterariam merita, eo vehementius mihi gratulabor, si sententiam VESTRAM scripto aliquo publico Orbi erudite aperire haud grauabimur. Tam humanitas VESTRA singularis, VIRE MAGNIFICI, ILLUSTRES et EXCELLENTISSIMI, quam summum VESTRVM scientias promouendi, aliorumque inuenta in laeem veritatis proferendi studium, spei mihi praebent haud dubiam, me voti mei factum iri compositum, meque nacturum occasionem, meum gratum animum documento publico VOBIS testificandi. Valete VIRI CELEBERRIMI, et persuasi estote de obseruantia, quae VOS prosequor summa.

§. 1. Propos. 1. *Differentia 2. quantitatum, quarum altera excessiua, h. e. maior vera, altera defectiua, h. e. minor vera, est ipsa summa excessus et defectus.*

Demonstratio. Sit quantitas excessiua = a , excessus eius supra veram = x , et defectus a vera = y : erit quantitas vera = $a - x$, et defectiua = $a - x - y$, quae ablata ex excessiua a , relinquit differentiam $x + y$, h. e. summam excessus et defectus. Ergo differentia 2. quantitatum etc.

§. 2. Propos. 2. *Denominator summae est factum ex denominatoribus partium.*

Demonstratio. Sint denominatores partium = m et o ; erit tam earum denominator communis, quam denominator summae = mo . Cum itaque denominator summae sit idem ac denominator communis, qui est factum ex denominatoribus partium; patet est, denominatorem summae esse quoque factum ex denominatoribus partium. Si igitur denominator summae fuerit ad ; necesse est, vt eius factores, h. e. denominatores partium, sint a et d .

§. 3. Propos. 3. *Si numerator summae excessus et defectus est aggregatum ex denominatoribus quantitatum excessiuae*

fluat et defectivae; debet numerator excessus et defectus esse = 1. denominator autem excessus idem, ac quantitatis excessivae, et denominator defectus idem, ac quantitatis defectivae.

Demonstratio. Sit antecedens rationis excessivae = a et defectivae = d ; quoniam per Regulam Auream Antecedens a eundem denominator quantitatis excessivae, et Antecedens d denominator quantitatis defectivae: erit tamen denominator communis, quam denominator differentiae quantitatis utriusque = $a d$. Iam cum differentia sit ipsa summa excessus et defectus (§. 1.); necesse est, ut huius denominator sit quoque $a d$. Quare per propos. 2. eius factores, h. e. denominatores partium; nempe excessus et defectus, debent esse a et d , h. e. iidem ac denominatores quantitatum falsarum. Quoniam porro numerator summae excessus et defectus per hypothesin est aggregatum ex iisdem denominatoribus a et d ; erit summa integra analytice expressa = $\frac{d+a}{a d}$.

cuius partes sunt itaque $\frac{d}{a d} = \frac{1}{a}$ et $\frac{a}{a d} = \frac{1}{d}$, quarum altera necessario debet esse excessus, altera defectus, siquidem nullae aliae partes possunt efficere summam $\frac{d+a}{a d}$ nisi $\frac{1}{a}$ et $\frac{1}{d}$.

Et quoniam excessus est pars quantitatis excessivae; necesse est, ut sit eiusdem cum hac denominationis; sed $\frac{1}{a}$ habet

eundem denominatorem, ac quantitas excessiva; ergo $\frac{1}{a}$ est excessus: consequenter $\frac{1}{d}$ defectus. Ergo, si numera-

summae excessus et defectus est aggregatum etc.

§. 4. *Corollarium.* Si itaque numerator summae excessus et defectus 2 quantitatum quarumcunque, per rationes falsas inventarum, est aggregatum ex denominatoribus quan-

quantitatum ipsarum, $\frac{1}{a}$ seu excessus illico determinatur,

subscribendo unitati denominatorem quantitatis excessivae
 $\frac{1}{d}$ defectus autem determinatur subscribendo unitati
 denominatorem quantitatis defectivae.

§. 5. Propos. 4. *Ablato excessu ex quantitate excessiva, vel addito defectu ad defectivam, prodit quantitas vera.*

Demonstratio. Sit quantitas vera = b , excessus supra veram = c , et defectus a vera = d : erit quantitas excessiva = $b + c$, et defectiva = $b - d$. Auferendo nunc excessum c ex quantitate excessiva, relinquitur quantitas vera b ; addendo autem defectum d ad defectivam, prodit quantitas $b - d + d$, h. e. quantitas vera b , quia quantitas positiva cum negativa aequali se mutuo totaliter destruant. Ergo ablato excessu ex quantitate etc.

T H E O R E M A I:

§. 6. *Lunula est ad quadratum diametri ut 1 : 4.*

Demonstratio. Positis diam. quadrato = 4, et rationibus eius ad lunulam excessiva 35 : 9 et defectiva 45 : 11, oriuntur lunulae $\frac{36}{35}$ et $\frac{44}{45} = \frac{1620}{1575}$ et $\frac{1540}{1575}$, quae,

ex se invicem ablatas, relinquunt per propos. 1. summam excessus et defectus $\frac{80}{1575}$, cuius numerator est aggregatus

$$\frac{80}{1575}$$

ex denominatore $a = 35$ lunulae excessivae, et ex denominatore $d = 45$ lunulae defectivae. Quare $\frac{1}{h. e. vi pro-$

pos. 3. excessus, debet esse $\frac{1}{35}$, et $\frac{1}{d}$ h. e. defectus, $\frac{1}{45}$

(§. 4.). iam enim per propos. 4. ablato excessu ex $\frac{36}{35}$, re-

35

lin:

linquatur lunula vera $\frac{35}{45} = 1$; vel addito defectu ad $\frac{44}{45}$,

prodeat pariter lunula vera $\frac{45}{45} = 1$; patam est lunulam ef-

se ad quadratum diametri vt 1 : 4.

§. 7. *Corollarium 1.* Sint 5 paria lunularum falsa-
rum respondentium diam, quadrato $\cong 1$ sequentia:
 $\frac{5}{16}$ et $\frac{4}{20}$; $\frac{7}{24}$ et $\frac{7}{32}$; $\frac{11}{40}$ et $\frac{10}{44}$; $\frac{13}{48}$ et $\frac{8}{36}$; $\frac{8}{28}$ et $\frac{13}{56}$.

Quoniam numerator differentiae cuiuslibet paris est aggregatum ex denominatoribus lunularum falsarum; necesse est, vt 1 et 1 h. e. excessus et defectus imi paris sit 1 et 1;

$\frac{1}{a}$ et $\frac{1}{d}$ $\frac{16}{20}$
2di $\frac{1}{24}$ et $\frac{1}{32}$; 3tii $\frac{1}{40}$ et $\frac{1}{44}$; 4ti $\frac{1}{48}$ et $\frac{1}{36}$; 5ti $\frac{1}{28}$ et $\frac{1}{56}$ (§. 4.).

Auferendo igitur ex qualibet lunula excessiua excessum, et addendo ad quamlibet defectiuam defectum, prodit decies lunula vera $= 1$, quae est itaque ad quadratum diametri,

vt 1 : 1, h. e. multiplicando vtrinque per 4, vt 1 : 4. Si

autem $\frac{1}{a}$ sumeretur pro excessu, et $\frac{1}{d}$ pro defectu; orien-

tur 10 lunulae falsae; consequenter ratio earum ad quadratum diametri semper mutaretur.

§. 8. *Corollarium 2.* Lunulae $\frac{12}{7}$ et $\frac{8}{10} = \frac{120}{70}$ et $\frac{96}{70}$

diametri quadrati = 4, ablatae ex se inuicem, relinquunt summam excessus et defectus $\frac{64}{70}$ (§. 1.), cuius numerator

est aggregatum ex 5 d. = 350 et 2 a = 14, h. e. ex 5 plo denominatore 10 lunulae defectiuae et ex 5 plo denominatore 10 lunulae defectiuae, et 2 plo denominatore 7 lunulae excessiuae. Quamobrem summa integra analyti-

se expressa, est $\frac{5d + 2a}{ad}$, cuius partes sunt $\frac{5d}{ad} = \frac{5}{a}$
 $\frac{2a}{ad} = \frac{2}{d}$. Ergo excessus est $\frac{5}{a}$ et defectus $\frac{2}{d}$: consequen-
 ter lunula vara $\frac{12}{7} - \frac{5}{7} = \frac{7}{7} = 1$; vel $\frac{8}{10} + \frac{2}{10} = \frac{10}{10} = 1$.

§. 9. Scholion. Quoniam ratio lunulae in quadratum
 diametri = 1 : 4, per hocce Theorema ope plurium rationum
 falsorum inuenta, est eadem, quae iam eam ex Theoremate Hip-
 pocratis innotuit; dubitare non licet, de veritate, et universali-
 tate propositionis 3. fundamentalis, cui Theorema ipsum innotuit.
 Habita autem ratio n. 1 : 4, quadratura lunulae illico perfici-
 tur, diuidendo quadratum diam per 4. Si itaque hoc quadra-
 tum fuerit 9, 16, 25, 36 etc. erit lunula $\frac{9}{4}$, $\frac{16}{4} = 4$, $\frac{25}{4}$,
 $\frac{36}{4} = 9$ etc. Ne vel tacente autem intelligitur, admissio

$\frac{4}{4}$
 Theoremate praecedenti, cum suis Corollariis, etiam subsequen-
 tia esse admittenda.

THEOREMA. II.

§. 10. Diametèr est ad peripheriam, vt 8 : 25.

Demonstratio. Assumatis diametro = 8, et rationibus
 eius ad peripheriam excessiua 7 : 22, et defectiua 9 : 28,
 procedunt peripheriae $\frac{176}{7}$ et $\frac{224}{9} = \frac{1584}{63}$ et $\frac{1568}{63}$, quae
 ex se inuicem ablatae, relinquunt summam excessus et defe-
 ctus $\frac{16}{63}$ (§. 1.), cuius numerator est aggregatum ex deno-
 minatore $a = 7$ peripheriae excessiuae, et ex denominatore
 $d = 9$ peripheriae defectiuae. Quare 1 seu excessus, de-

P

bet

linguatur lunula vera $\frac{35}{45} = 1$; vel addito defectu ad $\frac{44}{45}$,

prodeat pariter lunula vera $\frac{45}{45} = 1$; palam est lunulam ef-

se ad quadratum diametri vt $1 : 4$.

§. 7. *Corollarium 1.* Sint 5 paria lunularum falsa-

rum respondentium diam, quadrato $= 1$ sequentia:

$\frac{5}{16}$ et $\frac{4}{20}$; $\frac{7}{24}$ et $\frac{7}{32}$; $\frac{11}{40}$ et $\frac{10}{44}$; $\frac{13}{48}$ et $\frac{8}{36}$; $\frac{8}{28}$ et $\frac{13}{56}$

Quoniam numerator differentiae cuiuslibet et paris est aggregatum ex denominatoribus lunularum falsarum; necesse est, vt 1 et 1 h. e. excessus et defectus imi paris sit 1 et 1 ;

$\frac{1}{a}$ et $\frac{1}{d}$ $\frac{16}{16}$ $\frac{20}{20}$

2di $\frac{1}{24}$ et $\frac{1}{32}$; 3tii $\frac{1}{40}$ et $\frac{1}{44}$; 4ti $\frac{1}{48}$ et $\frac{1}{36}$; 5ti $\frac{1}{28}$ et 1 (§. 4.).

$\frac{24}{24}$ $\frac{32}{32}$ $\frac{40}{40}$ $\frac{44}{44}$ $\frac{48}{48}$ $\frac{36}{36}$ $\frac{28}{28}$ $\frac{56}{56}$

Auferendo igitur ex qualibet lunula excessiua excessum, et addendo ad quamlibet defectiuam defectum, prodit decies lunula vera $= 1$, quae est itaque ad quadratum diametri,

vt $1 : 1$, h. e. multiplicando vtrinque per 4 , vt $1 : 4$. Si

autem $\frac{1}{a}$ sumeretur pro excessu, et $\frac{1}{d}$ pro defectu; orientur

10 lunulae falsae; consequenter ratio earum ad quadratum diametri semper mutaretur.

§. 8. *Corollarium 2.* Lunulae $\frac{12}{7}$ et $\frac{8}{10} = \frac{120}{70}$ et $\frac{96}{70}$

diametri quadrati $= 4$, ablatæ ex se inuicem, relinquunt summam excessus et defectus 64 (§. 1.), cuius numerator

$\frac{70}{70}$

est aggregatum ex $5 d = 350$ et $2 a = 14$, h. e. ex 5 plo denominatore 10 lunulae defectiuae et ex 5 plo denominatore 10 lunulae defectiuae, et 2 plo denominatore 7 lunulae excessiuae. Quamobrem summa integra analyti-

est expressa, est $\frac{5d + 2a}{ad}$, cuius partes sunt $\frac{5d}{ad} = \frac{5}{a}$
 $\frac{2a}{ad} = \frac{2}{d}$. Ergo excessus est $\frac{5}{a}$ et defectus $\frac{2}{d}$; consequen-
 ter lunula vera $\frac{13}{7} = \frac{5}{7} + \frac{2}{7} = 1$; vel $\frac{8}{10} + \frac{2}{10} = \frac{10}{10} = 1$.

§. 9. Scholion. Quoniam ratio lunulae ad quadratum
 diametri = 1 : 4, per hocce Theorema ope plurimum rationum
 falsum inuenta, est eadem, quae iam olim ex Theoremate Hip-
 pocratis innotuit; dubitare non licet de veritate et universali-
 tate propositionis 3. fundamentalis, cui Theorema ipsum innititur.
 Habita autem ratione 1 : 4, quadratura lunulae illico perfici-
 tur, dividendo quadratum diam per 4. Si itaque hoc quadra-
 tum fuerit 9, 16, 25, 36 etc. erit lunula $\frac{9}{4}$, $\frac{16}{4} = 4$, $\frac{25}{4}$,
 $\frac{36}{4} = 9$ etc. *Me vel tacente autem intelligitur, admissio*

*Theoremate praecedenti, cum suis Corollariis, etiam subsequen-
 tia esse admittenda.*

THEOREMA II.

§. 10. Diametrum est ad peripheriam, ut 8 : 25.

Demonstratio. Assumtis diametro = 8, et rationibus
 eius ad peripheriam excessivam 7 : 22, et defectivam 9 : 28,
 poeunt peripheriae $\frac{176}{7}$ et $\frac{224}{9} = 1584$ et 1568 , quae
 ex se invicem ablatas, relinquunt summam excessus et defe-
 ctus $\frac{16}{63}$ (§. 1.), cuius numerator est aggregatum ex deno-
 minatore $a = 7$ peripheriae excessivae, et ex denominatore
 $a = 9$ peripheriae defectivae. Quare $\frac{1}{a}$ seu excessus, de-

P bet

bet esse $\frac{1}{7}$ et $\frac{1}{d}$, seu defectus $\frac{1}{9}$ (§. 4.). Iam cum ablato
 excessu ex $\frac{176}{7}$, reliquatur periphæria vera $\frac{175}{9}$ (§. 5.);

vel addito defectu ad $\frac{224}{7}$, prodeat pariter vera $\frac{225}{7}$; cui-
 dens est, diametrum esse ad periphæriam. Imo: vt 8: $\frac{175}{9}$,

h. e. multiplicando vtrinque per 7, vt 56: 175, et diui-
 dendo porro per 7, vt 8: 25; 2do: vt 8: $\frac{225}{9}$ h. e. mul-

tiplicando prius per 9, et diuidendo deinde per 9, pariter,
 vt 8: 25.

§. 11. Corollarium 1. Sint 7 paria periphæriarum
 falsarum diametri 1 sequentia: $\frac{176}{56}$ et $\frac{224}{72}$; $\frac{151}{48}$ et $\frac{124}{40}$;

$\frac{126}{40}$ et $\frac{99}{32}$; $\frac{75}{24}$ et $\frac{49}{16}$; $\frac{51}{16}$ et $\frac{24}{8}$; $\frac{101}{32}$ et $\frac{74}{24}$; $\frac{26}{8}$ et

$\frac{49}{16}$. Quoniam numerator differentiae, h. e. summae ex-

cessus et defectus (§. 1.) cuiuslibet paris est aggregatum ex
 denominatoribus periphæriarum falsarum; erit excessus et de-
 fectus 1mi paris $\frac{1}{56}$ et $\frac{1}{72}$; 2di $\frac{1}{48}$ et $\frac{1}{40}$; 3ti $\frac{1}{40}$ et $\frac{1}{32}$;

et 4ti $\frac{1}{32}$ et $\frac{1}{24}$; 5ti $\frac{1}{16}$ et $\frac{1}{16}$; 6ti $\frac{1}{8}$ et $\frac{1}{24}$; 7mi $\frac{1}{8}$ et $\frac{1}{16}$ (§. 4.). Au-

ferendo itaque ex qualibet periph. excessiua excessum, et ad-
 dendo ad quamlibet defectiuam defectum, prodit quaterde-
 cies periph. vera = 25. Si autem 1 sumeretur pro excef-

su et $\frac{1}{d}$ pro defectu; prodirent tam periphæriae, quam-

MENSIS MARTIUS A. MDCLXXVI. 115

rationes earum ad diametrum diuersas, consequenter omnes falsae.

§. 12. Corollarium 2. Peripheriae $\frac{78}{24}$ et $\frac{48}{16} = \frac{1248}{384}$
 et $\frac{1152}{384}$ diametri 1, ablatæ ex se inuicem, relinquunt

summam excessus et defectus $\frac{96}{384}$ (§. 1.), cuius numerator

est aggregatum ex $3d = 48$ et ex $2a = 48$, h. e. ex 3plo denominatore 16 peripheriæ defectiuæ, et ex 2plo denominatore 24 peripheriæ excessiuæ. Hinc summa integer, analytice expressa, est $\frac{3d + 2a}{ad}$, cuius partes sunt

$\frac{3d}{ad} = \frac{3}{a}$ et $\frac{2a}{ad} = \frac{2}{d}$. Ergo excessus est $\frac{3}{24}$ et defectus $\frac{2}{16}$

consequenter peripheria vera $\frac{78}{24} - \frac{3}{24} = \frac{75}{24} = \frac{25}{8}$; vel

$\frac{48}{16} + \frac{2}{16} = \frac{50}{16} = \frac{25}{8}$.

§. 13. Corollarium 3. Multiplicando peripheriam 25 per 2, h. e. per 4tam partem diametri 8, oritur circulus 50, ex cuius dimidio 25 lunula 16 ablata, reliquit segmentum 9. Multiplicando autem peripheriam 25 per diametrum 8, nascitur superficies sphaerae 200, quae deinde ducta in $\frac{8}{6}$, h. e. in 6tam partem diam., manifestas

sphaeram integram $\frac{1600}{6}$. Est igitur quadratum diam. ad

aream Circuli, vt $64:50 = 32:25$; et ad segmentum vt $64:9$. Iam vero cubus diam. est ad sphaeram vt $512:$
 P 2 1600

1699. h. e. multiplicando vtrunque per 6, et diuidendo

6

deinde per 64, vt 48 : 25.

PROBLEMA I.

§. 14. *Rationem diametri ad peripheriam = 8 : 25, experimento comprobare.*

Resolutio. 1) Medietati afferis 3 digitorum lati, et 50 longi, infigatur ad angulos rectos alius eiusdem crassiti ei 44 digitorum longus, et 2 latus.

2) Funiculo 48 digitorum seu 2 vinarum longo, fungenti vice radii, alligetur plumbago, et describatur arcus.

3) Arcui descripto applicetur chorda seu subtensa aequalis radio 2 vinarum quae rescabit arcum aequalem sextanti peripheriae (§. 356. 357. Geom. Wolfii.)

4) Ex centro ad chordam ducatur perpendicularis, quae producta diuidet sextantem in 2 arcus aequales (§. 291. Geom. Wolfii), quorum quilibet erit 12ma pars peripheriae.

5) Circino capiatur interuallum vnus digiti, et in altero horum arcuum circumferatur; quo facto patebit, eum constare praecise ex 25 lineis rectis, quae sunt digiti: consequenter peripheriam integram Circuli diametri 96" continere duodecies 25, h. e. 300. digitos. Est itaque diameter ad peripheriam vt 96 : 300, h. e. diuidendo vtrunque per 12, vt 8 : 25.

§. 15. *Scholion.* Huiusmodi sextantem radio 2 vinarum descriptum, confecit mihi Scriuiarius hic Varsaviae, in Collegio Gedanensi habitans; loco plumbaginis vsus est cuspidate ferrea, et dimidium sextantem tam accurato in 25 digitos diuisors ei contigit, vt hoc experimento Theorema praecedens mirifice confirmetur. Frustra ei opponeretur ratio Archimedis, quam Mathematici magni nominis dudum cognouerunt iustam magnitudinem excedere. Vide Weidleri Institutiones §. 131.

Geom.

Geom. et Wolfii Elementa §. 426. Geom. item Eiusdem compendium §. 129. Sinus quidem in *M. thesi* sunt maximi usus: attamen quoniam tantum 2 iustae magnitudinis dantur, nempe: Sinus Anguli 30° et 90° ; reliqui autem eam paulo plus aut paulo minus excedunt, prout inuenti fuere per plures, vel pauciores radicum extractiones, necesse est, ut latus Polygoni Circulo inscripti, eorum ope inuestigatum, paulisper peccet in excessu, qui eo magis in perimetro augetur, quo plura Polygonum continet latera. Sinus 70710.68 . Anguli 45° , et per unam tantum radicum extractionem reperiuntur, tam est iusto maior: nam duplicatus dat chordam 14142136 subtendentem arcum 90° , quae, ducta in se ipsam, manifestat quadratum inscriptum Euclidis 200000010642496 , quod praestat in excessu 10642496 particulis: nam quoniam diameter est 20000000 ; erit eius quadratum 4000000000000000 : consequenter quadratum inscriptum, utpote eius dimidium tantum 2000000000000000 . Ergo etc. Denique latus Polygoni 192 laterum Circulo inscripti, cuius radius est 10000000 , per 5 bisectiones et 10 extractiones radicum inuenitur, est 327234 : consequenter perimetrum 62828928 , ad quam diameter 20000000 est itaque ut 1: 3, 1414464 ; sed quoniam ob irrationalitatem quadratorum in qualibet extractione multae particulae remanserunt, nempe in 1ma 655484 , in 2da 9440116 , in 3tia 7413336 , in 4ta 2253135 , in 5ta 13429862 , in 6ta 1786762 , in 7ma 5020118 , in 8ua 486721 , in 9na 30824158 , et in 10ma 812818 : nequit ratio diam. ad peripheriam per huiusmodi bisectionem laterum Polygonorum, exacte determinari. Cum itaque ratio 8: 25 per demonstrata sit unica vera, abunde sufficeret ea tam ad quadrandum Circulum, quam ad cubandum Sphaeram: attamen, ut *Vnius* solitas, vic ineffabilis, et usus amplissimus & propositum fundamentalius luculentius appareat, lubet adhuc aliqua adicere.

THEOREMA III.

§. 16. Quadratum diametri est ad aream Circuli vt 32 : 25.

Demonstratio. Assumtis diam. quadrato = 16 atque rationibus eius ad Circulum excessiua $\frac{14}{18}$, et defectiua $\frac{18}{14}$, emergunt Circuli $\frac{176}{14}$ et $\frac{224}{18} = \frac{3168}{252}$ et $\frac{3136}{252}$, qui, ex se inuicem ablati, relinquunt summam excessus et defectus $\frac{32}{252}$ (§. 1.), cuius numerator est aggregatum ex de-

nominate a = 14 Circuli excessiui, et ex denominatore d = 18 Circuli defectiui. Quare excessus debet esse 1 et de-

fectus 1 (§. 4.). Iam cum ablato excessu ex $\frac{176}{18}$ reli-

quatur Circulus verus $\frac{175}{14}$; vel addito defectu ad $\frac{224}{18}$,

prodeat pariter Circulus verus $\frac{225}{18}$ (§. 5.): manifestum est,

quadratum diam. ad Circulum esse imo: vt 16: $\frac{175}{18}$, h.

e. multiplicando vtrinque per 14, vt 224: 175, et diu-

dendo deinde per 7, vt 32: 25; 240: vt 16: $\frac{225}{18}$, h. e.

§. 17. Corollarium. Assumtis 6 paribus Circularum

salforum respondentium diam. quadrato = 1, nempe $\frac{176}{224}$

et $\frac{224}{288}$; $\frac{151}{192}$ et $\frac{124}{160}$; $\frac{126}{160}$ et $\frac{99}{128}$; $\frac{76}{96}$ et $\frac{49}{64}$; $\frac{51}{64}$ et $\frac{24}{32}$;

26 et 49, patebit, numeratorem differentiae, h. e. summae $\frac{32}{64}$ ex-

excessus et defectus (§. 1.) cuiuslibet paris esse aggregatum ex denominatoribus Circulorum falsorum. Quare excessus et defectus 1mi paris debet esse 1 et 1 : 2 di 1 et 1 ;

$\frac{214}{160} \quad \frac{288}{128} \quad \frac{192}{96} \quad \frac{160}{64}$
 3ti 1 et 1 ; 4ti 1 et 1 ; 5ti 1 et 1 ; 6ti 1 et 1 .
 $\frac{160}{160} \quad \frac{128}{128} \quad \frac{96}{96} \quad \frac{64}{64} \quad \frac{64}{64} \quad \frac{32}{32} \quad \frac{32}{32} \quad \frac{64}{64}$

(§. 4.) Auferendo itaque ex quovis Circulo excessivo excessum, et addendo ad quemlibet defectivum defectum, prædic duodecies Circulus verus = 25 (§. 5.).

32

P R O B L E M A II.

§. 18. *Quadratum Circulo factum æquale experimento comprobare.*

Resolutio. 1. Ex laminis ferreis stanno obductis curetur confici vas cylindricum, cuius diameter sit 8, et altitudo 17 digitorum: erit peripheria 25" (§. 10.): consequenter area basis 90 digitorum, quæ multiplicata per altitudinem prodit capacitatem huius vasis = 850".

2. Curetur etiam construi vas quadrangulare eiusdem cum priore altitudinis, et cuius basis sit quadratum = basi vasis cylindrici; quod reperitur hoc modo: Ex dimidia basi 25" vasis cylindrici extrahatur radix 5, et repræsentetur linea recta 5"; tum huic radiei iungatur linea eiusdem longitudinis ad angulum rectam, et ducatur hypothenusa, quæ erit latus quadrati quaesiti: nam hoc quadratum = quadratis Cathetorum 25 + 25 est = 50; sed basis vasis cylindrici est quoque = 50: ergo etc. Quoniam itaque ambo vasa habent eandem altitudinem et bases æquales; necesse est, ut capacitas utriusque sit eadem, nempe 850 digitorum.

3. Vas quadrangulare impleatur aqua: ita constabit in eo contineri 850 digitos cubicos aquæ, qui deinde in vas
 cy.

cylindricum infusi illud quoque exacte implebunt; ex quo manifestum est, ambo vasa esse reuera eiusdem capacitatis. Quare, cum altitudo vtriusque sit eadem; palam est, eorum bases esse quoque aequales, h. e. quadratum \doteq 50 esse = Circulo iudera = 50: nam si aequalia per eandem quantitatem diuidantur, quoti sunt aequales. Iam vero periphæria vasis cylindrici, inuenta per rationem 100: 314, est $25 + \frac{3}{25}$; et multiplicata per 2, h. e. 4tam partem diametri,

$\frac{25}{25}$
 producit basin $50 + \frac{6}{25}$, quæ deinde ducta in altitudinem
 $\frac{25}{25}$
 17, prodit vasis cylindrici capacitatem $850 + \frac{102}{25} = 854$

$+ \frac{2}{25}$. Sed vas ipsum, ut experientia docet, potest capere

$\frac{25}{25}$
 solum 850 digitos cubicos aquae, ergo capacitas, per rationem diam. ad periph. = 100: 314 reperta, peccat 4 digitis cubi. is $+ \frac{2}{25}$ in excessu: consequenter ratio ipsa, est

$\frac{25}{25}$
 minor Archimædea 71: 223, excedit rationem veram 8: 25 tribus 25tis digiti.

THEOREMA IV.

§. 19. Segmentum est ad quadratum diam. vt 9: 64.

Demonstratio. Assumtis diam. quadrato = 16, et rationibus eius ad segmentum excessiua, vt 28: 4, et defectiua, vt 36: 5, prodeunt segmenta $\frac{64}{28}$ et $\frac{80}{36} = \frac{2304}{1008}$ et

$\frac{2240}{1008}$, quæ, ex se inuicem ablata, reliquunt summam excessus et defectus $\frac{64}{1008}$ (§. 1.), cuius numerator est aggrega-

1008.

tum

tum e: denominatore $a = 28$ segmenti excessiui, et ex denominatore $d = 36$ segmenti defectiui. Quare excessus debet esse $\frac{1}{28}$ et defectus $\frac{1}{36}$ (§. 4.): consequenter segmentum verum

$$\frac{64}{28} - \frac{1}{28} = \frac{63}{28}; \text{ vel } \frac{80}{36} + \frac{1}{36} = \frac{81}{36} \text{ (§. 5.), et ad quadratum}$$

diametri 1mo: vt $\frac{63}{28} : 16$, h. e. multiplicando vtrunque

per 28, vt $63 : 448$, et diuidendo deinde per 7, vt $9 : 64$;

2do: vt $\frac{81}{36} : 16$, h. e. multiplicando vtrunque per 36, vt

$81 : 576$, et diuidendo deinde per 9, vt $9 : 64$.

THEOREMA V.

§. 20. *Sphaera est ad cubum diametri vt 25 : 48.*

Demonstratio. Assumtis cubo diametri = 8, et rationibus eius ad sphaeram excessiua 42 : 22, et defectiua 54 : 28, oriuntur sphaerae $\frac{176}{42}$ et $\frac{224}{54} = \frac{9504}{2268}$ et $\frac{9408}{2268}$, quae,

ex se inuicem ablatae, relinquunt summam excessus et defectus 96 (§. 1.), cuius numerator est aggregatum ex deno-

minatore $a = 42$ sphaerae excessiuae, et ex denominatore $d = 54$ sphaerae defectiuae. Quare excessus debet esse $\frac{1}{42}$,

et defectus $\frac{1}{54}$ (§. 4.): consequenter sphaera vera $\frac{176}{42}$

$$1 = \frac{175}{42}; \text{ vel } \frac{224}{54} + \frac{1}{54} = \frac{225}{54} \text{ (§. 5.), et ad cubum diame-}$$

tri 1mo: vt $\frac{175}{42} : 8$, h. e. multiplicando vtrunque per 42,

Q et

cylindricum infusi illud quoque exacte implebunt; ex quo manifestum est, ambo vasa esse reuera eiusdem capacitatis. Quare, cum altitudo vtriusque sit eadem; palam est, eorum bases esse quoque aequales, h. e. quadratum \doteq 50 esse = Circulo eidem = 50: nam si aequalia per eandem quantitatem diuidantur, quoti sunt aequales. Iam vero periphæria vasis cylindrici, inuenta per rationem 100: 314, est $\frac{25}{25} + 3$; et multiplicata per 2, h. e. 4tam partem diametri,

producit basin $\frac{50}{25} + \frac{6}{25}$, quæ deinde ducta in altitudinem

17, prodit vasis cylindrici capacitatem $850 + \frac{102}{25} = 854$

+ $\frac{2}{25}$. Sed vas ipsum, vt experientia docet, potest capere

solum 850 digitos cubicos aquae, ergo capacitas, per rationem diam. ad periph. = 100: 314 reperta, peccat 4 digitis cubicis + $\frac{2}{25}$ in excessu: consequenter ratio ipsa, est

minor Archimæda $71: 223$, excedit rationem veram $8: 25$ tribus $\frac{25}{25}$ is digiti.

THEOREMA IV.

§. 19. Segmentum est ad quadratum diam. vt 9: 64.

Demonstratio. Assumtis diam. quadrato = 16, et rationibus eius ad segmentum excessiua, vt 28: 4, et defectiua, vt 36: 5, prodeunt segmenta $\frac{64}{28}$ et $\frac{80}{36} = \frac{2304}{1008}$ et

2240, quæ, ex se inuicem ablata, relinquunt summam ex-

1008
cessus et defectus $\frac{64}{1008}$ (§. 1.), cuius numerator est aggrega-

tum

tum ex denominatore $a = 28$ segmenti excessiui, et ex denominatore $d = 36$ segmenti defectiui. Quare excessus debet esse $\frac{1}{28}$ et defectus $\frac{1}{36}$ (§. 4.): consequenter segmentum verum

$$\frac{64}{28} - \frac{1}{28} = \frac{63}{28}; \text{ vel } \frac{80}{36} + \frac{1}{36} = \frac{81}{36} \text{ (§. 5.), et ad quadratum}$$

diametri imo: vt $\frac{63}{28} : 16$, h. e. multiplicando vtrinque

per 28, vt $\frac{63}{28} : 448$, et diuidendo deinde per 7, vt $\frac{9}{64}$; ad: vt $\frac{81}{36} : 16$, h. e. multiplicando vtrinque per 36, vt

$\frac{81}{36} : 576$, et diuidendo deinde per 9, vt $\frac{9}{64}$.

THEOREMA V.

§. 20. *Sphaera est ad cubum diametri vt 25: 48.*

Demonstratio. Assumtis cubo diametri = 8, et rationibus eius ad sphaeram excessiuam $42 : 22$, et defectiuam $54 : 28$, oriuntur sphaerae $\frac{176}{42}$ et $\frac{224}{54} = \frac{9504}{2268}$ et $\frac{9408}{2268}$, quae,

ex se inuicem ablatae, relinquunt summam excessus et defectus 96 (§. 1.), cuius numerator est aggregatum ex deno-

minatore $a = 42$ sphaerae excessiuae, et ex denominatore $d = 54$ sphaerae defectiuae. Quare excessus debet esse $\frac{1}{42}$,

et defectus $\frac{1}{54}$ (§. 4.): consequenter sphaera vera $\frac{176}{42}$

$$1 = \frac{175}{42}; \text{ vel } \frac{224}{54} + \frac{1}{54} = \frac{225}{54} \text{ (§. 5.), et ad cubum diame-}$$

tri imo: vt $\frac{175}{42} : 8$, h. e. multiplicando vtrinque per 42,

$\frac{175}{42} : 8$ et

et diuidendo deinde per 7, vt 25: 48; 2do: vt $\frac{225}{54}$: 8.

h. e. multiplicando vtrunque per 54, et diuidendo porro per 9, vt 25: 48.

PROBLEMA III.

§. 21. *Rationem sphaerae ad cubum diam. = 25: 48. experimento comprobare.*

Resolutio. 1 Ex plumbo curetur elaborari parallelepipedum, cuius altitudo sit 5 digitorum, et basis $6\frac{2}{3}$, nempe longitudo $3\frac{2}{3}$ et latitudo 2: erit soliditas eius $33\frac{1}{3}$ digitorum cubicorum.

2. Curetur etiam confici globus plumbeus, cuius diameter sit 4 digitorum: erit soliditas, per rationem eius ad cubum diam. = 25: 48 inuenta, pariter $33\frac{1}{3}$ digitorum cubicorum.

3. Vtrumque corpus imponatur bilanci, et patebit, illa manere in aequilibrio, quod illico tolleretur, si soliditas vtriusque non esset eadem. Iam cum soliditas parallelepipedum sit $33\frac{1}{3}$ digitorum cubicorum; dubitari nequit, quin soliditas globi sit quoque reuera $33\frac{1}{3}$ digitorum cubicorum. Ergo ratio sphaerae ad cubum diam. = 25: 48. hoc experimento mire comprobatur.

Haecenus Korsonichius. Nobis licitum esse, iudicium super hac commentatione nostrum iam subiungere.

Calculus algebraicus quidem haecenus impossibilium circuli quadraturam nondum cuius, constituit vere conclusio.

iones, quae mathematicis spem omnem adimunt, fore, ut aliquando inueniatur. Prodiere nostro Saeculo complures Circulorum quadrandi methodi, et praeter Dominum de *Leibner*, Centurionem Caesarem, etiam Pastor Rakeburgensis, *Merkelius*, Ao. 1751. tandemque Professor Sterinensis *Bischoffius* Ao. 1765. arripuere numeros 1225 et 3844, vel 1225 et 961. aperte falsos, moxque unanimi totius Germaniae consensu reiectos. Hos omnes superesse videtur *Korsnichius* profunditate acuminis, ingenioque usu rerum mathematicarum egregie exercitato; ita ut in eum dicere non liceat, quod nuper defunctus *Lambertus*, Seculi nostri *Archimedes*, de quadraturam circuli quaerentibus statuit. Videantur eius *Beiträge zum Gebrauch der Mathematik und deren Anwendung*. Zweyter Theil, p. 145. Dolemus tamen, ill. auctorem tanto apparatu, atque molimine sexenniali, nihil profecisse, maximeque miramur, amore putatii inuenti sui ita fuisse praepeditum, ut vitium adhibitae demonstrandi rationis tanto eius acumini se subtraxerit. Methodus profecto talis est, quam si quis adhibeat, facile quiduis ex quouis inuicte demonstrauerit. Dabimus eius rei testimonium ex infinitis vnicum, admodum illustre.

Lex methodi, quam sequutus est auctor, haec est; ut positis tribus quantitatibus Q , V , q , eius conditionis, ut sit $Q > V$ atque $V > q$, ex defectu atque excessu inueniatur intermedia quantitas V ; estque forma demonstrationis generalis haec:

$$\begin{array}{r} Q - q = E + D \\ \hline Q - E = V \\ q + D = V \end{array}$$

Haec est forma demonstrationum omnium, iudicio Academicarum, etiam nostrae, subiectarum, quamque strictam sequitur Perillustris auctor, in euincendis quantitarum rationibus. Iam ut appareat veritas iudicii nostri de hac methodo, condemus demonstrationem, quae perfecte refe-

Q:

ra

rat. imaginem expressam demonstrationum Korfonichianarum. Pono autem theorema confisso falsum sequens:

$$E: D^2 = 1:9.$$

In qua analogia primus terminus, ut per se patet, lunulam designat, D^2 autem quadratum diametri. Est autem assumptae falsae rationis ad legem formata demonstratio talis:

Demonstratio. Est. ratio excessiva $26:3$, defectiva vero 4 erit ordo rationum, $3:1$ 4 consequenter ex 3
 $\frac{37}{26} \cdot \frac{3}{9} = \frac{37}{26} \cdot \frac{1}{3} = \frac{37}{78}$
 et 1 est $26:3 = 9:27 =$ excessivae Lunulae ex 4 et 1
 $\frac{37}{9} \cdot \frac{4}{26} = \frac{37}{26} \cdot \frac{4}{9} = \frac{148}{234}$
 est $37:4 = 9:36 =$ defectivae lunulae:

$$\text{Ergo } \frac{27}{26} - \frac{36}{37} = \frac{63}{26 \cdot 37} = \frac{26}{26} + \frac{37}{37} \text{ et } 1 = E: 1 = D^2$$

Hinc $\frac{27}{26} - 1 = \frac{1}{26}$, et etiam $\frac{36}{37} + 1 = \frac{73}{37}$. Est adeo

$E: D^2 = 1:9$, quod tamen absurdum.

Tales sunt omnes demonstrationes auctoris, in quibus praeterea etiam intermediam rationem constanter ut veram supponit, nec viam qua innotuerit ostendit.

Iam de ratione diametri ad peripheriam nihil attinet dicere, cum ex iam dictis evidens sit, adhibita methodo eam demonstrari non potius se. Est etiam aperte falsa, cum tota a numeris Ludolphinis, (qui sunt lapis lydius,) aberret. Certe hoc ipsum Perik Korfonich non potuit non videre: et si putavit $8:25$ veram esse, quod sit rationalis, et $= 3.125$, oblitus videtur fuisse demonstrationis, qua inuicte iam olim demonstrarunt Mathematici, numeros eiusmodi rationem exprimentes, (si qui tamen sint,) esse fere immensos.

MENSIS MARTIUS A. MDGCLXXVI. 125

PHIL. THEOD. VERPOORTENII DISSERTATIONES tres: de regno Salaminio in Cypro: de verbo Graeco ἔνος, atque de πνευματισμῷ fidei. Accessit praeter prolusiones totidem, eiusdem vita, Auctore ERDMANO RVDOLPHO FISCHERO: Coniunctim edendas curavit IOH. FRIDER. FISCHERVS E. R. F.

Lipsiae, sumtu Guil. Aenotheri Sommeri A. C. 1779.
pll. 18. in 8.

Praestantissimum, hunc *Verpoortanium*, Graecae linguae et eloquentiae quondam in Gymnasio Casimiriano Coburgensi Professorem, propter accuratam et exactam eruditionem, et merita in re christiana et litteraria, summis in hoc genere hominibus aequiparandum esse, extra controversiam positum est. Scripta eius, non pauca numero, et plura futura si ei diuturnior vita contigisset, hoc testantur, itaque fauor bonorum omnium confirmat. Sed adhuc fere ignorabantur, vix extra locum, in quo sedem fortanarum habuisset, reperiebantur, paucissimis ea legendi, versandi, ediscendi pro eorum merito, copia erat. Quare Fischerus V. Cel. qui multis grauibusque de causis, quas praefatio eleganter scripta, lectuque dignissima, commemorat, se obligatum esse putabat, ad laudem eius magis diuulgandam, et ad eius nomen sempiternae memoriae commendandum, edendis quibusdam eius certe potioribus libellis iunctim, consilium beati Parentis, Viri deo hominibusque probatissimi, quod alia, in prius sollicita et religiosa administratio, muneris sui interceptisset, diu cogitatum, perfecit.

Q 3:

Eriaris:

Prioris igitur dissertationis argumentum historicum, est, alterius potissimum philologicum, tertiae theologicum. Prima quidem regnum Salaminium in Cypro breuiter, sed accurate et cogitate describit. Nam praemissis iis quae de nomine Cyprae insulae, de eius indole, de caerimonis et cultu religioso ibidem instituto, de ciuibus ciuitatibusque praecipuis in vniuersum, quae scienda essent, accedit sensim ad Salamina, nobilem Cyprae portum et urbem, a quo et quando sit condita, et a quibus regibus possessa sit declarans. Eius origines paucis complexus memoratur Isocrates, cuius illustrandi causa hic maxime labor sumtus est in Euagora c. 4. *Τεῦχος δὲ τῆς τοῦ τέτων ευγγυρίας ἀξίος, καὶ τῶν ἁλλοῦν ἰδιώτερος χαίρων γινόμενος κ. τ. λ.* Mox posterorum Teucrici imperium tenentium sub Persarum dominatu fata narrat, inter Euagoram et Persas motus et transactionem exponit, successorum eius in regno Salaminio, sub Persarum et Macedonum clientela, tranquillitatem, denique post Alexandri M. mortem, ducibus Macedonum armis inter se decertantibus, insequutum eius regni interitum persequitur.

Quae omnia ita instruantur et exornantur variarum admonitionum apparatu, ut totius disputationis filum, cum magna lectorum et voluptate, et vtilitate, deducatur. Certe eam, propter praestantiam suam, b. Fromannum nuper Musaeo Casimiriano inseruisse, scimus. Exercitationis de Graeco verbo ξένος quatuor capita sunt. Prius de varia significatione eius quaerit, et obseruatur, poni cum de hominibus, tum de rebus. De hominibus sumtum, denotare 1) hospitem, supplicem, §. 3. et 4. 2) peregrinum §. 8. 3) inquilinum §. 9. 4) peregrinantem, mercatorem, errorem. §. 10. et 11. 5) conductitium militem, aut hostem ac barbarum §. 12. 6) ignarum atque inscium. Rebus tributum significare, inusitatum ac ignotum. Adiungit, quae de cen-

constructione tenenda sint, et ubi vel cum casu secundo ac-
 certio, vel sine nominis casu absolute ponatur, definit.
 Ubique observationes bonas frugis plenissimas reperias, in
 his argumenta Lexicorum et veterum Grammaticorum
 emendationes. Sic de verborum *ξινολίζω* et *ξενολίζω* per-
 mutatione et discrimine nosse iuvat, illud esse milites mes-
 cenarios cogere vel conscribere, hoc, peregrinum putare.
ξενόφωνοι, *ξενολεξία*, et, quod huic par est, *κλινοφονία*, vocabu-
 la sunt Lexicis ignota et H. Stephano quoque praetermissa.
 Quorum usus ex Eusebio, Epiphanio et aliis Patribus Grae-
 cis probatur. Pollucis locus est, ubi nomen *ξενόφονία* lau-
 dat, ut peregrinam locutionem notet; adiectivum vero
ξενόφωνος minus probat. Nam verba *καὶ ξενόφονίαν τὸν ξενό-
 φωνον* sic legit: *κ. ξ. ἐκ ἀν ξενόφωνον*. Haec omnia transfe-
 runtur ad illustrandum Pauli locum Eph. II, 4 P. Hinc
 secundo capite quaeritur, quae sit horum verborum senten-
 tia: *ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας* ab aliis aliter vertitur.
 In versionibus autem haec fere verba adhibentur; hospites:
 peregrini: extranei: alieni; quibus expensis, an *hostes* vet-
 tere liceat, collata veteri formula: *Hostis excessu*, quaerit-
 tur. Sed hoc quoque repudiato, praefertur vocabulum
expertes. Quod sic apparet. Primum, *ξένοι* dicuntur ex-
 pertes cuiuscunque rei: deinde speciatim vocantur qui
 rei sacrae expertes sunt, et apud Pausaniam in Atticis oppo-
 nuntur τοῖς ἱερῶσι, qui etiam *ξενόγέτροι* dicuntur. Fauct
 Chrysostomus Serm. V. in epist. ad Eph. p. 785. ed. Sauii.
ἐκ εἰπεν, ἢ προσέχοντες, ἀλλ' ἢ δὲ μετέχοντες καὶ ξένοι: et ipse
 Apostolus cap. 3, 6, ubi εἶναι τὰ ἴδιον συμμετόχου τῆς ἐπαγγελί-
 ας scribit. Succedit Caput tertium, in quo de peregrino-
 rum apud veteres moribus, conditione, ac fortuna, disputa-
 tur. In hospites priscorum hominum humanitas et libera-
 ritas magna fuit, sed ea paulatim refrixit, et inter populos
 quosdam in feritatem et barbariem degeneravit. Hinc
 Tauricorum, Ponticorum, Thracum, Aegyptiorum, in pe-

grinos crudelitas memoratur, Lacedaemonios vero ho-
spitum eiectiones iussisse a Romanis Iudaeos quidem bis vr-
be pullos esse, Atheniensium primo humanitatem, deinde fa-
stum erga peregrinos notabilem esse, demonstratur, tum
porro ab iuris communione in rebus multis, et honoribus
maxime, exclusos fuisse, ipsos Iudaeos viles habere et com-
temnere peregrinos consuevisse docetur.

Quarto capite exponitur miseria eorum, qui ad ciuita-
tem dei non pertinent, et maior quidem gentium quam Iu-
daeorum inobedientia, auctore Chrystostomo loco citato,
probat. Hic etiam de vera loci Paullini lectione mone-
mur, aliis *ἔσοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας* coniungentibus,
aliis comma post *διαθηκῶν* ponentibus, vt *τῆς ἐπαγγελίας ἐλ-
πίδα μὴ ἔχοντες* cohaerant. Praefertur prius, vt pote ve-
terum Codicum auctoritate, et versianum, nominatim Sy-
riacae, interpretumque veterum consensu, fundatum. Hanc
autem et superiorem dissertationem in Gymnasio Casimiria-
no ad ventilandum proposuit. Sequitur tertia, quae
πληροφορίαν fidei explanat, quae est inauguralis, quam Ver-
poortennium Altdorffii pro licentia summos in theologia ho-
nores capeffendi, publice, magna cum audientium admirati-
one defendisse accepimus. Ea inscribitur: *Theses theolo-
gicae de fidei πληροφορία*. Fides optimum homini bonum,
et ad deum venturo vnice necessarium. Gradus sunt fidei,
nec omnes eandem eius mensuram nanciscuntur. Hinc
μέτρον πίστεως, hinc *πίστις, εἰς πίστιν*, in sacris libris dicitur,
fides ipsa *αὐξάνουσα*, incrementa capere potest. *ἀδύναται,
ἀσθενεῖς* aequae ac *στερεοί, δυνατοί, ὑγιαίνοντες ἐν πίστι* dicun-
tur, quid etiam *πληροφορία πίστεως* Hebr. X, 22. exstat, et
Abrahamus *ἐδυναμώθη ἐν τῇ πίστι καὶ πληροφορηθεῖς* Rom. IV,
20. appellatur. In vocabulo *πίστις* inest iam fiduciae no-
tio; ergo, cum *πληροφορία* ei tribuitur, facile, aliud quam fi-
duciam denotari, intelligitur. *Πληροφορηθεῖς* quidem H.
Stephanus sic interpretatur, quasi sit plenam mensuram
ferre,

ferre, quam explicationem verbi meminimus etiam probari aliis viris doctis. Sed Verpoertennias sequitur Flacii rationem, a navibus, quae plenis velis feruntur, similitudinem ductam existimantis in Clau. Script. v. *Plerophoria*, vt adeo πληροφωρηθαι sit plenis velis, h. e. omni animi propensione ac motu in aliquid ferri. Vtitur sane loco, e scriptoribus antiquis Graecis, qui nos in stabiliendo huius verbi vsu destitunt, vnico. Isocratis in Trapezit p. 858. Wolf. min. *ἡ δὲ πολλὰ ἀκάντων ἕξαστος πληροφωρηθεὶς γιγνησθαι, μηδὲ κοπιῆσαι.* Sed etiam iste est controuersus. Nam quod is in veteribus exemplaribus legi scribit verbum, id Wolfius omisit. Sed maxime Basilii M. loci horum vocabulorum vsu firmant, in quibus cum de rerum certa notitia, tum de assensu, tum de fiducia dicitur. Locerum, vbi pro *ex- plere, satisfacere πληροφωρεῖν* ponitur, cuiusmodi notiois exemplum ad Luc. I, 2. Clericus attulit ex Nili, Episcopi, libris, quia ad argumentum facere non putabat, rationem non habuit. Tum persequitur homonymiam, per quam *σταθῆμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, στηριγμός, δύναμις, παρρησία* vari solet. Secundo, dissertationis capite definitio suppedicatur, et causae memorantur. Definitionem, vt paullo longiorem, non exscribemus; causae repetuntur ex oraculorum diuinorum lectione, auditione et meditatione, mediocrumque gratiae vsu, exclusis humanis persuasionibus, et mentis in se defixae imaginatione fallaci. Exerit vim suam in rebus cum secundis, tum aduersis. Vis autem eius et natura inest in magna animi totius certitudine de paterna bonitate, sapientia, amore, auxilio, et regimine Dei, secundum huius promissiones in Christo, nobis quoque speciatim certo et semper praestandis, ac praesentissime affuturum. Porro effecta, opposita et adiuncta, capite tertio recensentur. Affert enim, (auctore Paulo Rom. XIV, 17) iustitiam fidei, tranquillitatem conscientiae, et animi alacritatem

R

di-

divini Spiritus virtute sustentatam. Nec obstat, quod salutem nostram cum timore et tremore iubemur curare. Vbi bene quidem monet, istam locutionem non valere ad animi trepidationem, cum mali cuiusdam metu significandam, sed reuerentiam maiestatis et sanctitatis dei, cum agnitione indignitatis nostrae, et cum animi religione, cautione acque obseruatione nostri, postulari. At tu, Lector, compara Ven. Ernestum in Antimurat. in Opusc. theol. p. 84. In oppositis ergo sunt: timor seruilis, meticulositas, dubitatio etc. temeraria confidentia; in adiunctis: necessitas, imperfectio, incrementum et decrementum, amissio et restitutio. His expositis, transitur sit ad quartam sectionem, in qua diffidentia erga deum, et amor rerum externarum, doctrina falsa, negatus valor infinitus meriti Christi, dubitatio de salute sua, traditionum humanarum admissio, imminuta verbi dei reuelati efficacia, tanquam impedimenta *πληροφειας* proponuntur; contra, oratio, meditatio, tentatio pro adiuentis laudantur.

Quisquamne igitur dubitabit, quin vere et eleganter scriptum sit in praefatione: „hi libelli grauissimi sunt locupletissimique testes exquisitae et copiosae doctrinae, cum Graecae, tum Latinae, auctoris, quam ille, exemplo optimi cuiusque, ita retulerit ad interpretationem librorum diuinarum, et ad cognitionem doctrinae Christianae, vt in vtroque genere non parum excelluerit.“ Item: „Opuscula viri eruditissimi omnia maguam grauis vtilisque doctrinae vim continent.“ Singularem eiusdem historiae recentioris cognitionem, rerumque civilium prudentiam, et eloquentiam admirandam, additae tres eius Profusiones attestantur. Prior quorsum pertineat, ex eius initio, quod ita planum et naturale est, vt totius tractationis seriem manifestet, intelligere licet. Demonstrat autem, Carolorum nomen

men, cum Germaniae imprimis memorabile et sanctum, tum Hispaniae ac Neapolitano regno prope semper fatale fuisse. In altera, exemplo Samuelis, vatis, demonstrat, frangui clarique homines virtute, non fortuna metiendi sint, non minores esse qui consilio rempublicam, quam qui armis administrant se gerant. Tertia denique, cum oratione tunc temporis habenda, de vexillo militiae Christianae, cruce, coniuncta est, atque de patienter et constanter ferendis Christi causa calamitatibus agit. Reliqua de moribus, ingenio, doctrina, fortuna, ceterisque rebus eximii viri, cognoscunt lectores ex vita Verpoortemii, ab Erdmanno Rud. Fischero generali dioeceseos Coburgensis ecclesiarum ephoro rel. scripta; quam huic volumini insertam, nostrae huc Acta Eruditorum Lipsiensis Latina a. 1752. m. Mart. P. 2. n. 9. quo tempore primum edita est, pro merito suo laudauerunt.

ION. FRIDER. FISCHERI PROLVSIO-

nes quinque, in quibus varii loci librorum diuinorum utriusque Testamenti, eorumque versionum veterum, maxime Graecorum, explicantur atque illustrantur. Accessit Commentatio super loco quodam epistolae quae inscribitur ad Hebraeos.

Lipsiae, sumtu Guil. Aenothei Sommeri A. C. 1779:
 pll. 13. in 8.

Habemus hic collectionem Prolusionum, a Cel. Fischero, Scholae Theologiae Senatoriae Lipsiensis Rectore;
 R 2 scri-

scriptarum nuper occasione exercitationum orationiarum, quas a se sub cuiusque anni exitum vel institutas, vel reuocatas esse, ipse in Prolusionibus Palaeophateis sub initio monet. Nunc aptam de nouo recognitas, et plurimis locis auctas, dantur. Prior inscribitur: *Prolusio qua loci nonnulli librorum N. T. e Versionibus Graecis, maxime Alexandrina, oraculorum Malachiae, illustrantur.* Praemissis vniuersalibus nonnullis, ad commendandam veterum Graecorum versionum biblicarum praestantiam et usum, propositis ad rem ipsam, et primo formularum huius generis exempla quaedam se positurum, deinde de singulorum quorundam verborum significatu quaesiturum esse, promittit; ita tamen ut diligenter caueat, ne in hunc impudentem periculum temeritate meritarum Graeci istius inani tumentis superbia, qui pentas nuper Patroni quae deciderant, sustulisset, sequerentur. Quae quorsum pertineant, intelligent, qui meminerint, De Car. Frid. Bahrdtium Malachiae vaticinia a se explicata edidisse.

Huiusmodi vero locus est Luc. 15, 12. *ἄρα ἔλαβον τὰς πέντε δρχέτας*, quae verba, missis aliorum interpretationibus, *ille peccator est r. caput: hic peccator res vultu et affectu beneuolo recepit*; quarum neutra satisfactis, cum Helychius in Glossario glossam *προδέχεται*, procul dubie ex illo ipso Lucae loco sumtam, interpreteretur verbo *προσποιεῖται* i. *suos reddit*, optime vertuntur: *ama, pre-hat, sceleratos homines: delectatur consuetudine et familiaritate hominum flagitiosorum; placet ei tales.* Nam Mal. 1, 8. Alexandrini interpretes pro *וְיָרִיבֶנּוּ* habent: *ὡς προσδέξεται σε*; quae lectio codicis Vaticani praeferrenda est lectioni Alexandrinicodici qui pro *σε* habet *αὐτό*: et Symmachus Pl. 51, 21. *וְיָרִיבֶנּוּ* vertit *προδέχεται* *δουλοῦ*. Eiusdem potestatis est *δέξαι* *εἰνα* Matth. 27, 43. nam et ipsum *ἄρα*

spondet eidem verbo $\psi\eta\eta$ Malach. 3, 1. in Alexandria
 versando, et ibidem 3, 12. $\psi\eta\eta$ $\delta\omega\eta\eta\eta$ $\psi\eta\eta$ $\psi\eta\eta$ appa-
 ret civitatem esse, deo caram et acceptam. Et quia Hefychius
 verbum $\delta\omega\eta\eta$ explicat per verbum $\epsilon\upsilon\delta\omega\eta\eta$, intelligitur et-
 iam huic et vocabulo $\omega\delta\omega\eta\eta$ in scriptoribus Novi Testa-
 menti et autoris significationem subici, v. Matth. 3, 17:
 2: Petri 1, 17. Ex alio vaticiniorum Malachiae loco c. 2,
 2 qui Hebraice ita habet: $\text{אֲנִי יְהוָה וְאַתְּ יִשְׂרָאֵל אֵלֹהֶיךָ יְהוָה
 וְאַתְּ יִשְׂרָאֵל$ ab Alexandrinis dicitur Iudaeis conuersus
 est: $\text{ἐγώ εἰμι θεὸς καὶ τὸν καρδίαν ὑμῶν τὸ θεὸν δεῖξαι τῶν
 οὐρανῶν};$ plurima Novi Testamenti loca intelligi possunt.
 Primum ἐγώ εἰμι θεὸς vel ἐγώ εἰμι καρδίαν obtinuit Act. 5, 4. Pot-
 est, ut scriptores N. T. iuxerint infinitiuis Articulum $\tau\eta\varsigma$,
 et Graeca cum consuetudine reputat, v. c. 1. Cor. 2, 2, Act.
 3, 13; cetera. Cur ἐγώ εἰμι ab indente ita additum personarum
 nominibus reperitur, vt. redundet. Cur denique in libris
 N. T. verbum θεὸς et Accusatiui nominum ita iungun-
 tur, et haec formulae eandem vim habeant, quam habent
 verba, a quibus illa nomina ducta sunt, v. c. Φίλημα θεὸς ,
 Πατριάρχης θεὸς , ἀπὸ καρδίας θεὸς etc. Haec fere de for-
 malis. Sed in singulis verbis recte intelligendis, eadem
 versio vaticiniorum Malachiae prodest. Sic φειδεδαι , quod
 ita legitur cap. 3, 17. pro Hebraico לִבְיָדָי , vt valeat, non ne-
 cessai, non interire sinere: *seruare*, vsurpatum a Paulo
 Rom. 8, 32. et Petro 2 ep. 2, 5; eandem notionem ha-
 bet. Et etiam in iisdem voculis c. 3, 17. verba Hebraica
 וְיָדָי וְיָדָי vertantur ab Alexandrinis Iudaeis, $\text{καὶ
 ἰσχύαι μου ἐς περιποίησιν}$, coll. Exo. 19, 5; apparet, quae sit
 significatio vocabulorum περιποίησις et περιποίησις Tit. 2, 14.
 1. Petri 2, 9. quae vertenda sunt, *populus; familia propria
 et peculiaris*. In Ecclesiaste 2, 8. Symmachus videtur voce
 πλοῦτος , quae in Glossario Πλοῦτος , a Labbeo edito, expli-
 catur ὡς ἀνὴρ μακάριος , ut ipsum vocabulum *dele* habeat

ibidem Aquila. Hæc explicatur ab Scholiasta Doruſtiano Aristophanis Plut. v. 754. 83α nomine *περὶ τῆς*, in quo *περὶ* ita redundat, ut in *περὶ τῆς* Matth. 3, 5, ubi vid. Keuchenius; atque adeo in *περὶ τῆς* etc. Veniamus ad secundam Prolusionem *de versionibus Græcis oraculorum Malachias, scientiæ litterarum et Græcarum et Hebraicarum adiutoriis atque auxiliis*. Etenim Græcæ linguæ cognitio legendis versionibus Malachias Græciæ, imprimis Alexandrina, ditari et ornari posse reperitur, ita ut multa verba in Lexicis recentioribus prætermiſſa, multorum verborum notiones, inutarum denique formularum significaciones, ex eorundem fontibus hauriantur. Sic *ἄμωμος* Aquila cum Symmacho posuit pro Hebraico *טָהוֹר*, (sic enim legendum monet,) de peccatis vitiosa et ad victimam inuti; quo vocabulo quamquam carent Stephanianus thesaurus et Scoti Supplementa; tamen eius vis facile ex opposito verbo *ἄμωμος* cognosci potest. Sic verbum *καταλείπειν*, usurpatum ab eodem Aquila c. 2, 8. pro Hebraico *שָׁחַט*, pro quo alias *καταλείπειν* ponitur, Lexicis adhuc inferendum est. In quibus etiam considerari videmus potestatem, primam, ut videtur, et propriam verbi *καταλείπειν*, cum de iis dicitur, qui locum aliquem vacuum re aliqua reſiduam. Sic adhibuit Symmachus 3, 1. pro Hebraico *שָׁחַט*. Item *ἐπιφοβῶν*, occurrens apud incertum, qui Aquila esse videtur 1, 24. pro *horribile*; *ἠνυσσῶν* pro *stercore et excrementis victimarum*, in Alexandrina versione 2, 3. *καταλείπειν* pro *negligi, contemni*, in Complutensi exemplo et Barberiniano codice, fortasse Symmacho, 2, 9. Sed in his reliquis exemplis, pergamus ad alia. Etenim in altera parte prolusionis demonstratur, quantopere adiuvetur doctrinæ et elegantie earundem Versionum cum verborum diuinitatis intelligentia, tum omnino Hebraicarum litterarum cognitio. Cuiusmodi quam dicit Malachias c. 1, 1, 2,

אֱלֹהֵינוּ מִיָּדָיו עֵשׂוּרָה עֵשׂוּרָה עֵשׂוּרָה *cui deus infestus est*, Alexandrini
 interpretes vocant *λαδὸν ἐφ' ὃν παρατίκταται ὀκύριος*, elegan-
 ser; civitatem quam oppugnat deus; Hesychii glossa huc refe-
 renda; *παρατίκταται, ἡτοίμασται*. Aquila c. 2, 13. cum
 Symmacho אֱלֹהֵינוּ מִיָּדָיו עֵשׂוּרָה עֵשׂוּרָה *vortic ניסאי פרוס תו דורון*,
annuus sacrificiis i. e. ea probare. Hesychius: *ניסאי ἐκνεύ-*
σαι. Qui dicuntur 3, 9. אֲנִי מִיָּדָיו ה. e. qui aduenas, sine ad-
 uenarum ius opprimant eos Alexandrini vocant *τὰς ἐκλινοτάτας*
αἰσιν παραδόντα. Quae vis sit formulae אֱלֹהֵינוּ מִיָּדָיו עֵשׂוּרָה 3,
 14. discitur ex eadem versione, in qua ei *πατάσσει ἀέθρη* re-
 spondet, h. e. *delebo funditus, concidere ad interuersionem us-*
que. Hesychius: *ἀέθρη παντάλας*. Ex haecenus dictis ap-
 paret, istarum versionum ope multorum locorum Hebraici
 textus sententiam cognosci. Sed eandem Versionum co-
 piis adiuvatur etiam studium, verborum Hebraeorum no-
 tiones, ope reliquarum Orientis linguarum, indagandi.
 Nam nomine פֶּבַרְבִּי alii *faginarium*, i. e. locum in quo pecus
 alligatum faginetur, alii *vinculum*, funem, quo pecus religa-
 tur, Arabicae Chaldaicaeque linguae auxilio demonstrant si-
 gnificari; varique vero notioni Alexandrina versio fauet.
 Mal. 3; 20. habet *μιοχάρειν τὰ δεσμῶν ἀντιπλάς*, et Ierem.
 46, 21. *μιοχάρει σιτεύου*. Item פֶּבַרְבִּי traditur esse vel
turgere, vel *robustum*, *sanum esse*, quod confirmatur Ale-
 xandrina versione huius loci, *καὶ σικτήσεται ὡς μιοχάρειν*,
 nam ex illa notione facile ducitur etiam haec lasciuendi et
 saliendi. Sequitur *Profasia de Chaldaeis Onquelosi Ionathae-*
que versionibus Vet. Test. litterarum Hebraeorum scientiae, in-
teligentiaeque librorum diuinorum, adiutricibus. Has quoque
 versiones magno adiumento et subsidio interpretibus e-
 tiam primo exemplis a singulis verbis petitis demonstratur. Er-
 go פֶּבַרְבִּי non tantum de progenie omni, sed de singulis filiis
 poni, ex hac versione intelligitur Gen. 4, 25. ubi habet On-
 kelosus פֶּבַרְבִּי. Et אֲנִי מִיָּדָיו de opibus et diuitiis Gen. 31, 1.
nam

nam explicauit illud verbo נכסין. De iisdem poni חיל Gen. 34. 29. quia is eodem vocabulo interpretatur, secus quam Alexandrini, qui vertunt *comparata, mancipia*. Et חיל dici etiam de *probitate, virtute*, ex Ionathae versione cognoscitur 1. Regg. 1. 53, qui בן חיל interpretatur *quum autem idem pro verbis חסותין*. Quum autem idem pro verbis ונתתם לנבר יהל 1. Regg. 2. 2. posueris ונתתם לנבר יהל 1. Regg. 2. 2. posueris ונתתם לנבר יהל h. e. *et eris pius erga ciues*, eo magis suspicandum est, eam legisse חיל לנבר יהל cum eiusdem lectionis vestigia etiam compareant in interpretis Graeci verbis apud Procopium Gazaicum, et Montefalconium a quo reperta sunt in Cod. Paris. his, *καὶ ἐὰν εἰς ἀνδρα δωροδοκῆται*. Aclamandi formula וחי non vertenda, *uiuat*, sed *felix sit, floreat*; Ionathan vertit *passim יצלח* 1. Regg. 1. 25. 1. Sam. 10. 24. etc.

A singulis verbis transitur ad formulas, quae, quam accurrate intelligi possint ope harum versionum, aliquot exemplis declaratur: v. c. ונתתם לנבר יהל esse, *probare deo pieteter*, confirmatur Onkeloso, qui Gen. 5. 22. vertit ונתתם לנבר יהל i. e. *sancte uiuete*. Ac ubi legitur ונתתם לנבר יהל 1. Regg. 1. 8. *scilicet pius non sequebatur, eius consilia non adiuuabam*, Ionathan habet haec verba: ונתתם לנבר יהל, *non erant feci consiliorum Adoniae*, quod Iosephus vno verbo dixit *ἀντιπαρτος* A. Iud. 7. 11. Denique Chaldaicae versiones multos etiam locos obscuros ita illustrant, ut qui eis uti uoluerit, ei nullis aliis adiumentis Lexicorum opus sit. Exemplorum loco sunt Genes. 30. 2. et 1. Regg. 2. 5. cuius loci Chaldaica versio Ionathas sic redditur, *Qui occidit eos fraude: putasse videtur eos occidi a se posse, ut hostes victas, sed occidit eos per insidias, simulans se in amicum, cruoreque eorum iniecit et baltum suum et calcaco*
Et

Et 1. Regg. 2, 7. *כִּי פֶן קָרְבֵי אֵלֵי* vertit idem in hanc sententiam: *nam praebuere mihi meisque comenatus copiam.* Etenim *אֲרָכֶת* a Chaldaeis dicuntur ea, quae Graeci *λατρίδια* vocant. Caetera petent lectores ex ipso libello, in quo, pro copiosa Auctoris doctrina, omnium idonea et uberrima ratio redditur. Nam festinamus ad reliqua. Hanc autem excipit Prolusio de *Versione librorum diuinorum veteris Testamenti Vulgata, verae legitimaeque rationis Hebraea in Latinum conuertendi magistra.* Initium fit a commendatione *Versionis Vulgatae*, in vniuersum eius bonis commemorandis. Nam inchoata tantum quaestio, aut alii temporis, quod vt contingat vehementer velimus, aut aliorum ingenio, doctrinae, et grauitati, perficienda seruator et relinquitur. Quae hic habentur illic potissimum pertinent, vt intelligatur, qua sit ratione versandum in libris diuinis Hebraice scriptis in Latinum ita vertendis, vt expectationi et cupiditati lectorum humanorum satis fiat, vt consulatur studiis et commodis iuuentutis ingenuae, et ipsius religionis Christianae saluti. Exempla nonnulla e genere *Nominum, Verborum, Particularumque*, in quibus partes egregii interpretis expleuit, sumta sunt e libellis *Estherae* et *Ruthae* potissimum. Et artem quidem in vertendo suam, primum nomine *וְיָל*, cuius latam et variam potestatem plurimis in locis scienter expressit, declarauit. Nam *אֶרֶץ-וְיָל* 2. Sam. 24, 2. nominat eleganter *principem exercitus*, *בֶּן-וְיָל* 1. Sam. 14, 52. vertit *aptum ad proelium*, et 1. Sam. 18, 17. *virum fortem*, et *וְיָל הַוְיָל* Ios. 1, 14. *fortes manu.* Ad probitatem et bonitatem referri vidit 1. Reg. 1, 52. Ruth 3, 11. vertit enim: *virum bonum*, et: *mulierem virtutis*; ad diuitias ibidem 2, 1. nam. habet, *homo potens et magnarum opum.* Nomen *וְיָל* sicut de omni orationis genere, ita quoque de omnis generis rebus. usurpatur,

tur, quia nempe verborum atque rerum magna coniunctio est. Quare opus est, ut hoc nomen reddatur, videre interpreti, utrum de verbis, an de rebus positum sit, utrum omnino de oratione et rebus, an vero de certo quodam orationis rerumque genere eponatur. Quod ita effecit et praestitit docta Latini interpretis diligentia, ut tironum operae, facilius et feliciter agendae, exemplo esse possit. Esth. 5, 14. nomen דָּבָר, quod Iosephus A. I. 11, 6. γράμμα vertit, aequè scienter Vulgatus est interpretatus, *consilium*. At, 5, 5. voluntatem. Et 2, 22. וַיִּדַע הַדָּבָר לִמְדוּדָי: quod Mardochaeum non latuit. Ruth. 4, 7. לְקַיָּם כֹּל-דְּבָרֵי, ut esset firma concessio, et Ios. 5, 4. haec autem causa est secundae eorum circumcissiois, pro his: וַיִּזְהַר הַדָּבָר אֲשֶׁר-מֵלֵךְ יְהוֹשֻׁעַ. Quae in Deuteronomio commemorantur 3, 17. 4, 49. אֲשֶׁר הָיָה הַבְּשָׂמָה non sunt *dehiscitates*, ut vulgo volunt, sed *racices*, Phasgae montis, ut eleganter dicuntur in Versione Vulgata: כְּבָבִי Ruth. 3, 9. non sunt *orae*, *extremitates*, *vestis*, sed ipsum *pallium*, quo nomine expressit Latinus. Nam pallia erant vestes quadratae non rotundae, atque adeo a parte aduersa in medio apertae, ita ut duas ab utroque latere partes haberent, quae speciem alarum avium referrent. v. Salmaf. ad Tertull. Pall. p. 110. Haec pauca de singulis nominibus pro instituto nostro atulisse sufficiat. Ex quia promissa Verborum Particularumque recte et eleganter redditarum exempla huic commentationi desunt, transimus ad recognoscendam quintam Prolusionem, de lingua Graecae interioris scientia, interpretationis librorum N. T. adiumento maxime necessario. Nititur autem hoc asserto quasi fundamento: interpres librorum N. T. idoneus, multo pluribus et firmiter Graeciae copiis instructus esse, quam omnium aliorum librorum enarrator, debet. Primo enim in his libris Hebraica Graecis ita misse re-

reperiuntur, ut in versione librorum diuinorum Veteris Test. Alexandrina: deinde multis locis notae comparent tamen et vestigia exquisitae eiusdem, reconditaeque orationis Graecae. Nec summi Graeceque imprimis docti interpretes, reperire potuerunt sententiae expediendae rationem loci Luc. 22, 42, *πάτερ, εἰ βούλει παρένγκειν τὸ πνεῦμα τὸ ἐν ἐμοί*. Vna vera ratio horum verborum explicandorum est per figuram quam *ἀντανπόδοτον* Grammatici vocant, qua in enuntiationibus hypotheticis solet omitti membrum posterius, siue apodosis. Sic Homer. Il. α, 13. Aristoph. Plut. 468. vbi vid. Bergl. cf. Luc. 13, 9. ibique Raphael. et 1. San. 12, 14. Dan. 3, 15. vbi vid. el. Scharfenberg. Plene Theophr. C. E. 9, 2. *ἰάν μὲν λάβῃ ἢ ἔχει*. Sic intelligitur non opus esse ambagibus illis, ut Infinitiuus *παρένγκειν*, ab Imperatio *βούλει*, incisi nota, dirimatur, neque ut Infinitiuus pro Imperatio positus dicatur; multo minus necesse est, ut ipse Imperatio pro Infinitiuo recipiatur, aut ad Latiram rationem confugiatur. Sed similes arabages sequuntur in explicando Eph. 1, 17. *πεφωτισμένους τὰς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν*. Quibus in his, sciendum est, solere optimos diligentissimosque Scriptores, Datiuis, etiam Genitiuis, Accusatiuos ita postponere, ut habeant vim Genitiuorum consequentiae v. Marcland. ad Lyfiam p. 556. Eorum, quae ibi laudantur, appositissima sunt Dinarchi contra Demosth. p. 62. Hanov. et Andocidis contra Alcibiad. p. 303. Dictum igitur pro *πεφωτισμένους τὰς ὀφθαλμοὺς*, intellecto pronomine *ὑμῶν*, quod pronomen non raro omititur. Qui vero negant, (vid. Tempe Heluet. Tom. 4. Sect. I. p. 1—35.) *φωνεῖν* de cantu galli dictum esse, et *ἀλέκτορα* non gallum, sed cornicinem et buccinatorem in Euangelistarum commentariis esse volunt, sed ipsi telis confinguntur. Nam *φωνεῖν* sic proferas dici copiosissime deinceps demonstratur. Quam vero

πίρδος πιστικὴν legimus Marc. 14, 3. Ioh. 12, 3. vocari, ea non est, ut vulgo putant, *nardus pura et sincera*, sed, *quae bibi potest, seu liquida*, λικτὶ Dioscoridi 1, 75. Neque enim a *πίστις*, ut vulgata Lexica volunt, deducitur, sed a *πίω*, et *πιστικός* cum *πίστος* vnum idemque est. Meminisse autem debemus, tria medicamentorum, *φαρμάκων*, genera referri, *πλαστά* et *κατάπλαστα*, *παστά* et *χριστά*, *ποτά* et *πιστά*. Vid. Schol. Vet. et Doruill. Aristoph. Plut. 717. Idem videbatur nobis patere e Theocrit. Id. 11, 2. Heinsii Excursitat. p. 233. et Valkenar. ad Eurip. Hippol. p. 223. Claudii agmen, siue, ut cum Vulgato Interprete Ios. 8, 17. loquamur, nouissima est *Commentatio super loco quodam Epistolae Pauli ad Hebraeos ad Christoph. Sanctuimum*, virum maxime reuerendum, Collegii Philobiblici, quod in Acad. Lips. floret, nomine missa. Est autem tempore primus fere libellus eorum, quos Cl. Auctor edidit, ante hos triginta annos scriptus. Extat is locus Cap. 9, 3. s. cuius ῥήσεως prima quidem pars plana satis et perspicua est, in altera vero solutione difficultatis non parum inesse videtur. In qua explananda ita versatus est A. ut primo de singularum verborum vi atque potestate quaereret, deinde, quomodo, quae postolus dicat, cum aliis librorum diuinorum locis ita ut nulla repugnantiae species restet, conciliari possint, traderet. Hic primum de thuribulo, *θυριατικόν*, dicitur, et Braunii et Deylingii sententia, existimantium, vtrumque vas, cum thuribulum, tum acerram, hoc nomine significari, reicitur. De arca foederis omnia iam a Buxorfio, Scaccho, Lanio, Braunio, occupata sunt. At, quae asserta in ea fuerint, de his quaedam dicenda restabant. Vasculum manna completum, *στάμνος*, qua figura fuerit, ambigitur. Probabile tamen est instar vrceoli anati fuisse, quod et nummi demonstrant, et vocabulum *στάμνος* per nomen ἀμφορέως explicatum ab Aristophanis scholiaste ad Ran. 22. Qua materia fue-

fuerit, seneumne, an testaceum, an vitreum, quae Iudaeorum magistrorum opiniones sunt, docet optime Paullus, qui, recepto ex Alexandrina Versione verbo, cui non est quod in Hebraeo respondeat, χρυσῆν, diserte aureum vocat, declarans hanc veterem traditionem esse. Deinceps de virga Aharonis, deque tabulis praeceptorum, breuiter dicitur. Iam primum tempus, de quo Paulo sermo sit, constituitur. Docetur, non de templo altero eum differere, in cuius adytis nulla arca fuerit; nec de aede Salomonis, in cuius arca praeter tabulas legum duas nihil omnino inclusum fuisse, Iosephi A. I. 8, 4, 3. et litterarum sacrarum I. Regg. 8, 9. testimonio sciamus. Relinquitur ergo, Apostolum de templo, siue tabernaculo Mosaico disputare, quod etiam series orationis a versiculo priori capitis declaratur; non quod ibi *αληθῆ* memoretur, vocabulum nec ab Syro interprete redditum, ab aliena manu, Beza, Millio, et aliis monentibus profectum, in exemplo denique Bengeliano, aliisque, recte sublatum: sed quod vocabulum *πρωτῆ* ad *διαθήκη* referendum est, vt vidit Photius apud Oecumen. ad h. l. p. 838. Veron. Haec dicitur *χρυσῆν ἔχουσα θυμιατήριον*, hoc sensu, vt in eius aediculae parte sanctissima thuribulum aureum, sola expiationis die adhibitum fuisse, intelligatur. Sed quoniam legum tantum tabulas in arca, vrcolum vero mannae, et baculum Aharonis, iuxta vel ante arcam posita fuisse, ex capite Exodi decimo sexto, et Numerorum septimo decimo constat, expensis aliorum conatibus, multis adhuc implicitis difficultatibus, vna verborum Paulli cum narratione Moysis conciliandorum ratio est, vt ex consuetudine scriptorum tribuendi potestatem duplicem vni eisdemque praepositioni, vni pluribusue nominibus vno eodemque loco iunctae, verba *ἐν ᾗ* cum verbis *στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ Μάννα, καὶ ἡ ράβδος Ααρὼν ἢ βλαστήσασα*, ita cohaerere dicantur, vt vertenda sint, *ad seu iuxta quam*; sed cum

verbis καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης ita coniungantur, ut reddantur *in qua*. Particula Hebraeorum ו , praedicta hac vi, ut *es in*, et *iuxta* declarat, usus praepositionis *μετά*, in significando *post* et *in* Matth. 1, 12, aliaque; quae ad ista confirmanda et ornanda afferuntur, satis illustrent hanc explicationem, et diligenter commendant.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCLXXVI.

*DIONYSII LONGINI QUÆ SUPERSUNT
Græcæ et Latine. Recensuit, notasque suas atque Animadver-
siones adiecit, IOANNES TOVPIVS. Accedunt emenda-
tiones DAVIDIS RVHNKENII.*

*Oronii, e typographeo Clarendoniano MDCCLXXVIII. pagg.
254. vel Alph. 3. pll. 5. fol. min.*

Multi nostrorum temporum scriptores ita agunt, quasi sentire tantum, non cogitare velle videantur, ipsique semet eos, penes quos sit norma scribendi, aliis venditant, veteresque ac recentiores in iudicium vocant. Hos enim fateamur necesse est sibi persuadere, posse quemquam sapientissimam tenere orationem, sine cogitandi, et sapienter quidem et nobiliter cogitandi et sentiendi, scientia.

T

Ab

Ab horum numero cum Longinus abest quam longissime, quem scimus magno ingenio, magnaque rerum, quae orationem perficiant, scientia fuisse, collecta obseruandis exemplis veteris aevi scriptorum et praestantissimorum, et secundorum, tum etiam Clariss. Editor eius, *Toupinus*, qui accuratae et infinitae lectionis copia et amplitudine, obseruationis diligentia, singulari imprimis ingenio, edita quae illius illustrissimis monumentis, consecutus est, ut inter principes Criticos nostri et superioris temporis numeraretur. Quibus praesidiis instructus, ad Longini librum nouis ornamentis condecorandum et illustrandum vnice idoneus erat. In huius autem etiam laudis societatem venit *Dau. Ruhkerius*, qui litteras Graecas et Latinas in Academia Leideni cum maxime ornat, qui Emendationes suas in Longinum cum Editore Cel. communicauit.

Ac de Longino quidem satis constat, magnam eius famam semper et opinionem fuisse. Nam cum is ea persequutus fuisset, quae vel Aristoteles affecta reliquisset, vel alii praefus intacta omisissent, cum is animum lectoris ad sentendam, quanta concipi posset, sublimitatem tolleret: nemini ea de re iudicare, nemini fontes sublimitatis indagare et quaerere licuit, quia Longini exemplum et declarationem admiraretur.

Aliam commendationis causam orationis eius elegantia habet. Haec enim, quae Dionysio Halicarnassensi maxime similis est, lectorum studium acuebat semper et excitabat. In ea etiam elucent aliae insigniores, e Poetis, e Platone, ex Plutarcho, ducta et formata, quae adhuc obscurae latabant, de quibus suspitionis temeritas maxime, quam veritatis ratio exstabat, antequam lectores ad ipsa loca, e quibus profecisset, et sua ditasset, ducerentur. Quibus eximiiis virtutibus promeruit, ut magnum esset desiderium istius Commentarii integri habendi; quem nunc mutilum et multis partibus truncatam queruntur omnes, qui eius vel legendi, vel edendi curam vixquam susceperant. Neque

quo vero eius villa spes est, donec iis adhuc codicibus, quos omnes ex vno Cod. Parisino ductos esse constat, utimur, nec meliorum alicunde consequendorum via patefit.

At de Longini quidem rebus ætate, magistris, fortuna, scriptis, maximam partem deperditis, deinceps accurate, magnaque cum scriptorum veterum, tum recentiorum scientia egit in dissertatione philologica, quæ de vita et scriptis Longini inscribitur, Petr. Iohannes Schardanius, Sparendano-Batauus, quam, viginti sex paginas complexam, operi præmissam tenemus.

Toupii autem labor in hoc Commentario et libello, non mutilo tantum magnam partem, sed etiam passim deperdato, perpoliendo, eximiam præstat lectoribus utilitatem. Nam et Græcæ orationis verba partim ex libris, partim ex ingenio constituit, et in quibus superiorum interpretum negligentia aberrasset, ad veritatem reuocauit; quin etiam nonnulla, quæ a nemine erant intellecta, nunc demum explicauit, et clara luce perfudit. Rhetoras plerosque omnes veteres, atque alios probatissimos scriptores, ad partes vocauit, Dionysium Halicarnasseum in primis, Plutarchum, Quintilianum, quos, vna cum antiquioribus diligentius legerat Longinus, atque ita sibi familiares roddiderat, ut eorum in oratione fingenda formas libenter exprimeret. De rarioris significationis verbis sæpe admonuit, et quæ tenenda essent, exemplis cum pluribus, tum idoneis, confirmauit. Morem Græcorum in exquisitioribus quibusdam formis declarauit. Editorum autem Græcorum librorum more et consuetudini ut inseruiret, Latinam versionem integram et intactam Pearcii adiungendam putauit, subinde vero admonendum in notis, utcumque eum aberrasse intellexisset. Is igitur est, qui passim vici doctissimi nomine appellatus commemoratur.

Dau. Rubakoni Emendationes, hoc tantum, quod paucioribus paginis absoluuntur, quod ad fragmenta Longini non pertinent, Toupianis cedunt; eruditionem si spe-

Dies, si emendandi conatus et sollicitiam, si similitudinis repertiendae et declatandae facultatem, si Graecitatis exquisitioris origines requiras, si litterarum utriusque linguae opes desideres, nulla parte inferiores, sed eodem profus numero locoque habentur.

Statim Sect. 3. leguntur; οἱ χεῖνοι καὶ ἀναλήθει, ubi sequitur coniecturam T. Fabri, οἱ χεῖ καὶ ἀναλήθει. Ab ἀνα scribit; *spiro*, est ἀλω vel ἀλα, latinum *halare* et *halere*, vni de halitus, et ἀλῆα ὑπορ. calidus, et ἀλειάνειν calefacere. Ab ἀλω etiam deriuatur ἀλθω et ἀλθα. Helyeh. ἀλθωθέρμασις, ἢ θερμασία. In quibus prima vis est calefaciendi, altera sanandi. — Habent etiam viciniam *augendi* potentiam. — Hinc quis non discipulum ad Hemsterhusii ingenium formatum agnoscat? Putat autem, Longinum tradidisse hoc vocabulum ad orationem *maeram* et *exilem*, quales est oratorem Cicero Brut. 16. *strigofum* dicat. Verumtamen ista emendatio, et vt arbitramur non male, a Tourpio repudiatur. Certe si ἀλθωθῆ sunt *solida*, *vera*, et opponuntur fictis atque pictis rerum formis et imaginibus, vt lo. Alberti demonstrat Obseruat. N. T. ad loht. XVH, 3. facile intelligitur, ἀναλήθει esse *inanes* et *specie tantum fallentes*. Si quid mutandum, lenior esset mutatio ἀναλκεις.

Sect. 9. τὸ περὶ τὰς νοήσεις ἀδρεπισβολον. Vocem nullum exemplo comprobata refingit sic: τὸ περὶ τὰς νοήσεις ἀδρεῖς ἐπισβολον. Tourpius in his non offendit.

Sect. 10. vbi Sapphus versiculi amatorii commemorantur, vna opera Aristaeneti II, 5. verba emendat, πικρὰ καλλομένης ἐφαπτομαι τῆς καρδίας, καὶ δεινὸς ἰκκηδᾶν καὶ φλέγεσθαι μοι δοκεῖ. At legitur vulgo φθέγγεσθαι, quod nobis verum videtur. Equis autem dubitat, quin verba βῶαν, ἰλακτεῖν, atque adeo φθέγγεσθαι, et apud Latinos *frangere*, de corde saepe dicantur. Non recordabatur Vir doctus, eorum, quae scripsisset Domullius Crit. Vana. p. 615.

Sect.

Secl. 28. *φρασίς τι καὶ ἄλλου*: Scripsisse videtur ei Longinus more *ἰσοφρασίης τι* quod collatis Sect. 3, et 10. Perit quoque versu Sat. I, 96. *Νοῦνε ἠὲ σφραγιστὴς ἐπὶ, αὐτίκα πῖγμα*, probabilitate non caret.

Secl. 35. *τῆ θεορίας καὶ διανοίας τῆς ἀνδραπίνης ἐπιβολῆς*: legit autem *τῆ θεορίας καὶ διανοίας τῆς ἀνδραπίνης ἐπιβολῆς*, de qua emendatione nec Toupius, qui eam etiam in textum recepit, dubitavit.

r. Secl. 44. multa habet Longinus, quae Platonis imitationem prodant. Statim ista: *αἶον ἐπιβέται* etc. cum Platonis Polit. IV. p. 498. C. *κοινωνίαις: καὶ τάχα ἂν παράλληλα ἐμοσύναις καὶ τριβόνται*, ὡς περ ἐκ πυρρίων ἐκλάμψαι ποιήσαιμεν τὴν δικαιοσύνην. Philonem haec ipsa non tam imitatum fuisse, quae exscripsisse, sic T. I. p. 683. *τριβόντες γὰρ αἰεὶ τὰς περὶ ἐσιότητος λόγους, καθάπερ ἐκ πυρρίων τὸ θεοειδέστατον εὐσεβείας φῆγγος πῦρ ἐκ ἐκλάμπτειν*. Postea *λόγον γάρμα*, quod cum Platone Polit. VII, p. 490. Tim. p. 545. habet Philo saepius, veluti T. I. p. 325. 693. Nobis videbatur e poetis ductum esse: vid. Stanleius ad Aeschyl. Prom. 401. Doruilius ad Charit. p. 42. *Τῆσι νεοτοπασιῶται*, quod sumtum a Platone Polit. IX, p. 503. *ἀρα ἐκ ἀνάγκη μὲν τὰς ἐπιθυμίας βῶσι πικρὰς τε καὶ σφιδραῖς ἐννεοστεινένας*. Quae etiam attigit Toupius. Neuter tamen, quod miramur, rationem habuit Anacreonticorum Od. 33. *Ἐγὼ δ' αἰεὶ πλέκει μιν Ἐν καρδίῃ καλῶν. Ἐβόας δ' ὁ μὲν πτερόταρ Ὀ δ' ἄν ἐσιν κ. τ. λ.* et diu Iac. I, 15.

Ac Toupius quidem Editiones principes consuluit, Maoutianam, Robortellianam, quarum illam imprimis ei magno usui fuisse apparet, cum eius ope, ut ex notis cognoscitur, textum saepius constituerit. Quin etiam variantes lectiones omnes, quas ex libris Mss. collegerant viri eruditi, in consilium aduocavit, imprimis lectiones MStorum Paris, et Alensis, quorum hoc, cum Cantabrigiae versaretur, ipse insperxit; illius autem collationem Vossianam ab Eux. Robinkeno impetrauit. Alteram quoque eiusdem

MSi collationem, Parisiis ad Isotransmissam, et Perseiana longe accuratorem, ad Longini orationem restituendam, opitulationem habuit.

Ac Sect. 1. in initio locum, ubi verba leguntur: ἢ πολλήν τε ἀφάθειαν, totum, deleta vocula τε, sic scribendum censeat: Ταπεινότερον ἰφάνη τῆς ὅλης ἐποθέσεως καὶ ἤκιστα τῶν παρῶν ἰφαπτόμενον, ἢ πολλὴν ἀφάθειαν, ἢς μέγιστα διὰ συχάζεσθαι τὸν γραφοῦντα, περιπεπὸν τοῖς ἐπιτυχάνουσιν, *Cassili liber isuuior est visus, et cum praecipuis res minime attingerit, non multam utilitatem legentibus offerre.* Quærat aliquis, cur ei sic placuerit; recte, ait, procedere sic argumentationem, quæ prius nulla fuisset. Mox περιέβαλον ἐπιπέσεις τοῦ αἵματος, tentat in περιέλαβον, et tamen vertit, suisque laudibus factula circumdederunt, hoc enim postulat complexi sunt, vel occurrunt.

Sect. 2. Καὶ ὡς ἐπιπιδυότερα etc. Locum elegantem fateatur, sanum negat. Tentat tamen aliquid, quod ipse hariolari esse concedit, hunc in modum: καὶ ὡς ἐπιπιδυότερα τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐφ' ἑαυτῶν δίχα ἐπισήμως ἀθήρεται καὶ ἀνεμάτιστα ἐαθέντα, ἔτι καὶ ἐπιπιδυοντα τὰ μεγάλα ἐπὶ μίᾳ τῇ φρεσὶ καὶ ἀνεμάττει τόλμη λειπόμενα. Nimirum iterationem festinam eiusdem vocis quis ferat? Quis omnes omnium scriptorum βραχυλογίας ita resarciat et compleat? Platonicum fontem, qui est in Theæt. T. I. p. 144. ed. Steph. uterque indicauit. Ruhnkenio autem vocem ἀθήρεται tanquam glossema suspectam habenti, opponi possit Philonis locus de Fortit. p. 742. ed. Francof. τῆς νεότητος ἀνεμάτιστα καὶ ἀνδρῶντα ἦθη. Nam quo iure hic aliquis ἀνδρῶντα glossema putet?

Sect. 3. καὶ τινὰ τῶν Καλλιθένης. MS. Vat. καὶ τινὰ τῶν Περσῶν Καλλιθένης, vnde scribit τῶν Περσικῶν. Optimo factum, quod ab lectione hac textus manserit sincerus, quippe glossema redolet. Mox pro μεγάλης ἀπολοθῆναι, μεγάλαν ἀπολοθῆναι, eleganter. Tum, pro ἰσοκέραιος, ex editione Robertelliana, ὑπεκέραιος, non admittimus.

Ἰσοκέραιος

Ἐπιπέλειον ἀπὸ fuerit in vñs noni demonstratur. Ἐπιπέλειον
vñs unum est.

Secl. 4. τὰς ἀπάντων εἰς κόρας recte vertit: οὐκ
κατανοήσας, coll. secl. 33. sed quae sequuntur, ὡς ἐν τοῖς
ὀφθαλμοῖς; ἱαμὸν, male corrupta et distincta putat. Sic
autem distinguit: ὅτι φαίη ἴδεν ἕως ἰσημαίνεσθαι τὴν τῶν
ἀναίδειων, ὡς τῶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἱαμῶ. Frustra haec solli-
citat vir doctissimus. ἱαμὸν non de oclorum obtutu, sed de
animi moribus, vel inoebo potius, dicitur. Quo facit Flu-
sarch. Amator. p. 767. et simul aduerfatur propositae emen-
dationi. Quod autem Xenophon de sep. Lac. 3, 6. refe-
rente Longino, dixerit τὰς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς παρδίνος, οὐκ
κατανοήσας, Mkorum consensu confirmatur. Quin etiam
Stobaeus sic legit Serm. XLII. p. 287. Vulgati quidem Sto-
baei libri habent ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, sed ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς in
Codd. Regis reperit Hugo Grotius, cuius collatio est in Bi-
bliotheca Leidensi. Aretaeus etiam Cappadox de Caus. Morb.
lib. 7. p. 34. Τὰδε πάσας ἀμφότερα εἶδεν, καὶ ἦ ἐν τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς παρδίνος. Quem locum vterque, Ruhnkenius et Tou-
pius, laudant. Quod autem Iohannis verba II, 1. καὶ τῆ
ἡμέρῃ τῆ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανά τῆς Γαλιλαίας, ad ἀνα-
καλυπτήρια, quorum in hac sectione mentio est, ad *Reposita*
ut Latine dicunt refert, et verba sic vertit: *tertio post nu-
ptias die erat conuiuium nuptiale in Cana Galileae*, nondum
probamus.

Secl. 12. σκηπῶ τινι παρακάζειν ἂν ἢ κερωνῶ recte
tuetur contra quosdam, qui mallent ista corrigere, et aut
χειμάρρα, aut aliud vocabulum substituere, et conferri iubeat
Valkenar. ad Eurip. Hippolyt. p. 212. Addi poterit Pos-
terus ad Lycophron. p. 144. qui, quid σκηπῶς sit, quid
κερωνῶς, quoad convenient, quid differant, placidissime
docet.

Secl. 13. in it τὸν τόπον ἔκ ἀγνοῦν, *formam eius* (Plato-
nis) ac *morem scribendi non ignorat*, notam locutionem merito
dicitur. At in notis quoque interdum offendimus,

Secl;

Secl. 17. A nemine adhuc Interpretum intellecta verba, καὶ πῶς παραλειφθεῖσα ἢ τὴ παρηγορῆν τέχνη τοῖς κάλλεσι καὶ μεγέθει, emendatione, παραλειφθεῖσα, scire et commode explicat. Nempe ut verbum sit παραλείφω, occurrens apud Aristotelem in Rhetor. III, 4: quod significat *illinescere, oblinere*, non παραλείπειν, ut adeo hoc denotetur: *splendore verborum frondes obtendere et oblinere*.

Secl. 22. προσιέβαλε γὰρ ὠδὺς ἀπὸ τῆ φόβου, recte verti iubet: *Excorsus est statim ab ipso metu*. Sicut et nos intelleximus in recensendo Cl. Mori nostri Longino, in Act. Erud. anni CIΩCCEXXVIII, p. 519. Ac in aliis etiam quibusdam ibi notatis, nobiscum facere Cl. Toupium gaudemus.

Secl. 23. Necessariam non putamus correctionem, ut pro ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον παρατηρήσεως ἀξία, legatur ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον παρατηρήσεως ἀξίον. Frequens enim est enallage numeri omnibus scriptoribus, et hic de vi nominum in plurali positum cum maxime agitur, vnde ipse Longini oratio facile ad hunc numerum delabi poterat.

Secl. 28. per Θήλειαν νῆσον, aliud Herodotum, aliud recentiores intellexisse, notat. Cum ibi citatis comparatur Ern. Gottl. Bosii, Viri Exc. et Esper. Prolusio *de Scytharum νόσοι Θηλεία, ad illustrandum locum Herodoti*, anno superiore 1778. Lipsiae edita.

Secl. 31. e corrupto πικρότατον scite fit ποιητικώτατον. Mox autem Secl. 32. de elegantissimo verbo, et a nemine Interpretum intellecto, ἐπιπροσθεῖν, disputatur, ac ἐπιπροσθεῖν τῷ πλήθει τῶν τροπικῶν. docetur esse, *multitudinem tropiarum obnubilare et abscondere*. Est enim, non *proruiere*, sed *obtegere*. Suidas: Ἐπιπροσθεῖν ἐπισκιάζει. Cum aliis rarioribus habet Philo de Spec. Legg. p. 744 qui locus simul emendatur: μηδενὸς ἐπιπροσθεῖταις ἢ τῶν παραπάνω, ἀλλ' ὡς ἐν αἰθήρῃ καθαρὰ ὄλοσόν ἀναφαίνοντι. Apud Plutarchum occurrens de Audiis p. 41 non intellectum est ab Reiskio. Apud eundem quoque ἐπιπροσθήσει, *obtegumentum*, exstat. At enim sciendum est,

est, Cl. Morum nostrum agnouisse iam pridem et retractasse errorem, ac de hac verbi significatione dixisse in Act. Eru-
ditor. anni σΤΙΘΣΣΛΧΧΙΙΙ. p. 88.

Ibid. τὸν γε μὴν σπλήνα τῶν ἐπὶ μαγείῳ. Sic enim et
Cod. Vat. edidit pro μαγειρεῖον. Idem autem μαγείῳ esse
dicit quam ἐκμαγείῳ, de quo merito aliquis dubitet. Ne-
que enim quod ἐκμάττεσθαι et ἀπομάττεσθαι frequentatur,
ideo dicendam μάττεσθαι quoque in vŕu fuisse, quod secus
est: Exempla quoque allata ἐκμαγείῳ tantum illustrant,
vno excepto in Anthol. lib. 6. p. 571. τὸν τε μαγῆσ
Σπόγγον.

Secl. 34. Vocem εὐγένεια, frustra suspectam Ruhnke-
nio, qui ἐμμέλεια legebat, recte tuetur Photii Bibl. p. 529.
et Quinctiliani X, 1. locis. Nimirum, vt nobis videtur,
ἐμμέλεια est *dicacitas*, quae potest esse etiam senum et a-
villarum, et aliorum de plebe hominum; εὐγένεια habet *sales*
et *iosos liberales*, quibus vtuntur et delectantur ingenui, et
rebus optimis instituti.

Secl. 35. editum est: καὶ ποταμὸς ἐνίοτε τῷ γηγένε
ἐπάλει καὶ αὐτῷ μόνῳ προσχέουσι πυρός. Eleganter. In altero
haerebat Ruhnkenius, qui αὐτόχθονες legebat. At αὐτῷ
μόνῳ defendit Toup. et verit, *fluvios subterranei ignis et pu-
tri puti ignis*. Iuvat hoc confirmare loco Philonis de Agric.
p. 193. αὐτὰ μόνῳ τὰ ἐπιπέδεια, non nisi necessaria. De
αὐτῷ μόνῳ alibi egit, ad fragmenta Longini p. 248. Ac
de eleganti hoc Graecismo, ad vindicandum Helythii locum
contra Pauum et Doruillium Vann. Crit: p. 269. disputa-
tum est ab Abreschio, Dilucidat. Thucyd. p. 56. Nobis
videbatur adhuc corruptus esse Thomas Mag. v. Βασίλεια, et
ibi pro αὐτῷ μόνῳ legendum αὐτὸ μόνον.

Secl. 36. verba ὑπὸ τῷ φθόνῳ παρανοίας αἰλῶναι, a ne-
mine Interpretum intellecta, docet significare, *ab ipsa Inui-
dia dementiae argui*. Elegans hoc quoque, vŕitarum autem
Graecis, vt exempla declarant. Eiusdem generis est Secl.

Secl. 17. A nemine adhuc Interpretum intellecta verba, καὶ πῶς παραληφθεῖσα ἢ τῆ παραγωγῆν τέρχη τοῖς κάλλει καὶ μεγεθεσι; emendatione, παραληφθεῖσα, scite et commode explicat. Nempe ut verbum sit παραλείφω, occurrens apud Aristotelem in Rhetor. III, 4, quod significat *illinere, oblinere*; non παραλείπω, ut adeo hoc denotetur: *splendore verborum fraudes obtendere et oblinere.*

Secl. 22. περιεββαλε γὰρ ὠδὺν ἀπὸ τῆ φόβῃ, recte verti iubet: *Excorsus est statim ab ipso metu.* Sicut et nos intelleximus in recensendo Cl. Mori nostri Longino, in Act. Erud. anni CIΩCCKXVIII, p. 519. Ac in aliis etiam quibusdam sibi notatis, nobiscum facere Cl. Teupium gaudemus.

Secl. 23. Necessariam non putamus correctionem, ut pro ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον παρατηρήσεως ἀξία, legatur ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον παρατηρήσεως ἀξίον. Frequens enim est enallage numeri omnibus scriptoribus, et hic de vi nominum in plurali positum cum maxime agitur, vnde ipse Longini oratio facile ad hunc numerum delabi poterat.

Secl. 28. per Θήλειαν νόσον, aliud Herodotum, aliud recentiores intellexisse, notat. Cum ibi citatis comparatur Ern. Gottl. Bosii, Viri Exc. et Exper. Prolusio *de Scytharum νόσω Θηλεία, ad illustrandum locum Herodoti*, anno superiore 1778. Lipsiae edita.

Secl. 31. e corrupto πικρότατον scite fit πικρικότατον. Mox autem Secl. 32. de elegantissimo verbo, et a nemine Interpretum intellecto, ἐπιπροσθεῖν, disputatur, ac ἐπιπροσθεῖν τῷ πλήθει τῶν τροπικῶν, docetur esse, *multitudinem tropicam obnubilare et abscondere.* Est enim, non *proruere*, sed *obtegere.* Suidas: Ἐπιπροσθεῖν ἐπισκιάζει. Cum aliis rarioribus habet Philo de Spec. Legg. p. 744 qui locus simul emendatur: μηδενὸς ἐπιπροσθεῖτας ἤλιον τὸ παραπάνω, ἀλλ' ὡς ἐν αἰθέρι καθάρα ἑλῶσόν ἀναφαίνοντι. Apud Plutarchum occurrens de Audi p. 41 non intellectum est ab Reiskio, Apud eundem quoque ἐπιπροσθεῖσι, *obtegumentum*, exstat. At enim sciendum est,

est, Cl. Morum nostrum agnouisse iam pridem et retractasse errorem, ac de hac verbi significatione dixisse in Act. Eruditor. anni MDCCCLXXIII. p. 88.

Ibid. τὸν γε μὴν σπλῆνα τῶν ἐντὸς μαγείων. Sic enim et Cod. Vat. edidit pro μαγειρίων. Idem autem μαγείων esse dicit quam ἐμαγείων, de quo merito aliquis dubitet. Neque enim quod ἐματτεσθαι et ἀποματτεσθαι frequentatur, ideo dicendum ματτεσθαι quoque in usu fuisse, quod secus est: Exempla quoque allata ἐμαγείων tantum illustrant, uno excepto in Anthol. lib. 6. p. 571. τὸν τε μαγῆσ Σπόγγον.

Secl. 34. Vocem εὐγένεια, frustra suspectam Ruhnkenio, qui ἐμμέλεια legebat, recte tuetur Photii Bibl. p. 529. et Quinctiliani X, 1. locis. Nimirum, ut nobis videtur, ἐμμέλεια est *dicacitas*, quae potest esse etiam senatorum et avarillarum, et aliorum de plebe hominum; εὐγένεια habet *sales et iocos liberales*, quibus utuntur et delectantur ingenui, et rebus optimis instituti.

Secl. 35. editum est: καὶ ποταμὸς ἐνίοτε τῷ γηγένεσ ἐκείνῳ καὶ αὐτῷ μόνῳ προσχέουσι πυρός. Eleganter. In altero haerebat Ruhnkenius, qui αὐτόχθονες legebat. At αὐτῷ μόνῳ defendit Toup. et verit, *fluuios subterranei istius et patri puti ignis*. Iuvat hoc confirmare loco Philonis de Agric. p. 193. αὐτὰ μόνῳ τὰ ἐπιπέδεια, non nisi necessaria. De αὐτῷ μόνῳ alibi egit, ad fragmenta Longini p. 248. Ac de eleganti hoc Graecismo, ad vindicandum Hesychii locum contra Pauum et Deruillium Vann. Crit. p. 269. disputatum est ab Abreschio, Dilucidat. Thucyd. p. 56. Nobis videbatur adhuc corruptus esse Thomas Mag. v. Βασίλεια, et ibi pro αὐτῷ μόνῳ legendum αὐτὸ μόνον.

Secl. 36. verba ὑπὸ τῷ φθόνῳ παρανοίας ἀλῶναι, a nemine Interpretum intellecta, docet significare, *ab ipsa Inuidia demeritiae argui*. Elegans hoc quoque, vsitarum autem Graecis, ut exempla declarant. Eiusdem generis est Secl.

39. ὅσα γὰρ τῆς θρασύας ἦν ἡμῶν ἐφικτά. Cum *θρασύα* sic institutum, *argumentum*, vertenda sic ista: In duobus libris satis exposuimus quantum huius argumenti nobis erat perspectum. Ibid. κρέσει καὶ μίξει τῆς συμφωνίας, recte scripsit κρέσει καὶ μίξει. Nisi fortasse κλάσει cf. Sect. 41. ῥυθμὸς κελευσμένος λόγων, et Philon. de merced. meret. p. 362. κλάσεις ἐμμελῶσαι φωνῆς, in quibus impedit Mangeius.

Sect. 42. τὰ ἐκτάδην ἀπόψυχα τὰ γὰρ ἀκαιρον μῆκος ἀνακαλέμενα. Locum iquinatissimum ita dedit: δῆλον δὲ ὡς ἔμπροσθεν τὰ ἐκτάδην ἀπόψυχα, αἵτε παρὰ μῆκος ἀκαιρον ἀνακαλέμενα. Constat autem, ea quae nimis extenduntur esse frigida et emortua, quippe quae ob intempestiuam longitudinem relaxentur. παρὰ est propter, ut παρὰ τῷτο 1. Cor. 12, 15. propterea.

Sect. 43. λόφος ἀνωθυμίας. Dedit *ενωθυμίας colles tumulosque congestos*. Sed nonne eandem sententiam refert *ἀνωθυμίας*? colles prominentes vertimus in Actis hisce iam memoratis a. c. i. c. c. l. x. p. 510. In hac ipsa sectione extrema dedit: Ἄλλα γὰρ ἔκ' ἐπ' ἴδους ἐπέγει τὰ μικροπιδά διαριθμῶν, e vestigiis MSS. Par. et Vat. ἔκ' ἐπιδῶς ἐπέγει. Sed haud necesse est ea, quae orationem deturpare solent, particulatim enumerare. Οὐκ ἐπέγει, ἢ κατεπέγει, et ἄδην ἐπέγει, esse nihil necesse est, item τὰ κατεπεύγοντα denotare necessaria, exemplis allatis patescit. Sane hoc elegantius quam vulgatum *δει*, e quo tamen Pearcius hanc quoque versionem formavit: Sed enim non necesse est, singula quae minuunt orationem enumerare.

Toupius igitur non omnes varietates librorum, quos sibi ad manus fuisse memorat, enotavit, nec separatim eis locum dedit, sed notis intermiscuit. Texta verborum plerumque ad eum modum formavit, quem in notis proponit. Quod, etsi audentis et fiducia artis elati esse videtur, tamen arbitramur et fatemur, eum critica potestate non cupide et libere, sed moderate usum fuisse. De fragmentis quoque

Lon-

Longini, ab aliis editoribus fere neglectis, bene meritus est. Ad ea §. 7. constituit etiam verba Scholiastae ad Aristophanis Nub. 263. τὸν δὲ ἀέρα προσύχεται ἐπὶ αἱ νεφέλαι τῆς. Μερικοῖς φιλοσόφων λόγοις, sic: τὸν δὲ ἀέρα προσύχεται ἐπὶ αἱ νεφέλαι τῆς μέγῃ ἢ κατὰ τὰς φιλοσόφων λόγους. — Μερικοί certe philosophi non commode dicuntur.

Caeterum haec quoque, cum aliis Graecorum auctorum editionibus in Britannia natis, commune habet hoc, ut in ea insint crebrae mendae typographicae. Quod diximus, item affirmavit et probatum dedit Reiskius, in praefatione Dionysio Halicarnassaeo praemissa.

**IOANNIS IACOBI REISKE CONIECTURAE IN
JOBVM et PROVERBIA SALOMONIS, cum eiusdem**

Oratione de studio Arabicae linguae.

Lipsiae typis Guil. Gottlob Sommeri MDCCLXXIX.

22. plagg. octoniz.

Pietati, amor coniugali, nulla factorum vi extirpando, studioque litterarum singulari, quo ornatissima vidua Reiskii perpetuo incensa flagrat, ut alia scripta Viri Celeberrimi posthuma, ita et hoc Opusculum debemus, quod non modo continet Coniecturas, ut titulus libri prae se ferre videtur, sed etiam explicationes atque illustrationes, ex nullo alio fonte quam ex Arabica lingua ductas, cuius amor Viri summus ira in dulcit, ut solum ope harum literarum, atque critices, vel corrigendi licentiae, veram reperisse auctoris sententiam sibi videretur; cum plurimi Iobi interpretes

39. ὅσα γὰρ τῆς θραύσεως ἢ ἡμῶν ἰφικατά. *Cum* θραύσεως sic institutum, argumentum, vertenda sic ista: *In duobus libris satis exposuimus quantum huius argumenti nobis erat perspectum*, Ibid. κέρσει καὶ μίξει τῆς συμφωνίας, recte scripsit κέρσει καὶ μίξει. Nisi fortasse κλάσει cf. Sect. 41. ῥυθμὸς κεκλασμένος λόγων, et Philon. de merced. meret. p. 362. κλάσεις ἐμμελέσταις φωνῆς, in quibus impedit Mangeius.

Sect. 42. τὰ ἐκτάδην ἀπόψυχα τὰ γὰρ ἀκαιροὺς μῆκος ἀνακαλέμενα. *Locum* iquinatissimum ita dedit: δῆλον δὲ ὡς ἔμπροσθεν τὰ ἐκτάδην ἀπόψυχα, αὐτὰ παρὰ μῆκος ἀκαιροὺς ἀνακαλέμενα. *Constat autem, ea quae nimis extenduntur esse frigida et emortua, quippe quae ob intempestiuam longitudinem relaxentur. παρὰ est propter, ut παρὰ τῷτο 1. Cor. 12, 15. propterea,*

Sect. 43. λόφους ἀνωθυμένους. *Dedit* ἀνωθυμένους colles tumulosque congestos. Sed nonne eandem sententiam refert ἀνωθυμένους? colles prominentes vertimus in Actis hisce iam memoratis 2. τισιωνικῆς p. 510. In hac ipsa sectione extrema dedit: Ἄλλα γὰρ ἕκ ἐκ' ἰδῶς ἐπιτίθει τὰ μικροποιὰ διαρυσμένῃ, e vestigijs MSS. Par. et Vat. ἕκ ἐπίδῶς ἐπιτίθει. *Sed haud necesse est ea, quae orationem deturpare solent, particulatim enumerare. Οὐκ ἐπιτίθει, ἢ κατεπιτίθει, et ἕδῃ ἐπιτίθει, esse nihil necesse est, item τὰ κατεπιτίθοντα denotare necessaria, exemplis allatis patescit. Sane hoc elegantius quam vulgatum. δει, e quo tamen Pearcius hanc quoque versionem formavit: Sed enim non necesse est, singula quae minuunt orationem enumerare.*

Toupius igitur non omnes varietates librorum, quos sibi ad manus fuisse memorat, enotavit, nec separatim eis locum dedit, sed notis intermiscuit. Texta verborum plerumque ad eum modum formavit, quem in notis proponit. Quod, etsi apertis et fiducia artis elati esse videtur, tamen arbitramur et fatemur, eum critica potestate non cupide et libere, sed moderate usum fuisse. De fragmentis quoque

Lon-

Longini, ab aliis editoribus fere neglectis, bene meritus est. Ad ea §. 7. constituit etiam verba Scholiastae ad Aristophanis Nub. 263. τὸν δὲ αἴρα προσέχεται ἐπὶ αἱ νεφέλαι τάτε. Μερικοῖς φιλοσόφων λόγοις, sic: τὸν δὲ αἴρα προσέχεται ἐπὶ αἱ νεφέλαι τάτε μέση ἢ κατὰ τὰς φιλοσόφων λόγους. — Μερικοί certe philosophi non commode dicuntur.

Caeterum haec quoque, cum aliis Graecorum auctorum edicionibus in Britannia natis, commune habet hoc, vt in ea insint crebrae mendae typographicae. Quod diximus, item affirmavit et probatum dedit Reiskius, in praefatione Dionysio Halicarnassaeo praemissa.

IOANNIS IACOBI REISKE CONIECTURAE IN IOBVM et PROVERBIA SALOMONIS, cum eiusdem

Oratione de studio Arabicae linguae.

Lipsiae typis Guil. Gottlob Sommeri MDCCLXXIX.
22. plagg. octonia.

Pietati, amor coniugali, nulla factorum vi extirpando, studioque litterarum singulari, quo ornatissima vidus Reiskii perpetuo incensa flagrat, vt alia scripta Viri Celeberrimi posthuma, ita et hoc Opusculum debemus, quod non modo continet Coniecturas, vt titulus libri prae se ferre videtur, sed etiam explicationes atque illustrationes, ex nullo alio fonte quam ex Arabica lingua ductas, cuius amor Viri summus ira in dulsit, vt solum ope harum literarum, atque critices, vel corrigendi licentiae, veram reperisse auctoris sententiam sibi videretur; cum plurimi lobi interpretes

hoc unum egerint, ut auctor suus ludibrio cavillatoribus fieret, ut cloaca nugarum, vortex barbariei, et insaniae videretur. Nec sane negandum est, multos interpretes in expediendis huius libri difficultatibus haesisse, quod tamen non tam infcitiae linguae Arabicae, cuius dialecti ope etiam multi veterum, sine vlla vero iactantia, vsi sunt, quam potius antiquitati libri, eiusque scribendi generi, formae orationis dialogicae, carminis rationi incognitae, aliisque fortassis causis tribuendum esse videtur. A Capite III, v. 3. ad cap. XLII, 6. metricam esse orationem, ex sententia Hieronymi Praefat. in Iobum, hexametris versibus constantem, et veteres, et recentiores cum Iudaei, tum Christiani consentiant. Quum permulta Arabicae linguae vestigia in libro Iobi reperiantur, adeo ut sint qui vel Iobum ipsum, vel quendam amicorum, fata sua Arabicis literis tradidisse sibi persuadeant: b. Reiske hoc sibi agendum putavit, ut hebraicas voces Iobi cum Arabicis verbis compararet, Arabicae linguae ope sensum, qui sibi videretur, erueret, quomodo legendum quoque suspicaretur, hic et illic traderet vsus, ut fatetur, nullo alio adiumento, quam Schultensii Commentario. Coniecturarum eius atque observationum quaedam exempla dabimus, ut cognoscatur, quam rationem b. Reiske in interpretando secutus sit, qua in re se noluisse Theologum, sed modo Criticum agere, profitetur. Capite III, a quo initium cepit explicandi Iobi, versu 3. legendum ipsi videtur נָבַר חַרָּה אִמִּי *nox, qua concepit mater mea virumobilem et honestum* mutato Pyl in Kal et voce אִמִּי absolute posita in אִמִּי. Verba versu 4. אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל possunt duplici modo exponi vel illo consueto *non requirat eum Deus* ut aegrum desperatum, vel *dies hic fiat caligo, quam non debeat, et detergat deus.* Versu quinto צַלְמוֹת non est composita vox, sed vnica, כְּמַרְרֵי vero sunt *calyptrae nostris vel sublustres tenebrae* colorem mustelinum habentes ראִי אֶמְפִּירִיָּה וְהֵן נִוְרָתִים, septimo versu comparatur natalis Iobi cum

cum dura filice: *Ut dura flex furda et muta est, sic ille durus non dat subilas, non audiat.* נלמד notat omne solidum et coitum infertium est. Si conferantur loca Iobi XV, 34. et XXX, 3. ubi Graeci interpretes utantur vocibus *ἀνασπες, ἀγανες* his quoque vis huius vocis נלמד confirmari posse videtur. *Bestiam Leviathan dictam, qualiscunque fuerit quod non est huius loci disquirere b. Reiske versu 8. abesse iussit legens נדך ליות reddensque qui parati sunt ut volutadant in pulvere et cornu cinquum ornabilem, vel trinum vel forum.* Iob XVI, 15. נדך v. 14. sunt *ἀνασπες* oratores et נדך v. 18. notat *triforem, impulsorem* qui mancipia ad opus vel ad catactam pellit כ v. 24. saepissime in hoc libro reddit beatus Reiske per *Ecce* vel *heus*, quia respondet

Arab. حى particulae exclamandi. Capite IV, v. 9. Reiske conicit legendum *כי בעתה תבא* *ecce incurfat in te terror* v. et v. 13. vult legi *בשעמי* *in dementari me, in turbatione mea propter visiones.* Versu 14. קרני aut est *frigidum me fecit* a קרה *frigus* aut est pro קרני *contudit me* alternantibus ו et נ. Versu 19. videtur ipsi legendum *עש מלפני עש* *qui conteruntur ab ore tineae proprie ab eo, quod ante est tineae* i. e. a tineae et שים vel est a שם *absque dante respirare* et si sic explies, pertinebit ad יכתו vel quod redius a שים *absque ut quis solutis vinculis libere pastum ire finat* et tunc ad sequentia pertinebit. Verborum capite V, v. 5. sic legendorum יקחר ואלם ea videtur esse sententia: *et robor, diuitias eorum, capiebant aegri, miseri, pauperes et lue peribat selectissimum et purissimum opum ipsorum* ויצות v. 10. sunt vel *pisinas, stagna vel loca depressa, vales.* Vox שום v. 21. vel cum *و* *flagellum* comparari pote, stvel cum *سط* *effrenis grassatio* vel cum *سناط* *ussit, combustit.* Versu 24. is sensus tribuitur: *Et scies (absens in itinere) tentorium tuum vel et familiam tuam sortam tellam esse, vel et, et quiesces, tranquillus eris, respicies ad fossam tuam* i. e. domum retro meabis, requires eam post absentiam aliquam, et non

aberrabis, non frustra requires eam versus vero extremus sic redditur *Eccē hoc est, quod in ponum nobis recondideramus, (haec est sapientia, quam traditam a maioribus sēda seruamus aure) sic est quod audiuimus.*

In sermone Iobi quiritantis de inhumanitate amicorum spemque melioris sortis sapientis cap. XIX. Reiske v. 8. pro *וְאֵיךְ מָוּלַדְתִּי* mauult legi *וְאֵיךְ רִיבִימִי* *riuamini* mecum et v. 5. pro *מִיָּמִן* legi *מִיָּמִן* hoc sensu. *An funis contra vel supra me torquetur, an argumenta litis contra me intendētis Fumis est Arabibus symbolum omnis eius, per quod ad optatum finem perueniri potest: hoc igitur loco omnis causa, et praetextus, quo tanquam fano aduersarius implicari ac prostrerni potest.* Versu 10. legendum videtur *וְאֵיךְ* quod est *vel depilat, deglabrat vel denudat ossa mea וְאֵיךְ* ut nudus sceletus adflem. Versum 25. et seq. si ex Arabismo conuertantur hunc dare sensum b. Reiske, de resurrectione mortuorum cogitasse Iobum negans, docet: *Quis efficiet ut videam meam foueam et ut posterus posterior aetate quis super tumulo meo stet i. e. utinam mortuus sim. Et quis efficiet, ut postquam ceu fuisse contusa est per hunc morbum cutis mea, et carnosae meae partes diffluxerunt a se inuicem et ab ossibus abscesserunt, videam deum, qui dirimat meam liem, contempler, ego, conspiciam mihi meis ipsis oculis lustrem, non alius.* Voces vero priores v. 26. sic constituit *וְאֵיךְ וְאֵיךְ וְאֵיךְ וְאֵיךְ וְאֵיךְ* atque de voce *וְאֵיךְ* consulere iubet locum Prouerb. XXX, 27. quo et nos ipsi iubemur relicto Iobo quasdam coniecturas b. Reiskii o Prouerbiis laudare, atque in conspectum proferre.

Vt ex praefatione ante hos triginta annos scripta intelligitur Commentarius Schultensii in Prouerbia Salomonis tum modo natus, atque recens, huic libro natales dedit, atque Viro maxime industrio vires suas primum in Prouerbiis Salomonis tentandi commodam occasionem praebuit. Quum enim Vir doct. Schultensiani libri et virtutes et defe-

ctus

his in Actis Eruditorum anni quadragesimi noni mensis Iu-
 auarii commentaretur: multa diligentius perferutatus est,
 quaeque ibidem dixit, hisdigito modo attigit. Sic cap. V. l.
 v. 3. pro וְהָרַבֵּן legendum esse monuerat וְהָרַבֵּן i. e. *multiplicis*
an tuas cogitationes, versa tua consilia in omnes partes,
 quae explicatio, ut nos quidem videmus, et huic loco con-
 uenit, et haud longe quaesita videtur.

Quum b. Reiske Cap. XI, v. 3. וְסֵלֶךְ בְּיָדַי שְׂדֵם
 legendum putat, priori substantiuo in verbum, extremo
 Verbo in substantiuum mutato, hoc sensu *studium omnia*
peruertendi praeuaticatores peruertat (a via abducat) non re-
 spexisse videtur morem scriptoris vtrumque membrum vo-
 ce eiusdem generis finiendi ut h. l. sibi respondet וְסֵלֶךְ
 et תְּהַחֵם. Versu 21. eiusdem Capituli לֵיד לֵיד recte explica-
 ri a filio ad nepotem, ab hoc ad pronepote[m], intelligitur ex
 opposita וְרֵיב. Quod versu 22. וְסֵרַח טַעַם et וְסֵרַח טַעַם
 significatione non differunt: non erat, quod Reiskius re-
 ceptam lectionem sollicitaret, ut et v. 27. vbi pro וְקָשׁ
 reperiet, וְקָשׁ legendum arbitratur. Capite XI, v. 17.
 b. Reiske pro וְצָדֵק יָגִיד וְצָדֵק et וְצָדֵק ut respon-
 deat וְשָׁקְרִים et וְשָׁקְרִים quae tamen correctio haud videtur ne-
 cessaria, cum וְשָׁקְרִים (אֲשֶׁר) וְשָׁקְרִים et וְשָׁקְרִים et וְשָׁקְרִים
 וְשָׁקְרִים et וְשָׁקְרִים et וְשָׁקְרִים et וְשָׁקְרִים et וְשָׁקְרִים
 וְשָׁקְרִים bene sibi inuicem respondeant. Vocem וְשָׁקְרִים v. 23.
 eo sensu accipi posse docetur, quo Arabes dicant *قِرٌّ deri-*
more equam in lacum, ut os stulti sit quasi lacus in quem e pe-
store suo deciuat omnem futilitatem. Magis tamen cuperet le-
 gi Vir doctus וְשָׁקְרִים i. e. *exaequat suas quisquilias.* Ex Arabi-
 ca lingua illustrantur v. 25. וְהָרַבֵּן ut notet *obnubilatiōnem,*
caliginem c. XIII. . 2. וְשָׁקְרִים *desiderium cupiditas* v. 9. וְשָׁקְרִים
idem: ac alte se eleuabis v. 19. וְשָׁקְרִים *suis terminis et repagulis*
inclusum desiderium v. 33. וְשָׁקְרִים *saepe est* i. e. o. *quam multi sunt*
comedentes ut alia tacemus. Nolumus enim in his diu-
 morari certo sperantes, forte, ut multi et litterarum sacra-

tura

rum recte intellegendarum cupiditate allecti, et fama doctrinae Reiskianae commoti, hunc Commentariolum legendum ipsi, atque examinandum, arbitrentur. Subiuncta atque adiecta est huic libello Oratio studium Arabicae linguae commendans, quam Reiskius die vigesimo primo mensis Augusti anni quadragesimi octavi huius seculi Professionis Arabicae linguae extraordinariae adeundae causa in consessu Doctorum recitavit, in qua eth non scribendi elegantia, non dicendi vis, diffusae tamen doctrinae copia cessatur. Causis enim nonnullis neglecti studii Arabicarum literarum enumeratis, Vir Cel. hoc agit, ut quanti fructus, quantae utilitates, quanta commoda in eos redundent, ostendat, qui cum sacris litteris recte interpretandis dat operam, cuius rei Pocokius, et Schultenius egregia documenta dederunt, tum qui de iure respondent, historia imperii Saracenorum ferum politicarum studiosis maxime fructuosa, tum qui in arte Medica docenda exercendaque versantur Arabum genti uniuersa chymia pharmacia et parte non contemptenda in aetoriae medicae in acceptis referenda, tunc denique qui ad mathesim, geographiam, historiam et poesin vel discenda, vel docendam naturae impetu, ingeniique felicitate feruntur, Arabibus in hoc literarum genere nisi excellentibus laud tamen plane nihil praestantibus. Quamuis igitur studium linguae Arabicae non sit multorum, nec lucrosum, nec facile: tamen est honesto animo dignissimum, atque dolendum, non vidisse b. Reiskium, quae sub finem orationis optaret: *Vtinam enim scriberet excitaret alium prouidumque rebus humanis numen opulentum aliquem et liberalem Masageten qui opes — saemendae impenderet bibliothecae codicum manuscriptorum Arabicorum, et erigendae typographiae Arabicae quales olim Romae fuit instituta, ex qua ut alios tacitam ignobiliores, Auzonna, et Geographus Nubiensis prodierunt. Vtinam Lipsia nostra, nisi opulentae, certe eruditae Germaniae caput vultum tolleret ceteris urbibus vniuersisque, & meritis bonis*

*libros Arabicos, tanquam ex dimite, cornu Copias profusa-
deret.*

At ne longiori mora lectorum patientia abuti velle vi-
deamur, laudanda quoque paucis videtur Epistola huic li-
bro praemissa. quam b. Reiskii vidua *Petro Friderico de
Suhm*, Cubiculario primi ordinis in aula Danorum regis,
grati animi testandi causa scripsit. His enim literis venu-
stis, nec foemina docta indignis, cum defuncti mariti vel po-
tius amici, quo nomine ipsi uti placuit, tum suo nomine gra-
tias agit, gratamque beneficiorum memoriam nunquam se-
se deposituram spondet. Scribit vero, malum enim orna-
tissimae Reiskiae, quam nostris verbis uti: *pui manibus viri
mei quasi iusta facis, et insigni pietati quasi inferius
publice instituis, comparatis aere non exiguo omnibus,
qui nondum editi in pluteis meis resarent, foetibus in-
genii Reiskiani,isque in Amplissima bibliotheca Tua repositis,
non ut tibi soli aut tuis seruiant, aut per cancellos tantum spe-
rentur, sed in omnium usum, praesertim Tui similibus, serues,
bonamque partem harum lucubrationum publici iuris facere con-
stituisti. — a me Tua erga me insignis gratia extolli et
verbis explicari satis non potest. Tu enim Musas meas humi
reperere, et cum rerum inopia consistari noluisti, tu pectus sollici-
tum de futuro, tacitis leuatim curis, consolatione sustentasti: non
minima, tu viduam pensione annua instruxisti munifice, de quo
miki vehementer gratulor. Gratulamur et nos dignissimas
Reiskiae de hac singulari felicitate, optamusque, ut omni-
bus probis atque honestis viduis doctorum virorum, quibus
saepissime cum paupertate consistendum est, tales obui-
gant patroni atque tutores.*

Johann Heinrich Lamberts — Pyrometrie, u. s. w.

h. e.

IOHANNIS HENRICI LAMBERT, *nuper Soc. Scientiar. Berolinensis Membri ordinarii, etc. Pyrometria: cum tabb. aen., 8.*

Berolini, apud Haude et Spenerum, Alph. 2. pl. 3. in 4.

Diu expectatum hoc immortale opus patientiam eruditorum exercuit; viginti enim fere anni praeterlapsi sunt ab edita photometria, quae quasi prodromus spem tuam fecerat orbi erudito, fore, ut suo tempore ederetur pyrometria. Sed quamvis iusto forte tardius celeb. auctor, quam vel ipse proposuerat, nomen contractum dissolueret, tarditatem tamen abunde compensavit gravitate atque praestantia doctrinarum. Est naturale quoddam vinculum, quo pyrometria photometriae iuncta, multarum rerum explicationes et demonstrationes ex eadem repetit: quod etiam aliquis mathematicos utriusque disciplinis familiare est. Multa occurrunt in scriptis Philosophorum ad pyrometriae spectantia, dispersa tamen, nec omnia certa, ambigua multa, non rite suis gradibus determinata vel vitio praecipitationis, vel etiam instrumentorum admodum rudium. Plura autem praestitit Lambertus, quam ut ista omnia in formam artis colligeret; et collegit profecto ita, ut profundissimi Geometrae acumine inveniundo auget, inuentis aliorum apte committeret, certa incertis substitueret, et impenetrabili caligine involuta retegeret. Cum inter experimenta instituta, vel inuitis nobis et insciis etiam subinde inaequaliter admodum operantes causae sese influent, fieri profecto nequit, quin multum a calculo recedant phaenomena, neque

ad 20

adeo expectationi respondeat euentus; quo quidem casu suo officio satis fecisse censendus est experimeator, si animaliarum nodum inexplicabilem vel indicauerit, vel scite praesciderit. Atque ut a vulgaribus ordiamur; quis vnquam demonstrauit, calorem et lucem ab vnica causa venire? non enim haec duo vbiuis in comitatu sunt, sed seiuncta comparent, ita vt sentiatur calor sine luce, lux sine calore. Quamobrem a genuinis principiis et legibus Philos. e. perimentalis non recedit, nec entia praeter necessitatem quod dicitur cumulat, qui non ex vnico fonte lucis calorisque explicationem sumit; quam viam, teste Plutarcho, nonnulli antiquiorum Philosophorum tentasse dicuntur.

Corporum ambientium nec frigus, nec calorem, proprie loquendo sentimus, quamuis ex sensu frigoris aut caloris, quo membra constringuntur vel extenduntur, ratiocinando colligamus, corpora extra nos posita frigida vel calida esse, hocque iudicium saepissime fit vitium subreptionis. Acutissimus auctor huius obseruationis inter experimentandum tenacissimus fuit adeo, vt in designandis caloris gradibus non vnice spectaret qualitatem corporum, sed simul ad utramque circumstantiarum coniunctionem adtenderet. Effectus caloris maxime conspicuus est in extendendis corporibus solidis aequae ac fluidis, ne aeris quidem excepto, qui calore sese insinuante maximis etiam pressionibus resistit, hisque remotis quaque versus expanditur. Patiuntur talem expansionem metalla, vitrum, Mercurius, oleum, aqua, Spiritus vini, aliaque fluida, diuersis tamen legibus, in quibus detegendis Lambertus multum laborauit, licet difficultate rerum impeditus omnia ad liquidum non perduxerit. Vtitur vero in primis hoc effectu caloris non tantum in cognoscenda spatiorum, per quae diffunditur calor, diuersitate, verum etiam in determinando quolibet gradu ad arbitrium. Et profecto, huic rei iam olim Philosophis aer visus fuit ac-

Johann Heinrich Lamberts — Pyrometrie, u. s. w.

h. e.

IOHANNIS HENRICI LAMBERT, nuper Soc. Scientiar. Berolinensis Membri ordinarii, etc. Pyrometria: cum tabb. aen., 8.

Berolini, apud Haude et Spenerum, Alph. 2. pl. 3. in 4.

Dicitur expectatum hoc immortale opus patientiam eruditorum exercuit; viginti enim fere anni praeterlapsi sunt ab edita photometria, quae quasi prodromus spei tum fecerat orbi erudito, fore, ut suo tempore ederetur pyrometria. Sed quamvis iusto forte tardius celeb. auctor, quam vel ipse proposuerat, nomen contractum dissolueret, tarditatem tamen abunde compensavit gravitate atque praestantia doctrinarum. Est naturale quoddam vinculum, quo pyrometria photometriae iuncta, multarum rerum explicationes et demonstrationes ex eadem repetit: quod etiam aliquis mathematicos utriusque disciplinis familiare est. Multa occurrunt in scriptis Philosophorum ad pyrometriae spectantia, dispersa tamen, nec omnia certa, ambigua multa, non rite suis gradibus determinata vel vitio praecipitationis, vel etiam instrumentorum admodum rudum. Plura autem praestitit Lambertus, quam ut ista omnia in formam artis colligeret; et collegit profecto ita, ut profundissimi Geometrae acumine inveniendi auget, inuentis aliorum apte committeret, certa incertis substitueret, et impenetrabili caligine inoluta retegeret. Cum inter experimenta instituta, vel inuitis nobis et insciis etiam subinde inaequaliter admodum operantes causae sese influent. fieri profecto nequit, quin multum a calculo recedant phaenomena, neque

ad 20

adeo expectationi respondeat euentus; quo quidem casu suo officio satis fecisse censendus est experimentator, si animaliarum nodum inexplicabilem vel indicauerit, vel scite praesciderit. Atque vt a vulgaribus ordiamur; quis vnquam demonstrauit, calorem et lucem ab vnica causa venire? non enim haec duo vbiuis in comitatu sunt, sed seiuncta comparent, ita vt sentiat calor sine luce, lux sine calore. Quamobrem a genuinis principiis et legibus Philos. e. perimentalis non recedit, nec entia praeter necessitatem quod dicitur cumulat, qui non ex vnico fonte lucis calorisque explicationem sumit; quam viam, teste Plutarcho, nonnulli antiquiorum Philosophorum tentasse dicuntur.

Corporum ambientium nec frigus, nec calorem, proprie loquendo sentimus, quamuis ex sensu frigoris aut caloris, quo membra constringantur vel extenduntur, ratiocinando colligamus, corpora extra nos posita frigida vel calida esse, hocque iudicium saepissime sit vitium subreptionis. Acutissimus auctor huius obseruationis inter experimentandum tenacissimus fuit adeo, vt in designandis caloris gradibus non vnice spectaret qualitatem corporum, sed simul ad utramque circumstantiarum coniunctionem attenderet. Effectus caloris maxime conspicuus est in extendendis corporibus solidis aequae ac fluidis, ne aëre quidem excepto, qui calore sese insinuante maximis etiam pressionibus resistit, hisque remotis quaque versus expanditur. Patiuntur talem expansionem metalla, vitrum, Mercurius, oleum, aqua, Spiritus vini, aliaque fluida, diuersis tamen legibus, in quibus detegendis Lambertus multum laborauit, licet difficultate rerum impeditus omnia ad liquidum non perduxerit. Vtitur vero in primis hac effectui caloris non tantum in cognoscenda spatiorum, per quae diffunditur calor, diuersitate, verum etiam in determinando quolibet gradu ad arbitrium. Et profecto, huic rei iam olim Philosophis aër visus fuit ac-

commodatiffimum adminiculum, qui etiam occasionem praebat inneniendorum thermometerum, quorum usus satis etiam inter non eruditos iam pridem innotuit. Itaque accuratam thermometerum historiam dedit b. auctor, talentique theoriam philosophicam, quas et ambiguitati graduum confuleret, et a rigore geometrico quam fieri posset minimum aberraret. Res est profecto admodum intricata, cum rectitudo thermometerum indicis fere ab accurata solutione quaestionis: num scilicet aequales extensionis gradus, aequales semper caloris gradus indicent? pendeat. Quoniam autem in soluenda hac quaestione res tota redit ad certum medium communicandi thermometer aequales caloris gradus, temporis partibus aequalibus, visus fuit celeb. Lamberto soli meridianus ad hoc cognoscendum aptissimus. Itaque radius solaribus exposuit thermometer spiritus vini repletum, designaturus eius adscensionem singulis minutis; cuique liquor primo minuto adscenderet ad 1° iam proxime sequentibus ad quartum decimum conti-

8

nenter decreveret, ita ut proxime ante ultimum minutum altitudo esset 2° tantum, pateretque, hanc inaequalitatem a

5

calore solis eodem manente toto experimenti tempore nullatenus esse deriuandam. Prona hinc fluxit conclusio: thermometer apricanti maiorem a sole fuisse communicatum calorem, quam aëri, quandoquidem thermometer aliud in umbra haerens, intra idem 14te tempus, ad insensibilem fere altitudinem adscenderat.

Quia corpus quoduis, aëre calidius, necessario pedetentim frigeat; evidens sane est ratio, cur Spiritus vini in thermometer Lambertiano singulis minutis non uniformiter extenderetur, atque successiue singulis temporibus tanto plus caloris perderet, quanto maior fuerat ante communicati caloris

loris gradus. Calculus inde enatus primum quidem experientiae non satis respondit, tandem vero, tubo ab asserculo remoto, parte superiori aperta, globoque circumiacentia corpora non tangente, experimento repetito magis eidem satisfecit. Quod ad legem fundamentalem, unde omnis ratio de communicatione caloris est dependens, attinet, quaeque statuit, calorem singulis minutis ex frigescente corpore effluentem esse eius calori quem habuit proportionalem & de eius veritate et naturali evidentiâ priusquam legisset opusculâ Newtoni, sciretque, hunc Philosophum eiusdem principii experimentando iam pridem usum fecisse, adeo persuasus erat ut tum de eius demonstratione condenda ne cogitaret quidem. Et quamvis eruditus Amontoni acerbo admodum animo experimenta Newtoni censuerit, nihilo tamen secius Lambertus noster, ea quam iniit viâ, scriber perrexit, docuitque modum et conditiones explicandae eius legis, cuius explicationem diductiorem ab eius sequelis petiit.

Idcirco ergo simplicissimum casum evoluit, quo globus non adeo magnus materiae fluidae, qualis v. c. aër est, impositus, successue frigescit. Atque hic ex mente auctoris potissimum excessus caloris in globo pederentim evanescentis in censum trahendus est. Quod si iam hic excessus caloris, ponatur = y , eius vero tempus exprimatur per t . ac quovis alio tempusculo = $d t$, exeat ex globo caloris quantitas $d y$; tum, si quantitas $d t$ sit constans, vi utique legis fundamentalis etiam $d y$; y constans erit. His ergo ita constitutis, oritur aequatio — $\frac{d y}{y} = \frac{d t}{T}$, in qua formula

quantitas T . homogenea est numeratori $d t$. Potest valor quantitatis y per ordinatas lineae logarithmicæ exhiberi, cuius subtangens sit = T , abscissae vero = t ; unde etiam assumpto valore $t = \alpha$, $y = v$, sequitur sua sponte, fore

X 3

1 v

—c: T

$$1 v = t \text{ ideoque } y = r. a$$

$$\frac{Y}{T}$$

Tam superiori seculo magnus Neutronus assumit, quantitatem $d y$ quouis tempusculo ex corpore calido ex-
euntem sequi superficiem corporis, y vero semper sequi
spatium corporeum, esseque ideo y in globo in ratione cu-
bi, $d y$ vero in ratione quadrati diametri. Hanc senten-
tiam Lambertus veram quidem esse dicit, at non negle-
cta conditione diffusionis uniformis caloris per corpora,
quod non nisi in globis minoribus, quales fere sunt thermo-
metrorum, accidere solet; quodsi contra corpora non sint ad-
modum irregularia, homogenea tamen, neque summus pe-
tatur rigor, poni posse, *subtangens refrigerationis esse in
ratione directa spatii corporei, atque inuersa superficierum, inno
subtangens calefactionis aequalem esse subtangenti refrigera-
tionis.* Quodsi calor ex igne in adiacentia corpora transeat,
atque ob interruptas eius operationes communicati caloris
gradus successiue iterum in ambientem aerem transeat;
iam utique variatis circumstantiis diuersus calculus ad phaenomenon rite intelligendum instituendus est. In huius ergo
rei usum Lambertus condidit formulam $d y = n dt - \frac{y dt}{T}$

in qua y calorem corpori, elapso tempore et communicatum,
 n gradus caloris ab igne venientes, $n dt$ autem calorem
tempusculo $d t$ respondentem, denotat. Quodsi in hac for-
mula n sit quantitas variabilis; omnes utique sub se comple-
ctitur casus inaequalis calefactionis, patetque, posito $d y = 0$
aequationem $y = n T$ exhibere Maximum caloris. Nec
minus, eadem euidencia, adhibitis integrandi legibus, forma-
tur aequatio, ex qua directe colligi possit, fore hoc casu cale-
factionem prorsus eandem, quae fuisset, si corpus in aere calore
 $n T$ modificato incaluisse.

Quod-

Quodsi contra quantitas n fuerit mutabilis, vt proinde ignis feu sol aequali tempore non aequales caloris gradus corpori communicet, potest n instar functionis ipsius t considerari; atque eatenus quantitates variables facile separantur, vt adeo obtineatur aequatio

$$Y = \frac{(S \text{ e } t \text{ d } t + A) \text{ e } t}{T}$$

fitque casus simplicissimus hic, ad quem quadret formula Lambertiana $n = a + b t$; ex qua sequitur vim ignis augeri, vel etiam decrescere secundum progressionem arithmeticam, pro quo quidem casu valet integrandi formula ab auctore adhibita.

$$y = a T - b T^2 + T b t - (a T - b T^2) e^{-\frac{t}{T}}$$

Calor continuo ex corporibus effluens propemodum eas leges sequitur, quas lux in omnes partes sese diffundens, atque hinc factum est, vt auctor analogas quasdam propositiones ex photometria assumptas experimento instituto firmaret, earumque usum in cognoscenda caloris diffusionis demonstraret. Adhibuit vero quinque thermometra, disposuitque ita, vt globi pede rhenano muruo distarent, ac tandem, batillo adhibito, sequentem condidit tabulam, in quam referet distantias centrorum a foco, quadrata distantiarum, ac rationem inuersam

Distantiæ Digit.	Quadrat. dist. ut.	Inuers. rat.
22, 62	559, 3	1, 9000
23, 05	531, 3	0, 2998
34, 51	1191, 3	0, 1337
46, 25	2139, 3	0, 0740
58, 10	3375, 3	0, 0472

thermometra non erant repleta mercurio, sed spiritu vini, debebantque ideo vel maxime magis a batillo remoueri. Caeterum diametri globorum notantur numeris 8, 3, 5, 2, 6, 8, 6, 1, 9, 5. Altitudinem vero Spiritus ascendentis sequens tabella sistit:

Tempus.	I. Therm.	II. Therm.	III. Therm.	IV. Therm.	V. Therm.
2 ^h 16'	0, 0	0, 0	0, 0	0, 0	0, 0
16	0, 1	0, 1	0, 1	0, 0	0, 0
17	1, 1	0, 7	0, 2	0, 1	0, 1
18	2, 2	1, 2	0, 3	0, 2	0, 2
19	3, 2	1, 6	0, 4	0, 3	0, 3
20	4, 2	2, 1	1, 6	0, 4	0, 4
22	5, 8	2, 7	0, 0	0, 5	0, 6
24	8, 6	3, 4	1, 3	0, 7	0, 7
26	10, 9	3, 9	1, 6	1, 0	0, 8
28	12, 5	4, 3	1, 9	1, 2	0, 9
30	13, 7	4, 7	2, 1	1, 3	1, 0
32	14, 5	5, 1	2, 4	1, 5	1, 1
34	15, 2	5, 3	2, 6	1, 6	1, 2
36	16, 0	5, 4	2, 7	1, 7	1, 3
38	16, 0	5, 4	2, 7	1, 7	1, 4
40	15, 7	5, 2	2, 8	1, 8	1, 4
42	15, 0	4, 8	2, 7	1, 7	1, 4

Quamuis

Quamvis vis caloris, ob multifarias minusque praevias causas concurrentes, insitit etiam mutationibus obnoxia est; idem tamen gradus caloris tanto operatur vehementius, quanto est aër densior quem permeat: cuius quidem eventus miri rationem beatus auctor exinde derivat, quod partes corporis communicatum a particulis igneis istam propagent, atque adeo quasi multiplicent. Intelligi hinc porro posse asserit, qui fiat, ut communicando corporibus solidioribus calori aequali, minor particularum ignearum quantitas sufficiat, quam quae requiritur si corpora fuerint rariora. Compluribus scriptoribus iam olim haec veritas innotuit, erantque, qui eam ad formandam proportionem geometricam, experientiae repugnantem, adhiberent, ideoque putarent, quantitatem particularum ignearum esse in ratione soliditatis corporum reciproca. Itaque peropportune monuit auctor, vires corporum, quas cohaesivas dicunt, magis in consum trahi debere, quam ipsam soliditatem. Inuenit videlicet, existente ubique calore aequali, quantitates particularum ignearum in massa mercurii vnius digiti cubici, spiritu vini, atque aqua, esse perpetuo in ratione numerorum 4, 6, 7. Licet etiam saepissime quantitas caloris cum particularum ignearum quantitate reapse coincidat, nihilo tamen fecius, monente auctore, multi sunt casus obuii, quibus haec duo distinguere permultum interfit. Et profecto, methodus, qua hoc discrimen, quod paradoxum videtur, comprobavit, tantum habet acuminis et elegantiae, ut ingenio sui auctoris perfecte digna censi debeat. Atque intelligentia eius discriminis in his potissimum momentis cernitur: duorum corporum homogeneorum, inaequalium tamen, eodemque caloris gradu assumpto, maior nihilominus plus caloris continet minori; ac quamvis caloris vis in utroque eadem prorsus sit, *quantitatem tamen caloris crescere in ratione voluminis corporum, euidenter patet.* Contra si corpora homogenea aequalia, inaequali imbuta fuerint calore, quantitas

Y

calo-

caloris hoc quidem casu utique eius vi proportionalis erit. Quodsi ergo duorum corporum A et B caloribus quantitates denotentur litteris Q et q, atque V et v designent operandi modum, M vero et m corporum A, B magnitudines; orietur sua sponte analogia; Q: q = V, M: v m, in qua ratio postrema composita est.

Cum vero corpora fuerint heterogenea, eadem quidem adhuc obtinet ratio, tantum eo casu, quo transitus fit calor ex corpore in corpus, ad inaequalitatem operationis seu effectus animaduertendum est; igneae nimirum particulae proprie tantum transeunt, quae non propinque in quibusvis corporibus eandem vim conferunt et exerunt. Consilium itaque acutissimi auctoris eo tendit, ut quantitates particularum ignearum seorsim calculentur, eumque in finem adhibeantur corpora, in quae eiusmodi particulae sefe insinuant. Quia corpora calore extenduntur, oportet utique spatium inibi occupent particulae igneae, videturque haec ipsa noua extensio eadem cum spatio ab occupantibus particulis igneis repleto, adeo ut si triginta digiti cubici spiritus vini accedente calore extenderentur ad triginta et unum digitum, spatium ab igneis particulis occupatum, vnus sit digitus, possitque sano sensu dici, massam, seu quantitatem igneam efficere vnicum digitum cubicum. Aliter longe comparata res est mutato corpore. Dum nimirum eadem particulae igneae mercurium permeant, vires earum duplum propemodum augentur, quo fit, ut idem digitus cubicus massae igneae in hoc fluido comprimatur ferè ad 9 digiti cubici. Similes obseruationes etiam suppeditant

40

alia corpora, et b. Lambertus mutabilitatem eiusmodi euentuum rationem reperisse sibi visus est in elasticitate particularum ignearum vi cuius, secundum vires cohaesionis corporum diuersas, etiam ipsum spatium necessario di-

207-

versum esse debet. Quod iam adinet ad subtangentem, eiusque magnitudinem, quoties aquam, vel etiam alia corpora tangimus, eam plerumque breviorē iusto fieri solide demonstravit, ostenditque, quantitatem caloris solaris pendere tum a densitate radiorum, tum etiam a duratione eorum, atque magnitudinē superficiē super qua diffunduntur.

Corpus quodvis ardens in ratione subtangentis negativae frigescit, nisi deficiens calor per continuum materiae inflammabilis affluxum suppleatur. Etenim, si eo tempore, quo ignis maximum ardoris gradum adigit, affluxus cesset, immineatur ardor continenter secundum ordinatam lineam logarithmicam, cuius prima ordinata sit = 3000, subtangens autem = 1 h 3600". Ex calculo ergo auctoris erit defectus caloris tempusculo d r conveniens = $\frac{3000}{dt}$

= $\frac{5}{6}$ d t gr. cumque affluxu durante, excessus 3000 gra-

dua remaneat, sequitur, subsequenti quavis tempusculo d t itidem $\frac{5}{6}$ d t evanescere, atque iterum accedere, imo

Maximo invariato manente per horam integram, fore summam caloris evanescentis = $\frac{5}{6} dt \cdot \frac{3600}{dt} = 3000$, aut $\frac{3000}{12}$

si loco horae tantum $\frac{1}{12}$ eius temporis sumatur. Iam ergo

igne successive languescente, excessus quidem 3000 remanet aliquamdiu, quod ad intensiōem adinet, quamvis copia ignearum particularum interea decreseat. Ut autem huius incrementi et decrementi accuratior sit observatio, iubet complura circa ignem super foco exstructum thermometra circumlocare ita, ut globi libere exponantur ardo-

ri, quo factio ope subtangenti refrigerationis facile, ut patet, singulis minutis determinari poterit, quantus fuerit calor ad thermometrorum globos accessus; atque a posteriori constructui curae cum suis ordinatis affluxum denotantibus. Quod reliquum est, illustre hoc pyrometriae opus merito habetur explanatio commentarius *Tentaminis de us coloris, quae corpora dilatat, eiusque dimensione, olim actis helueticis inserti*, in quo celeberrimus auctor momenta ad praesens negotium spectantia summam tantum exposuerat. Natura rerum pertractatarum non patitur systema ab omni hypothese remotum, quale est geometria vulgaris et sublimior; sique fuerint sumtionem ingeniosae, veritatibus abstrusis aliquantum explicandis inseruientes, ferendae erunt tandem, quoad nouus alter Achilles mathematicus certiora promiserit.

EVSEBII VERINI COMMENTATIO IVRIDICA

*critica, de hereditario iure Serenissimae Domus Austriacae in Apostolicum Regnum Hungariae: de iure eligendi Regem, quod Ordinibus inclitis Regni Hungariae quondam compete-
bat: de Corregente, Rege Iuniore, et Ducibus Regiis, quos olim Hungaria habebat.*

Viennae et Lipsiae apud Ioh. Frider. Iahn MDCCXXI. in 8.

Quisquis huius Commentationis pereruditae auctor sit, videtur enim uti ficto nomine, praestitit profecto quod instituerat, laudabili admodum industria, qua verifatur
non

non tantum in colligendis infinitis fere scriptorum in sententiam suam documentis, sed etiam in propellendis opinionibus haecenus perulgatis: nec nisi defectu veriorum in Historiam Hungariae intrusis. Repetit vero rem omnem pertractandam a primis fere temporibus, quibus nomen Hungarorum inclaruit, summamque rerum in Arpadum, filium Salinutz, seu Almi, deuenit, hortante ad id imprimis Chigano, Chazariae Principe. Rem ita gestam narrat *Costa* in *Porphyro*, de administrando Imperio, Cap. 38, quem auctor excitat.

Hunc Arpadum Monarchiam Hungaricam iure hereditario fuisse consequutum, atque ita in posteros transmisisse, multis argumentis firmavit, imprimis autem antiquissimo omnium diplomate (an suppositio?) quo fundatio primae in Hungariae Abbaciae in monte Pannoniae, S. Martino dicatae, exponitur. Creditum fuit olim, suntque nunc forte etiam non pauci qui putet, primum Hungarorum Regem Stephanum, titulum honoresque regios sumxisse a Pontifice Romano Siluestro IP sed fabulam hanc esse affirmat Verinus, quod Bulla huic Pontifici adtributa Seculo demum superiore, per *Raphaelem Lewakovich*, Croatam, Ordinis minorum obseruantium, et S. Theologiae Lectorem, impudica industria, docente hoc *Adamo Francisco Kollar*, Viro summo, conficta esset; neque etiam *Petr. de Ludwig* sententiam, statuentis, Stephanum regale diploma ab Henrico Imperatore accepisse, honoratiore loco habendam censet. Placuit ei, sponte sibi sumere titulum Regis, nemine contradicente, cum regia potestate longe ante iam usus esset, adeo ut falsum pronunciet Verinus, cum nouo regis titulo accepisse Stephanum quandam in subditos potestatem, quae antea caruerit: quinimo ne doceri quidem posse vel leuissimis argumentis, occasione primae huius coronationis Ordines Regni diploma quoddam a S. Stephano accepisse.

Domestici rerum hungaricarum Scriptores fere omnes uno quasi ore clamitant, maiores suos libere, proprioque nom. Stephanum in Regem Hungariae elegisse, et iura maiestatica, dum coronaretur, in eum transtulisse, hacque signul occasione potestatem eius regiam, legibus, quas dicunt fundamentales, valde fuisse circumscriptam. Adhuc horum nonnulli eo deuenerunt, ut asserere non dubitarent, primum Hungarorum Regem, cum primis eius successoribus, non tam Imperium summum, sed directum et eminens dictum, quin iuris quandam duntaxat dictionem obtinuisse. At vero horum Scriptorum argumenta ita enervat clarissimus Verinus, ut, si stet historica fides, rem omnem confecisse dicendus sit. Non hoc tantum, sed et hereditarium fuisse Hungariae Regnum a prima origine ad nostra usque tempora, quod Toxus reuera pater esset omnium Hungariae Regum, exceptis tantum Matthia I, et Zapolya, perspicue docet, partim ex Decreto S. Stephani, et confirmatione Decreti Andreae II. partim vero ex Matthiae Regis Decret. V. art. 2. cuius sequentia verba profert: *Si quisquam Regum, heredem in tenera aetate constitutum reliquerit, Palatinus ex officio tenetur at debet illum tanquam tutor in Regnis et Dominiis paternis conseruare, et fideliter conseruare.* Ex sane, quis sit talium Decretorum valor, quidue spectent, prorsus dici nequit, si electionis, non vero hereditatis iure, Reges creabantur.

Postquam Reges Hungarorum, comperta Regis iunioris auctoritate, noxia sibi, regnoque fatali, eandem abrogassent; orti sunt Corregentes Saeculo XIV. Refert eruditissimus auctor nouae huius dignitatis initia ad Ludouicum I. quaeue cum eadem coniuncta fuerint iura diligentissime explicat: fuisse nimirum potestatem Corregentis longe diuersam ab ea, qua essent olim Duces, et iuniores Reges; exercuisse eum plenam potestatem regiam, aegrotante Rege,
aut

set extra regnum commorante; retinuisse dignitatem semel acceptam, defuncto quoque Rege; absque consensu eius regem novum in locum demortui eligi non potuisse; habuisse cum Rege communes quosdam redditus, bona etiam propria, de quibus libere disponderet. Quibus fuisse satis disputatis, ad eam tractationem progreditur, quæ rationibus inuictis ius hereditarium in Regnum Apostolicum Serenissimæ Genti Habsburgico Austriacæ afferit; huiusque iuris originem ad ætatem Sigismundi Imperatoris refert, atque male notat Hungarorum conspirationem Anno 1509. factam, quæ fuit decretum, ut Vladislao, eiusque hereditibus masculis forte extinctis, perduellionis reus habeatur, qui externum aliquem Principem eligendum existimaret. Res ipse irritam fuisse hoc Decretum Verinus noster non absque argumentis contendit. Maximilianum etenim iure quod habuerat priuare iuste non poterant Ordines Regni, nec post fatalem cladem Mohatsianam vlla legendi Regis necessitas fuit quod essent Ferdinandus Archidux Austriae, eiusque vxor Anna, heredes Regni, quorum ius succedendi in dubium vocare iura diuina, humanaque vetere.

Leopoldus, reportata insigni victoria; regnum Hungariæ interitui proximum fortitudine et prudentia vindicauit, praeualuit nihilo secius apud Imperatorem clementia, quamquam posset uti victoria, legesque praescribere. Itaque ab Ordinibus regni obtinuit, ut clausula extremi articuli Decreti Andreae II. tolleretur, et posteri sui masculi ea lege in regno succederent, ut Primogenitus reliquos amitteret. Cur vero Imperator hac tempestate masculorum tantum heredum, exclusis sexus sequioris, mentionem fecerit, eius rei has adducit auctor rationes. 1) Quidem, sunt verba Verini, needum videbatur consultum, ius, quod lege expressè primogenitis est attributum, ad feminæos etiam heredes extendere. Qui in Hungariæ historia non profus sunt ho-

spites,

Domestici rerum hungaricarum Scriptores fere omnes uno quasi ore clamitant, maiores suos libere, proprioque iure, Stephanum in Regem Hungariae elegisse, et iura maiestatica, dum coronaretur, in eum transtulisse, hacque simul occasione potestatem eius regiam, legibus, quas dicunt fundamentales, valde fuisse circumscriptam. Adhuc horum nonnulli eo deueners, ut asserere non dubitarent, primum Hungarorum Regem, cum primis eius successoribus, non tam Imperium summum, Ictis directum et eminens dictum, quin Iuris quaedam duntaxat dictionem obtinuisse. At vero horum Scriptorum argumenta ita eneruat clarissimus Verinus, ut, si stet historica fides, rem omnem confocisse dicendus sit. Non hoc tantum, sed et hereditarium fuisse Hungariae Regnum a prima origine ad nostra vsque tempora, quod Toxus reuera pater esset omnium Hungariae Regum, exceptis tantum Matthia I, et Zapolya, perspicue docet, partim ex Decreto S. Stephani, et confirmatione Decreti Andreae II. partim vero ex Marthiae Regis Decret. V. art. 2. cuius sequentia verba profert: *Si quisquam Regum, heredem in tenera aetate constitutum reliquerit, Palatinus ex officio tenetur et debet illum tanquam tutor in Regnis et Dominis paternis conseruare, et fideliter conseruare.* Ex sane, quis sit talium Decretorum valor, quidue spectent, prorsus dici nequit, si electionis, non vero hereditatis iure, Reges creabantur.

Postquam Reges Hungarorum, comperta Regis iunioris auctoritate, noxia sibi, regnoque fatali, eandem abrogassent; orti sunt Corregentes Saeculo XIV. Refert eruditissimus auctor nouae huius dignitatis initia ad Ludouicum I. quaeue cum eadem coniuncta fuerint iura diligentissime explicat: fuisse nimirum potestatem Corregentis longe diuersam ab ea, qua essent olim Duces, et iuniores Reges; exercuisse eum plenam potestatem regiam, aegrotante Rege,
aut

set extra regnum commorante; retinuisse dignitatem semel acceptam, defuncto quoque Rege; absque consensu eius regem novum in locum demortui eligi non potuisse; habuisse cum Rege communes quosdam redditus, bona etiam propria, de quibus libere disponderet. Quibus fuisse satis disputatis, ad eam tractationem progreditur, qua rationibus iniustis ius hereditarium in Regnum Apostolicum Serenissimae Genti Habsburgico Austriacae asserit; huiusque iuris originem ad aetatem Sigismundi Imperatoris refert, atque male notat Hungarorum conspirationem Anno 1509. factam, qua fuit decretum, ut Vladislaus, eiusque heredes masculis forte extinctis, perduellionis reus habeatur, qui externum aliquem Principem eligendum existimaret. Res ipse irritam fuisse hoc Decretum Verinus noster non absque argumentis contendit. Maximilianum etenim iure quod habuerat priuare iuste non poterant Ordines Regni, nec post fatalem cladem Mohatsianam vlla legendi Regis necessitas fuit quod essent Ferdinandus Archidux Austriae, eiusque vxor Anna, heredes Regni, quorum ius succedendi in dubium vocare iura diuina, humanaque vetere.

Leopoldus, reportata insigni victoria, regnum Hungariae interitui proximum fortitudine et prudentia vindicauit, praeualuit nihilo secius apud Imperatorem clementia, quamquam posset uti victoria, legesque praescribere. Itaque ab Ordinibus regni obtinuit, ut clausula extremi articuli Decreti Andreae II. tolleretur, et posteri sui masculi ea lege in regno succederent, ut Primogenitus reliquos amitteret. Cur vero Imperator hac tempestate masculorum tantum heredes, exclusis sexus sequioris, attentionem fecerit, eius rei has adducit auctor rationes. 1) Quidem, sunt verba Verini, necdum videbatur consultum, ius, quod lege expressis primogenitis est attributum, ad feminas etiam heredes extendere. Qui in Hungariae historia non profus sunt ho-

spites,

spites, illis constat, quanto labore et industria opinionem praedudicatae, de iure legendi Regem, Hungaris eximi, his in Comitibus debuerint. 2) Habebat eo tempore Leopoldus duos iam filios, Iosephum et Carolum Archiduces, sperabatque, per hos antiquissimam prosapiam Habsburgico Austriae, feram in posteritatem propagatam iri. Nec ipse Leopoldus spem adhuc plurium filiorum obtinendorum deposuerat. 3) Altera in linea Austriaca vnicus eras Princeps Carolus II. Rex Hispaniarum. Certum iam fere videbatur, eum filium nullum relicturum superstitem, quia tamen eius, et Hispanorum fauorem Leopoldus tueri volebat sollicitius; quidquid ad hunc voluptatem quandam adferre poterat, id Augustus multa cura faciebat. Quae re id in primis intendebat, vt eius post obitum liberis suis eo faciliorem ad Hispanica regna, et imperia accessum pararet. 4) Fundamentum iuris huius hereditarii, et constitutionis, in pactis, quae Fridericus III. Imperator cum Matthis I. Rege Hungariae inierat quaerendum esse videtur. Cum vero Ferdinandi non minus, quam Caroli posterum, eum Patrem factoremque communem reuerentur: propterea in ordine hoc quoque, successorem in regno Apostolico concernente, linea Caroli Hispanica non videbatur praeteriunda.

In fine commentationis denique adiunxit auctor breuem historiam sanctionis pragmaticae, qua ius hereditarium Serenissimae Domus Austriae accuratius determinatum fuit, quaeue Hungaris, quorum tamen fere pars maxima paullo ante de constituendo regno electio egerat, ad eum arrisit, vt praeter spem omnem atque expectationem vitro eam assumerent. Legitur celebris haec sanctio in principibus articulis Decreti Anni 1723, cuius ad propositum spectantia momenta haec sunt. „In defectu sexus masculini „sacratissimae Caesareae et Regiae Maiestatis, quem defectum „Deus clementissima auertere dignetur, ius hereditarium „suc-

succedendi in Regnum Vngariae, et coronam, ad eamque
 partes pertinentes, prouincias et Regna, iam diuino auxilio
 recuperata et recuperanda etiam in sexam Augustae
 Domus suae Austriae femineum, primo loco quidem ab
 alto fata modo regnante sacratissima Caesarea et Regia
 Maiestate, dein in huius defectu a diuo olim Iosepho: his
 quoque deficientibus, ex lumbis diui olim Leopoldi, Imp-
 ratorum et Regum Vngariae descendentes, eorumque legi-
 timos Romano Catholicos successores vtriusque sexus, Au-
 striae Archiduces, iuxta stabilitum per sacratissimam Cae-
 saream ac Regiam regnantem Maiestatem, in aliis quoque
 suis regnis et Prouinciis hereditariis, in et extra Germa-
 niam sitis, primogeniturae ordinem, iure et ordine pra-
 misso, indiuisibiliter ac inseparabiliter, inuicem et infi-
 mul, ac una cum Regno Vngariae, et partibus, regnis,
 et prouinciis eidem annexis hereditarie possidendis,
 regendam et gubernandam transferunt etc.

HOMERI ILLIAS, EX RECENSIONE SAMVELIS

CLARKII, in usum Scholarum et Academicarum edidit, notas
 adspersit, Clauam adiecit, **AVG. HERM. NIEMETER.**

Volumen primum.

Halae, impensis Ioannis Iacobi Gebaueri, cum Priuilegio
 Saxonico Electorali, 1778. plagg. 22.
 in 8. mai.

Poesin Homericam, ad omnes deinceps et ligatae et solu-
 tae orationis scriptores, ita transiisse, vt plurima inde,

Z

cum

cum rerum, tum verborum ornamenta, suis quique operibus intermiserent et intexerent, non est quod multis argumentis doceri debeat. Nec quisquam paullo humanior dubitat, quin ab Homericorum carminum lectione, cognoscendorum intelligendorumque reliquorum omnis generis et aetatis Scriptorum, adiumentum ingens perveniat ad omnes, qui Graecarum litterarum expertes esse nolint. Vt autem adolescentes hunc Poetam studio frequentent, carum habeant, legant, edificant, opus est et magistris bonis, et editionis cominodae exemplis non raris et paucis, sed crebris et paratis facilibus. Sensit hunc defectum, qui lectionibus suis in Hakenſi Academia hunc poetam interpretari conſtituiſſet, Auctor huius editionis, Vir Cl. Satis quidem parabilem eſſe videbat, quam curavit *Hagerus*, Homeri *lib. II*; magna vero mendarum typographicarum copia inquinatam, typorumque tenuitate impeditam, omnibus domique, quae aliquid facere poſſint ad ſublevandum tiroent, ſubſidiis deſtitutam eſſe intelligebat. Neque erat in iſto viro doctrinae atque ingeni tantum, quantum commendando vel tironibus Homero, et enucleando, pertinere quavis, nobis non momentibus, intelligit. Eam autem, quam poſt Clarkium ſuis curis ornavit et illuſtravit Ven. *Ern. ſuus*, (quem Deus nobis et litteris ſeruet,) quam omnibus graecarum litterarum cupidis commendari debeat, quam paucis commendari poſſit, neminem fugere arbitramur, qui reputaverit, quam anguſta eorum plerumque ſit res, qui maxime Graecorum Scriptorum amore teneantur. Adhuc enim bonae mentis ſoror eſt paupertas. Igitur in nova Iliadis, nam huius tantum, ut videtur, terminis continebitur labor, editione adornanda, textum ſequi iuſſit editionem Clarkio-*Erneſtiani*, quam a vulgatis non niſi paucis in locis diſceſſiſſe conſtat. Verſionem Latinam abiicit. Nam et Homerum numquam aſſequi; verſus elegantiffimos et magnum poetae animam vehementer ſpirantes, frigidiffimos redde-

sc; tironum denique in legendo studia reprimere intelligebat. Ex eadem editione Ernestiana varietatem lectionis multis in locis notavit, ut aliquam saltem iuuenes materiam haberent, iudicium criticum excitandi, acuendi, et adhibendi. Quod consilium nobis, ut debebat, vehementer placuit. In animadversionibus contextui subiectis duplex se faceret sequutus esse consilium, cum discentiam, tum decentiam vrbis accommodatum: alterum, ut loca difficilia explicaret, siue circumscriptione, siue comparatione locorum parallelorum, vel ipsius poetae, vel poetarum Graecorum et Romanorum; alterum, ut iis, quibus explicandi Homeri sustinendae partes sunt, copiam praeberet, latius et disertius enarrandi poetae virtutes, absconditas praesertim, nec statim cuiusuis se ingerentes notitiae. In his partibus Commentariorum veterum, Pseudodidymi et Eustathii, partim admonitis recentiorum, Popii imprimis et simillimum detegendis et indicandis adiutus est. Horum etiam imitationes, iudicia quorundam, Klotzii et nonnullorum, de locis Homericis, protulit, refutavit, aut a quibusnam fiat refutata enotavit, ipse non pauca, vernaculo idiomate conuersa, dedit. Igitur admiratores recentiorum poetice-rum opusculorum, hac tanquam esca inuitati, hoc libentius utentur paratis. Alii, seueriores, ea tenebunt, quas antiquam et grauem doctrinam produnt. Quae, quamquam Clarkii et Ernesti fere sublesta sunt, nec tamen temere, sed loco posita pro instituti ratione reperiuntur. Ac, ut specimen aliquod notarum demus, obseruetur, ait ad H. a. 439—441. mira in narrandis rebus minutissimis breuitas. V. 528—530. Locus dignitate ac sublimitate celeberrimus praedicatur. De hoc enim exemplo Phidias se diuinam Iouis Olympii imaginem mutuatum esse profitebatur. *Macrob.* V, 13. Cf. loca parall. *Virg.* Aen. I, 407. X, 115. et *Quid.* Metam. I, 179. *W. v. Helm.* Geschichte der Kunst, *Leßing* Laocoon V. 599. *Plato* hunc locum in re-

Z 2

pro-

prehensionem vocans de rep. l. 3. quasi philosophi potius personam induens, quam aequi artis poeticae iudicis, repudiatur. Iniquius, quam par sit, in hanc locum inuehi Klotzium in epist. Homer. p. 75. sq. cuius accusationem egregie refutari ab auctore libri, Kritische Waelder II, 23. Nimirum ἀσβ. γέλωτα non esse immensum risum, sed dulcem illum famulae ditionaque voluptatis sensum, qui diis immortalibus passim tribuitur. Vulcanum non hisserionem agere, sed sermonibus suis ligantem iras reprimere. Nos vero arbitramur, verbis in hanc sententiam acceptis, veram eorum vim admodum infringi, veterum Grammaticorum explanationibus obstrepi, nihil denique profici ad decorum Homeritorum dignitatem defendendam, quam multo grauiora, quam risus est, vitia iis tributa, satis labefactant. Maxim. Tyr. Diff. 24, 5. καὶ θεοὶ πικρῶς καὶ γελῶντες θεοὶ ἀσβεστῶν γέλωτα. Alias ἀκραιφνῆς. Idem Maximus Tyr. Diff. 2, παραγελάσεια γέλωτα ἀκραιφνῆ. Hesychius ἀκραιφνῆς καθαρῶς, ἀκραιφνῆς, ἀληθῆς. II. β, 212—227. Totum hoc episodium Klotzio aliisque, carminis epici grauitatem dignitatemque parum decore visum fuisse; quorum accusationes acerbè et diserte refutasse supra laudatum Virum eruditum, in Kritischen Waeldern II, p. 35. sq. et esse profecto pulcherrimam Thersitis, et ad deformitatem animi, et ad prauitatem corporis insignis, descriptionem, maximeque aptam ad lectoris animum, infinitis ducunt contentionibus fatigantur recreandum et distrahendum. Sed verbo *distrahere* pro autocare et aborsum vertere, non bene vitur V. Clar. V. 700—710. obseruari iubet. quam diserte Protesilaum istum laudauerit, lectorumque de praematura eius morte commiserationem mouerit, argumentis a familiae nobilitate (v. 700. 701.) animi virtute, (702.) militum in eum amore (704. 710.) ductis. II γ. v. 306. Aem. XII, 151. admonentur lectores, quam curiose Homerus heroum imagines ad naturae

exent

exemplar expresse it, quod saepe in superioribus poetis, quae etiam historicis, desideretur, apud quos non raro in magnis, quos inducunt, viii, aliqua constantiae ac animi magnitudinis affectatio appareat, humanæ parum dignæ natura. Homericos heroes homines esse, humanum nihil a se alienum putare, V. 409. *Νεφέε Βενθίων* ad Hor. Od. I. 9. vix vocat *εἶς*, quam Latini quoque imitentur. Istam vero elegantiam linguas recentiores profas ignorare, vix eam Clarkio contendere audeat. Patriam eorum linguam cum agnoscere ait, v. g. *Verschte die Goetter, Du, die Urberlihen nicht.* Nobis videbatur verissimè esse Clarkii opinio, nec hoc vno exemplo, per se non satis apto, demonstrari latius patentem voculae istius apud Graecos Latinosque vsum, quam in praecipiendo. II. 8, 194. *ὄϊα*, ait, videtur abundare. Forte idem est h. l. quod apud hos *Held Maechen*. II. 1, 49. *αἶψα, ὄϊα*. Epitheta ista brevioresque descriptiones, singulorum quos a Graecis victos narret herodum, multum facere ad summam istam varietatem, quam in prosiorum enarrationibus admiremur: vide h. v. Popium. At referuntur quoque alius generis quaedam. II. 6, v. 97. *Βακχίας Χίτες* sunt, ait, *μὴ δ' ὄϊων βελτίονα* e note Ernestii. Nos putabamus esse *hospitales, domna ferentes, nocentes*; Psal. XXXI, 4. *ἰθαρόνδρα ἰσ' ἰμὴ ἡ Χολοεῖο*. II. 8, 143. *ἰσ' ἰσ' βαλ*, qui *conspicit Agamemni*, non satis perspecta habebant ac cognita. Sic omnes interpretes, Quid, ait, si legeretur *ὄϊα*? — Sensus: Quicumque consiliari audent, moroseque omnes V. 543. *ὄϊα*, quibus nempe contumax pugnabatur. Hoc enim est *ὄϊα*, cui opponitur *τάχυν*; cfr. *Strab.*, X. II. 1, 234. *ὄϊα* *καὶ ὄϊα*; forte, ait, improprie de gubernatione, vt apud Virgil. Nec audit currus habentem. Non opus est, si quid videmus, Sermo est de equis, qui libenter obtemperant, et delectantur in iocibus ac vocibus eorum, a quibus tractari coguntur. *Donat. Xenophon, de re Equestri, affuerunt*

do μόνον φρονεῖν, ἀλλὰ καὶ κεραιθεῖν homines ab equis. V. 441. *Ἦεν δὲ τὴν φρονεῖν, non est, inquit, paria meditari, sed conariis diis se equiparare.* Nempe ita haec versio ferri potest, si meditari sumatur pro exercere, ut saepe. Et quis verbum φρονεῖν in Noui Testamenti quidem libris de iudicio de rebus et animi affectione erga rem simul dicitur, apud Graecos autem scriptores fere de affectione sola ponitur, non absurdum sit φρονεῖν uertere *adspirare, sibi arrogare*. H. N. 225. *ἦβρις ἐγκυδιος μίτρον. Ἐβρις μίτρον εἰς ἴψα πύβριτας* s. iusta pubertatis: Bone. At quod sequitur, *ἐγκυδιος* dicitur inuentus, quia appetentissima est gloriae, et gloriae quaerendae aptissima, quamquam est Ven. Eructū, tamen veremur ut verum sit. Videtur *ἐγκυδιος*, laculentus, his quoque sic poni, ut N. 7, 65. *δὲν ἐγκυδιος δῖος*, de pulchritudine praestantiaque formae et corporis. Nos autem fateamur operi, clarorum et illustrium exceptorum *Ἠρμῆς et Ἠορῆσι*, ut satis apparet, aemulatione suscepto, et abfoluta altera quoque Iliadis parte, cuius dimidiam tantum hoc volumen tenet, cum Clause, singulorum verborum explicationibus instructa, Cl. Auctori laudem allaturō.

NOVA LITTERARIA.

PROPOSITA SVBSCRIPTIO OPERIS CVI NO-
men: Historia Critica comitatus Hollandiae et Zeelandiae,
Auctore A. KLVIT, eloq. et lingu. graec. Profess. in illustra-
athensio Mediceburgi in Zeelandia, ibidemque Scholarum

KLVIT

Nemo ignorat, et ne ipsi quidem ceteri dissidebuntur,
 quam parum nota extensio in gentibus Comitatus Hol-
 landiae.

landiae et Zeelandiae Historiae; et per quam spissae tenebrarum nebulas penetrare ii debeant, qui linguae Belgicae cognitione destituti, vel manere cogente, vel impellente animo, quidquam antiquioris nostrae Historiae praeferre memoriae aggressi sunt; Germanos praefereunt inuicem, et Gallos. Immo in rebus huius aetatis propius ad nos dolens Nostrates, interdum vix nostrarum regionum eam, quam par esset, haberi rationem. Ipse ROBERTSONVS, epilogus est: croqui Vitae Caroli V. Imp. Comitum nostri scriptor, hoc in parte culpa vix innoxia nonnullis perhibetur. Quam tamen licet ut nostram facere prorsus detrectemus, ita fatendum tamen est; vetustam nostrorum Comitum historiam, originem, vitam, fata, iura, dominia, feuda, tanta adhuc caliginis esse obruta, ut non modo peregrinis, sed ipsi etiam indigenis, operae hinc pretium facturus esse auctor videatur, si illorum res illustratum eat. Ut autem scires Lector, quid expectare posses, non ante de subscribendis nominibus cogitatum est, quam quaedam Operis particula, praesens libera, in publicum prodire iuberetur. Prodit igitur nunc *Prior Pars Tomi primi*, quae complectitur: *Chronicon Comitum Hollandiae, omnium quotquot sunt antiquissimum, quod XII. priorum Comitum res gestas usque ad insalutem ADAE, Comitissae, Ludouici Essensis uxoris, fata, recenset; quodque tamquam reliqui Operis basis et fundamentum futurum est, perpetuo uberrimoque ab editore Commentario illustratum; adiectis etiam D. virorum A MATTHAEI, DOVZAE, SCRIVERII, aliorumque observationibus. De quo videri potest Praefatio ad Lectorem.*

¹ *Pars altera huius Tomi, quae deinceps sequetur, complectetur Excursus aliquot, ad quos in Chronico saepe prouocatur; qui ut ad pleniorem rerum intellectum omnino faciunt, ita prolixitatis ergo in alteram hanc Partem reiecti sunt, et tot circiter paginarum plagulas, quaterniones quos*

ve

vocant, continent, quot prior Pars. Sunt autem sequentes XI.

Excursus I. ad a. 718. p. 9.

Num S. Willibrordus Episcopus Senonensis Radbodum Frisonum Regem a. 719. aquis febris iustrare potuerit? Qua occasione JONAE FONTANELLENSI vitae S. Willibrordi prolix lux affunditur, et eius interpolationes indicantur.

Excursus II. ad a. 863. p. 16.

De vera origine vocum *Theoderici, Eodii, Loedii, Alodi, Neomagi*, et similium.

Excursus III. ad a. 1018. p. 44.

De prima *Zuidhollandiae*, olim sub *Mercwedae et Flaringae* nomine cognitae, occupatione per Comites, *Hollandiae* postea dictos.

Excursus IV. ad a. 1057. p. 48.

Vindictae Chronici *Hollandiae* contra Vir Ill. Hug. decop. super infestatione *Walacriae* facta ab Henrico Imperat.

Excursus V. ad a. 1063. p. 50. 53.

De factis et rebus gestis *Roberti Frisonis* Comitis *Holland.* postea *Flandriae*, praesertim in *Hollandia*.

Excursus VI. ad a. 1063. p. 53.

De *Hollandiae et Frisae* sub Roberto Frisone distinctione.

Ex

MENSIS APRILIS A. MDCCCLX XVI. 185

Excursus VII. ad a. 1168. p. 118. et 158.

De Zeelandia Occidentali, et quomodo inter Flandriae et Hollandiae Comites iuris controuersi dicta sit.

Excursus VIII. ad a. 1198.

De Comitatus *Ostergone et Westergone* conditione sub Wilhelmo I. post Com. Hollandiae, fratris Theoderici VII.

Excursus IX. ad a. 1200. p. 173.

Vindiciae Chartae Brabantinae de *Fundo Zuidhollandicae* a. 1200.

Excursus X. ad a. 1103. p. 176. sq.

De iure deuolutionis Comitatus Hollandiae post mortem Theoderici VII. Comitis, relictis filia *Ada*, et fratre *Wilhelmo*.

Excursus XI. ad a. 1203. p. 180. 188.

Genuina *Adae*, Comitissae *de Los*, uxoris Ludouici Comitis de Los, post illorum fugam, ex authenticis Documentis et coeuis Scriptoribus illustrata, vindicata.

Tomus II. complectetur *Codicem Probationum* ad antecedens Opus spectantium, id est, *Codicem* integrum Chartarum siue Diplomatum, maximam partem ineditarum, et ex ipsis Originalibus cum Sigillis depromptorum; ex quibus multa priorum Comitum *Sigilla*, haecenus nec nostris in terris, nec alibi vnquam publice visa, vna cum *Scripturae specimine* in aes incidenda, curabuntur. Chartae, quas dabo, ex *Archiuus Insulensibus, Bruxellensibus, Namurzensibus, Medioburgensibus*, variisque Abbatibus depromptae,

A a

numerum 300. excedent; quamquam duntaxat ab a. 839. vsque ad annum 1324. sese extendant; quorum ingens pars FRANCISCO VAN MIERIS, nostri *Codici Diplomatici Comitum Hollandiae et Zeelandiae* Conditori, penitus fuit incognita, vel non adhibita, vel Belgice tantum, vel mendose edita.

His Tomis duobus, qui integram per se corpus absoluteunt, succedet proxime ipsa *Comitum Hollandiae et Zeelandiae Historia critica*, variis absoluteunda *Dissertationibus*, an dicas *Commentationibus*, pro rei argumento plus minus prolixis, quarum hic sequitur Catalogus.

Dissertatio I.

Dissertatio Chronologica diplomatica, quam omni in posterum dubio eximetur, duas illas *Donationum Chartas*, quas haecenus plerique Nostratum, immo et exteri, Carolo Caluo a. 863. et Ludouico German. a. 868. attribuerunt, non alios agnoscere datores, nec annos, quam *Carolum Simplicem* a. 922. et *Lotharium* Reg. Francorum a. 969. Vnde laetior postmodum lux *Historiae Comitum*, et explanatio rerum series euadet.

Dissertatio II.

Dissertatio Critico-genealogica, sistens *Origines et Genealogiam Comitum Hollandiae*, ex *Domo Widihindae, Billunganae, et Gandauensi* repetendam.

Dissertatio III.

Dissertatio Critico-historica, de *Regno Frisiae et rebus gestis inde ab aduentu Sancti Willibrordi* a. 690. vsque ad a. 734. quo quidem anno *Regnum Frisiae*, sub *Carolo Martello*, *Franciae Maioredomus*, in potestatem Francorum devenit, et in *Ducatus* formam redactum est.

Dis

Dissertatio IV.

Dissertatio Historico-politica de Francorum Imperii administratione politica; ubi de Francorum Rege, populi conditione, et eius statu quadruplici, Praelatis, Comitibus, Dynastiis, Ingenuis, ac Rusticis. Porro de Regis dominiis (*Domainen*); de bonis Ecclesiarum, Nobilium et Ingenuorum. Inquiritur, quae sit natura Fidelium, seu Vassallorum; quae ratio Beneficiorum siue Feudorum, et origo Dominiorum. (*Gall. des Seigneuries*). Quid sint Duces, Comites, Comitum Vicarii et Centenarii, Scabini, Missi Regii, Pagi. Denique Francorum Placita, Regum Palatia, Leges, Capitularia cett. strictim explicantur.

Dissertatio V.

Dissertatio Critico-historica de rebus in Frisia gestis ab a. 735. vsque ad annum obitus Caroli M. 814. in qua de multiplici et iterata Frisiae inter Francos divisione; de rebus S. Bonifacii nostris in terris; de Radbodi Regis Frisiae posteris; de bellis Frisonum et Saxonum cum Carolo Magno gestis. Denique disquiritur, qua in re proprie constiterit illa *libertas*, quam sibi a Carolo M. donatam Frisii tantopere iactant.

Dissertatio VI.

Dissertatio Historico-politica, sistens origines Frisorum politicas sub regibus Francis: in qua fusus ex ipsis Chartis et coeuis monumentis probatur, omnia ea, quae *Dissertatio IV.* de administratione Francorum politica differuntur, etiam in his terris per haec tempora valuisse, et locum obtinuisse, agiturque de Statu Populi Frisiae in genere; in specie de Ecclesiasticis, Dynastiis, et Comitibus, de Ingenuis et seruis, horumque differentia, ministeriis, ac iuribus.

cententur Frisiae Duces, et Comites, Regum et Fisci in Frisia Bona; Bona Ecclesiarum, et Dynastarum, eorumque crescens potentia. Porro iura Comitum, et origo Comitum hereditariorum, imprimis Hollandiae, Teisterbantiae, Zutphaniae, Cliuiae, Bentheimiae, cett. summam proposita.

Dissertatio VII.

Dissertatio Historico- iuridica, de formis iurisprudentiae Frisiorum sub Regibus Francorum, historice proposita.

Dissertatio VIII.

Dissertatio Critico-historica de rebus Frisiae gestis sub Regibus Francorum, a Carolo M. vsque ad captiuitatem Caroli Simplicis Reg. Francor. ab a. 815—922. quo anno 922. Theodericus Comes sua dona ac bona a Rege Francorum accepit, quando Regnum Lothariense ditionis Germanicae esse coeperat.

Dissertatio IX.

Dissertatio Historico-politica, sistens Pagos medii aevi Frisicos, ex chartis et coenis monumentis maximam partem petitos et illustratos; ordine alphabetico propositos, in quibus multis locis emendatur; explicatur, augetur ALTINGIUS.

Dissertatio X.

Dissertatio Historico-politica, sistens Origines civiles Hollandiae seu Frisico-Hollandiae sub Germanis Imperatoribus, variis partibus absoluta:

1) Habitus seu relatio Episcoporum Traiectensium et Comitum Hollandiae erga Imperatores Germaniae, vna cum Catalogo Comitum Imperii, quibus Episcopi et Co-

mi-

miles, tamquam Principes Imperii, interfuerunt, nempe in Imperatoris electione, unctioe, et coronatione, aliisque publicis Imperii deliberationibus. Adduntur Imperii Comitibus in nostris regionibus, *Traiecti ac Neomagi*, ab Imperatoribus celebrata.

2) Quid armis Episcopi et Comites Imperio R. G. praestiterint.

3) Officia alia ab Episcopis et Comitibus extra ordinem Rom. Germ. Imperio praestita; ubi docemur, inter nostros Comites fuisse Imperii *Vicarium*, immo et ipsam *Regem* Germaniae.

4) Hollandiae Comitum agendi ratio cum vicinis populis.

5) Ratio et relatio Comitum erga Ordinem Equestrem, (Milites olim dictos, ac Terrae Nobiles; deque eorum statu immediato ac mediato, et iure, in Comitibus Imperii publicis.

6) Iura Comitum in proprios subditos, in quibus sequentia noua methodo discutiuntur: a) Homagium a subditis Comiti praestandum, seu potius inauguratio Comitum sollemnis, ac discrimen inter Homagium Nobilium et praestationem fidelitatis Urbium. b) Priuilegia Comitum cum fundamentalia, tum munificia, postero tempore urbibus priuatisque concessa. c) Status Rusticorum et Ciuium. d) Origo Urbium Belgicarum, earumque crescens potentia; Origo Magistratum, iuris Municipalis, ac Gildarum. e) Origo Statutum sive Ordinum Prouincialium: 1. Nobilium, 2. Urbium. f) Regimen politicum Comitatus, et diuisio

in Satrapiis. g) Administratio Iustitiae, et erectio Curiarum.

Dissertatio XI.

Iurisprudentia Hollandica ac Zeelandica, sub Germanis, historice proposita, ubi de introducto vel admisso iure Iustiniano in Terras nostras.

Dissertatio XII.

De eo, quod Comites nostri, vel Alodii, vel Feudi Imperialis titulo possederunt: duabus partibus, quarum prior continet: 1) Alodia Comitum, quantum spectant, cum ad bona auita, tum ad comparata per Regum aliorumque donationes; per arma; per hereditates, permutationes etc. ex chartis aliisque monumentis illustrata. 2) Quid Feudi iure veniat in Comitatu Hollandiae et Zeelandiae; ubi differitur de Iurisdictione Comitum, de Regalibus, de crebra Comitatus apertura, indeque orta Hoskiorum et Cabelliorum tumultu; de Homagio Imperio R. Germ. praestando ac praestito, et id genus alia.

Dissertatio XIII.

De Origine, diuersitate, et natura Feudorum Belgiorum, imprimis Hollandicorum et Zeelandicorum; ex quibus Feudorum diuersitas 4 Capp. absolvitur: 1) De Feudis a Hollandiae Comitibus datis, in eoque de Curia feudali erecta. 2) De Feudis Comitibus raptis. 3) De Feudis Comitibus oblati. 4) De Feudis Comitibus emto aut alio onere acquisitis.

Accedent Indices varii generis.

Quae omnia duos tresue Tomos iustae magnitudinis complectentur. Ex succincta autem argumentorum serie satis

fictis intelligi potest, quid sibi tractandum sumserit Auctor, et quantum lucis genuinae Veteris Hollandiae historiae sit allaturus. Vti vero non alia ei mens est, quam ut publicae inseruiat utilitati, atque ideo nulli pepercit, nec parcat, labori impensisue, quo ea sibi comparat adminicula, quae rebus illustrandis inseruiant: tamen ut Typographorum vetis obtemperet, ipsum Opus per *Subscriptionem* offert, his conditionibus: 1) Quicumque integro Operi subscripserit, is, sicut reliquos Tomos, ita et huius Tomi, quae nunc editur, Partem priorem, sibi *pretio quarta parte minori* comparabit, quam qui subscribere haud dignantur. Eadem quoque obtinebit ratio in *Tabulis aeneis* Sigillorum et veteris scripturae specimenam. Ut autem sciatur, quanti aeris pretio constiturum sit opus, pro singulis plagellis, quales nunc offeruntur, non amplius debet Subscriber, quam sesquialterum, siue 12. Chalcos Monetae Holland. 2) Simulatque modicus Subscriberum numerus aderit, integrum porro Opus typis plene novis imprimetur, et a disiecta hac Parte singulis annis singuli Tomi praesto liberabuntur. 3) Nihil in antecessum soluetur, sed numerato demum opus erit argento, quotiescumque quis in publicum predeat Tomus. 4) Nomina Subscriberum, ubi commode id fieri poterit, honorifice exhibebuntur.

Vbicumque hic Conspectus publice prostat, vel in Diariis Eruditis cum lectore communicatur: ibi fieri subscriptio poterit, imprimis apud Librarios, qui ut eam mittant ad P. GILLISSEN et I. DE WINTER, typographos Medioburg. in Zeelandia, rogantur. —

Nos vehementer optamus, ut eruditissimi Auctoris consilium, omni historiae, Belgicae imprimis, multis modis profuturum, felicissimum euentum sortiatur, neque ullis impedimentis sus-

in Satrapiis: g) Administratio Iustitiae, et erectio Curiarum.

Dissertatio XI.

Jurisprudentia Hollandica ac Zeelandica, sub Germanis, historice proposita, ubi de introducto vel admisso iure Iustiniano in Terras nostras.

Dissertatio XII.

De eo, quod Comites nostri, vel Alodii, vel Feudii Imperialis titulo possederunt: duabus partibus, quarum prior continet: 1) Alodia Comitum, quantum spectant, cum ad bona auita, tum ad comparata per Regum aliorum, que donationes; per arma; per hereditates, permutationes etc. ex chartis aliisque monumentis illustrata. 2) Quid Feudi iure veniat in Comitatu Hollandiae et Zeelandiae; ubi differitur de Iurisdictione Comitum, de Regalibus, de crebra Comitatus apertura, indeque orta Hoekiorum et Cabeliauorum tumultu; de Homagio Imperio R. Germ. ptae, stando ac praestito, et id genus alia.

Dissertatio XIII.

De Origine, diuersitate, et natura Feudorum Belgicorum, imprimis Hollandicorum et Zeelandicorum; ex quibus Feudorum diuersitas 4. Capp. absoluitur: 1) De Feudis a Hollandiae Comitibus datis, in eoque de Curia feudali erecta. 2) De Feudis Comitibus raptis. 3) De Feudis Comitibus oblatiis. 4) De Feudis Comitibus emto aut alio onere acquisitis.

Accedent Indices varii generis.

Quae omnia duos tresue Tomos iustae magnitudinis complectentur. Ex succincta autem argumentorum serie satis

fictis intelligi potest, quid sibi tractandum sumserit Auctor, et quantum lucis genuinae Veteris Hollandiae historiae sit allaturus. Vti vero non alia ei mens est, quam ut publicae inseruiat utilitati, atque idcirco nulli pepercit, nec parci, labori impensisue, quo ea sibi comparat adminicula, quae rebus illustrandis inseruiant: tamen ut Typographorum votis obtemperet, ipsum Opus per *Subscriptionem* offert, his conditionibus: 1) Quicumque integro Operi subscripserit, is, sicut reliquos Tomos, ita et huius Tomi, quae nunc editur, Partem priorem, sibi *pretio quarta parte minori* comparabit, quam qui subscribere haud dignantur. Eadem quoque obtinebit ratio in *Tabulis aeneis* Sigillorum et veteris scripturae speciminum. Ut autem sciatur, quanti aeris pretio consisturum sit opus, pro singulis plagellis, quales nunc offeruntur, non amplius debet Subscriber, quam sesquialterum, siue 12. Chalcos Monetae Holland. 2) Simulatque modicus Subscriberum numerus aderit, integrum porro Opus typis plene novis imprimetur, et a distracta hac Parte singulis annis singuli Tomi praesto liberabuntur. 3) Nihil in antecessum soluetur, sed numerato demum opus erit argento, quotiescumque quis in publicum predeat Tomus. 4) Nomina Subscriberum, ubi commode id fieri poterit, honorifice exhibebantur.

Vbicumque hic Conspectus publice prostat, vel in Diariis Eruditis cum lectore communicatur: ibi fieri subscriptio poterit, imprimis apud Librarios, qui ut eam mittant ad P. GILLISSEN et I. DE WINTER, typographos Medioburg. in Zeelandia, rogantur. —

Nos vehementer optamus, ut eruditissimi Auctoris consilium, omni historiae, Belgicae imprimis, multis modis profuturum, felicissimum euentum sortiatur, neque ullis impedimentis sus-

*si flammatum lucem videat quanticus. Non committimus
quamprimum, beneficio auctoris, liber in manus nostras venerit,
et ut nos hinciam lectores nostri laudes ear, quibus prosequi do-
ctissimum auctorem insituti laudatissimi oporteat.*

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiae

Calendar Maji Anno MDCCLXXVI.

*D. IOH. PETRI MILLERI INTRODUCTIO
plena in Theologiam Moralem in genere, et in Moshemianam in specie.*

Lipsiae 1772. 4.

Autor Libri V. Cl. cum caeteros huius generis libros, nec Moshemiano excepto, non satis probaret, non inanem operam sibi visus est collocare, in ista introductione elaboranda. Idem et nos existimamus, Nam si fidei doctorum maxime interest, accurata aliqua dogmatum institutione uti; eorum non minus est curare, ut, qui de Christianis moribus recte praecepturi sunt, sanctiore morum disciplina rite imbuantur. Nostris enim temporibus, quum multi Christiani ritus doctores, de vita ad Christi normam componenda exposituri, parum sibi temperent quin

B b

ad

ad Ethnicorum et Naturalistarum placita quam proxime accedant, optime suas sibi partes agere vifi, si illecebras orationis, et aurium potius titillationem, quam veram audientium utilitatem, consecutentur: operae pretium facere videntur, qui illorum vanitati occurrunt, ne seris et gravissima morum disciplina in nugatoriam et circumforaneam aliquam artem degeneret. Sed res in eo verum videtur, ut anquiramus, quae vis esse debeat eiusmodi Introductionis utilis et necessariae, et limites definiamus, quibus circumscripta modum ne excedere videatur: est enim eius notio nuper ita incerta facta, ut sibi plane non constare videatur; partim illa adeo vaga, ut res contineat ab se alienissimas; partim sibi eam vim vendicante, quam compendii verbo tribuimus. Autor quem sensum illi tribuat, exposita mox libri indole, patebit legentibus. Absolvitur is duabus partibus, utraque in minores sectiones, iisque mox in alias, distinctis. Quod primo loco positum est, generatim de moralitate agit, quadripartitum: 1) de felicitate humana in genere, 2) de primariis notionibus disciplinae moralis, 3) de observationibus psychologicis earumque usu in explicandis morum praeceptis; ubi de voluntate et intellectu agitur, 4) de natura hominum morali, siue omnium, seu singulorum: at hoc supersedere potuit Autor, spectat enim ad Philosophiam moralem. Nam qui Theologiam moralem discunt, ut eam alios doceant, eos consentaneum est prius Philosophiam et Psychologiam didicisse: quare haec aliena videntur, neque hic nisi partis alterius usus esse tripertitae, et 1) de lege divina agentis. Sed, quaeso, anne ea tractatio velut fundamentum totius disciplinae ad ipsam officiorum expositionem pertinet Christiani hominis? De vera ratione et ambitu Theologiae moralis 2) et de norma animi interna actiones liberas componendi, siue de conscientia 3) actum est. Conscientia, vero et generis sensu sumpta, ad Theologiam moralem pertinet; et

Fau-

Paulino specialiori, quem autor hoc loco amplexus est, nihil est quam de nostra viuendi ratione, rectane sit, quam sequamur, an praua? iudicium. Atqui hoc vel ad intellectum pertinet, qui non recte norma dici videtur, vel ad aliorum instituta, quae non ad nostrum de iis qualescunque iudicium exigenda sunt. Patet enim per se, si uoluntas nostra normae cuiusdam diuinae conformanda sit, iudicium unius cuiusque nostrum ad illam exigi oportere: et illud non conscientiam uocamus, et in accurato et subtili sermone uitandae sunt eiusmodi ambigua, etsi non e uita profus eliminari posse uideantur. Nam cuius fabri aut opificis tum interna aliqua norma fingitur, cum, si quod opus struit, illud ad normam fabrilem expendat? Omnis igitur in Theologiam moralem Introductio parte secunda absoluitur, copiosa sane et erudita, tamen, si quod res est spectemus, nimis succincta. Primo loco definitum est argumentum Theologiae moralis: deinde praedita sunt eius, qui de illa recte Christianis praeceptorus est, adminicula et indoles, id est, quibus litteris instructus, et quo animo esse debeat: pio nimirum, ne perfunctorie, sed cum uirium contentione suas partes agat, p. 304—312. Deinceps a p. 313—368. fata huius disciplinae, a primis Christianorum initiis ad nostra usque tempora, prosecutus est autor. Iam ad alia digrediamur, quae hinc inde in libro occurrunt, partem alteram potissimum amplexuri, quod de theol. mor. uere praecipit, non tamen altera, etsi minus huc facere uidetur, plane omissa. P. 245. sub legis diuinae nomine comprehendit autor praecepta leu. de uita hominis cum interna, tum externa, eorumque rationes; quae omnis uirtutis et sanctificationis regulae sunt: at facultas his praeceptis inhaerendi a fide proficitur, cum latiori, tum, et maxime, strictiori, per quam homo particeps redditur salutis per Christum partae, et ad illam consequendam, ab ipsa Dei uirtute, nisi impediatur agentem, vires nanciscitur. Haec praecepta, cum colle-

et in ordinem digessit, tum quo modo a Christo prodia
 fiat, indicavit, §. 91—95. Rationum quoque, prout
 iis ad honeste viuendum vel mouemur, vel obligamur, præ
 posita sunt genuina discrimina; quamquam vtrisque hoc
 inter se commune est, vt moueant animos, §. 96. Præ
 ceptis Christi, quae et noui foederis vocantur, omnes
 Christiani obligamur, pariter ac lege genus humanum na
 turali, et gens Israelitarum Mosaica obstringitur. §. 97.
 Autor existimat, lege Mosaica Israelitas tantum teneri, ne
 que adeo moralem eius partem vilo modo ad Christianos
 spectare: cuius praecepta, quia causas officiorum siue na
 turales, siue morales, nullas contineant, satius esse ex natura
 rerum, et Christiana reuelatione rationes peti, quibus homi
 nes nostri ad recte viuendum inuitentur, non tamen ex li
 bris Mosaicis: quasi vno fonte, quae res huc vsque obti
 nuit, improbanda auctori: 1) Quod Moses non morum
 religionisque magister, satis enim populus ab vtroque in
 structus erat, sed Dei legatus fuit cum potestate et imperio,
 cui Israelitae obtigerant prae reliquis populis Deo cari.
 Quare 2) et 3) edicta huius viri, externam regiminis et
 religionis formam spectant: neque enim rationibus sua
 dent, sed arbitrariis, siue poenis coercent, siue praemiis ab
 liciunt, Deut. 28. 29. 30. Difficultatem, concessa hac
 sententia videri neminem fuisse, qui eos ad honeste viuem
 dum erudiret, ita expedit, vt aut senatores aut sacerdotes
 cum contribulibus Leuitis Iudaeorum magistros faciat.
 Quod tamen nobis non probatur: quis enim ante istorum
 tempora huic rei operam dederit non videmus, cum ne
 successu quidem temporis illi doctores fuerint, nedum ab
 initio; nec locus Malach. 6, 7. quicquam probat, quod le
 gem Mosaicam tantum respicit. Ceterum autor non ne
 gat, in instituentis Christianis vsum aliquem esse Psalmo
 rum et reliquorum Prophetarum, si praeceptores morum
 agant; non tamen probat, si quis in publica supplicationum
 for

solemnitate, loca V. T. proponat, quae Idololatris et Sacerdotum profanatoribus, supplicium minentur. Denique ad confirmandam hanc sententiam Paullum testem adhibet multis in locis, ubi Christianos legi Mosaicae subesse negat: verum cui haec parum certa videantur, non illum ab se impediri, quo minus ab hac sententia discedat.

Quae etsi ut plurimum probanda videntur, multa tamen sunt quae in ea discutias: nimirum, quod Christus et Apostoli legem Mosaicam, et nominatim Decalogum allegent, cum de officiis praecipiant; nobis tamen videtur et eorum posse rationem inueniri, si quis cum genus hominum quibus praeceperunt, tum vim illarum legum, recte consideret. Inter commoda quae ex hac sententia emanant, et quibus probabilior efficitur, illud maximum est, ab auctore allegatum, de gradibus prohibitis: sic enim omnia matrimonia, nisi quae iure naturae nulla sunt, contrahi poterunt; quae verba auctoris p. 279. leguntur. Nobis tamen hoc inde non magis sequi videtur, quam illud, nullas esse leges positivas, quamuis diuerso sensu ab illo auctoris, cui pro arbitrio datae sunt, sine aliqua siue utilitatis seu rationis euidencia: cuiusmodi nulla est inter omnes leges Mosaicas, quas arbitrarias existimamus; neque enim sequitur, legem, quod pro arbitraria habemus, ideo omni ratione et utilitate destitutam esse debere. Auctor deinde recte factorum notionem informat, et de vi, ratione, fine praemiisque Christianae virtutis differit. P. 291. contendit, hominem non Christianum, si honestati studeat, quam omnes a natura et sapientum praeceptis docemur, posse eum bene agere, adeoque eius bonis factis Deum posse delectari, bona tamen opera in eum non cadere. Quae oratio, quomodo sibi constet, non videmus: nam actio et opus hoc sensu non differunt, neque haec Graeci homines vulgo aliter exprimunt quam per *εργον*; nec verba, quae apud Germa-

nos utrique voci respondent, aliter differunt, quam quod alterum vulgi, alterum Philosophorum sit. Mox sanctimoniae vitae Christianae ad notionem boni operis expenditur, disceptata quaestione satis nota, an et quo sensu illi sanctimoniae perfectio competat? Ad alteram partem, quam iam supra tetigimus, pauca videntur monenda esse, quae ad Patres spectant, morum in veteri Ecclesia doctores. Autor secutus est in hoc genere vulgarem rationem; non autem sunt illi, quos omnes vel laudemus, vel vituperemus, inter veteres Christianorum doctores Quidam, (multi eorum qui ad nostra tempora peruenerunt,) in disciplina morum errores fouerunt; sed hi hominum fuerunt, non disciplinae; sicut e nostris hominibus multi errauerunt, quod Lutheranismi neuitquam vitio vertendum est. Ceterum haec ad historiam dogmatum moralium pertinent, non vero ad Introductionem in Theologiam moralem, eadem ratione, qua historia fidei dogmatum, et variorum in iis errorum, aliena est ab Introductione in Theologiam dogmaticam. Haec autorem non fefellerunt, ut nobis videtur, si in definienda morum doctrina, finem methodi systematicae simul edidisset, qui est, ut futurus doctor Christianus, nostris hominibus de vera vitae sanctimonia et virtute possit clare et accurate praecipere, eosque mouere ut illis pro viribus studeant: et sic illam tractationem eius Theologiae moralis, quae in canonibus et conciliis deprehenditur, quod haec ad disciplinam ecclesiasticam spectant, sine dubio omisisset. At aliquam Asceticis historiam, descriptamque eius genuinam indolem, desiderauimus, quae tamen pars est partis practicae Theologiae moralis. Pag. 353. excusauit se A. quod de scriptis nostrorum asceticis tacuerit, qua re facile carere poteramus; promittit tamen, alio tempore hanc rem ab se traditum iri! Sed in genere quaedam de Ascetica monere, non minus necessarium fuit, quam de Mystica, ab hac multum diuersa. Pag. 9. praef. ex animi nostri

Atri sententia dicitur is minime more scripturae S. docere, qui voces et sententias biblicas, id est Hebraicas et Graecas, ad verbum expressas, e concordantiis et lexicis compilet: hoc enim impediri homines, quo minus claras et distinctas rerum notiones consequantur; nec litteras sacras homines erudire vel mouere vilo modo posse, nisi nostro dicendi more explicatas, cfr. p. 253. P. 13. Psychologiam desideravit, qua doceremur quae libri sacri de viribus et effectis animorum nostrorum suo modo moneant. Putauit quondam huc pertinere quae in Roos fundamentis Psycholog. ex S. S. collectis leguntur; sed nihil fere deprehendit, quam loca ex concordant. collecta, vbi verba nephesch, psyche, ruach, pneuma, lebh etc. occurrunt, omiſſis plane versionibus Graeca et aliis, quae in eam rem consuli debeant. P. 264. Autor se iam pridem censuisse dicit, ne in Catechismis et aliis Christianorum libris, quibus rudes instituuntur, officia ad ordinem decalogi disponantur: sed totam hanc disciplinam deducendam esse ex iis locis scripturae S. quae eam rem clarius et vberius tractent, maxime N. T. In hanc opinionem adductus est iisdem rationibus, quibus Lutherus ad componendum Catech. min. inuitatus est, et ipsa illius libelli praefatione, vbi cuiusque arbitrio permissum est ius aliam, formam eligendi. Certe vir magnus, si viueret, Catechismum modo longe diuerso scripturus esset: at illam sententiam necessario fouet, qui vt §. 97. legimus de decalogo sentit; et est illa bene momentis oratio, vtut nihil profecturi. In recensendis PP. scriptis, quibus officia Christiana tractantur, autor videtur, interdum aliorum ex his excerptis inhaesisse. Clementis Paedagogus ipsi puerorum magister nostra lingua vocatur, nec illi cum finis libri, tum eius habitus ad Stromata, satis noti esse videntur. Chryfostomum, ait, in sermonibus in loca s. librorum, et Paulina, multa de officiis eaque praeclara docuisse, sed dolendum esse, quod nimis declamatoriae vanitati

tati indullerit; quorum verborum quae sententia sit non satis compertum habemus. Si Homilias in Euangelistas et Epistolas Paullinas et *quandam* alteram cuiusque partem dicit, illae quidem non sunt sermones sacri, nec in illis, ut in his, rhetoricatus est: contra Homiliae in Matthaeum primo loco sunt habendae, nec est quod futuris oratoribus sacris magis commendandum sit. Erga Scholasticos summa aequitate vsus est, quorum causam egit aduersus eos, quibus, quamuis ignoti, deridentur: neque ipsorum esse vitia, sed potius temporum habenda esse. Non tamen de iis vniuerse quicquam statuendum erat, nec illi, ut vulgo in commentariis hist. sacr. vocantur, doctores scholae et vniuersitatis dicendi fuerunt: est enim Scholasticus is, qui, quae ex ratione et libris s. cognoscimus, in formam artis digerit, adhibita argumentorum et sententiarum perspicuitate et ordinis concinnitate; et sunt Scholastici doctores, quibus Theologia systematica multum debeat, quorumque aliquis et in Theologia morali sit honos, sed ita operae pretium fecerunt, ut materiam cuiusque rei inuenerunt. De mystica morum disciplina bene monet autor, illam, ut reliquam Mysticam, melancholicis esse periculosam: talia sunt fere hypochondriacis Apocalyptica Sueuorum somnia. Cum questus est, deserere Lutheri methodo officia Christiana exponendi, libera et naturali (nimirum ut est in Postillis domesticis et quibusdam libris,) Melanthonis Philosophico Scholasticam arreptam esse, non satis intelligimus quid haec sibi velint. Philosophicum et Scholasticum vnum idemque est, et philosophica, id est systematica methodus, perutilis est, si recte adhibetur: illa Lutheri, cum Melanthoni necesse esset, uti non licuit.

MENSIS MAIUS A. MDCCLXXVI. 207

VARIA AD ELLIPSIM SPECTANTIA,
Auctore Archidiacono IO. FRANCISCO de TVSCHIS
a Fagnano, ex S. Honorii Marchionibus, Patrio Romano

tati indulferit; quorum verborum quae sententia sit non factis compertum habemus. Si Homilias in Euangelistas et Epistolas Paullinas et *9ma* alteram cuiusque partem dicit, illae quidem non sunt sermones facti, nec in illis, vt in his,

VARIA AD ELLIPSIM SPECTANTIA,

Auctore Archidiacono IO. FRANCISCO de TVSCHIS

a Fagnano, ex S. Honorii Marchionibus, Patricio Romano

et Senogallienfi

Theorema I. Fig. I.

In Ellipsi $ABDE$, cuius axes sunt rectae AD , BE , et centrum punctum C , circumscripto rectangulo $TVSR$, inscribatur parallelogramum $BAED$, et ductae sint diagonales TCS , $VC R$, curvam secantes in punctis F , G , I , L , et parallelogramum in punctis N , P , O , M .

Dico Imo rectas FCG , ICL esse Diametros inter se coniugatas: Secundo etiam esse inter se aequales.

Demonstratio Partis Primae.

Per constructionem $\frac{TA}{AV} = \frac{PB}{BR}$, ergo BA parallela ad AV , id est ad Diametrum LI .

Uterius $TN = NA = NB$, sed $CV = CR$, ideo

que $\frac{NA}{TC} = \frac{NB}{CV} = \frac{CR}{CV}$, eritque AB a Diametro FCG bifariam diuisa in N .

Simili modo demonstrabitur, rectam ED parallelam esse ad Diametrum LI , et aequaliter a Diametro FCG diuisam in O ; consequenter per Definitionem II. Tractatus Ellipsis P. Gregorii ex S. Vincentio, (ad quem in sequentibus habebitur ratio,) rectae AB , ED , erunt ordinatae ad Diametrum FCG .

Non fecus demonstrabitur, rectas AE , BD parallelas ad Diametrum FCG ordinatas esse ad Diametrum ICL ; erunt ergo per Definitionem IV. Diametri FCG , ICL Diametri conjugatae $Q. E. P. D.$

Demonstratio Secundae Partis.

Per constructionem, cum recta TA sit axi BE parallela, per Proposit. XIII. eorum tanget in A .

Vidimus superius rectam AB ordinatam esse ad Diametrum FCG et rectam AE ad Diametrum ICL , ergo per Proposit. XXXII.

$$CN \times CT = CF^2$$

$$CM \times CV = CI^2$$

Sed per constructionem $CN \times CT = CM \times CV$, ergo $CF^2 = CI^2$, et $CF = CI$, et per Proposit. VII. erit Diameter FCG aequalis Diametro ICL . $Q. E. S.$ Secundo $D.$

Corollarium I.

Si iungantur puncta F , et I , cum sit $\frac{CV}{CT} = \frac{CI}{CF}$ nempe ratio aequalitatis, erit recta FI parallela ad TV , consequenter bifariam, et ad angulos rectos ab axe diuidetur in $Q.$

Corollarium II.

Ideoque non solum per constructionem, sed per corollarium praecedens $\text{ang. } ACF = \text{ang. } ACI$, et semiaxis CA aequaliter diuidet angulum a semidiametris aequalibus contentum.

Co-

Corollarium III.

Per constructionem $C N = C T$; ergo
 $C N \times C T = C T^2$; sed per constructionem $C T = \sqrt{C A^2 + C B^2}$; ergo $C N \times C T = \frac{(C A^2 + C B^2)}{2}$
 sed ut vidimus in demonstratione secundae partis Theorematis $C N \times C T = C F^2$, erit igitur $C F^2 = \frac{(C A^2 + C B^2)}{2}$,
 et $C F = \sqrt{\frac{C A^2 + C B^2}{2}}$

Corollarium IV.

Demittatur ex vertice semidiametri $F C$ ad semidiametrum $I C$ normalis $F X$, erit per propof. LXXII, $A C \times B C = C I \times F X = C F \times F X$; ideoque $F X = \frac{A C \times B C}{C F}$, positoque a pro radio, $C F. F X :: a. \sin.$

$$F C I. \text{ Hoc est } \sin. \text{ ang. } F C I = a \frac{F X}{C F}$$

$$= a \frac{A C \times B C}{C F^2} = a \frac{A C \times B C}{C A^2 + B C^2}$$

Theorema II. Fig. II. et III.

In ellipsi $B A D$, cuius semiaxes sunt rectae $C A$, $C B$, ductae sunt semidiametri coniugatae aequales $C H$, $C L$, et fuerint rectae $C F$, $C I$ quaevis alia semidiametrorum coniu-

iugatio. Dico angulum HCL; quem continent semidia-
metri coniugatae aequales, minorem esse angulo FCI a
quavis alia semidiametrorum coniugatione contento.

Demonstratio I.

Per Corollarium proposit. XLVI. quadrans HCL =
quadranti FCI, dempto ergo continui sectori HCL,
erit sector HCF = sectori LCI, ductisque rectis FH,
IL per corollarium II. proposit. LX. erit Triang HCF =
Triang. LCI, et demptis ex verticibus F, et I ad semidia-
metros coniugatas aequales, normalibus FR, IS obtinebi-
tur CH X FR = CL X IS, consequenter FR = IS.

II.

Sit modo a radius circuli, eritque a. sin. ang.
FCH :: CF. FR, et sin. Ang. FCH = a X FR. Si-

militer erit sin. ang. ICL = $\frac{a \times IS}{CF}$; ideoque sin. ang.

ICL. sin. ang. FCH :: $\frac{a \times IS}{CF} \cdot \frac{a \times FR}{CF}$:: CF.

CI. Sed per corollarium I. prop. LXXI. CF est minor
CI; ergo sin. ang. ICL minor erit sin. ang. FCH,
consequenter et ang. ICL minor erit ang. FCH; adiec-
toque communi ang. ICH, erit ang. LCH minor
Ang. FCI. Q. E. D.

Corollarium.

Consequenter cum sit per corollarium IV. Theore-
matis praecedentis sin. ang. FCI = $\frac{2 a \times CA \times CB}{CA^2 + CB^2}$;
Sin.

Sin. anguli, quem amplectitur quaevis alia Diametrorum coniugatio, maior esse debet $\frac{2}{a} \times CA \times CB$.

$$\frac{CA^2 + CB^2}{2}$$

Theorema III. Fig. IV.

Data sit longitudo in ellipfi E A B D quaevis Diametrorum coniugatio, datae erunt quoque longitudo caeterae coniugationes.

Demonstratio.

Sint Diametri A D, B E se decussantes in centro C longitudo datae, et sit quaevis alia coniugatio Diametrorum F G, I H pariter se secantium in C.

Per propositionem LXXVII. et VII. erit

$$(1) AC^2 + BC^2 = IC^2 + FC^2.$$

Demittatur ex vertice A Diametri A D ad Diametrum B E normalis A Q, et ex vertice I Diametri I H ad Diametrum F G normalis I F, erit per prop LXXII.

$$BC \times AQ = FC \times IP.$$

sed posito a pro radio, $AQ = AC \times \frac{\sin. ACB}{a}$;

$$IP = \frac{IC \times \sin. ICF}{a}, \text{ ergo } BC \times CA \times \frac{\sin. ACB}{a} =$$

$$\frac{FC \times CI \times \sin. ICF}{a}; \text{ ideoque } \frac{BC \times CA \times \sin. ACB}{\sin. ICF} =$$

$\frac{FC \times CI}{\sin. ICF}$; et per aequationem (1)

$$\frac{CA^2 + 2 \cdot BC \times CA \times \sin. ACB + BC^2}{\sin. ICF} =$$

$$\frac{IC^2}{\sin. ICF}$$

C c 3

IC

$IC^2 + 2 FC \times CI + FC^2$, et

$$(2) \frac{\sqrt{CA^2 + 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} = IC + FC$$

et

$$(3) \frac{\sqrt{CA^2 - 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} = IC - FC$$

et addendo vtramque aequationem et postea diuidendo per 2

$$(4) \frac{1}{2} \left(\frac{\sqrt{CA^2 + 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} + \right.$$

$$\left. \frac{\sqrt{CA^2 - 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} \right) = CI$$

et auferendo aequationem (3) ab aequatione (2) et diuidendo per 2

$$(5) \frac{1}{2} \left(\frac{\sqrt{CA^2 + 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} - \frac{\sqrt{CA^2 - 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} \right) = CF$$

Q. E. D.

Corollarium I. Fig. V.

Si fiat $BC \times CA = R$, et $2 R \times \sin. ACB = S^2$,

aequatio (4) hanc induet formam

$$\frac{1}{2} \left(\sqrt{CA^2 + S^2 + CB^2} + \sqrt{CA^2 - S^2 + CB^2} \right) = CI$$

et aequatio (5) euadet

$$\frac{1}{2} \left(\sqrt{CA^2 - S^2 + CB^2} - \sqrt{CA^2 + S^2 + CB^2} \right) = CF$$

Quae aequationes hanc donant geometricam constructionem.

Super

Super ΔC ad angulum rectum erigatur normalis CB , ductaque recta BA , ex eius extremo A erigatur super eadem perpendicularis $AV = \zeta$, et iungantur puncta B , et V .

Deinde super Diametro AB descripto semicirculo $AZCB$, aptetur in eius peripheria chorda AZ , quae sit aequalis rectae AV , ductaque recta BZ , erit

$$CI = \frac{1}{2}(BV + BZ)$$

$$CF = \frac{1}{2}(BV - BZ).$$

Corollarium II.

Si angulus ICF fuerit rectus, tunc

$$CI = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2 + \sqrt{CA^2 - 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{a}$$

erit axis primarius

$$CF = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2 - \sqrt{CA^2 - 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{a}$$

erit axis secundarius.

Corollarium III.

Si vero angulus ACB fuerit rectus, erit

$$CI = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA} + BC^2 + \sqrt{CA^2 - 2BC \times CA}}{\sin. ICF}$$

$$\sqrt{CA^2}$$

$IC^2 + 2 FC \times CI + FC^2$, et

$$(2) \frac{\sqrt{CA^2 + 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} = IC + FC$$

et

$$(3) \frac{\sqrt{CA^2 - 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} = IC - FC$$

et addendo vtramque aequationem et postea diuidendo per 2

$$(4) \frac{1}{2} (\frac{\sqrt{CA^2 + 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} +$$

$$\frac{\sqrt{CA^2 - 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF}) = CI$$

et auferendo aequationem (3) ab aequatione (2) et diuidendo per 2

$$(5) \frac{1}{2} (\frac{\sqrt{CA^2 + 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF} -$$

$$\frac{\sqrt{CA^2 - 2 BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{\sin. ICF}) = CF$$

Q. E. D.

Corollarium I. Fig. V.

Si fiat $BC \times CA = R$, et $2 R \times \sin. ACB = S$,

aequatio (4) hanc induet formam

$$\frac{1}{2} (\frac{\sqrt{CA^2 + S + CB^2} + \sqrt{CA^2 - S + CB^2}}{\sin. ICF}) = CI$$

et aequatio (5) euadet

$$\frac{1}{2} (\frac{\sqrt{CA^2 - S + CB^2} - \sqrt{CA^2 + S + CB^2}}{\sin. ICF}) = CF$$

Quae aequationes hanc donant geometricam constructionem.

Super

Super ΔC ad angulum rectum erigatur normalis CB , ductaque recta BA , ex eius extremo A erigatur super eadem perpendicularis $AV = \xi$, et iungantur puncta B , et V .

Deinde super Diametro AB descripto semicirculo $AZCB$, aptetur in eius peripheria chorda AZ , quae sit aequalis rectae AV , ductaque recta BZ , erit

$$CI = \frac{1}{2}(BV + BZ)$$

$$CF = \frac{1}{2}(BV - BZ).$$

Corollarium II.

Si angulus ICF fuerit rectus, tunc

$$CI = \frac{1}{2} \left(\frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2 + \sqrt{CA^2 - 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{2} \right)$$

erit axis primarius

$$CF = \frac{1}{2} \left(\frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2 - \sqrt{CA^2 - 2BC \times CA \times \sin. ACB} + BC^2}{2} \right)$$

erit axis secundarius.

Corollarium III.

Si vero angulus ACB fuerit rectus, erit

$$CI = \frac{1}{2} \left(\frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA} + BC^2 + \sqrt{CA^2 - 2BC \times CA}}{\sin. ICF} \right)$$

$$\sqrt{CA^2}$$

$$CF = \frac{1}{2} \left(\frac{\sqrt{CA^2 - 2BC \times CA \times a + BC^2}}{\text{fin. ICF}} + \frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA \times a + BC^2}}{\text{fin. IFC}} - \frac{\sqrt{CA^2 - 2BC \times CA \times a + BC^2}}{\text{fin. ICF}} \right)$$

Corollarium IV.

Si fuerit $CI = CF$, hoc est, si fuerint CI , CF semidiametri conjugatae aequales, patet per corollarium praecedens, quod

Quantitas $\frac{\sqrt{CA^2 - 2BC \times CA \times a + BC^2}}{\text{fin. ICF}}$,
 fit aequalis nihilo, ideoque $\text{fin. ICF} = \frac{2BC \times CA \times a}{CA^2 + BC^2}$,
 ut in corollario IV. Theorematis I.

Corollarium V.

In hac hypothesi, cum sit tam CI , quam $CF = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + 2BC \times CA \times a + BC^2}}{\text{fin. ICF}}$, per corollarium praecedens, factis debitis substitutionibus, erit CI , vel $CF = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + CA^2 + CB^2 + CB^2}}{\text{fin. ICF}} = \frac{\sqrt{CA^2 + CB^2}}{\text{fin. ICF}}$, ut in corollario III. Theorematis I.

Co-

Corollarium VI. Fig. V.

In hac hypothefi erit $AV = 5 = \sqrt{CA^2 + GB^2}$,
confequenter punctum Z cadet in B, et chorda BZ evanescente, erit tam CI, quam $CF = BV$.

Corollarium VII.

Ducantur invicem aequationes (4), et (5), et prou-
niet

$$BC \times CA \sin. ACB = CF \times CI$$

sin. ICF

fi ergo CI, et CF designent axes, cum sin. ICF fit ae-
qualis radio, patet, quod ex productis, quae faciunt Dia-
metri coniugatae, invicem in fe ductae, illud fit minimum,
quod ex axibus fit.

Corollarium VIII.

E contra, si CI, et CF fuerint Diametri coniugatae
aequales, cum fit per Theorema II. ang. ICF minimus
omnium, quem faciunt Diametri coniugatae. produ-
ctum, quod ex Diametrorum aequalium multiplicatione
oritur, erit omnium maximum.

Corollarium IX.

Si primae parti aequationis (1) addatur $2CB \times CA$,
et secundae parti $2CF \times CI$. In hypothefi corollarii
VII. erit. Quadratum $(CI^2 + 2CF \times CI + CF^2)$
minimum habita ratione ad quadratum $(CA^2 + 2CB \times$
 $CA + CB^2)$, confequenter etiam erit minima radix
D d. (CI

(C I + C F) relata ad radicem (C A + C B). Id est axes ellipseos simul sumpti minimi sunt omnium diametrorum conjugatarum simul sumptarum.

Corollarium X.

Si vero C I, et C F fuerint Diametri coniugatae aequales, cum sit per corollarium VIII productum C F X C I omnium maximum erit etiam maximum Quadratum (C I² + 2 C F X C I + C F²), per consequens eius quoque radix dabit maximum, id est, Diametri coniugatae aequales simul sumptae maximae sunt omnium Diametrorum conjugatarum simul sumptarum.

Theorema IV. Fig. IV.

Positis, quae in praecedenti Theoremate. Dico, quod

$$\text{fin. } A C I = \frac{B C \times C F \text{ fin. } B C F}{A C \times C I}$$

Demonstratio.

Quoniam per Corollarium prop. XLVI

$$\text{Quadr. } B C A = \text{Quadr. } F C I$$

ablato communi segmento B C I, erit

$$\text{Segmen. } F C B = \text{Segmen. } A C I$$

ductisque rectis F B, A I per corollarium prop. L X

$$\text{Triang. } F C B = \text{Triang. } A C I$$

Demittantur ex verticibus Diametrorum conjugatarum I C H; F C G, id est ex punctis I, et F, ad Diametros con-

coniugatas A C D, B C E normales I M, F N, positaque
a pro radio.

$$\text{Sin. A C I} = \frac{a \times \text{I M}}{\text{C I}}$$

$$\text{Sin. B C F} = \frac{a \times \text{F N}}{\text{C F}}$$

fed per triangula aequalia F C B, A C I

$$\frac{\text{B C} \times \text{F N}}{\text{C A}} = \text{I M}, \text{ erit ergo}$$

$$\text{Sin. A C I} = \frac{a \times \text{B C} \times \text{F N}}{\text{C A} \times \text{C I}}, \text{ et loco F N substi}$$

tuendo $\frac{\text{C F} \text{ fin. B C F}}{a}$;

$$\text{Sin. A C I} = \frac{\text{B C} \times \text{C F} \text{ fin. B C F}}{\text{C A} \times \text{C I}}. \text{ Q. E. D.}$$

Corollarium.

$$\text{Vice versa erit fin. B C F} = \frac{\text{C A} \times \text{C I} \text{ fin. A C I}}{\text{B C} \times \text{C F}}$$

Problema Pappi Libro VIII. Mathem. collectionum
propositio 14 generalius propositio Fig. VI. et VII.

In ellipsi data quavis Diametrorum A C D, B C E
coniugatione se interfecantibus in centro C, aliam coniu-
gationem Diametrorum inuenire, quae datum angulum
contineat.

(C I + C F) relata ad radicem (C A + C B). Id est axes ellipseos simul sumpti minimi sunt omnium diametrorum conjugatarum simul sumptarum.

Corollarium X.

Si vero C I, et C F fuerint Diametri conjugatae aequales, cum sit per corollarium VIII productum C F X C I omnium maximum erit etiam maximum Quadratum (C I² + 2 C F X C I + C F²), per consequens eius quoque radix dabit maximum, id est, Diametri conjugatae aequales simul sumptae maximae sunt omnium Diametrorum conjugatarum simul sumptarum.

Theorema IV. Fig. IV.

Positis, quae in praecedenti Theoremate. Dico, quod

$$\text{fin. } A C I = \frac{B C \times C F \text{ fin. } B C F}{A C \times C I}$$

Demonstratio.

Quoniam per Corollarium prop. XLVI

$$\text{Quadr. } B C A = \text{Quadr. } F C I$$

ablato communi segmento B C I, erit

$$\text{Segmen. } F C B = \text{Segmen. } A C I$$

ductisque rectis F B, A I per corollarium prop. L X

$$\text{Triang. } F C B = \text{Triang. } A C I$$

Demittantur ex verticibus Diametrorum conjugatarum I C H; F C G, id est ex punctis I, et F, ad Diametros con-

coniugatas A C D, B C E normales I M, F N, positaque
a pro radio.

$$\text{Sin. A C I} = \frac{a \times \text{I M}}{\text{C I}}$$

$$\text{Sin. B C F} = \frac{a \times \text{F N}}{\text{C F}}$$

sed per triangula aequalia F C B, A C I

$$\frac{\text{B C} \times \text{F N}}{\text{C A}} = \text{I M}, \text{ erit ergo}$$

$$\text{Sin. A C I} = \frac{a \times \text{B C} \times \text{F N}}{\text{C A} \times \text{C I}}, \text{ et loco F N substi-}$$

tuendo $\frac{\text{C F} \text{ sin. B C F}}{a}$;

$$\text{Sin. A C I} = \frac{\text{B C} \times \text{C F} \text{ sin. B C F}}{\text{C A} \times \text{C I}}. \text{ Q. E. D.}$$

Corollarium.

$$\text{Vice versa erit sin. B C F} = \frac{\text{C A} \times \text{C I} \text{ sin. A C I}}{\text{B C} \times \text{C F}}$$

Problema Pappi Libro VIII. Mathem. collectionum
propositioe 14 generalius propositum Fig. VI. et VII.

In ellipsi data quavis Diametrorum A C D, B C E
coniugatione se interfecantibus in centro C, aliam coniu-
gationem Diametrorum inuenire, quae datum angulum
contineat.

Monitum.

Per Theorema II. sinus dati anguli nequit esse minor
quantitate.

$$\frac{2a \times CA \times CB}{CA^2 + CB^2}$$

Solutio.

I.

Fingamus Diametros quaesitas esse rectas FCG,
ICH se decussantes pariter in C descriptamque esse ellip-
sin A B D E.

Pe. Theorema III. erit:

$$CI = \frac{\frac{1}{2} (\sqrt{CA^2 + 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} + \sqrt{CA^2 - 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2})}{\sin. ICF}$$

$$CF = \frac{\frac{1}{2} (\sqrt{CA^2 + 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} - \sqrt{CA^2 - 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2})}{\sin. ICF}$$

In signo ambiguo superius locum habet in Fig. VI. inferius
in Fig. VII.

II.

Hoc praemisso, sit vt in casu Fig. VI. ang. B C A mi-
nor ang. dato F C I patet, quod

ang.

$$\text{ang. } BCI = \text{ang. } ICF - \text{ang. } FCB;$$

$$\text{ang. } BCI = \text{ang. } ACB - \text{ang. } ACI$$

$$\text{ergo ang. } ICF - \text{ang. } FCB = \text{ang. } ACB - \text{ang. } ACI,$$

$$\text{et ang. } ICF - \text{ang. } ACB = \text{ang. } FCB - \text{ang. } ACI.$$

Si vero ang. ACB , vt in Fig. VII. maior fuerit ang. FCI , similiter patet, quod

$$\text{ang. } BCI = \text{ang. } ACB + \text{ang. } ACI$$

$$\text{ang. } BCI = \text{ang. } FCI + \text{ang. } FCB.$$

$$\text{Ideoque ang. } ACB + \text{ang. } ACI = \text{ang. } FCI + \text{ang. } FCB, \text{ et}$$

$$\text{ang. } ACB - \text{ang. } FCI = \text{ang. } FCB - \text{ang. } ACI.$$

III.

Sed cum datus sit per hypothefim tam ang. ACB , quam ang. FCI , data quoque erit eorum differentia, quae dicatur A , et per artic. praecedentem ang. $FCB - \text{ang. } ACI = A$, confequenter ang. $FCB - \text{ang. } A = \text{ang. } ACI$, et fin. $(\text{ang. } FCB - \text{ang. } A) = \text{fin. } ACI$; sed per Trigonometriam fin. $(\text{ang. } FCB - \text{ang. } A) = \text{fin. } FCB \times \text{Cof. } A - \text{fin. } A \times \text{Cof. } FCB$; ergo fin.

$$\text{FCB} \times \text{Cof. } A - \text{fin. } A \times \text{Cof. } FCB = a \text{ fin. } ACI$$

et fubftituendo loco fin. ACI per Theorema IV. $BC \times CF$

$$\frac{\text{fin. } FCB \times \text{Cof. } A - \text{fin. } A \times \text{Cof. } FCB}{a \times BC \times CF \text{ fin. } FCB} = \frac{CA \times CI}{CA \times CI}$$

$$\text{fin. } FCB (\text{Cof. } A - a \times BC \times CF) = \text{fin. } A \times \text{Cof. } FCB = \frac{CA \times CI}{D d 3}$$

fin.

fin. A $\sqrt{a^2 - \sin. FCB^2}$; ideoque quadrando, et postea multiplicando per $CA^2 \times CI^2 \sin. FCB^2 (CA^2 \times CI^2 \text{Cof. A}^2 - 2aCA \times CI \times BC \times CFCof. A) = CA^2 \times CI^2 \left[\begin{matrix} -2aCA \times CI \times BC \times CFCof. A \\ \sin. A^2(a^2 - \sin. FCB^2) + a^2 BC^2 \times CF^2 \end{matrix} \right]$ et transponendo

$$\left[\begin{matrix} \sin. FCB^2 (CA^2 \times CI^2 (\text{Cof. A}^2 + \sin. A^2) \\ -2aCA \times CI \times BC \times CFCof. A) - a^2 CA^2 \times CI^2 \sin. A^2 \\ + a^2 BC^2 \times CF^2 \end{matrix} \right]$$

riteque calculando; et loco $(\text{Cof. A}^2 + \sin. A^2)$ substituendo a^2

$$(6) \sin. FCB = \frac{aCA \times CI \sin. A}{\sqrt{a^2(CA^2 \times CI^2 + CB^2 \times CF^2) - 2aCA \times CI \times CB \times CFCof. A}}$$

Fiat modo $CA \times CI = aP$; $CB \times CF = aQ$; eritque $CA^2 \times CI^2 = a^2 P^2$; $CB^2 \times CF^2 = a^2 Q^2$; $CA \times CI \times CB \times CF = a^2 PQ$, factisque debitis surrogationibus in secunda parte præcedentis æquationis, diuisioque per a^2 tam numeratore, quam denominatore, erit.

$$\sin. FCB = \frac{P \sin. A}{\sqrt{\frac{P^2 - 2PQ \text{Cof. A} + Q^2}{a^2}}}$$

Ducta ergo (Fig. VI.) ex centro G intra angulum obtusum BCD

$$CF = \frac{\frac{1}{2} (\sqrt{CA^2 + 2CA \times CB \sin. ACB} + CB^2)}{\sin. ICF} = \frac{\sqrt{CA^2 - 2CA \times CB \sin. A} + GB^2}{\sin. ICF}$$

fin

siue $CF = \frac{1}{2}(BV - BZ)$ per corollarium I. Theorema-
tis III.

et in Fig. VII. intra angulum acutum BCA

$$CF = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} + \sin. ICF}{\sin. ICF}$$

$$\sqrt{CA^2 - 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} = \frac{1}{2}(BV + BZ)$$

quae cum semidiametro CB faciunt ang. FCB , cuius si-
nus sit $P \sin. A$

$$\sqrt{P^2 - 2P \times Q \cos. A + Q^2}$$

erectaue in Fig. VI.

$$CI = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} + \sin. ICF}{\sin. ICF}$$

$$\sqrt{CA^2 - 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} = \frac{1}{2}(BV + BZ)$$

Et in Fig. VII.

$$CF = \frac{1}{2} \frac{\sqrt{CA^2 + 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} - \sin. ICF}{\sin. ICF}$$

$$\sqrt{CA^2 - 2CA \times CB \sin. ACB + CB^2} = \frac{1}{2}(BV - BZ)$$

quae cum CF faciat angulum FCI , aequalem angulo
dato.

Vertices I , et F semidiametrorum CI , et CF dico
esse in eadem ellipsi, in qua sunt vertices A , et B semidia-
metrorum CA , CB , ideoque Diametri ICH , FCG , vt
sunt longitudine, sic erunt positione datae. Q. E. I.

Demonstratio.

Non sint Puncta I , et F , vertices semidiametrorum
quaesitarum, sed puncta K , et O , ductis rectis KC , OC ,
et

et instituta analysi superius, inuenietur

$$\text{Sin. } KCB =$$

$$2 \frac{CA \times CO \text{ fin. } A}{CA \times CO + CB^2 \times CK^2}$$

sed cum sit per hypothesim $CI = CO$; $CB = CK$, sequitur secundam partem praecedentis aequationis eandem esse, ac secundam partem aequationis (6), erit ergo etiam fin. $KCB = \text{fin. } FCB$; consequenter ang. $KCB = FGB$, punctumque K cadet in F , adeoque etiam punctum O cadet in I . Q. E. D.

Corollarium.

Si ang. ICF fuerit rectus, semidiametri CI , CF erunt semiaxes.

Problema Pappi Fig. VIII. et IX,

Data sit Diametrorum IH , FG coniugatio: seu sectionum in centro C . Inuenire axes tam positione, quam magnitudine.

Solutio I.

Fingamus ACD esse positionem axis primarii, qui per Theorema III. erit magnitudinae datus.

Ex verticibus I et F Diametrorum IH , FG demittantur ad semiaxem CA normales IM , et FN , atque ulterius ex eodem puncto I ducatur recta IL parallela ad axem ACD , quae occurrat in L Diametro FG productae, si opus fuerit, et ex puncto L ad axem recta LR parallela ad IM . His positis per prop. IV.

$$FN^2 =$$

$$FN = \frac{DN}{DM} \times NA = \frac{(CA + CN) \times (CA - CN)}{IM^2} =$$

$$\frac{CA^2 - CN^2}{IM^2}; \text{ hoc est } FN^2 = \frac{(CA^2 - (CF^2 - FN^2))}{IM^2}$$

$$\frac{CA^2 - CM^2}{IM^2} = \frac{(CA^2 - (CI^2 - IM^2))}{IM^2}$$

et multiplicando extrema, et media inter se

$$FN^2(CA^2 - (CF^2 - IM^2)) = IM^2(CA^2 - (CF^2 - FN^2))$$

et auferendo utringue $FN^2 \times IM^2$

$$FN^2 \times (CA^2 - CI^2) = IM^2 \times (CA^2 - CF^2)$$

et tandem

$$FN = IM \sqrt{\frac{CA^2 - CF^2}{CA^2 - CI^2}}$$

$$\sqrt{CA^2 - CF^2}$$

Per Triangula similia FCN, LCR; FN. FC ::

RL, (IM). CL; consequenter $CL = \frac{IM \times FC}{FN} = FC$

$$\frac{FC}{FN}$$

$$\frac{\sqrt{CA^2 - CI^2}}{\sqrt{CA^2 - FC^2}}$$

$$\sqrt{CA^2 - FC^2}$$

Ex qua aequatione haec oritur constructio Fig. X. et

XI.

Radio C A aequali semiaxi primario C A in ellipsi describatur circulus A B D E sumptisque in radio segmentis CI; C E aequalibus semidiametris CL, CF in ellipsi ducantur rectae IQ, FP normales ad radium C A, et circulum secantes in Q, et E.

Hoc facto in semidiametro C G producta, si opus fuerit, sumatur CL = $\frac{CF \times IQ}{FP}$ iunctisque punctis L,

$$\frac{CF \times IQ}{FP}$$

et I, ex centro C ducatur recta C A parallela ad LI, et

E e

aequa-

aequalis femiaxi primario, dico quod recta CA, siue idem
femiaxis erit positione datus. Q. E. I.

Demonstratio constructionis.

Per Triangula similia CRL, CFN

CL $\frac{CF \times IQ}{FP}$. LR (IM :: CF. FN; ideoque

$$IM = \frac{FN \times IQ}{PF} = \frac{FN \sqrt{CA^2 - CI^2}}{\sqrt{CA^2 - CF^2}}, \text{ et}$$

IM² X (CA² - CF²) = FN² X CA² - CI²,
atque addendo vtrinque IM X FN²

IM² X (CA² - (CF² - FN²)) = FN² X
(CA² - (CI² - IM²)), idest

IM² X (CA² - CN²) = FN² X (CA² - CM²).
et reducendo aequationem ad proportionalitatem

$$\frac{IM^2}{FN^2} = \frac{(CA^2 - CM^2)}{(CA^2 - CN^2)} = \frac{(CA + CM) X (CA - CM)}{(CA + CN) X (CA - CN)}$$

DM X MA; ergo per prop. IV. Puncta I, et F sunt
 $\frac{DM}{DN} X \frac{MA}{NA}$

in ellipfi, cuius vnus ex axibus est recta ACD, Q. E. D.

Monitum.

Supponimus axem datum esse primarium: sed, me
non monente, patet, locum habere solutionem, et construc-
tionem, si vice axis primarii datus fuisset secundarius,
solummodo loco prop. IV. citandum fuisset eius scho-
lium.

Scho-

Scholium Fig. XII. XIII. et XIV.

Analysis problematis praecedentis, eiusque constructio, inferunt pro sequentis solutione, et constructione.

Problema.

Datus sit magnitudine, sed non positione una cum centro C axis ellipsios, atque in eodem plano data sint duo puncta I, et F, per quae eadem ellipsis transire debeat, axis positionem inuenire.

Solutio.

Fingamus A C D esse axis positionem, et ductis rectis I C, F C, ex punctis I, et F ducantur ad rectam A C D normales I M, et F N, et ex puncto I ducatur recta I L parallela ad A C D, quae occurrat rectae F C, productae si opus fuerit in L, et ex eodem puncto L ducatur L R ad I M parallela, quae axem A C D secet in R.

Cum sint puncta I, F, et C in eodem plano datae erunt rectae I C, C F.

His positis, inuenietur eadem analysi, qua vsi sumus in problemate praecedenti soluendo, $CL = FC$

$\sqrt{CA^2 - CI^2}$ quo valore CL detecto prono alueo

$$\sqrt{CA^2 - CF^2}$$

fluens problematis solutio, et constructio, et pariter demonstratio.

Solutio II. Fig. XV.

Lemma.

In ellipsi $I F H G$, cuius axes sunt rectae $I H$, $F G$ se decussantes in Centro C , data quavis Diametrorum coniugatione $A C D B C E$, pariter se secantes in C , si ex vertice A diametri $A C D$ demittatur ad diametrum $B C E$ normalis $A P$, quae fecet axem $I C H$, in M et producta fecet axem $F C G$ in puncto N , erit

$$A N \times A M = C B^2$$

Demonstratio.

Ducatur per verticem A recta $T A V$ tangens curvam in puncto A , et occurrens axibus $I C H$, $F C G$, in punctis V , et T .

Per proposit. III. recta $T V$ erit parallela diametro $B C E$, ideoque ang. $V A P$ aequalis ang. $A P C$ erit rectus, et Triang. $V A M$, $C M P$ erunt similia, consequenter ang. $A V M =$ ang. $M N E$, et Triangula $V A M$, $N A T$ erunt similia, proindeque $\frac{N A}{T A} = \frac{A V}{A M}$, et

$$N A \times A M = T A \times A V, \text{ ergo per proposit. 109}$$

$$N A \times A M = C B^2. \text{ Q. E. D.}$$

Corollarium.

Descripto ergo diametro $M N$ Circulo $M C N Q$, qui fecet diametrum $C A$ in R , erit $C A \times A R = C B^2$,
 $A R = \frac{C B^2}{C A}$.

Solutio Problematis Fig. XV.

Datae sint diametri conjugatae ACD , BCE se secantes in centro C , ex vertice A diametri ACD demittitur ad diametrum BCE , normalis AP , postea in eadem diametro ACD sumpto segmento $AR = CB$, diuisio

que, quod superest, aequaliter in O , super O elucetur normalis OQ , quae occurrat perpendiculari AP in Q . Hoc facto radio QR , vel QC describatur Circulus $MCRN$, secans normalem AP in punctis M , et N , ductisque rectis MC , NC . Dico quod in positione rectarum CM , CN erunt axes.

Demonstratio.

Per verticem A ducatur recta $TA V$ parallela ad diametrum BCE occurrens rectis CM , CN productis in T , et V .

Per triangula rectangula MAV , $M CN$ similia erit ang. $MCM =$ ang. MNC , ideoque triangula rectangula TAN , MAV erunt similia, et $NA = AV$; ergo

$AT \times AV = NA \times AM = CA \times AR = CB^2$ per constructionem, eritque per propositionem 12. et 89. punctum B in ellipsi, cuius axes sunt in lineis CT , CV , sed et punctum A est in eadem ellipsi, igitur et puncta D , et E in eadem per prop. VII. erunt ellipsi. Dati ergo erunt axes positione, et per Theorema III. etiam magnitudine. $Q. E. D.$

Scholium.

Iohannes de Wit in suis elementis curvarum libro I. in corollario I. prop. XIII. dat huiusce problematis per-elegantem constructionem, sed cum illius demonstratio-nem a sua ellipseos descriptione repetat, placuit alteram hic dare ab illa independantem, sequenti praemisso lem-mate.

Lemna Fig. XVI.

In ellipsi, cuius axes sunt rectae I A Z, S A X, se-intersecantes in A; diametri D A E, G A H diametri coniugatae. Ex vertice H diametri H G ducatur normalis H C, quae producat, donec sit recta H B aequalis semidiametro D A, iunctisque punctis A, et B, diuisaque recta B A bifariam in I, radio I A describatur Circulus A K B R, qui ob ang. rectum A C B transibit per C, et secabit axes in punctis P, et R. Si puncta H, et P, iungantur, dico, re-ctam H P secare axem S X in puncto R.

Demonstratio.

Ducatur recta P B.

Cum angulus C P B innitatur semiperipheriae P Z A R, et arcui C R, erit obtusus, eleuata ergo super P B normali B M, quae occurrat rectae H P, iunctisque punctis B, et R, cum angulus oppositus P A R sit rectus, erit etiam re-ctus ang. P B R; ideoque per constructionem aequalis ang. P B M, consequenter puncta M, et R, coincident, et recta H P secabit axem S X in puncto R. Q. E. D.

Co.

Corollarium I.

Ideoque cum sit ang. $R A P$ rectus, recta $H P$ tran-
siet per Centrum I .

Corollarium II.

Ergo ducta recta $H I$, haec secabit axes in punctis P ,
et R .

Solutio Problematis Pappi.

Sint rectae $D A E$, $H A G$, se interfecantes in cen-
tro A diametri coniugatae quae datae sunt.

Ex vertice H diametri $H A G$ demittatur ad diame-
trum $D A E$ normalis $H C$, quae producat, donec sit recta
 $H B$ aequalis semidiametro $D A$. Deinde iunctis punctis
 A et B diuisaque $A B$ bifariam in I , radio $A I$, vel $I B$ de-
scribatur circulus $A K B C$, qui transibit per punctum C .
Ex puncto H ducatur per centrum Circuli I recta $H I$,
quae circulum secet in punctis R , et P , et ducantur rectae
 $R A$, $P A$.

Dico rectam $H P$ esse semiaxem primarium, eius seg-
mentum $H R$ semiaxem secundarium, illosque esse in posi-
tione rectarum $R A$. $P A$.

Demonstratio.

Fiat semidiameter $D A = a$, eius coniugata $H A =$
semiaxis primarius $= x$, semiaxis secundarius $= y$.

Erit per prop. LXXII.

$\bullet X H C$

$a \times HC = xy$; ideoque $HC = \frac{xy}{a}$, et

$BC = BH - HC = \frac{a^2 - xy}{a}$, et quadrando

$BC^2 = \frac{a^4 - 2a^2xy + x^2y^2}{a^2}$

$AC^2 = HA^2 - HC^2 = \frac{b^2a^2 - x^2y^2}{a^2}$, ergo

$AC^2 + BC^2 = a^2 - 2xy + b^2$. Sed per constructionem $AC^2 + BC^2 = PR^2$, et per proposit. LXXVII.

$a^2 + b^2 = x^2 + y^2$ factis igitur debitis substitutionibus

$PR^2 = x^2 - 2xy + y^2$; et

Per Circuli naturam

$PH \times HR$, siue $PH^2 - PH \times PR = BH \times HC = xy$
ergo $PH^2 - PH \times PR + PR^2 = \frac{x^2 + 2xy + y^2}{2}$; et

$PH - PR = \frac{x - y}{2} = \frac{x + y}{2}$, hoc est

$PH = x$; erit ergo PH aequalis semiaxi primario et $HR = PH - PR = x - (x - y) = y$ aequalis erit semiaxi secundo. Erunt ergo axes magnitudine dati.

Producatur modo AR , donec AS sit aequalis PH , et PA , donec Ay sit aequalis HR , et erunt etiam positione dati.

Sint etenim in alia positione, videlicet anguli rAp , ducta recta Hp , haec per corollarium I. Lemmatis transibit per centrum I , et ductae rectae HP , Hp claudent spatium, quod est absurdum. Q. E. I. et D.

DE

**DE DARICIS PERICVLVM CRITICVM BEN-
JAMIN GOTTLIB LAURENTII BODEN.**

Posf. Prof. Publ. Ord. in Acad. Viteb. Philosophorum

Decani, et Comitum Palatii

Caesarei.

Wittebergae 1779. pll. 2. in 4.

Daricorum nomen a Dario quodam fuisse repetitum, ipsa nominis monetae tribuendi ratio, inter antiquos et recentiores populos in consuetudinem recepta, declarat; sed a quonam potissimum, propter dissensum antiquorum, in dubitationem et controuersiam venit. Nam Pollux quidem, ac Hesychius, simpliciter Darium Persarum regem memorant. Herodotus autem III, 89. 96. et IV, 166. Darium, Hystaspis filium, omnium primum aureos, sua imagine signatos, cudendos curasse, scribit. Cuius fide suffulti plurimi, hinc putant originem pecuniae ducendam esse inter Persas, tum primum culis Daricis, siue numis aureis, in quibus imago regis Persarum esset expressa. Fauet etiam huic opinioni, cum aliis, ipse Wesselingius *Obseruatt. Variar.* L. II. c. 22. Suidas tamen Daricos ab hoc Dario, Xerxis patre, cudi iussos negat, et ad alium quendam antiquiorem regem eorum primordia refert. Cuius verba cum Aristophanis Scholiasta ad Ecclesiaz v. 598. cum Harpocratonis et Etymologi M. locis collata, prope consentiunt, et communi auctoritate sententiam, quam Herodotus tuetur contrariam, comprobant, fauente Perizonio ad Aelian. *Var. hist.* I, 22. et Friderico Connex. V. et N. Test. T. I. p. 164. Cuius dissentientis

ff

dirimendae et componendae causis, doctissimus huius dissertationis Auctor ista fere observare nos et tunc iubet:

Etenim duplicem aureorum Persicorum formam esse ait, aliis impressam sagittarii formam, aliis regiam, Daris effigiem exhibentibus. Vid. Plutarch. *Apophthegm. Lacon.* Stateres igitur hos, qui sagittarii notam haberent sine regis imagine, quos distributio stipendii militaris exegisset, regnante Cyro iam vitatos, omnino aetate ante Darium Xerxis patrem exacta, factos fuisse monet. Quos vero Herodotus memorat, utique Dario Hystaspis filio adscribendos, regis imagine in auro obryzo seu purissimo signatos, multo politiores illis antiquioribus, et ab illis probe discernendos ait. Cum Herodoti narratione veritatem constare, eamque temporum etiam ratione iuvari. Nam qui hos Daricos ex argento amalgmandos suscepisset, magno suo damno, Aryandem, sub Darii Hystaspis imperio Aegyptum provinciam, et Phoeniciam, et Phoeniciam, Arcelilam matrem, exercitu praebendo in vicissenda filii nece adiuvisse.

Rex ille antiquior, cui veteres Grammatici inventam Daricorum tribuant, non alius fuerit, nisi Danielis ille, quem quinto vaticiniorum capite commemorat, Darius cognomine Medus, Cyaxares scilicet Xenophontius, quem cum Pridasio etiam Perizonius ll. cc. agnoscit.

Aureos autem fuisse Daricos, magno veterum consensu, pro certissimo sumitur, cf. Alberti *ad Hesych.* T. I. p. 339. Plutarchus tamen in *Cimone*, ubi huius imperatoris liberalitatem celebrat, mentionem quoque facit argenteorum Daricorum. *Locus*, quem V. D. indicare neglexit,

est. c. 10. p. 195. Vol. III. ed. Lips. Hic igitur nomen *Δαριχο* improprie et laxius accipiendum esse statuitur, pro quibus nuncio eiusdem cum Darico ponderis, vel pro statere, qui sequente aeo fuerit etiam argenteus, nimirum Perlis alieno imperio parere coactis, et potestate eudendi aereos iis adempta.

In valore Daricorum vero constituendo, quem alii supra modum accumulant, alii deminunt. V. Cl. sequitur Gronovium de Pec. Vet. III. 7. demonstrantem, Daricum valere XX. argenteos, siue auri duas drachmas quarum quaelibet decem argenteos explet, ita vt Darici quinque Minam vnam faciant.

Nec praetermittit A. a Iosepho Antiqu. Ind. III. 2. Daricorum reuocari ad auri siclum Hebraicum. Quae vero non ita accipienda esse videntur, quasi Iosephus de signatis numis velit intellecta, sed tantum de pondere, cum factis constat, ante exitum Babylonicum, apud Hebraeos in usu numos characteribus inscriptos non fuisse.

Qui in sacris libris, nempe Paralipomenis, Esdrae et Nehemiae Commentariis commemorantur דַרְיָכִים siue דַרְיָכִים et דַרְיָכִים, non ab vocabulis דַרְיָ et כֶּמֶה ut *viaticum* designent, neque ab Graeca voce *δραχμή* appellantur, sed ab hoc ipso Persico Daricorum nomine, quibus pares erant valore, vt Raphelius Annotat. Xenophont. ad N. T. p. 360. demonstrauit. *Δραχμῆς* interpretantur Alexandrinae versionis auctores. Drachma autem Hebraeorum in auro drachmis duabus Atticis aureis aequiparanda est, quae valore viginti argenteis, Daricum Persicum efficientibus, pares sunt.

Haec fere continentur hac commentatione, in qua extrema dolet Cl. Auctor sibi ad manus non fuisse Cuperi epistolam de valore partim numi, partim de Plutarchi loco in his Actis a. 1744. mens. Apr. indicatam, cui propter insignem sollicitudinem et diligentiam laudem, maximopere fauimus. Ceterum de formulis dicendis quibusdam dubitauimus, quas cum aliis latinioribus permutari velimus. Velut p. 6. *numorum* mentio sit inter *Persas mercatori transuuntium*, est enim Hebraica e Genes. 23, 16. et 2 Regg. 22, 9. dactyla locutio, pro quo *spectator probosque* numos rectius dixerimus. Mire quoque dicitur p. 9. *flor Arybarthis*, non pro aetate et adolescentia, ut semper in latinis scriptoribus, sed pro aetate qua vixit. Etiam qui essent p. 15. *peregrinantes, qui non vacui coram latrone cantare velent*, nondum assequeremur.

10. GOTTL. HEINECCIJ, ICTI, POTENTISS.

Pruss. Reg. a Consil. Aulicis, et in Acad. Fridr. Iur. Philos. in P. P. Ord. *Antiquitates Germanicae iurisprudentiam illustrantes, in quibus iurium, etiamnam in Germania receptorum, origines ex genuinis fontibus et principijs deriuantur.* TOM. I. *Introductionem generalem de rerum Germ. facis, legumque Germ. antiquitate et uetura, nec non iura personarum complexus.*

Hafniae et Lipsiae 1772. 8. maj.

Romanarum antiquitatum liber, ab eodem autore scriptus, etiamnum perutilis est iis, qui iuri Romano operantur

ram nauant; nec aliam ob causam is, quem indicamus, compositus est, quam ut esset, quo quis adiutus iura patria accuratius addidiceret: tamen, si paullo ante in lucem prodisset, propius tum abfuisset ab ea perfectione, qualem iam in hoc genere desideramus. Nec est dubitandum, ante L. annos has litteras hac accessione eam mutationem subituras fuisse, qua tum quasi natae et formatae censei possent. Liber, antequam e situ et latebris suis protraheretur, fata habuit quae nosse haud superuacaneum erit curiosis. Iam 1724. scriptus erat, et ita perpolitus, ut recte vulgari posset; scilicet, ne eam operam, quae Romanis antiquitatibus impensa erat, res antiquae nostrae desiderarent: cum autor illun, ita tamen ut ab Dulsekero Bibliop. Argentor. redimeretur, Halae oppignorauit apud Petr. Franckium, Bibliop. mox Franequeram petiturus. Postea, sectis Franckii bonis, Ludouico Cancellario, vna cum reliqua libraria merce addictus est cuius in scrinijs delituit quamdum Heineccius vixit: cuius adeo filius Liegnizensis, Consiliar. Aulic. cui haec editio debetur, nullis precibus impetrare potuit ut redderetur, magna fortis parte vna cum vsuris frustra solutis, eiusque restitutione saepe a possessore promissa: inde de ingenio viri facilis coniectura. Hoc mortuo, liber cum caeteris auctionis lege venditus est, nec nisi ante aliquot annos emtor innotuit, Friedr. Wilhelm. de Kameke: eius tanta humanitas fuit, ut statim libri copiam faceret, qui variis impedimentis retentus, (forte quod deesset qui suo sumtu typis exscribendum curaret,) nunc demum produit. Pars prior, ut ex titulo constat, praeter introductionem generalem, de rerump. Germ. facie, legumque Germ. antiquitate et natura, etiam iura personarum complecti debuit: pars altera, sicut praefatus est editor, antiquitates forenses de dominio et possessione, de pactis et delictis. Non tamen in priore parte quidquam in-

venitur quam generalis introductio, de forma regiminis legum Germ. Cap. I.) agit de origine Germanorum eorumque forma status antiquissima. C. II.) de Alemannis, Bojis, Thuringis, Saxonibus, Frisiis. C. III.) de regno Francorum, et orto inde Germanorum regno. C. IV.) de legibus antiquissimis populorum Germ. C. V.) de iure Saxonico, Suevico, Lub. C. VI.) de quarundam prouinciarum et urbium iuribus, cum antiquis, tum recentioribus. C. VII.) de peregrinis iuribus in Germania susceptis et adhibitis. Nemo harum rerum gnarus negabit, quae A. 1724. captum temporum non excedebant, ea Heineccium praestitisse. Sed forte vir magnus ne somniauerit quidem, librum nostris vrbibus non aptatum editum iri, quod 48. annorum interuallo hae litterae tantum adhaec sunt, vt nouam plane formam induisse videantur: sic enim discantibus non noxia fuisset eius lectio, si, quae in hoc genere inuenta supersunt et emendata, illi inserta fuissent; nec facile eius rei gratiam editori faciendam putamus. Quamquam enim aequis harum litterarum iudicibus fatendum est, hunc librum, nisi suo tempore excidisset, in hoc genere nouum plane et eximium extitisse; nec veris auctoris laudibus quicquam detrahi, quod nostri homines, quae temporum felicitas est, haec accuratius fere sciant: tamen, si nostrorum et discantium commodis aliquid dandum erat, liber ille quoquo modo effingendus et perpoliendus fuit. Haec ne temere asserti videantur, locum in examen vocabimus, qui in hoc genere facile dominatur, Cap. V. quod de praecipuis mediae aevi libris agit, quibus iura exponuntur. Hic tantum recensentur Speculum, Weichbild, et ius feudale Saxonicum, Richtsteig, Speculum, et ius feudale Sueuicum, et ius Lubecense: ne verbo quidem agitur de iure Imperat. Senkenbergico, (quae collectio est quantum pretii,) quae nondum in lucem protractum erat. Simul Ecco de

Rep.

Repkau praefationem speculi Saxonici scripsisse perhibetur, quae opinio sane fertilis est errorum. Speculi Saxonici optima et recentissima editio tum temporis fuit Ludouicia-
na: nihil hic operae Gaertnerianae, nedum Grupenianae me-
moriae proditum: nihil de disceptatione Senkenbergii et Gru-
penii de libris legum Saxoniarum, eorumque exemplis ma-
nuscriptis. Nec tum is qui, glossas Teutonicas scrip-
sit aut compilauit, postea a Grupenio prodendus, consti-
tit. Vulgarem Iuris Magdeburgici collectionem non esse
genuinam, sed esse illa antiquiorem, iam Heineccius vidit:
at Lahnii liber nondum innotuerat, et abulario Goerlicen-
si protractus, genuinum ius Scabinorum Magdeburgensi-
um complectens. Nec ei constitit Auctoris veteris de be-
neficiis, et Iuris feudalis Saxonici editio Senkenbergiana.
Nihil hic de Lahnii sententia, Ius feudale sic dictum Sa-
xonicum, nihil esse nisi collectas consuetudines feudales
communes. Mangelfeld et Kertaw librum Richtsteig
scripsisse perhibentur: Grupenius nondum prodiderat ve-
rum autorem, Iohannem de Buch, nec liber tum talis fuit,
qualem postea Senkenbergius edidit. Errore ne Speculum
Sueuicum, an recte ita vocetur, non est notatum. Nec
auctoris coniectura facile se probabit, Speculum Sueuicum
iussu Rudolphi Habsburgici esse compositum: nititur illa
eo potissimum, quod hoc interdum „Imperatoria et regia
iura prouincialia et feodalia“ inscribitur. Qui praeter al-
legatas huius Speculi editiones nullas nouit, (nec potue-
runt recenseri illa Bergeri, Schilteri, Scherzeri, Schannati,
et praestantissima Senkenbergii,) huic ad vsus nostros belle
confuletur. Multum abest vt Heineccio imputemus quae
temporum sunt: nemo tamen sanus haec temere iuuenibus
commendauerit, harum litterarum cupidis, nisi malit mi-
seros priscorum temporum ruditati, quam nostri aevi inuen-
tis, inhaerere. Reliqua capita legentibus facile ostendent,

quibus nostra sententia firmetur. Addimus ad vltima Iulii capituli, quod Historia Iuris Lubecensis, si iam tum Dreyerus scripsisset, longe alia futura fuisset.

IO. CAROLI VOLBORTH, A. M. DE FRVCTV,

quem Homeri Interpretis & lectionis Virgilio cupere possit,

Commentatiuncula.

Certum est, et extra omnem dubitandi locum positum, formari sensum pulcri bonique, et firmari, conferendis inter se duorum pluriumue Auctorum, vel argumenti ipsius similitudine, vel quadam modi, quo argumentum tractant, propinquitate, inter se coniunctis operibus. Quicumque elegantiorum Musarum vel limina attingerunt, ad adyta ipsa se non insinuarunt, quotidiana iam experientia edocti norunt, in omni bonarum litterarum genere hac via citius acquiri aliquem boni rectique velut gustum, quam regularum sterilitate, qua supersedere facile poterit, qui ad exempla ipsa statim progressus, mature aliquam cum Homero, Virgilio, reliquisque elegantiarum et bonae mentis magistris contraxerit familiaritatem. Quae in lectione vnius, vt de Epicis nunc tantum disseram, obscura, ambigua, impedita, teneram aetatem morabantur, subinde clara fiunt, certa et expedita, perlecto altero aut tertio. Quae cum in omni disciplinarum genere, litterarum linguarumque varietate ita se habere, quotidie animaduertamus, vt lectione eorum Auctorum, qui simile argumentum tractant, sapienter instituta, ingenii acies acuatur, animi vis crescat, informentur animo clariores rerum ideae: quidni in Epicis
idem

idem sit de eiusmodi lectione sapienter instituta expectandum? Re itaque tantum ex hoc capite considerata, rem omnem Epicam, eiusmodi carminis vim et indolem, rerum imagines, verborum pondera, episodiorum iucunditatem, linguamque omnino poeticam, melius, clarius, et copiosius addiscere putandus est, qui Homeri studio Virgilio lectionem addiderit. Vt itaque, quod quidem ex his, quae praemisimus, sequitur, Virgilium feliciter explicabit, qui recens ab Homere venerit, ita etiam, versa vice, Homerum maiori cum successu attinget, qui non alienus a Virgilio ad hunc Poetarum patrem accesserit. Sed haec per se patent, et clara sunt.

Praeter hunc autem vulgarem usum, quem ut omnes in omnibus disciplinis e lectione plurimum idem argumentum tractantium Auctorem petunt, ita etiam enarrator Homeri e Virgilio capite, singularem utilitatem adfert Maeconii senis interpreti lectio Virgilii propterea, quod Maro se mirum quantum secundum Graecum vatem, Poëtarum omnium principem et patrem, finxit formavitque: maxima rerum similitudo tractatarum, multae verborum iuncturae prorsus eadem, plura episodica, in quibus, ut nonnulla variata et temporis ingenioque Maronis magis accommodata sunt, ita etiam multa vestigia adparent, Virgilium Homerum expressisse. Haec in ipsa lectione Virgilio a me fideliter, etsi breviter, indicanda satis superque demonstrabunt, posse Homeri difficiliora, ut plerumque plerisque Graeca videntur non difficilia, illustrari et explicari e Maronis facilioribus, si quidem Romanus poeta est, quem minus horrere solent cum tironibus Magistri ipsi, et qui ideo notios est, et explicando Graeco aptior.

Accedit ad haec non contemnenda commoda, quae fides Homeri explicator e lectione Virgilii sedulo instituenta capere potest, in primis hoc, quod Romanus Poëta Homericæ aetati propius vixerit, res itaque in hoc diuino Poëta — quidni enim diuinum, *Sic* cum Theocrito, vocemus omnis dulcedinis fontem? — contentas, nobis melius, rectius, felicius intellexerit, in primis quae deos, eorumque religiones et sacra, heroicique temporis indolem attinent, nec non heroas Graecos, secundum cuiusque indolem et naturam optime cognitos habuerit, et in suo carmine expresserit: quae quidem omnia hic nunc a me indigitata, in interpretando Virgilio clarius et exemplis illustranda, monstrant satis, non posse supersedere Virgilii lectione assidua, si quis Homerum explicare velit *recte*, h. e. secundum temporis Homericum genium, linguae proprietatem, artis poëticae regulas ex eo factas ductasque, quibus omnibus non consideratis, in veteribus Auctoribus, siue sacris siue profanis, prorsus caecutimus.

Quod autem in primis in Virgilio spectari debet, neque mediocre Homeri interpreti adferre potest admimiculum, est singularis doctrina Romani poetae, quae lectione plurium scriptorum de fatis Troiae, inter quos Cyclici Scriptores in primis memorandi sunt, qui iniuria temporis, paucis reliquiis exceptis, interierunt, comparata erat et aucta. Cum enim Graecia a Romanis in seruitutem redacta, cum caeteris libertatis bonis etiam accuratae doctrinae omnem habitum, tandem etiam sensum amisisset, deperditis iam tum, aut delitescens plerisque ex praeclaris illis antiquioribus poetis ac scriptoribus, ecce Vobis prouenerunt multi non poëtae, sed versificatores, qui ex nonnullis, qui supererant, poëtis cyclicis antiquis, noua carmina con-

scri-

berent, aut etiam ex grammaticorum vel historicorum doctioribus libris breuiores epitomas conficerent, censendas istas et diiudicandas fere non modo ex propria doctrina, sed etiam ex eorum, quos excriferunt, fide ac iudicio. *) Erant **) autem poëtae cyclici, ii, qui, Homeri exemplo, non modo rerum bello Troiano gestarum, quae Iliadem siue antecesserunt, siue sunt sequutae, verum adeo, Proclo apud Photium teste, totius mythologiae a Coeli et Terrae inde nuptiis ad finem errorum Ulyssis, modo singula capita, modo plurium capitum complexum, carmine epico, hoc est, ad Homerici carminis numeros, tractandique et eloquendi modum composito, exposuerant, et ex quibus certa dispositione a nescio quo collectis et ordinatis syntagma epicum exstabat concinnatum. Spectant eo in primis QUINTI CALABRI derelicta Homeri, TRYPHIODORI Ἰλίου ἀλώσεως, COLVTHI Ἑλλάδος ἀρκαρχη, TRETZAE Antehomerica, Homerica et Posthomerica, DICTYS CRETENSIS, quem recentiores IOANNES MALALA, CEDREVS, TZETZA et CONSTANTINVS MANASSES p. 44. sq. in Synopsi historica a MEYRSIO edita fere excriferunt, SISYPHVS COVS, DARES PHRYGIVS, PALAEPHATO vulgo tributa Τροϊάδα, in primis ILIAS PARVA; vnde vero videtur simillimum hausisse Virgilium plurima in excidio Troiano enarrando. Praeterea multum Virgilius petiit ex ENNII, ACCII, BIVII ANDRONICI, NAEVII, PACVII, VARRONIS et aliorum nondum deperditis fabulis, vnde ad narrationis varietatem, orationisque poeticae, cui vel maxime studebat, dignitatem et ornatum, plurima duxisse putandus est. Haec

G 2

omnia

*) Verba sunt illustris Heynii in Excurs. I. ad Libr. II. Aen. p. 224.

**) Ib. p. 220. Salmasius in Solin. p. 597. Casaubonus ad Athen. VII. 4. Dodwellus de Cycl. p. 802. Schwarzius Alr. Diss. de poet. cycl. Fabric. Bibl. Gr. T. I. p. 281.

omnia in Virgilio thesaurorum instar recondita bona, si ad Homeri Iliada referantur, ducere possunt interpretem, ut clarius videat, iusta et aequa comparet, remoueat ex aliis adsuta et Homero adfecta. Quae quidem hactenus disputata spectant in primis ad Aeneidos librum II. et III. sed etiam in reliquis libris, in suauissimo Didonis epifodio, et alibi, multa sunt ex Homero petita, sed ita expressa, ut boni Poetae imitari naturam eiusque pictores solent; non est plane idem color, sed varietas mica, et rerum aliunde adscitarum transformatio et mutatio ad inuentionis laudem proximae adsurgens.

E lectione Romani Poetae crebro et recte instituta, potest Homeri interpres aliquos fructus etiam hanc ob causam capere, quod Homeri epitheta, rerum imagines, et similitudines, deorum religiones, Heroum mores, et id genus sexcenta alia, verbis Virgilii mirum in modum explicari, illustrari, explanari possunt. Exposui superiore anno in qualicumque *de Olympo, Thessalicae Montis, deorum Sede*, dissertatiuncula, quam diligenter huic monti ab Homero tributa epitheta a Virgilio sua lingua expressa sint, ut vix remaneat aliquid difficultatis, si vocibus Homericis Virgilianae accommodentur. Eadem ratio est inter utrumque Poetam in descriptione spularum, sacrorum deo oblato- rum, aduentus abitusque dei alicuius deaeque, armorum heroicorum, belli pugnarumque faciei, morborum acutorum etc. in quibus omnibus ut Virgilius ne explicari quidem possit sine Homero, ita etiam, vicibus versis, Homero aliqua lux adfunditur comparatione Virgilii. Videtur mihi esse fere eadem ratio inter Homerum Virgiliumque, quae inter libros veteris nouique, ut vocant, Testamenti intercedit. Scriptores noui Foederis aeterna nocte premerantur sano homini, nihilque inde posset elici, quod cohaerent

CUM

cum reliquorum Scriptorum genio et indole, nisi habere-
 mus veteris Testamenti auctores, vnde fere vnice illustran-
 di sunt, qui post Christum in canonem sacrum recepti sunt
 libri. Sed velim mihi monstretur aliquis homo ea fronte,
 vt negare audeat, illustrari libros veteris Testamenti, vt
 tam barbare nunc scribam, ex Homeri elegantis in hunc
 campum delatus, e noui foederis Scriptoribus. Vt et hoc
 meum adfertum vno exemplo illustrem, legimus, si qui-
 dem recess ab explicando Genesios mirae simplicitatis libro,
 nullique alii dulcedine impare, venio, inter promissiones a
 Deo Abrahamo factas Gen. XXII. 18. et hanc, fore, vt
 omnes terrae populi benedicantur in semine eius:
 (וְיִבְרַכְךָ בְּרָשָׁה כָּל נוֹי הָאָרֶץ) phrasis prorsus He-
 braea, quae Latina lingua denotaret fere felicitatem popu-
 lorum, qua sint gauisuri, quod ab Abrahamo stirpem tra-
 xerint. Suboriuntur autem multae difficultates in vqce פְּרִי
semine. Non potest illa capi de Isaaco, si quidem et illi
 XXVI. 4. eadem promissio sit, neque de Iacobo, cui qui-
 dem aequae bona annunciantur XXVIII. 4. Videtur itaque
 sermo esse de alio semine, a quo in primis tot sunt in popu-
 los redundatura commoda, vt se felices praedicent in Abra-
 hamo. Dispelluntur haec nebulae omnes collato loco N.
 T. qui est ad Gal. III. 16. vbi legimus: τῷ δὲ Ἀβραάμ
 ἰψόθεν οἱ ἐπαγγελίας, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἔλεγει, καὶ
 τοῦ σπέρματος, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ
 σπέρματι αὐτοῦ, ὅς ἐστι Χριστός. פְּרִי itaque de futuro semine, de
 Christo accipiendum, ab Abrahamo descendente, et multi-
 genae felicitatis omnibus populis fonte. Idem saepe fru-
 ctus, vt ex hoc campo ad Homerum Virgiliumque redeam,
 ex Italo poeta in Graecum ipsa comparatione redundat.
 Virgilium autem Homerum intellexisse, quis audeat dubi-
 tare? cuius quidem immortalia carmina vt eo melius intel-
 ligeret, non parum contulere, vt iam ante memorauimus,

multi deperditi Auctores, quorum lectione instructus erat, et vnde magna lux non potuit non diffundi in vniuersum Homerum. Quod igitur ad diiudicandam illustrandamque corporis humani structuram ex comparatione corporum brutorum animalium Anatomici, ad explicandum Polybium e Liuio Historici, Theologi e noui Foederis Scriptoribus ad explicandum canonem veteris Testamenti petunt commodi et subsidii, eundem sane capit fructum fidus Homeri interpres e lectione Virgilii sedulo et recte instituta.

*ARCHIDIACONI IO. FRANCISCI DE TVS-
CHIS a Fagnano, ex S. Honorii Marchionibus, Observatio
aurorae Borealis visae nocte insequenti diem XXVIII. Iunii
MDCCLXXVIII. habita Sepogalliae.*

Ad horam quartam noctis cum dimidia cubiculum ingressus, vbi Librorum meorum supellex seruatur, vt amico Epistolam darem, insolita luce perfusum vidi. Statim ad fenestram cucurri, eaque aperta, aurora borealis gratissimum mihi spectaculum praebuit, eo magis, quod Maierus Tomo I. Commentar. Academiae Scientiarum Petropolitanae, se aestiuo tempore nunquam vidisse dicat.

Fenestra Coro opposita respicit ciuitatis plateam, et licet in alto collocata sit, aedificia, quae illam circumdant, non parum obseruationes impediunt, ideoque Arcum attenuatum et rubeum non vidi, cuius corda noster foret Horizon, neque virgas salientes, et descendentes, sed ex luce

cæ rubicundiori, quæ atmosphaeram illuminabat, facile erat deducere, hæc phaenomena non defuisse.

Quod igitur mihi datum fuit adnotare, fuere columnæ lucidæ, quæ a septemtrione vsque ad occasum se extendebant, et quæ erant huic propinquiôres, lento motu versus Boream ferebantur, et quasi omnes inter se parallelæ, non elatiores, nec depressiores fiebant, non erectæ erant, siue perpendiculares, sed in summitate versus Oculum spectatoris inclinatæ, ita vt dixerim, quamlibet earum formam habuisse sphaerici trianguli, cuius vertex Coelum respiciebat. Erant columnæ tam fulgidæ, vt Aurigæ stellas quartæ tertiæque magnitudinis absconderent, earumque margines terminabantur lumine caeruleo et rubro, non secus ac in Iride, eandem semper lucem conseruarunt, vt ex radii, qui ab ipsis emanabant, ab initio obseruationis, quamuis tenuiorem.

Post horæ dimidium columnæ omnes ad Boream coaluere, magnumque frumenti manipulum repræsentabant, scapis ad horizontem versis, spicis ad coelum, quod elapso quadrante disparuit, et lux vndeque inter Boream et Eurum se sparsit, quæ ipsa post alterum quadrantem penitus euanuit.

Coelum vndique serenum erat, vel tale dici poterat, nam initio obseruationis duas solummodo non magnas nubes vidi, vnâ inter occasum et Corum, alteram inter septemtrionem et Eurum: sed cum durante obseruatione immobiles persisterent, atque interdum, vt ordinariè euenit, fulgurarent, primò intuitu agnosci poterat, nullam cum boreali luce relationem habuisse, et reapse cum hæc disparuisset, nullam variationem passæ esse visæ sunt.

Non

multi deperditi Auctores, quorum lectione instructus erat, et vnde magna lux non potuit non diffundi in vniuersum Homerum. Quod igitur ad diiudicandam illustrandamque corporis humani structuram ex comparatione corporum brutorum animalium Anatomici, ad explicandum Polybium e Liuio Historici, Theologi e noui Foederis Scriptoribus ad explicandum canonem veteris Testamenti petunt commodi et subsidii, eundem sane capit fructum fidus Homeri interpres e lectione Virgilii sedulo et recte instituta.

*ARCHIDIACONI IO. FRANCISCI DE TVS-
CHIS a Fagnano, ex S. Honorii Marchionibus, Observatio
aurorae Borealis visae nocte insequenti diem XXVIII. Iunii
MDCCLXXVIII. habita Sepogalliae.*

Ad horam quartam noctis cum dimidia cubiculum ingressus, vbi Librorum meorum supellex seruatur, vt amico Epistolam darem, insolita luce perfusum vidi. Statim ad fenestram cucurri, eaque aperta, aurora borealis gratissimum mihi spectaculum praebuit, eo magis, quod Maierus Tomo I. Commentar. Academiae Scientiarum Petropolitanae, se aestiuo tempore nunquam vidisse dicit.

Fenestra Coro opposita respicit ciuitatis plateam, et licet in alto collocata sit, aedificia, quae illam circumdant, non parum observationes impediunt, ideoque Arcum attentum et rubeum non vidi, cuius corda noster foret Horizon, neque virgas salientes, et descendentes, sed ex luce

cæ rubicundiori, quæ atmosphaeram illuminabat, facile erat deducere, hæc phaenomena non defuisse.

Quod igitur mihi datum fuit adnotare, fuere columnæ lucidæ, quæ a septentrione vsque ad occasum se extendebant, et quæ erant huic propinquiôres, lento motu versus Boream ferebantur, et quasi omnes inter se parallelæ, non elatiores, nec depressiores fiebant, non erectæ erant, siue perpendiculares, sed in summitate versus Oculum spectatoris inclinatæ, ita vt dixerim, quamlibet earum formam habuisse sphaerici trianguli, cuius vertex Coelum respiciebat. Erant columnæ tam fulgidæ, vt Aurigæ stellas quartæ tertiæque magnitudinis absconderent, earumque margines terminabantur lumine caeruleo et rubro, non secus ac in Iride, eandem semper lucem conseruarunt, vt ex radii, qui ab ipsis emanabant, ab initio obseruationis, quamuis tenuiorem.

Post horæ dimidium columnæ omnes ad Boream coaluere, magnumque frumenti manipulum repræsentabant, scapis ad horizontem versis, spicis ad coelum, quod elapso quadrante disparuit, et lux vndeque inter Boream et Eurum se sparsit, quæ ipsa post alterum quadrantem penitus euauit.

Coelum vndique serenum erat, vel tale dici poterat, nam initio obseruationis duas solummodo non magnas nubes vidi, vnâ inter occasum et Corum, alteram inter septentrionem et Eurum: sed cum durante obseruatione immobiles persisterent, atque interdum, vt ordinarie euenit, fulgurarent, primò intuitu agnosci poterat, nullam cum boreali luce relationem habuisse, et reapse cum hæc disparuisset, nullam variationem passæ esse visæ sunt.

Non

Non antecessit tepida tempestas, neque comitata est, multo minus frigida successit; sed lenis Auster spiravit a noctis initio vsque ad mane, atque aeris temperies per totum observationis tempus eadem fuit, quae mense Maio esse solet.

NOVA ACTA
ERUDITORUM

publicata Lipsiae

Calendis Ianii Anno MDCCLXXVI.

PETRI LAMBECCII, HAMBURGENSIS, COM
mentariorum de augustissima Bibliotheca Caesarea Vindobon
ensi LIBER, SECVNDVS. Editio altera, opera et stu
dio ADAMI FRANCISCI KOLLARII, Pannoni
Neosolensis, Augustae Bibliothecae Vindobonensis Custodis
primarii, in Collegio Aulico rei metallicae et monetariae pro
curandae consilarii, et Academiae Electoralis Scientiarum et
elegantiorum literarum Theodoro-Pala
tinae Socii Extraordinarii.

Vindobonae, typis et sumptibus, Joas. Thomae Nob. de
 Trattneri; Augustae Aulae typographi et bibliopolae Vin-
 dobo-

H h

dobonensis, Anno a partu virginis 1769. Pagg. omnino
267. cum tabb. aen. multis, in fol.

In Commentariis Lambecianis de Augustissima Bibliotheca
Caesarea Vindobonensi, renovandis, pergit Illustris Kol-
larius, Viri omnino laude major, pro instituto et pro-
posito suo, sicut in his Actis Annis 77. pag. 145. 149. et
posuimus, eoque consilio iam et alterum Commentariorum
librum euulgauit, magna, ut proficitur, et ipsa res testatur,
diligentia a se ornatum et expositum: Curauit autem, ut
quae in Additamentis inferenda suis locis designauerat Au-
ctor, ea adiectalegerentur, nisi quaedam grauis causa, or-
dinis nempe et rerum conditio, aliud suaderet; potro, ut
quae essent loco non commodo tradita, reicerentur in
statum, monerenturque lectores, vnde quaeque ipsis petenda
essent, denique ut afferrentur ea, quae ab eruditis essent
prodita, ad nonnulla horum Commentariorum loca, in re-
bus permissum ad Critices et Historiae cognitionem spe-
stantibus, emendanda et corrigenda; ad quae capita fere refe-
runtur omnia, quae in refingendis, supplendis, perficien-
disque his libris peracta sunt. Hae nouae adnotationes, a
Lambecianis notis, quae numeris vulgaribus minoribus in-
signitae sunt, adiectis maioribus litterarum A, B etc. formis,
distinguntur. Secundus hic liber notam capitibus con-
stat. Primum de nomine vero, et causa nominis Vindobon-
nae urbis exponit. Alterum idem argumentum tractat.
Reimannus minime probabat istam disputationem, tanquam
velut proflus ab vniuersi operis proposito, alienam,
omissam, aut suo potius loco, in primo statim libro prola-
tam fuisse volebat; illo Kollarius tamen, quamquam idem
censeret, proflus mouendam et tollendam non putauit, cum
multa praeterea complectatur, quae ad cognoscendas Biblio-
thecae diuitias, *palchre*, ut ait, *deduxerunt*, siue quod apertius
forti,

fore, commode pertineant. Sed in redintegrandis et cor-
 rigendis his sectionibus imprimis, magna cura apparet, cu-
 ius documentum praebent crebrae adnotationes ei adspersae,
 quarum aliae paucioribus, aliae pluribus verbis expediun-
 tur. At aliter de sequentibus statim capitibus III. IV. V. et
 VI. statuere placuit. His, in quibus quippe non solum a-
 lieno loco multa de Codicibus quibusdam latinis contine-
 rentur, sed eorum quidam etiam intempestive euulgaren-
 tur, ita ut voluminosis operis scribendi quaesita magis quam
 oblata videretur occasio: suum locum assignavit in Analecto-
 rum Vindobonensium opere, una cum nonnullis, quae in
 Additamentis Auctoris, maioris amplificationis causa, suis adii-
 cienda prodidisset. Addimus ipsius III. Editoris verba,
 „Ex quibus, ait p. 116. aequae atque ex vngue leonem, in-
 „tempestivum Lambecii Commentaria nostra scribendi mo-
 „rem facile agnoscas. Capituli enim initio primi urbem no-
 „stram per *to* W. non V. scribi oportere, frustra nitebatur,
 „eo potissimum, quod in quibusdam vetustis quidem, sed
 „indocta manu scriptis, eo modo occurrit scripta, neque
 „aliter a Narbonensi Vienna queat distingui. De soloecis
 „hoc scribendi more, deque yano a Narbonensi Vienna me-
 „tu, dixi quae debui, supra pag. 7. Lewissima autem illa ac
 „ridicula de causa, Latinorum tot codicum recensionem in-
 „tempestivam prorsus et *απεσδιόνησον* hoc quidem libro fu-
 „isse, facile quivis intelliget; neque vllus, credo, prudens
 „et eruditus lector daturus est mihi vitio, quod hinc rescif-
 „sam in Analectis meis ediderim, pag. 1. et 12.“ Adeun-
 „da sunt eadem Analecta p. 27. n. III. item a pag. 643. p.
 VII. p. 727. et §25. n. VIII. et IX. Iam, codicis Mf.
 operum Dioscoridis verbosam et prolixam collaudationem,
 septimo capite tractatam, ab hoc quidem libro alienam,
 servandam fuisse ad Lib. Comment. VI. P. II. Cod. V. vbi
 de eo dedita opera egit, pag. 121. observat; ibidemque
 H. a 2 monet.

monet, compertum se et exploratum habere, exaggeratum istum Lambecii verborum cumulum, si ventilare lubeat, maximam partem in ventum et paleas abiturum esse. Observationem palmariam, et rei criticæ studiosis scitu gratam, et arbitramur, et necessariam, non silebimus. In Codice isto folio septimo hæc verba leguntur: *Τὰ δὲ ἑστὶν, Παιδανίου Διοσκορίδου Ἀναζαρθέως περὶ βοτανῶν καὶ ριζῶν καὶ χυλισμάτων καὶ σπερμάτων συμφύλων τε καὶ Φαρμάκων:* quæ Lambecius vertit: *Hæc insunt: Pedanii Dioscoridis Anazarbensis de herbis et radicibus et succis et seminibus cum foliis simul ac medicamentis.* Igitur hæc: ΣΥΝΦΥΛΩΝ, ait, quæ in codice coniunctim leguntur, separatim legit sic, *σὺν φύλλων*, et interpretatus est, *cum foliis*, rectum incorruptumque putans esse τὸ Φαρμάκων, sensu huic loco parum apto, errore manifesto atque admodum turpi. Quippe ut *cum foliis* vertatur, *σὺν φύλλοις* Graece scriptum esse oporteret, quo iudicio mendam librarii non aegre videre poterat ΣΥΝΦΥΛΩΝ pro ΣΥΝΦΥΛΩΝ scribentis, eademque oscitantia τὸ Φαρμακωδῶν, quod sub oculis habebat, in *Φαρμάκων* vertentis. Omnis enim hæc epigraphæ defumta est ex initio libri eiusdem Dioscoridis tertii, ubi post alia leguntur hæc: *περὶ ριζῶν καὶ χυλισμάτων καὶ βοτανῶν καὶ σπερμάτων συμφύλων τε καὶ Φαρμακωδῶν.* — A Dioscoride autem *σύνφυλος* et *ὁμογενὴς* promiscue poni, et *τοῖς ἀσύνφυλοις* opponi, loca eiusdem scriptoris alia demonstrant. Mentionem quoque facit Lambecius editionis Dioscoridis ab Iano Antonio Saraceno curatæ. Multo tamen auctiorem ait esse appendicem illam vetustissimi istius, de quo agat, Msi Dioscoridiani. In quo falsus fuisse, nec satis inspexisse membranis inscriptam Vindobonensibus Appendicem, arguitur, alioquin animaduersurum fuisse, hæc, quæ versu scripta sint, ab iis quæ in prosa habeantur in Saraceni editione, diuersa esse. Non Pamphili Alexandrini, sed Rufi Ephesii hæc Appendix putatur, sub

cuius

ceterum nomen cum Diofcoride ab Aldo 1513. et ab Fabricio B. G. II. p. 630. typis excusa fuit. — Alius praeterea priori simillimus Diofcoridis Codex, cum aliis plurimis optimae notae codicibus praefcis, Neapoli transmissus, in Bibliotheca hac Vindobonensi asseruatur. Est idem ille codex, quem a se Neapoli visum memorat Montefalconius Diar. Ital. p. 307. quemque diligenter recenset Palaeogr. Gr. p. 212. 199. Ait autem, hunc codicem illi Caesareo elegantiae parum concedere, seque credere, antiquitate istius aut parem esse, aut potius antiore; quibus dictis fauet Kollarus, qui codicem istum Neapolitanum a se diligenter inspectum, et varietatis lectionum enotandas causa cum altero claro illo, Byzantino, ut vocat, collatum, eodem antiquiorem esse censet. Monet etiam de variis lectionibus, quae in Saraceni exemplo Diofcoridis marginem occupant, notis V. aut V. C. i. e. *Vetus codex* inscriptae, eas esse ex Codice Vindobonensi Byzantino, (sic enim appellare placet, ad discernendum eum ab altero, nunc quoque Vindobonensi, Neapolitano), petitas, a Ioh. Sambuco, qui eas Saraceno transmiserit. Conringium quoque docet perperam intellexisse Lambecii narrationem, cum *Introductione in vniuersam Art. medic. et sing. eius part.* p. 275. existimet, codicem illum Caesareum, siue potius folia aliquot, quorum sit inscriptio: *Ἱατροσόφου κρατεῦσαι τοῦ ῥιζοτόμου περὶ ὅλης ἰατρικῆς*, esse opus quoddam integrum aut peculiare; esse enim eadem illa, quamquam non omnia, Crateuae fragmenta, quae illi Byzantino codici insint, a Graeculo quodam, ex eodem Byzantino Codice, recenti prorsum furtiuoque manu descripta. Denique se compertum habere, foliis hisce tantum, neque alio Crateuae codice usum fuisse Matthiolum. Cur vero codicem Cantacuzeni appellet, hanc fortasse causam esse, quod sub finem legantur fragmenta quaedam, ex Antonii Cantacuzeni *Observationibus medicis excerpta*: alte-

ram codicem Neapolitanum memoratis Crataeae excerptis, carere: neque vero singulis, ut scribat Conringius, plantis, Crataeae fragmenta subiecta esse; pauca admodum esse, prioribus solummodo plantis adscripta. Ex quo intelligitur, quam fructuosus eruditus futurus sit labor recensendis his Commentariis, ab Ill. Editore susceptus, quod, ut arbitramur et auguramur, in progressu operis, suo loco, clarius apparebit.

Cap. VIII. quod amplissimi Bibliothecae Caesareae, fragmenti historiam continet, et hanc ob causam suam retinuit hoc in libro locum, materiam itidem praebet castigandorum quorundam errorum, v. c. illius, quem in describendo Ciceronis numo commisit Lambecius, in veterum literarum cognitione non admodum tritus. In quo resellendo vitari iudicio et vero etiam verbis lac. Gronovii, ex eius praefatione editioni suae Operum Ciceronis praemissa, de promptis. Nobis, quia haec editio in eruditorum manibus est, suffecerit, illic cupidos Gronoviani nominis ablegare.

Sequitur ipse catalogus Codicum Manuscriptorum, qui ex Archiducali arce Ambrosiana, iuxta Onipontem sita, in Bibliothecam Caesaream Vindobonensem quondam translati sunt. Hic quingentos manu exaratos codices comprehendit, numerosus utique, ac pro extemporali specimen late prolixus. Et quia Ioh. Bapt. Gentilotus, bibliothecae post Nesselium Praefectus, eos cum ceteris eiusdem linguae et patriae codicibus Caesareis miscuit: ad Lambecii normam in sex classes diuisit, eruditeque recensuit: quia porro frequenter in Commentariis suis ad istum Catalogum lectores remittit, eumque, aut pro merito laudat, aut more suo docte expendat; denique, quia Montefalconius etiam eum, in *Bibliotheca Bibliothecar.* MSS. T. I. p. 562. seqq. compendio

hic retulit, his potissimum de causis secundo hoc libro iterum editus est. Editor autem, de studiosis harum rerum bene merendi studio ductus, ad codices singulos diligenter adnotavit, qua in manuscriptorum classe, quove sub numero, quisque positus ab Gentiloto et recensitus sit.

De reliquo, haec ex parte levatus ipsius labor, istius opera videtur. Est tamen, ubi Gentiloti assertis et observatis, vel sua ipsius, vel aliorum sententia subuenit, v. c. in his quae ad Codicem Iuris feudalis Germanici spectant, laudatæ Christi Thomasiae *Selectis Feudalibus* et Reimanni *Bibliotheca Aroamatica*, quibus in libris passim errores Lambeciani castigantur. Agnoscimus candorem Ill. Editoris, qui ista dissimulare minime voluit, quem etiam his verbis testatus est, quae p. 686. leguntur: „Quae et similia non
 „alia, Iovem lapidem iuro, mente detego, indicoque,
 „quam vt Commentaria nostra ab huiusmodi falsis assertis,
 „quantum in me est, immunia, vñibus utiliter seruiant pu-
 „blicis.“ Quid alios memoremus in Geographicis Histori-
 cisque rebus indicatos errores, et idoneis rationibus manifestatam veram, cui sit inmanendum, sententiam? quid commemoratos scriptores, qui inter recentiores easdem res accuratius et luculentius pertractauissent? Inter quos videbatur etiam referendus esse Dav. Ruhnkenius, celeberrimi nominis nunc Criticus, qui quondam a. 1743. Vitembergae, sub praesidio Iohann. Daniel. Ritteri, Regii et Electoralis consilarii Aulici et Historiarum Professoris publ. ordinarii, duas dissertationes defendit, siue potius, alteram tantum, nam alterius tuendae ipse praefuit, *de Galla Placidia Augusta*; sed fortasse suo merito praetermissus est, quandoquidem nec is ullam Lambecii, cuius de eodem argumento disputata, aliquot occupantia plagulas, in hoc secundo Commentariorum libro insunt, mentionem facere deprehenditur.

Ad

Ad nonum Caput, quod de itinere Budensi, de qua-
 teranda conditione, qua iacentem offenderat ibi Lambecius
 bibliothecam Matthiae Cornini, Hungariae regis, de more
 scriptores laudantur, e quibus plenior et certior descriptio
 Budae et ipsius bibliothecae peti possit. Editoris quoque
 in eodem argumento iam dudum aliquid molientis, fortasse
 haberemus opusculum, nisi promisso Pauli Fabri, in Com-
 mentatione *de Augusta Budensi Bibliotheca*, quae Lipsiae a.
 1756. prodit, qua scribit se iustam huius Bibliothecae hi-
 storiam breui datorum, ab incepto reuocatus fuisse. Sic
 enim vanis saepe quorundam promissis, ineditata aliorum
 consilia irrita redduntur.

Et quia ad augendam Bibliothecam Caesaream hoc
 iter pertinuit, in fine subiicit Ill. Editor caetera, quae
 Lambecius aliis in locis ad historiam et incrementum eisdem
 bibliothecae spectantia, adnotasset, nempe e Libro
 Comment. quarto, locum p. 326. et Additamentum VIII.
 quod is in Appendice Libri Commentar. quinti illuc referri
 iusserat, quo continetur index manuscriptorum aliquot
 Graecorum, qui emtionis iure ei accesserunt; item ex Ap-
 pendice libri Commentariorum septimi Additamentum XII.
 agens de insigni bibliotheca Hispanica Ill. Marchionis Ca-
 bregae, quae anno superioris saeculi 75. Bibliothecae Caes-
 areae feliciter est inserta. At aliis de huiusmodi addita-
 mentis inferendis admonitionibus, praesertim si paullo alie-
 niora, aut ab aliis intercedente tempore tractata referrent,
 obediendum non putavit. Sic v. c. p. 950. ita scribit.
 » In Appendice Libri Comment. quarti Additamento septi-
 » mo, certas, ut ait, ob causas, adfui his noster volebat
 » longam ex Iohannis Pierii Valeriani libro primo de litera-
 » torum infelicitate, laciniam, fata ac fortunam Iani nostri
 » continentem. Eodem Pierii loco opportunius et scite ma-

ipſe eſt Cl. Norbertus, in ſua laudata de vita et ſcriptis
 „Iani diſſertatione, quem hic omiſſam (ſ. omiſſum) ibi
 „quaeri legique volumus.“ Sermo enim eſt de Iani, ſive
 Johannis Epilcopi Quinque-Eccleſienſis, qui tempore Mat-
 thiae Corvini regis Hungariae vixit, Carminibus; quorum
 anno huius ſaeculi 44. ſplendidam Norbertus, adiuuante
 Kollario, editionam curavit.

Ergo ſane intelligemus, quam graui et multiplici labo-
 re opus ſit, ad hanc rudem fere et indigeſtam Lambeciano-
 rum Commentariorum molem diſponendam et ordinan-
 dam; quam multa ſint indaganda, relegenda, exponenda;
 quam ſaepe ſint alia aptanda et connectenda, alia ſcernen-
 da, carpenda, runcanda, interdum etiam truncanda. Ergo
 etiam moram perferemus, et indulgebimus cunctationi,
 quam in Praefatione excuſat Editor, non inerti, ſed ſapienti.
 Neque enim tantum ex poſteris, ſed etiam nec ex hac aetate
 quisquam quaeret, quam cito, quamque feſtinanter, ſed quam
 recte et diligenter tam hunc, quam reliquos Commentario-
 rum libros ediderit. Qui quidem de tarditatis excuſatione
 locus admonet nos leuiculi vitii, ab eximio opere chartarum;
 quae et typorum nitore luculento eximendi, quaſi ſuorum pro-
 quaſituros; ſed et alia deprehendimus interdum, in viciſ-
 ſudae magnitudinis litteris. An non et huc illud referen-
 dum p. 161. *Ad pulices in domo pro ad pulices?* Sed in
 his, quia neminem facile turbauerunt, minime immo-
 ſtramus. Optatis autem vehementer, vt firma valetudine
 recreatus Editor illuſtris, inoffenſo pede pergat ornare rem-
 publicam atque illuſtrare inſignis doctrine ſane fructibus.
 Optat hoc vniuerſum omnes qui litteris bene capiunt.

COMMENTARI DE VARIIS REBUS GER-

manicis momenti, quarum usus est in republica administranda:

Aut Versuche über einige wichtige Gegenstände, welche

auf den Dienst der Staats-Einfluss haben.

Lib. Teuton. prodit Francofurti ad Moenum et Lipsiae.

1772. 8. maj.

Stechius, aresacrum bellicorum Comper, tam ab acrioribus
 et genii facultate, quam ab uberiori doctrinae copia in-
 fructus, quom Berolin hac laude maxime omnium flore-
 at, metuit auctor haberi huius descriptionis, cum optime in
 hoc genere comparandae, et omnino dignae, quae eruditissi-
 mum virum laude cumulet, confectus enim videtur id
 est, quod titulus praeferebat, illud plane exprimeret. Li-
 ber meditationes continet gravissimas argumentis, non
 numero: harum eas tantum, omnia reliqua, delibebimus,
 quae ad iusti scientiam maxime pertinent, illud genus in eo
 plerumque versatur, quod iuris est inter gentes. Agit si-
 cunde de nova Livoniae cum Germania iam subdito: illam,
 cum antea aliqua fuerit, iam intercidisse nostris temporibus,
 huius, auctor luculentis rationibus eicit, quibus omnis hec
 controversia coarctatur, mota olim per occasionem belli
 Borussiae ab ordine equitum Teutonico: vana repatur
 Germania illius regionis imperium assertor, desertor
 quondam a domo. Nam cum ducentis ab hinc annis Li-
 vones Rufficorum cladem genere affecit: essent eis in publica
 calamitate Germanorum, quibus temporebant, auxilia effugi-
 tallent, at nemo ab his exitium depulsum iret, hi ad incitae
 redacti, quippe qui quatuor annos infensissimum hostem
 soli tolerarent, tandem novos dominos circumspexerunt.

relictis prioribus, et pars in Suecorum clientelam venit, pars Polonorum fidei se permisit, quae postea Lithuaniae accensa est. Imperatores igitur protestationibus nihil agere videntur, quibus sua vi legitima deest: potius Germani, quod implorati nullam Livonum curam habuerint, neque illorum iniurias ex foedere ulsi sint, videntur iure gentium deferri debuisse. Omnis enim res publica, quae clientum, seu provinciae, seu populi, necessitates prodit, aequae vlla afflictorum cura tangitur, si illam qui colucentur deserunt, iusta patitur; nec est quod de iniuria queratur, illata potius quam accepta, quod partes alterius secuti, cuius vel o pes admiramur, vel singularem in suos fidem suspicimus, veteres necessitudines solvamus. Neque ille, qui proditis clientibus diuina humanaque iura violauit, vlla iuris formula efficiet, vt causa integra sibi sit, eos, quasi rem suam, quodocumque repetendi: his enim cautionibus contra violentos vitimur et dolosos, qui ciuitatum opibus inhiant; imbecilles non calumniatur, qui, nisi neglectis nobis, neglecti ipsi, salui esse non possunt. Sic in ea pace quae Oliuae coaluit, Imperatoris legati, quod regi Suecorum Livonia cessisset, ne verbo quidem questi sunt: etsi maxime debuissent si quid sui iuris in illam fuisset, illud exponere, neque committere, vt ab ignotis haram rerum iniuria sibi fieret, quam tamen, si vlla ipsis facta est, animo tam aequo tulerunt, vt primi essent qui regem ob illius imperium solemni nomine appellarent: quo pacto, si quid his iuris in illam tum fuit, omne sane est sublatum; igitur, (scriptoris est oratio honesta sane atque adeo nostra) ad commenticia iura quibus vmbatici doctores rem Germanam adaugent, et illud referendum esse. Sequitur tertia, de praeferendo crucis insigni, tractatio, qua, seruato temporum ordine, eius studialis illius origo et successus exponuntur; nimirum vt honos iste sanctus ad singulos pervenit, quibus habetur, Papae, legatis papalibus, Patriarchis,

Praelatis, et qui illam a Papae accepert: post Synodum
 Viennensem. l. 3. c. 1. cum pallio cominatum, Archiepiscopis
 Hoc, quod Praelati extra sui imperii fines non utuntur, pro-
 ba, illum non aliquam dignitatis gradum designare, sed esse
 maioris cuiusdam iurisdictionis indicium, neque aliam ob
 causam Cardinales, si solum hanc dignitatem teneant, hoc
 insigni carere videntur. Si quis Papae legatus urbem re-
 giam intrat, praefectus illi eorum, sed in curia Palatii manet,
 cum rex ab adventante primam salutatur. Tanta dignitas
 illa potest singularem in hoc genere iurisdictionem, ut in
 librum lectionis formetur. Quia est de obediencia et
 conservatoribus pactorum aequi, et derogare garantie-
 riam. Legimus hic, principes illius aevi pactorum sicut
 Vassallis obediencia firmasse, obstrictis, ut dominis adhaerent
 contra foederis religionem, agentibus, adempte vi illorum
 libidinem, et impiores conditantes effe-
 dicos. Saepo coactor Vassalus, cum feudum acciperet,
 spondere, quomodo videri solentibus: ab his tamen aequis
 feudorum genus inter Germanos non ortuisse, Moresque
 illud ex altera fide minus recte afferre. Deinde in hunc
 mo: multa exempla promi eorum temporibus, cum Gesta
 nit, tum o reliquis populis. Adhuc anno 1493. anno Silve-
 stri, pax fieret, inter Maximilianum: et Carolum VIII.
 Francorum regem, constituta esse quaedam ab utroque ca-
 tholicae militiae viros, maxime conspicuos, quibus illa fides
 conservatoribus. Mox principes solisse, damnatae fidei
 hoc genus videri esse, sine dentibus, sine occipientibus;
 et motos rogasse aliarum civitatum principes, ut foederum
 a se factorum suscipere tuerentur; inde reges garantiae no-
 storum tempore: harum primum exemplum deprehen-
 disse videri se sibi illud in pace Blesensi 1505. Ludovici XII.
 Franciae et Ferrisandi Aragoniae regnum; ab his Angliae
 regem esse rogatos, verumtamen pactum fidei auctoritate
 sua.

de mercatoribus. Sequitur sexta de mediatione portae Ormannicae. Turci, etsi eo ingenio sint, quod abhorreat fere ab externorum populorum negotiis, tamen haud grauantur rebus suis princeps Christianos interuenire, ipsi illorum rebus nunquam interuenientes. Erat igitur quam miremur illa gentis in nos pietas, qua functa est non tamen defuncta, in bello de successione Austriaca, ubi oratores misit animorum conciliandorum causa, quos partes laudatos dimiserunt beligerantes. Undecima est de consulibus sic dictis populorum qui mercaturam faciunt: hoc nomine in medio aeuo quidam laudantur iudices et praesides mercatorum, iam in rebus Italicis post annum 1100. conspicui, atque etiam nunc in emporiis Francorum vigentes. Qui cum mercaturae more prodesse, simulac occidens cum oriente, expeditionum cruciatarum ope, commercia instituisset, missi sunt in eos tractus qui suae gentis mercatoribus consulerent, eorumque causas iudicarent: hi reliquis ortum dederunt, qui a ciuitatibus in portus et emporia peregrina ablegantur, ad subleuanda suorum commercia. Nostri temporibus Consul est publicus ciuitatis procurator, a populo, quocum est commerciorum societas, publice admissus, qui ciuium suorum inter se lites dirimat, causam defendat, utilitati prospiciat. Is, etsi populo pareat qui misit, tamen in causis ciuilibus et priuatis licet eum ad iudices deferre apud quos degit, nisi pacto aliter cautum sit. Consules in oriente, qui apud Turcos degunt, vi pacti legatorum iure fruuntur, nec in viscula ducuntur, nec eorum bona retineri fas est. Omnis cum iis causa apud legatum disceptatur, qui missus ab eius gente Constantiopolis habitat, salua tamen Turcis cognitione. Hanc autor eiusmodi esse credit, vt consilium imperii Ottomannici super premium, cum legato aut consule generali coniunctum, licet componat, quae Consuli vel a suis, vel a prouincialibus

interdicitur. Mox aster paucis Vattelium striggit, asseren-

tant de his procuratoribus, nisi pacto non erutum sit, in
 men eos in foro domicilii accusari nefas esse; nec eos res
 publicae: cuius solo immorantur, subiectos esse. Principia
 est Consules nominare; mercatorum, negotiorum gestorum,
 illi vel litteras accipiunt, quae plenam ipsis fidem efficiant;
 vel commendatitias tantum et prouisorias: hi, publica au-
 toritate non pollent. Cum e rebus publicis non admittan-
 tur, nisi volentibus, iura et immunitates eorum pactis nitun-
 tur. His apposita sunt excerpta quaedam e pactis com-
 merciorum causa factis, cum gentibus imprimis barbaris;
 moneturque, raro illos in commerciis cum populis Europa-
 is, iurisdictione vi, sed fore per orientem. Nec tamen
 causas tantum iudicant mercatorum et nautarum, sed et re-
 liquas civiles, nisi pactorum iure prohibentur. Prouocatio
 ab iis est ad ciuitatem cuius negotia gerunt, appellato maio-
 re magistratu. Delicta sine prouocatione coercent, suppli-
 cium tamen et poenas corporales non irrogant, sed causam
 cognoscunt, et litteris perscriptam ad alios iudices mittunt,
 quibus de re nautica iuridictio est. His multa annexun-
 tur iura aut officia Consulatu ad promouenda suae gentis
 commercia. Est et vectigal quoddam quod Consules exi-
 gunt, ex onere nauium et mercimoniis, siue ciuium, siue alie-
 rum, qui ciuitatis insignia in nauibus suis attollunt, aut quo-
 quo modo ipsorum opera videntur. Nostra aetate quinque-
 gesimas fore capiunt, nisi illas sibi princeps vindicet ad lega-
 tionum sumtus sustinendos: tum his ab illo certa merces
 soluitur. Haec de consulibus disputatio in tota libro facile
 primas tenet: nec tamen reliquae leuicioris momenti sunt,
 quibus omnibus autor se talem probauit eruditus, qualem in
 hoc genere optamus, intelligentem et singulari iudicio pra-
 ditum: qui si plura sui ingenii specimen edat est quod cer-
 deat sibi gratulentur.

MILAN. IO. GERH. SCHELLERI PRÆCEPTA

sibi bene latini, imprimis Ciceroniani, seu eloquentias Romanas, quales hæc nostris temporibus in dicendo et scribendo usurpantur, summa diligentia, maximoque perspicuitatis studio tradita et illustrata PARS POSTERIOR.

Lipsiæ sumptibus Caspari Frisch, MDCCCLXXII. a. p. 407.
ad p. 316. præter Indicem.

Præcepta, quæ doceant, qua ratione quis latina lingua in scribendo atque dicendo recte vel bene uti possit, ne debent, et quæ summa diligentia, maximoque perspicuitatis studio tradita feruntur, quum debeant cuius docto grata esse atque accepta, ut scribendi, vel quod tamen rarius fieri solet dicendi latine necessitate imposita, intelligere possit, quantum accedat, vel quantum ab elegantia veterum scriptorum aureæ aetatis, ut veterum scripta non sine fructu legere, vel aliis explicare queat, ut denique præceptis præmissis facilius atque citius ipso usu, atque assidua veterum lectione, quæ sequenda, quæ vitanda sint, capiat: huic quoque posteriori parti, ut priori, non defuturos esse emtores atque lectores cupidos credimus, præsertim quum Romanus quamplurimos reperiri, qui velint sibi bene latini, imprimis Ciceroniani, laudes ferre, quique sibi persuadeant, se his præceptis cognitis bene latine, atque ita scribere posse, ut Ciceroni vel nihil, vel parum cedere videantur. Id quoque docti Schellerus potissimum spectare videtur, ut contemur lingue latine sagax, atque barbaræ polsa, excitarer studium sibi bene latini in animis eorum, qui suos libros non intra fines Germaniæ modo, sed in: exteris quoque

que regionibus non a facie tantum totatis hominibus, sed a posteris etiam legi atque amari cupiant, ut adolescentibus instillaret atque infereret haud facile extirpandam cupiditatem imitandi, atque adeo aemulandi. Cicerois, ut deiquam commodis latinaram literarum, atque saluti cum scholae, cui non sine laude praestit, tum alicorum, quantum possit, prospicere videretur. Formaturus igitur non tam scriptorem, quam potius oratorem latinum, de tribus virtutibus praecipuis eloquentiae, atque scilicet *perspicuitatis, gravitatis, suavitatis*, ita didicit, ut qui perspicue, graviter, et suaviter cum loqui, tum scribere possit, ac soleat, hunc paribus suis facere satis, ac sibi bene latini laudes assequi demonstraret. *Perspicuitatem dicendi et scribendi cerni in et scriptis, si quis ita vel loqui vel scribere possit, ut et ipse, et per facile intelligatur ab iis, quibus, vel quorum gratia, vel, dicat, vel scribit.*

Quam vero perspicuitas dicendi atque scribendi, quae re atque natura eadem esse, et in eodem reperiri videatur, nisi quis vitio linguae laboret: aptius forsitan atque concinnius fuisset, de perspicuitate scribendi modo verba facere, atque offendere modo, quae ratione efficere possit, ut verba et res intelligantur sine multo labore, tum enim et ipse intelligeris, nisi halbutias, vel alio linguae vitio labores. Perspicuitatis vero cura imprimis commendatur iis, qui de offis et indoctis scribunt, aut dicunt, quo in numero sunt qui fabulas ad corrigendos hominum animos immensas scribunt, qui capita doctrinae morum populari modo tractant, qui vitam hominum tum doctorum tum indoctorum perstringunt, qui orationes sacras edunt, quae denique capita disciplinae et artis alicuius explicare student. At illi omnes et nobis quidem videtur, alia potius quam latina lingua uti solent, quae omnibus sine indoctis ignota atque obscura esse solet.

solet. Quid igitur opus erat, *Rabenerum, Vuzerum, et Tis-*
sotum, in praeceptis latine scribendi laudare, qui perspicuita-
 tis quidem laudem tulerunt, sed non soli, sed non *silo*
 bene latino vsi sunt. Fontes perspicuitatis sunt cum remo-
 tiores, tum propiores: inter illos referuntur *ingenium bo-*
num, seu phantasia iuncta praeclaro exquisitoque iudicio,
doctrina solida et subtilis, modestia, cognitio hominum, accu-
rata cognitio linguae, atque *prudencia*, de quibus singulis ita
 disseritur, vt breuitati magis consultum nobis quidem vide-
 retur, si omissis iis, quae vel cuius sunt aperta atque cog-
 nita, vel non sunt perspicuitatis proprii fontes, modo doce-
 retur, ad perspicuitatem scribendi necessario requiri cognitio-
 nem accuratam, tum rerum de quibus scribitur, tum lin-
 guae, qua scribitur. Ingenium enim bonum, doctrina so-
 lida, vt dicitur, in omnibus disciplinis plurimum valet,
 modestia vero atque prudencia non doctis modo, sed et in-
 doctis, utilis atque conueniens esse videtur. Quodsi vero
 cognitio hominum ea, ex qua scimus quid homines vulgo
 intellegant, et intelligere possint quid non, ad perspicue
 scribendum requiritur: pauci profecto esse videntur, qui-
 bus in iuuenili aetate, cui haec praecepta perspicue scriben-
 di potissimum dantur, aditus ad intelligendam cognoscen-
 damque vim mentis humanae patet. Sed ad fontes perspicui-
 tatis propiores veniamus, quorum primus est *delectus voca-*
bulorum singulorum, quae debent esse *vera*, vel vere apud
 praesicos Latinos occurrentia; *nota*, i. e. in aetate aurea accur-
 rentia; *significationis notae*; denique *apta et non ambigua*. In
 his vberius explicandis Clar. autor ita versatur, vt multa co-
 gnitu utilia, quaeque obseruentur digna, afferat; quamuis in
 nonnullis videatur nimis subtilis atque accuratus esse: v. c.
naufragium pati notare Schiffbruch sich gefallen lassen, ac
 rectius dici accipere naufragium *calamitatem* non pro omni
 malo *fortunam aduersam* non pro casu quouis infelici, vsurpa-

si posse, voces *legio, cohors*, non recte dici posse de multitudine militum, quam nos vocamus *Regiment, Bataillon*, nec *togam, tunicam*, de nostro vestitu *Rock, Weste*. An etiam, addit, *Regimentum, Batalio etc.* dicamus, nil ausim definire. Quamvis vero hae voces Romanae non accurate respondant nostris germanicis: consultius tamen nobis videtur, his potius vocabulis latinis, quam aliis fictis atque barbaris uti. Alter fons propior perspicuitatis est *recta vocabulorum coniunctio*, quae iubet ut Substantiis addantur Verba et Adiectiva conuenientia, et sufficientia adiectiua adiciantur substantiuis, aliaque ratione casus, numeri, generis substantiuorum, temporis ac modi verborum, periodorum, ellipsium, obseruentur, quae singula commemorare non est huius locum, nec nostro consilio conuenit, quia breuitatis studiosi esse iubemur, quae etiam effecit, ut ea quae de perspicuitate in explicandis rebus, de adiectione causarum cum thesi generali, tum aliis enunciationibus, et diserte, et tecte, de adiectione exemplorum, testimoniis, conditionis, de periphrasi, de pictura rer addenda, copiose atque diligenter disseruit Vir Cl. omitteremus. Festinemus enim ad alia, etiam quae Capite altero de grauitate dicendi praeceperit paucis ostensuri.

Gravitas dicitur latius in definitur, ut in...
 quae efficitur, ut non modo mens...
 foram tam persuasione videat, rem esse veram...
 etiam animas eius fidem moueatur. Ex hac definitione...
 Schellero proposita, nobis videtur satis intelligi posse, quod
 inum grauitatem oratori esse propriam, nec in sermonibus,
 epistolis, libellisque doctrinae aliquam partem explicantibus,
 locum habere, cum potissimum eo consilio adhiberi, ut
 aliter ad aliquid agendum vel omittendum, imitandum
 vel fugiendum, incitet, nec tam mentem, quam potius...
 num

antem spectare. Hanc in dicendo virtutem nemo assequi poterit, nisi qui sit *animo generoso, atque ingenio praeclaro praeditus, doctrina lata et solida, cognitione animorum, atque opinionum, linguae denique lata et accurata instructus*: quibus explicatis, docetur, qua ratione, quibus argumentis, magnitudo alicuius rei demonstretur, quod circumscriptio, partitio, testimonium graue sententia acuta et grauis, vsus figurarum, ad grauitatem plurimum conferat, in quibus singulis fufius explicandis Vir doctissimus accurate atque eleganter versatur. Ad hanc grauitatem dicendi pertinet quoque collocatio verborum, periodorum clausula, concinnitas membrorum, delectus literarum ac syllabarum, vt et vocis grauitas; sed de his omnibus certae atque definitae regulae atque praecepta vix dari possunt, cum in collocatione verborum spectandus sit contextus, periodi clausula vocabulo longiori si saepius adhibeatur, fastidium excitet, atque vim sensum perdat, aequalitas membrorum saepius et a Cicerone negligatur, delectus literarum ac syllabarum speciem habeat affectationis nimiae atque anxietatis in scribendo. At properamus ad Caput tertium, quo Clar. Vir agit de suauitate dicendi, ita vt primo eius naturam describat, dein fontes suauitatis cum remotiores, tum propiores, aperiat: *Suauitas orationis dicitur ea esse virtus orationis, quae efficit, vt placeamus lectoribus vel auditoribus, atque ita libenter ab iis legamur et audiamur*. Cum vero maxime discrepent sensus atque iudicia hominum, ita vt vna eademque oratio vni placeat, alteri displiceat: obscuritate forsan quadam laborat ista definitio, quae tollitur vel addendo causas, quibus efficitur vt placeamus, scilicet gratis ideis, perspicuis atque elegantibus verbis; vel desinendo certum genus lectorum atque auditorum, ita vt iubeantur esse periti. Hanc suauitatem dicendi ex sententia Viri Doct. nemo consequitur, nisi est ingenio praeclaro atque hilari, vt in varias formas se ver-

tere, ad auditores et lectores se accommodare, et multa quoque praeclara comminisci possit, et totum hoc libenter faciat, (posterius esse videtur superfluum, cum neminem doctorum fore putemus, qui non libenter omnem det operam, ut attentionem sibi conciliet,) nisi sit praeditus doctrina lata et subtili, ut multa sciat, quibus variet orationem, sententiis praeclaris saepe aliam, eumque suaviorem vestitum donet, nisi tandem cognouerit animos hominum, ut sciat, quid iis placeat, quid non. Suauitas dicendi tum propius adiuuatur variis modis, scilicet cum perspicuitate atque grauitate dicendi coniuncta iusta breuitate vel copia, modeste de nobis dicendo, humanitate erga alios declaranda, vitandis vocabulis plebeis, obscoenis, nouitate elocutionis, variatione, genere scribendi non affectato, aequali, vegeto, iocoso et acuto, varia repetitione vocabulorum, antithetis, periodo ac numero; de quibus singulis Clariss. autor ita differit, ut nemo sit qui vel de obscuritate ambigua, vel de breuitate concisa, conqueri posse videatur. Dum nouitatem elocutionis ad conciliandam orationi suauitatem maximam vim habere dicitur, quia omne nouum placeat: hanc nouitatem quidem a generoso animo, ab accurata cognitione linguae duci, atque imprimis in prouerbiis, in similitudinibus, in exemplis, in tropis, in verbis locum habere ostenditur, sed ex quibus vera ratio ac natura istius nouitatis appareat, exempla desiderantur. Gratia quoque ac venustas pariter orationi vegeto scribendi et dicendi genere, h. e. tali, quod lectorum et auditorum attentionem excitet; quibus verbis posterioribus non explicatur quid sit vegetum scribendi genus, sed quam vim habeat, cum tamen lectores scire cupiant, qua in re cernatur ipsa vegeti scribendi generis ratio, cui inest vita quasi, ac vigor, atque ex hilari, ac contento animo proficiscitur, atque lectores vel auditores e somnolentia excitat, quod sane fieri solet epithetis, descriptionibus, acute

dictis, metaphoris, quae tamen singula efficiunt, ut profaica oratio propius accedat ad poeticum scribendi genus, saltem ex frequenti poetarum lectione ducitur. *Acute dicta*, quae ad vegetum dicendi genus requiruntur, non sunt ea quae non statim a quolibet intelliguntur, ista enim sunt obscura, sed aliquid reconditi, atque ita non a quouis expectati continent, vel quae sententiam non ubiuis obuiam, alacritatis atque sagacitatis indicem expriment. Brevitati magis consulisset Vir Clar. si non eandem negando atque affirmando simul expressisset; ea vero, quae de vi vocum *acutus* atque *obtusus* differunt, mallet profecto lectores alio loco legere, cum tria et fati nota sint offenduntur enim facile lectores, si scriptorem semper docentis personam agere, atque omnia ad vinguem refecare, nec facillima quaeque praeterire intelligunt. Vitandum quoque, ne suauitas pereat vel minuat, esse monetur, inanem vocabuli eiusdem repetitionem, praefertim crebram, atque exempla a Cl. Sch. proferuntur, ex quibus priscos in hac re negligentis fuisse pateat; ea vero loca, quae ab Ernestio nostro in classem gratiae negligentiae referuntur, ita comparata esse ostenditur, ut commode defendi posse videantur. Inter inanes repetitiones a Clar. Viro refertur Cic. Orat. 13. *Me autem, qui Isocratem diligunt, una cum Socrate et cum Platone errare patiuntur*: at repetitio voculae *cum* non est inanis, sed lectores ad utrosque et Socratem et Platonem attentos reddit. Ad Div. VI. Ep. 1. quatuor priores periodi per *etsi* incipiunt, atque doct. Schellerus addit, *Ciceronem vitium negligentiae commississe nemo sanus neget: poterat enim, scilicet nostro iudicio, quumquam, licet quoque dicere.* At Cicero seipsum defendere nequit, et quibus cultorum eius ab eo defendendo deterretur, timens, ne crimen insaniae incurrat. Sed forsitan Ciceroni, aliisque priscis, multa haud visa sunt venustati esse, atque

tere, ad auditores et lectores se accommodare, et multa quoque praeclara comminisci possit, et totum hoc libenter faciat, (posterius esse videtur superfluum, cum neminem doctorum fore putemus, qui non libenter omnem det operam, ut attentionem sibi conciliet,) nisi sit praeditus doctrina lata et subtili, ut multa sciat, quibus variet orationem, sententiis praeclaris saepe aliam, eumque suauiore[m] vestitum donet, nisi tandem cognouerit animos hominum, ut sciat, quid iis placeat, quid non. Suauitas dicendi tum propius adiuuatur variis modis, scilicet cum perspicuitate atque grauitate dicendi coniuncta iusta breuitate vel copia, modeste de nobis dicendo, humanitate erga alios declaranda, vitandis vocabulis plebeis, obscuro, nouitate elocutionis, variatione, genere scribendi non affectato, aequali, vegeto, iocoso et acuto, varia repetitione vocabulorum, antithetis, periodo ac numero; de quibus singulis Clariss. autor ita differit, ut nemo sit qui vel de obscuritate ambigua, vel de breuitate concisa, conqueri posse videatur. Dum nouitatem elocutionis ad conciliandam orationi suauitatem maximam vim habere dicitur, quia omne nouum placeat: hanc nouitatem quidem a generoso animo, ab accurata cognitione linguae duci, atque imprimis in prouerbis, in similitudinibus, in exemplis, in tropis, in verbis locum habere ostenditur; sed ex quibus vera ratio ac natura istius nouitatis appareat, exempla desiderantur. Gratia quoque ac venustas pariter orationi vegeto scribendi et dicendi genere, h. e. tali, quod lectorum et auditorum attentionem excitet; quibus verbis posterioribus non explicatur quid sit vegetum scribendi genus, sed quam vim habeat, cum tamen lectores scire cupiant, qua in re cernatur ipsa vegeti scribendi generis ratio, cui inest vita quasi, ac vigor, atque ex hilari, ac contento animo proficiscitur, atque lectores vel auditores e somnolentia excitat, quod sane fieri solet epithetis, descriptionibus, acute

di-

*Metaphorae, quae tamen singula effigunt, ut proficere oratio propius accedat ad poeticum scribendi genus, saltem ex frequenti poetarum lectione ducitur. Acute dicta, quae ad vegetum dicendi genus requiruntur, non sunt ea quae non statim a quolibet intelliguntur, ista enim sunt obscura, sed aliquid reconditi, atque ita non a quouis expectati continent, vel quae sententiam non ubiuis obuiam, alacritatis atque sagacitatis indicem exprimunt. Breuitati magis consulisset Vir Clar. si non eandem negando atque affirmando simul expressisset; ea vero, quae de vi vocum *acutus* atque *obtusus* differunt, mallent profecto lectores alio loco legere, cum trita et fatis nota sint offenduntur enim facile lectores, si scriptorem semper docentis personam agere, atque omnia ad vinguem refecare, nec facillima quaeque praeterire intelligunt. Vitandum quoque, ne suauitas pereat vel minuat, esse monetur, inanem vocabuli eiusdem repetitionem, praefertim crebram, atque exempla a Cl. Sch. proferuntur, ex quibus priscos in hac re negligentes fuisse pateat; ea vero loca, quae ab Ernestio nostro in classem gratiae negligentiae referuntur, ita comparata esse ostenditur, ut commode defendi posse videantur. Inter inanes repetitiones a Clar. Viro refertur Cic. Orat. 13. *Me autem, qui Isocratem diligunt, una cum Socrate et cum Platone errare patiuntur*: at repetitio voculae *cum* non est inanis, sed lectores ad utrosque et Socratem et Platonem attentos reddit. Ad Div. VI. Ep. 1. quatuor priores periodi per *et si* incipiunt, atque doct. Schellerus addit, *Ciceronem vitium negligentiae commississe nemo sanus negat: poterat enim, scilicet nostro iudicio, quanquam, licet quoque dicere.* At Cicero seipsum defendere nequit, et quiuis cultorum eius ab eo defendendo deterretur, timens, ne crimen insaniae incurrat. Sed forsitan Ciceroni, aliisque priscis, multa haud visa sunt venustati esse, atque*

gratum edicere, quae ab his iudicibus solum facienda sunt, non
 mandanda videntur.

Appendicula quoque facienda est, in quibus
 de subsidiis, filiis, de electionibus, de dispensa-
 tionibus generum dicendi, agitur. Inter subsidia referantur *lectio*
praeceptorum, quae debet esse *affidua, accurata*, cum inlectioni-
 bus publicis, tum domi; dein exercitatio in latine scribendo,
 dicendo, cogitando. *Lapsus* vero exercitatio in latine cog-
 itando et moditanda, quippe omnium utilissima, iure com-
 mendatur; cuius cura ratio est, ut primum soli cogitentur,
 quomodo hoc vel illud latine exprimi possit, dein liberam la-
 tinum legentes statim aliquid ad eius similitudinem effingant.
 Moveretur tandem sub finem appendicis duplex quaes-
 tio, quarum prima haec est: *qualis debet esse imitatio?* talis
 scilicet, quae pertinet ad totum habitum filii, praesertim
 quae non nimis appareat. Altera quaestio cernitur in eo
 quis sit imitandus? respondere Clar. Schellerus, scriptorem sae-
 culi, imprimis Cicero, quia fuit ingeniosissimus, ac elo-
 quentissimus. Quod si quis idem ex nobis quaereret, non
 dubitaremus dicere, neminem imprimis imitandum esse, sed
 quemque ea ratione scribendi uti debere, quae sit ingenio,
 studiisque suis, argumento denique sui de quo scribitur,
 convenientissima atque aptissima. In Appendice altera de
 elabo rationibus, in specie vel de scribendis orationibus, epi-
 stolis ad homines doctos, libris et dissertationibus de rebus
 ad doctrinam pertinentibus, agitur, et quidem ita, ut Vir
 doctus quidem oblitus sit monere, Archiepiscopi in maio-
 ribus oppidis scribendum esse *Vir maxime venerabilis et do-
 tissimus*, in minoribus oppidis *Vir plurimum reuerendi et do-
 tissimus*, atque titulum extocum non verbis latinis, sed Fra-
 cice esse ponendum. Comprehenduntur sub finem vniuersi
 libri genera dicendi, demonstratiuum, deliberatiuum, et iudi-
 ciale

ciale, dein tenue, mediocre, et sublime, tandem Asiaticum, Rhodium, et Atticum; quas divisiones modo tenendas esse recte monetur, quod earum apud veteres fiat mentio, non quod magnae nostro tempore sint utilitatis magnique valoris. Quamvis libri, praecepta alicuius scientiae atque artis tradentis, praecipua virtus sit breuitas, ne peritis atque doctis hominibus fastidium excitetur, multa, quamvis vera, tamen centies iam ab aliis dicta, et sua sponte sola ope sanae mentis rectique iudicii intelligenda legendo, tirones vero nimia praeceptorum copia, atque diffusa exceptionum atque exemplorum narratione obruantur, haud tamen negandum est, Clar. Schellerum in hoc libro praeceptorum filii bene latini multa exposuisse, quae non vulgaris doctrinae, ingenii solertis, atque accuratae literarum latinarum notitiae indicia atque argumenta praebent, quaeque et magistris scholarum grata, et adultioribus discipulis utilia esse queant.

Prädicti Pythylla Slogosymunt.

SYNDACTICAE PYTHYLLAE, CUM NOTIS

Georgii et criticae, in Germanicam linguam versas, a FR. GEDDLE, Gymnasio Berolinense Fredericiana Professoro.

Berolini apud Georg. Jac. Decker 1779, p. 15. in 8.

Nomen Gedicki iam superioribus curis, de interpretandis Pindar. hymnis, innotuit, et cum agnosceremus

esse talium, qui hanc Poetae, longo sibi familiarum sibi fa-
 cisset, utriusque linguae satis idonea cognitione praeditus es-
 set, et in vertendo non minus quam explicando felicitatem
 cum dexteritate coniungeret. Quapropter non dubitamus,
 quin societas litteratorum, harum odarum causa non ma-
 gnas tantum ei sit gratias habitura, sed vota quoque sit fa-
 ctura, ut ei placeat, mox etiam Nemeonicas et Isthmionicas
 illustrare. Nunc autem quaedam de libro nuper edito di-
 cenda sunt. Pindarum qui studet non aemulari tantum,
 sed et interpretari, cum summa ope niti decet, ne sublimita-
 tem eius eximiam et admirandam, contemnenda humilitate
 verborum et sententiarum, deprimat, sed ad parem cum
 eo altitudinem efferatur. Hoc arbitramur non solum pro-
 positum fuisse V. D. sed etiam contigisse. Nam vernacula
 interpretatio, quantum comparando intelligere licuit, elegans
 visa nobis est et apta, et documento esse diligentiae, ab
 Cl. Auctore in ea concinnanda adhibitae. Notae cum exe-
 geticae sunt siue explanativae, tum criticae. Ad illas qui
 respexerit, ope temporum rationis, Geographicae, Antiqui-
 tatum passim illustrari Poetae verba deprehendat, nonnulla-
 que vage dicta, rectius finita et descripta reperiat. Huius
 generis illa est, quae p. VI. occurrit annotatio, ubi in textu
 est: „durch dich lenkte der herrschende Jüngling vom Vater
 zum Herrscher gesetzt, lenkte der Greis zu harmonischer Ein-
 heit das Volk, — ubi bene obseruat: der Jüngling ist Dime-
 nides, der Greis Hieron. In der neuen Colonie schienen früh
 Zwiffigkeiten entstanden zu seyn, die um so eher möglich wa-
 ren, da nur die Hälfte eigentlich aus dem Peloponnes war, die
 die andre Hälfte hingegen aus Syracusern bestand, die viel-
 leicht den Vorrang verlangten, oder die Peloponneser nicht
 bey ihren alten Gesetzen lassen wollten.“ De criticis anno-
 tationibus quaedam ita commemorabimus, ut nostrum si-
 mul iudicium interponamus, remota tamen omni merito-
 rum

rum de Pindaro V. d. obiectatione. Ad primam statim Odam v. 1—8. obseruat: Nach der gewöhnlichen Auslegung heisst hier die Harfe das mitlörende, oder gar noch matter, das gebührende (conueniens) Instrument des Apoll und der Musen. Allein die Harfe kann nicht beyden zugleich gehören, sie gehoert blos dem Apoll. Herr Voss hat meines Bedünkens zuerst diese Stelle in ihrem vollen poetischen Sinne erklärt, und ich bin ihm in der Hauptsache gefolgt. Er lässt den Genitiv Μοισαῶν nicht gerade zu von κτενον regieren, sondern mehr von dem beygefügtten Adiectiv εὐδικον, und übersetzt es daher: du der Musen Lenkerinn ihm. Indess ist, wie mich dünkt, auch das οὐν nicht ohne Bedeutung, sondern es bezieht sich darauf, dass Apoll, und mit ihm seine Harfe, den Chor der Musen regiert, daher ich es übersetze: du der Musen mitrichtende und mitgebietende Lenkerinn. Diese Bedeutung des Worts εὐδικον ist nicht nur der Etymologie, sondern auch dem sonstigen Sprachgebrauche gemäss, da es einen Sachverwalter, der immer gewissermassen Mitrichter ist bedeutet. Sententia horum verborum haec est: εὐδικον magis ad Μοισαῶν referendum esse quam ad κτενον, adeoque vertendum esse instrumentum praesidiarium et imperatorium Musarum; non autem, vt cum Scholiaste et Schmidius, conueniens, aptum. Sermo est de cithara Apollinis; hanc esse folius eius, non reliquarum. Ista quidem subtiliter, sed minus vere disputari videntur. Non citharae conuenit, quaesita in composito ex Praepositione οὐν vis, et, quod consuetudini linguae familiare est, pro simplici compositum vsurpatur, et ad citharam refertur commodius. Interpretatio, quasi cum Apolline eius cithara sit chori Musarum temperatrix et commoderatrix; aliquam duritiem et improprietatem habere vide ur. Quomodo enim praekonem, qui principis iussa prodit et diuulgat, non propterea in societatem imperii recipimus; ita neque githara focia praesidii Apollinei in Musas nominari potest, quum nonnisi instrumenti sit loco. An etiam caussarum

mus talem, qui hanc Poetae, longe sua familiarior, sit fa-
 cisset, utriusque linguae satis idonea cognitione praeditus es-
 set, et in vertendo non minus quam explicando felicitatem
 cum dexteritate coniungeret. Quapropter non dubitamus,
 quin societas litteratorum, harum odarum causa non ma-
 gnas tantum ei sit gratias habitura, sed vota quoque sit fa-
 ctura, ut ei placeat, mox etiam Nemeonicas et Isthmionicas
 illustrare. Nunc autem quaedam de libro nuper edito di-
 cenda sunt. Pindarum qui studet non aemulari tantum,
 sed et interpretari, cum summa ope niti decet, ne sublimita-
 tem eius eximiam et admirandam, contemnenda humilita-
 te verborum et sententiarum, deprimat, sed ad parem cum
 eo altitudinem efferatur. Hoc arbitramur non solum pro-
 positum fuisse V. D. sed etiam contigisse. Nam vernacula
 interpretatio, quantum comparando intelligere licuit elegans
 visa nobis est et apta, et documento esse diligentiae, ab
 Cl. Auctore in ea concinnanda adhibitae. Notae cum exe-
 geticae sunt siue explanativae, tum criticae. Ad illas qui
 respexerit, ope temporum rationis, Geographiae, Antiqui-
 tatum passim illustrari Poetae verba deprehendat, nonnulla-
 que vage dicta, acutius finit et descripta reperiat. Huius
 generis illa est, quae p. VI. occurrit annotatio, ubi in textu
 est: „durch dich lenkte der herrschende Jüngling vom Vater
 zum Herrscher selbst, lenkte der Greis zu herrenlicher Eh-
 re das Volk, — ubi bene obseruat: der Jüngling ist Dimo-
 menes, der Greis Hieron. In der neuen Colonie scheinen sich
 Zwiffigkeiten aufstanden zu seyn, die um so eher möglich wa-
 ren, da nur die Hälfte eigentlich aus dem Peloponnes war, die
 die andre Hälfte hingegen aus Syracusern bestand, die viel-
 leicht den Vortzug verlangten, oder die Peloponneser nicht
 bey ihren alten Gesetzen lassen wollten.“ De criticis anno-
 tationibus quaedam ita commemorabimus, ut nostram si-
 mul iudicium interponamus, remota tamen omni merito-
 rum

rum de Pindaro V. d. obirectatione. Ad primam statim Odam v. 1—8. obseruat: *Nach der gewöhnlichen Auslegung heisst hier die Harfe das mitlörende, oder gar noch matter, das gebührende (conueniens) Instrument des Apoll und der Musen. Allein die Harfe kann nicht beyden zugleich gehören, sie gehoert blos dem Apoll. Herr Vofs hat meines Bedünkens zuerst diese Stelle in ihrem vollen poetischen Sinne erklärt, und ich bin ihm in der Hauptsache gefolgt. Er lässt den Genitiv Moiseay nicht gerade zu von κτερον regieren, sondern mehr von dem beygefügtten Adiectiv εὐδικον, und übersetzt es daher: du der Musen Lenkerinn ihm. Indess ist, wie mich dünkt, auch das εὐ nicht ohne Bedeutung, sondern es bezieht sich darauf, dass Apoll, und mit ihm seine Harfe, den Chor der Musen regiert, daher ich es übersetze: du der Musen mitrichtende und mitgebietende Lenkerinn. Diese Bedeutung des Wortes εὐδικον ist nicht nur der Etymologie, sondern auch dem sonstigen Sprachgebrauche gemäss, da es einen Sachverwalter, der immer gewissermassen Mitrichter ist bedeutet. Sententia horum verborum haec est: εὐδικον magis ad Moiseay referendum esse quam ad κτερον, adeoque vertendum esse instrumentum praesidiarium et imperatorium Musarum; non autem, vt eum Scholiaste et Schmidius, conueniens, aptum. Sermo est de cithara Apollinis; hanc esse solius eius, non reliquarum. Ista quidem subtiliter, sed minus vero disputari videntur. Non citharae conuenit, quae sita in composito ex Praepositione εὐ vis, et, quod consuetudine linguae familiare est, pro simplici compositum vsurpatur, et ad citharam refertur commodius. Interpretatio, quasi cum Apolline eius cithara sit chori Musarum temperatrix et commoderatrix; aliquam duritiem et improprietatem habere vide ur. Quemadmodum enim praecorem, qui principis iussa prodit et diuulgat, non propterea in societatem imperii recipimus; ita neque cithara focia praesidii Apollinei in Musas nominari potest, quum non nisi instrumenti sit loco. An etiam caussaram*

patronus simul iudicet, dubitamus. Nec enim lege competit, nec moribus permittitur. Plinii locus est Ep. 3. 9. ubi interrogatus, *iudicas ergo? ego vero*, respondet, *non iudico, memini tamen me aduocatum ex iudicibus datum*; nimirum quatenus utramque personam gerat, sibi licere iudicare ait. Sed hoc est singulare, non perpetuum. Quidni autem *σύνημον κριτῶν*, vertatur, *legitima, consueti suppelles?* Nempe, antiqua ne videretur probare V. d. et suo parum iudicio uti, ad nouitatem sectandam, etiam ubi non opus erat, delatus est. In Critica obseruatione ad tertiam Odam p. 114. sq. verba v. 46. *ἐκ ἰλαδὶ σκοπον* ad coruum potius quam ad Apollinem refert. Concedit, Pindarum Ol. 6, 101. nominare Apollinem *σκοπον Δαδον*; sed eum simpliciter, sine addita quadam determinatione, sic appellari, se concessurum esse negat, quia id vix vlllo exemplo quisquam sit probaturus. Verum tamen, etiamsi hoc fieri non possit, vnus saltem hic locus valuerit et suffecerit ad vsum huius vocis, inter Apollinis cognomina, agnoscendum. Quapropter nomen *σκοπος*, etiamsi *vigilis* aut *speculatoris* vocabulo exprimitur, tamen non ad coruum referendum fuerit; quæ explicatio nimis contorta videtur. — Insunt etiam coniecturae nonnullæ, quarum aliae probabilitatis, aliae veritatis etiam laude non careant. Etenim voculae *β* in compositis significationem, vt *ingens, grande, magnum* denotet, ad Od. cit. v. 162. p. 122. scribit sibi videri, reliquam mansisse ex antiqua rudi et impolita hominum e plebe lingua, omninoque æuo Graecorum agresti et aspero. Scimus et in vernacula lingua formari voces ex illo verbo compositas. Earum vsum consuetudini plebis relinqui; ab sermone elegantium et politiorum remoueri. Graecos autem Scriptores, cum optimæ ætatis, tum exactissimæ diligentiae, ab iis non abstinuisse, ideo, quod veteres populi iuueni, bouis, et tauri nominibus, attributa virium, roboris, patientiæ, aliarumque virtutum potius, quam stæporis et tarditatis, vt fit a recen-

tio.

toribus, adiunxerint. *Μαστιγὰ κρηθῆς* Od. 4, v. 390. admonitus, de flagello, numinibus quibusdam a poetis tributo, quaedam profert. At Minervae, pro flagello, quo instruitur a Statio Silu. V, 4. flabellum praebet, nam verba, *nostras Tritonia questus Praeferit et gelido spargit miserata flagello*, sic emendat, vt *spargit in spirat, flagello in flabello* mutandum putet. Eadem Oda v. 474. π. λοιθιον sensum ait efficere admodum frigidum et detortum; itaque legendum esse *πυρ λαγιον*. Od. X, v. 82. verba, *αἰωτος — ως μέλισσα θύνη λόγον*, permutatis casibus, perbene sic restituitur, *αἰωτον — ω. μ. θ. λόγος*, vt *apis*, sic laudum flores meum carmen sectatur. Quae quidem emendatio mira simplicitate inprimis commendatur. Nonnunquam etiam Scholiasten emendat, in quo multa superesse intelligit, quae Critici auxilio egeant. Caeterum optamus, vt V. C. quam cum magna sua laude et ingenti spe nostra ingressus est viam, eam ultra persequi, et documenta sollertiae suae imposterum plura prodere velit.

INDEX LINNAEANVS IN LEONARDI PLVKE,

NETIT M. D. Opera botanica, olim in priuatos usus conscripta, nunc vero in aliorum etiam commodum edita. At-

cessere variae in vitam et opera Plukenetii obseruationes partim, ex ipsius MSto, Auctore PAVLO DIETERICO,

GISEKE M. D. Phys. et Poet. Prof. in Gymnasio Hamburgensi, Index Linnaeanus in IOANNIS IACOBI

DILLENII Historiam Muscorum, ob similem usum, additus est auctore, eodem. — In tenui labor!

Hamburgi, apud Auctorem, et Carolo Ernesto Bohn commis-
 sissum. Typis Caroli Wilhelmi Meyn, 1779. pagg. 30.
 in 4. maj.

Maxime sane meruit de omne re botanica immorta-
 lis LINNEVS, qui vaga et incerta plantarum nomina fo-
 raudum praecepta, plantarum naturae et regulis philosophicis
 conuenientia, redegit ita, vt cuique plantae nomen conueni-
 ens tribueret, atque plantas vnius generis vno eodemque
 nomine generico appellaret, specificumque nomen submittit-
 ret. Etsi itaque LINNEVS suis plerumque veterum botani-
 corum nomina adiunxit, id tamen non vbique fieri poterat,
 tum quod plantae saepe obscurius definitae essent, tum
 quod, cum systema ederet speciesque plantarum describe-
 ret, pinacem Synonymorum scribere nollet. Legentibus
 igitur Botanicorum ante LINNEI tempora editis libris, non
 potest non etiamnum magna difficultas oboriri, cum non
 protinus ex iis intelligatur, quamnam plantam describant.
 Eiusmodi generis etiam sunt PLUKENETI opera botanica,
 quae ceterum maximi vsus sunt ad cognoscendas plures ra-
 riores plantas. Quae cum ita sint, patet, librum, in quo a
 Plukenetio descriptae plantae cum Linneanis nominibus
 comparantur, magnae utilitatis fore. Est autem talis, et in
 eum finem scriptus, de quo iam ad Lectores referimus, li-
 ber, atque magnae omnino a botanicis referendae sunt gra-
 tiae Clarissimo GISEKE, qui hunc taediosum difficilemque
 laborem in se suscepit, ac Plukenetii et Dillenii opera sic
 lecta faciliora utilioraque reddiderit. Nostrium nunc est, vt
 quemadmodum hac in re versatus sit CL. Auctor propoua-
 mus.

Præposuit iudici CL. Auctor ea, quae de PLUKENE-
 TI vita resipere potuit, atque recte, vt videtur, Anglos
 reprehendit, quod negligentes et foecordes sint in Erudito-
 rum

rum suorum vitis posteritati tradendis. Placet quaedam
ex vita V. Cel. hic depromere:

LEONHARDVS PLUKENET natus a. 1642. Medicinæ
se dicauit, sed illustrior est Botanica, quam Therapia. E
Gallia oriundum fuisse suspicatur Cl. Auctor, tam ex nomi-
nis gentilitii varia scriptione, tum vero ex eiusdem interpre-
tatione, dum *Ericam* a se dictam appellet: *Ericam* flore
plus quam eleganti, s. *plus que nate*. Filium genuit *Richar-*
dum. Hortum coluit Londini ipse, aditusque ei patuit ad
hortum Hamptoniensem, tunc satis celebrem, Reynardsa-
ni, aliosque. Plurimum valuit Horto sicco, quem 2000
plantas comprehendere scripsit, quarum catalogus s. *Ono-*
massicon Almagesum est, quod Cl. SEGVIER in bibliothe-
ca botanica non attendisse videtur. Varias harum ipse legit
indigenas, alias a Botanicis, tempore aequalibus, RAYO ami-
cis et in synopsis adiutoribus, accepit. Sed maximam par-
tem ex India orientali siccas obtinuit opera CAR. DV BOIS,
Mercatoris, et ALEX. BROWN, Medici, a IAC. CVNNING-
HAM, Chirurgo, a GVIL. SHERARDO et IAC. PETIVERO, ac
IO. RAYO, qui in ordinando T. II. historiae plantarum opera
tulit. Fuit autem ingenio summo in definiendis, quantum
tunc licebat, plantis, ipsumque prope ad LINNEVM accessis-
se felicitate nominum, si principium fructificationis tunc
ita, vt hodie, notum fuisset, asserere nullus dubitat Cl. Au-
ctor: ita vterque in iis conueniunt, quae de nominibus for-
mandis habent, aut potius ita LINNEVS haud pauca cum
PLUKENETIO ex Philosophia desumpsit, eorum, quae in *Cri-*
tica botanica profert. Sed haec de definitione specierum di-
cta sumto: genera enim, vt tunc mos fuit, ab externa qua-
cunque similitudine dicere plerumque soliti erant, v. g.
Alni facie, Mali persicae similis, etc. et si vere eiusdem ge-
neris plantae fuere, differentia specifica nonnumquam ad-
modum bona fuit. Interdum tamen egregie fructificatio-

nem ad condenda genera adhibendam esse perspexit: v. c. Mantiff. p. 113. Hinc et in fine eius addit, se plures plantas omisisse, quas nondum exactius observare et delineare licuerit. Praeterea idem ipsi cum LINNEO fatum fuit, vt contradictores haberet; quare multum conqueſtus eſt paſſim de inuidia, maleuolis, et defectu praemiorum laboribus ſuis debitorum. Neque tamen ceſſauit, ſed ad id, quod ſibi elegerat, ſymbolum: *aliis inferuendo conſumor*, egit. Ita enim *arſit* in conquirendis ſculpendisque plantis, vt nullus alius; nec ſatiari potuit ſciendi cupidine, quamuis non leues, ſed ingentes ſuntus fuerint erogandi, quos e ſuis ipſe ſuſtinuit opibus, quemadmodum in Praefat. Mant. 1100 teſtatur.

Periculum quidem obtinendi Euergetae feciſſe videtur, dum Phytographiae ſuae partem primam HENRICO COMPTON Epifcopo Londinenſi, Partem II. WILHELMO a BENTINK, Comiti Portlandiae, qui Regi CVILIELMO III. proximus erat et intimus; tertiam denique ipſi Regi dedi-
cauit. Sed partem quartam nemini inſcripſit; ſpe itaque tum excidiſſe Noſtrum, docet illud titulo ſubiectum: *cui niſi praemia deſunt*. In fine operis tamen obtinuit adiutores, vti in *Annalikei* Praefatione proſitetur.

Quo uſque vixerit non reperitur; ſed non diu poſt annum 1705. ſuperſtitem fuiſſe inde patet quod, Tomus operis, eo anno editus, omnino manuſcriptis notis careat, quibus priores abundant, inprimis in *explicatione abbreviatorum nominum*, quae in ſpecimine CL. GISEKE iis duplo fere auctior eſt, atque eadem, quanta Plukenetii auctorum notitia, vt textus, quantum in eorum lectione verſatus fuerit, oſtendunt.

His praemiſſis Cl. Auctor archetypum titulorum cum repetitione contulit, cum poſſideat illud Specimen operum
Plu-

Plukenetianorum, quo Auctor vsus est ad corrigenda nomina, et allinendas obseruationes, post editum opus nascentes.

De figuris PLUKENETII cum sint varia iudicia, eas, cum rariorum plantarum icones sistant, etsi non optimas, tamen necessarias iudicat. In conficiendo hoc Indice inspicendae erant plurimae, et plus semel figurae, eaeque cum nominibus PLUKENETII conferendae atque extricandae. Hunc laborem, quum vsu non careat, et LINNEO ipsi placuerit, ab hoc ipso correctum, hic proponit. Iconibus paucis Auctor nomina LINNEANA adiecit: plura non addidit, quod LINNEANVM indicem dare voluit, et, vt LINNEVS, non *malas figuras extricare, sed bonas allegare*: nouerat etiam cum expertis, quam difficile sit, plantarum figuras non e coniectura, nec cum perpetuis dubitationibus, determinare.

Indicem excipiunt notulae, minutioribus literis passim indicatae in textu: dein catalogus figurarum bis in PLUKENETIO occurrentium, alterutra plerumque meliore. Hunc sequuntur citationes falsae duplices. Porro paucae eae, ad quas figurae a LINNEO citantur, sed quae vel omnino non existant in editione, vel sphalmate allegantur, nec tamen duplices. Excipiunt haec, quae sola hactenus inedita fuerunt, additamenta nonnulla MSta quae synonymiam spectant, Auctoris ad Tabulas: sed omnia non est, nisi flagitantibus rerum, peritis, editurus. Etsi autem forte, inprimis LINNEI opera, a nimiae synonymiae iugo leuati sint botanici, haec minus necessaria videri possent; tamen, cum tres tantum plagulas effectura sint, voluere nobis et pluribus forte futurum est, si easdem in posterum ederit. Agmen claudunt, quae ibidem soli sphalmati ortum debent citatae figurae cum suis emendationibus.

In

In addito Linneano, in DILLENII historiam museorum WEISSII de *criptogamia Goettingensi* opus, et WEBERI *Flo-rae Goettingensis spicilegium*, Goth. 1778. 8vo. simul commemoravit, addiditque, quas hi Viri Cl. vel extricarunt, vel resuscitarunt figuras. Tabulam etiam, qua Cl. WEBER Lichenes scyphiferos sub squamosi nomine iungit, apposuit.

Cl. Auctor, si haec non frustra suscepisse videbitur, alios similibus generis indices propediem cum publico communicabit. Quare nos, cum omnibus botanicis qui acceptam et vtilem hunc laborem putamus, eique omnem plausum addicimus, Auctorem promissis staturum esse speramus.

N. G. LESKE, von dem Drehen der Schaafe, und dem Blasenbandwurms im Gehirne derselben, als der Ursache dieser Krankheit etc.

i. e.

DE VERTIGINE OVIVM ATQVE TAENIA hydatigena in cerebro earum, ut causa morbi, Auctore NATHANAELE GODOFREDO LESKE, Professore Oeconomiae et historiae naturalis Lipsiensi.

Lipsiae, apud Io. Godofr. Müller, 1780. cum tabula aenea
plag. 4 in 8.

Et si per multa abhinc saecula doctrina de origine et generatione animalium, a solertissimis naturae observatoribus

bar tractata fuit, atque experimenta plurima ad detegen-
dum hoc naturae mysterium instituta sunt: tamen indices
phaenomena occurrunt, quae conceptas de generationis se-
gententias incertas, neque omni exceptione maiores red-
dunt. Factum inde est, ut in tot atque tam diversas partes
discesserint physici, atque tot opiniones excogitauerint,
quot fingi humano ingenio possent: Omnes denique vna-
nimit consensu illi hypothesei adhaeserunt, qua *omne vitium esse*
esse nasci statueretur. At plurimum vermium generatione
etiam haec hypothesis infirma fieri videtur: ut ideo celeberrimus
in historia vermium Auctor, OTTO FRIDERICVS
MULLER *) nouam proponeret explicandae generationis ra-
tionem: in indagandis naturae mysteriis, quae vitrorum
auxilio detegi tutius possent, solertissimus GVIELMVS
FRIDERICVS DE NATIONE, animalcula spermatica, etiam
in tantarum pollens se obseruasse nuper proposuit, ideoque
explendam iam Leuonuanthianam hypothesei iterum intro-
ducere audeat: Tatentur alia. Nulla enim, etiamnum
proposita generationem explicandi ratio, nobis generalis
et certa offertur, neque haec sententiam confirmat obser-
uatio, de qua iam quod Lectores referimus, quae omnem, nisi
falso cum veris experientia et testimoniis probaretur, pro-
babilitatem superare videtur. Est difficilis explicata vermi-
um in intestinis, hepate, aliisque visceribus generatio, praesertim
cum recentissimis obseruationibus probatum sit atque
effectum, vermes intestinales esse diversissimos ab iis, qui
in aquis, vix extra corpus animale inueniuntur. At longe dif-
ficilius certe erit dicere, quomodo Taenia in ipsa cerebri
substantia oritur?

Sed age ipsam, quam Cl. Auctor, cuius iam alia phy-
sicae cognitionis prostant specimina, proponit obseruationem,
enarremus.

Con-

*) vid. eius historia, Vermium, Hesp.

**) In libris, cui titulus: *über die Saamen- und Infusions-
Thieryen, und über die Erzeugung, etc.* Norib. 1778. in 4.

Constitutum erat, causam rimari, unde morbus oritur, quem *rotationem* dicunt Nostrates, cuiusque cum vertiginis symptomata sunt eadem, oriatar, et per quam officiatur. Instituta igitur anatomica sectione, varia inuenit morbosa symptomata, vberius in libro exposita, semper tamen in ipso cerebro vnam vel plures hydatides. Protinus has morbi esse causam habendas ratus est. Cum vero, praeter alia, etiam in abdomine et pectore, hydatides inueniret, quas, instituto examine, veras esse *Taenias hydatigenas*, a *TRIVONO* primum descriptas, tum a *PALLASIO* illustratas, animaduertit: suspicatus est, etiam hydatides in cerebro reperiendas esse animatas, et forte cum prioribus vnius eiusdemque generis. Neque sefellit eum coniectura. Etenim examine oculis animatis instituto, hydatides cerebri veras esse *Taenias hydatigenas*, forma tamen et specie a prioribus omnino diuersas vidit. Illustrauit harum Taeniarum descriptionem icapa, quam nos in Tabula addita resudi curauimus. Vidit Ch. Auctor hydatides Cerebri differre ab hydatidibus abdominis, corpusculis paruis albidis, fore innumeras, magnae vesicae adhaerentibus, quibus posteriores careant. Haec corpuscula, microscopio disquisita, eadem partes obtulerunt, quas in taeniis hydatigenis, tum et aliis intestinalibus, obseruauit et Cl. Auctor, et alii, imprimis nuper de manu Cl. GOEZE, Pastor Quedlinburgensis. Saepius dein repetitis obseruationibus vidit, haec corpuscula exteriori cystidis pelliculae adhaerere, atque extremitatibus cerebro esse infixas; vnum quodque capitulo, cui duplex circulus pellucidorum hamorum, quibus cerebro infixi sunt, atque quatuor orbiculares vesicaeformes conuexae partes insident, instrui: atque, cum hoc capitulum cum extremitate s. capite Taeniarum conueniat, ea veras esse Taenias, si si maius, vnam *Taeniam hydatigenam*, tot capitibus praeditam, quot corpuscula vni cystidi inhaereant. Capitulum taeniae sequebatur col-

ocellam, tam corpus quo vesicae adhaesit. Interanea nulla animadverti poterant, pressione enim instituta succus vesicis refertus exprimebatur, ipsaque cutis ex circulis reticulatis secum connexis componebatur. Quatuor partes vesicae-formes Auctori totidem ora esse videntur, quibus e cerebro nutrimentum capiunt, sicque ipsam cerebri substantiam in aquam, quam vesica continet, mutant. Videntur haec taeniae, vel capita taeniae, vita propria instrui, etiam mortuamque. Hactenus Cl. Auctoris observata.

Multiplicari has taenias hydatigenas, eodem quo hydrae modo, evolutione novorum germinum ex membrana affluente maiore nutrimenti copia. Quod ad originem earum attinet, libenter se eandem ignorare fatetur. Id quidem facile probari posse ait, taenias has neque ab extus, neque ab ulla alia interna corporis parte, in cerebrum venire. Extra animalia enim nullas hydatides inveniri. Ab aliis partibus autem non nisi cum sanguine in cerebrum deferri possent: sanguinem autem tam subtilia vasa transfluere, adeoque in mixtione mutari, ut vel germina vel ipsae taeniae necari deberent. Fieri etiam posse, ut hi vermes alius in corporis partibus adhaerent, quod tamen non evenit. Probabile itaque videtur, taenias has ipso in cerebro oriri, esseque quibus connatas.

Morbum hunc ovium venaesectione curari, nonnulla instituta experimenta testari videntur, etsi Cl. Auctor huic methodo parum fidat, eum, nisi resolutio humore has taenias oriri assernas, modus, quo venaesectio morbum tollat, vix intelligatur. Si utilitatem spectare velis, suadet A. ut oves in principio morbi mactentur. Iudicat postea de Auctoribus aliis, qui huius morbi memiserunt. Atque tandem histo-

riam huius observationis adnectit, ex qua iam anno
1779. se animaliam hydatidum cerebri detexisse
patet.

D. ERNESTI CHRISTIANI WESTPHAL, ICTI
et Antecessoris Halensis, Interpretationes iuris civilis de
libertate et servitutibus praediorum, artis ordi-
ne digestas.

Lipsiae, in officina Weygandiana, 1773. 8vo maj.

Auctor, cum ante aliquot annos legum Romanarum de
iure pignoris explanationem dedisset, atque is liber,
tam ob concinnitatem et elegantiam, quam ob eruditionem
et copiam, multis mire placuisset, iam molitus est aliam al-
lius iuris particulam, de servitutibus, qui locus maxime
difficilis est et impeditus. Igitur e legibus fundamenta tra-
ius doctrinae collecta et in ordinem digesta, iura item,
quibus isthaec olim ante Iustinian tempore desinebantur,
inserta; singulis sua e legibus autoritas apposita; commen-
tatorum sententiae in iudicium vocatae, totumque hoc opus
simillimum priori effectum; pari adeo laude dignum, at-
que etiam maiore, quod res latinas latino sermone enar-
ret, nec peregrinis quicquam nostri inuideatur. Quidquid
fere in hoc genere librorum bonorum legimus, adhibitum
est, nec tamen ea omnium servata est ratio, quia nonnulli
quosdam requirant, quos minime velint. Opus ipsum tri-
bus partibus absolvitur: prima, veterum Ictorum, qui in
Pan-

Pandectis laudantur, scripta, et Imperat. in Codice Iustin. constitutiones recensentur; secunda agitur de libertate naturali praediorum qua servitutibus opposita est, XVII. Capp. „De libertate vnius praedii privati intuitu alterius; de iure focii in praedio conatum; de iure locorum publicorum generation; de viis publicis; de filiis publicis; de paleis publicis; de iure aedificiorum et operum publicorum, et de aedificiorum privatorum ad loca publica relatione; de aquaeductibus publicis; de iure maris et littorum; de iure fluminum et riparum; de iure locorum sacror. sanctor. et religiosorum; de interditiis iuris, libertatis praediorum et locorum publicorum defendendae causa introductis; generatim, et cautione damni infecti speciatim; de aequi operis nunciatione; de interdicio quod vi aut clam; de aquae pluviae arcendae actione; de interditiis causam privatorum praediorum liberorum spectantibus; et denique de interditiis ad causam publicam pertinentibus.“. His auctor legentium animos ad doctrinam de servitutibus accuratius cognoscendam praeparat; quae, quoniam partem libertatis naturalis tollunt, nisi his praemisissis, parum intelligi possunt: sed in illa tractatione videtur libri partem, iustis maioram absumpsisse, et reliquae disputationis spatium nimis contraxisse, quod factum forte nolint amantes harum litterarum, qui a solerti illo et studito scriptore nihil nisi uberitatem expectant. Tertiae partis XVIII. Capitulum, argumenta haec sentit „De communi servitutum natura; de singulis servitutibus praediorum urbanorum; de sing. fecit praediorum rusticorum; de servitutibus personarum, praesertim vsu fructu; de vsu fructu nonnullarum rerum speciatim; de iure substituendi, mutandi, rescindi, cautione, modestia et diuisione in vsu; de habitatione et operis seruoena; de acquirenda servitute generatim; de singulis

gulis modis servitutes constituendi et acquirendi speciatim; de amissione servitutum; de effectu amissionis in servitutibus personarum; de actionibus servitutum causa proditis; de interdictis servitutes spectantibus generatim; de singulis interdictis speciatim; de iure superficies. " *Licet nobis de hac ultima libri parte, pauca, quae legentibus in omnium venerunt, vel differere, vel etiam monere: nihil enim vetat, quo minus aperte loquamur, neque est quod dissimulemus, cum auctoris dignitate, veritatis rationem nobis esse antiquissimam.* Verborum p. 321. „*cum caeterum praediis servitutes inhaereant omnes*“ in servitute operarum servorum restrictio est, adeoque non vis absoluta. Page 322. recte asseritur, posse, si ita cautum sit, servitutes praediorum etiam ad singulos pertinere, quae ideo non fiant personales. Pag. 328. bene explicantur L. 42. §. 1. de usufructu et L. 10. de usufructu leg. ex formula: rem suam aemini servire. . . P. 325. praedia rusticum et urbanum videtur non satis apte definiri, dum hoc ad habitandum destinari, illud tantum in plano consistere, nec habitacioni servire dicitur: hortos enim, etsi non inhabitamus, tamen in praediis habemus urbanis, et omne aedificium, quod solius agriculturae causa extruitur, in rusticis; quamquam haec non in plano, sed in superficie consistunt. . . Videntur haec, L. 198. et L. 211. D. de V. S. adhibitis, longe subtilius tradi potuisse. Quae auctor p. 349. de causa servitutum perpetua disputavit, ea lubenter amplectimur: haec res multos et eruditos viros, et inter hos magnum Heineccium, pessime habuit, qua nihil falsius atque ineptius inueniri potest; nam multa in hac disciplina exprimentur, quibus vel hoc commentum refellas, vel contrariam sententiam confirmes. Nolim tamen huius rei culpam in priscos Iure consultos, aut in ipsas leges reici, cum recentiorum error,

regulae, cui aliam certam servitutum speciem suberat, totum genus subiectum sit. Neque credimus, e Pandectis loca, quae causam servitutum perpetuam inferant, alia adduci posse, quam de recipienda vel auertenda aqua, siue illa pluvia sit, seu fluuialis, stagnante reiecta. Verba Pauli L. 29. D. de seruitut. praediorum urbanorum, „omnes autem seruitutes praediorum perpetuas causas habere debent,“ nostris opinor fraudi fuisse, ut in definiendo illo genere fallerentur. Verum si quis et reliquum sermonem diligenter expendat, et alia loca attente inspiciat, videtur suspicioni locus esse non improbabili. Paulum hic rem pinguius adumbrasse, neque a nostris partibus discessisse. Singulas species servitutum urbanarum et rusticarum p. 378. plerumque leuiter expressit; quaedam nominatae saltem, non enarratae; paucae plane omittit, seruitus foraminis et futuri imminuendi, quarum tamen in Pandectis mentio fit. In seruitute altius tollendi, p. 391. re verissima, Salchouio concessum. Recte quidem p. 382. traditum de seruitute stillicidii vel fluminis auertendi aut recipiendi, et de seruitute stillicidii vel fluminis non auertendi, aut non recipiendi; nullas tamen leges laudatae: e. c. L. 21. D. de seruitut. praed. urban. adducimus, qui locus in ea re dominatur; nam cum vnius seruitutis vim satis apte declarat, alterius, cuius contraria ratio est, descriptionem parum requirit. Pag. 392. multis actum de itinere, actu, et via; doctorum virorum sententiae excussae; totum paucis luculenter expositum: „Inter has va differentia erit, quod iter ius eundi, ambulandi, equitandi, et gestationis comprehenderet; actus ius agendi tumensum, et transuendi vehiculo, vel vtrumque coniunctum, vel saltem alterutrum; via denique priora omnia, et simul ius lapides ac tigna trahendi, hastamque rectam ferendi contineret.“ At quo ius p. 397. locus in

Ex.

Excursione XIX. ad Theophil. Reizii, vbi Sittero (illam enim fuisse existimamus) de discrimine actus et vice praecipuum est, in hanc sententiam tractus sit; cum quidam Hynkershoekio magis favere videatur; fatemur nos plane ignorare. Veris ne sit vestimentorum, an quasi usufructus? hoc definire Westphalio adeo arduum visum, ut de tota questione desperaret, et p. 408. satius haberet, Tribonianum §. 2. I. de usufructu erroris arguere; sed nodus ille iam ab aliis solutus est, non ictus. Recte monitum est p. 536. loco de servitutibus plurima inesse, quorum quis, cum subiectam perspiciat, utilitatem requirat: in his esse cautionem qua proprietarius in praedio, vel consentiente usufructuario, novam servitutem constituere prohibetur. Sed non dubitandum est, quia huius rei ratio aliqua e penitioris iuris Romani disciplina peti possit: in praedio enim, nemini nisi proprietario, servitutem constituere licet; usufructuarium tamen nihil impedit necesse est, quo minus utitur fructum petat; cum non proprietarius sit, nihil agit si conditione, tenenda alteri solentate consentiat, igitur ne illi quidem hoc vel maxime consentiente, eam constituere licet.

Propempticon, quo tres Iuvenes nobilissimos, disciplinae videri suae alumnos, profequitur, ne de Pompeianis Inscriptionibus, unam simul interpretatur GE. HENR. MARTINI, Scho-

læ ad d. Nicolai Rector Lipsiæ.

Litteris Semmæianis plegg. 5° 8vo.

Ab investigatoribus Herculanensium antiquitatum, ante quatuordecim circiter annos vetus, Inscriptio reperta est haec:

N.

N. Popidius, N. F. Celsus (i. de) aedem istam
 Aedem Iſidis terrae motu conlapſam
 A. Fundamento, P. S. reſtituit
 Huic Decuriones, ob liberalitatem
 eam offer annorum, ſex
 Ordini ſuo, gratis adlegerunt

Conſpicebatur ſub introitu templi Iſidis, inter ruinas Pompeianas, cum aliis monumentis multis, detecti. Haec inſcriptio, ſimul ac ad notitiam hominum peruenit, multorum ſtatum in Italia animum ac manus ad ſcribendum commouit. Nam anno iam milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo quinto quidam eruditus Ioseph. Galzeranus Cantanzarienſis, ſub 4. Decembris litteras ad Ioh. Lamium dedit, in quibus illum de ea reperta, et de controuerſia ſuper uoculam *ſexs*, quae in ea legitur, oborta, certioſer faceret. Lamius hanc epiſtolam in *Commentariis Litterariis Florentinis* a. 1766. cum ſua hac de uoce ſententia, publicauit, ex quibus in aliorum commentarios peruenit. In his cum aliqua differentia legitur, non proſus ſpernenda; ab Clariff. Martino ita exhibetur quomodo in iam dictis Commentariis Florentinis exſtat, et uti poſtea a Blanco Migliaccio, auctore diſſertationis de aede Iſiaca, et Bioernſtaelio in *Epistolis*, cum eruditis communicata eſt. — Praedicat autem haec inſcriptio munificentiam cuiusdam Numerii Popidii Celsini, Numerii filii, (quod ſiglae N. F. indicant,) in reſtituenda aede, cuius ianuae eſt ſuperimpoſita. Haec enim terrae motu ſub imperio Neronis a. C. 63. de quo Tacitus *Ann.* 13. 48. et Seneca *nat. Quaest.* 6. 1. ſcribunt, adeoque 16. annis ante totius urbis interitum, qui a. C. 79. accidit, de quo Dio Caſſ. lib. 66. uidentur, collapſam, ab illo autem ſuo ſumtu, (nam hoc uolunt litterae P. S. h. e. pecunia ſua,) a fundamento fuerat reſtaurata. Quod inſigne promeritum de religione, deque ipſa republica, ſingulare ei quoque praemium attulit. Decuriones Pompeianae ciuitatis, huius monumenti

refecti causa (ob liberalitatem) ut gratum et memoriam animi declararet, sine ullis impenfis, sine sine necessitate ob introitum, ut Plinius Lib. 10, epist. 48. scribit, aliquid largiendi, item sine honorario decurionatus (gratis) inter Decuriones reliquos ei locus dederunt, (ordini suo gratis adlegerunt) non sexdecim, non sexaginta annos natum, sed (cum esset annorum sexs) puerum lex annorum. Multis, quibus hoc novum et inusitatum videretur, alium atque alium modum extreme vocis, ut arbitrabantur, non inire grae, sed recisae, supplendae excogitarunt. At Vir Clariss. et integrum esse idoneis argumentis comprobat, et multas delegationes, primae ceteris nonnunquam patris, more recentiorum temporum, ab Imperatoribus non proflatas probato, oblatas fuisse docet. Cogitationem autem est, etiam nonne patentes, divitiis, potentia, et necessitate pollentes, filios suis inmoderate pueris locos in Capitolio ad affluantis situtis emere, ut ad alia aetas tanto certius in potentiam nec tantum principum, sed etiam humiliorum filios, adfuerat stantes, ordinata militaria civiliisque insignibus donari. Quare, sicut haec nemini nostram valde in se videntur, ita neque sexcentis Popidii in ordinem decurionum receptio Pompeianis civibus admiranda fuit. Sed de genere Popidii quaedam cognoscere licet ex alia inscriptione, quae in eodem templo sub eleganti Baechi statua reperta est:

N. Popidius. Ampliatus

Pater P. S.

Perito lectori nihil inusitatus visum fuerit, quam duplex cognomen patris et filii, illius Ampliati, huius Celsini. Quod sane novum est. Libera republica, filii semper cognomen patris gerebant. Sed ea labente, sub Caesaribus, in nominibus, sicut in aliis rebus, multa mutabantur. Filii saepe aliter quam patres cognominabantur. Sic alter e filiis Vespasiani non eodem, sed alio cognomine, Domitianus vocabatur. Plura exempla protulit Laccaria Infitis. Antiquario la-
gida

Juliano 1. 1. §. 6. p. 104. ff. Quaedam sunt partes anti-
quitate, quarum tractandarum verba huius inscriptionis mu-
nitionem praebent, satis copiose in hac commentatione sunt
expositae et illustratae.

Nam sedes Iliaca, occasionem dedit V. Cl. de origine,
de progressu, de communicato huius deae cultu cum Ra-
tiana, tandem et cum aliis populis, plurima proferendi,
Decuriones autem quomodo essent in municipiis et coloniis Sa-
niores, primum longam et per plurimas paginas protra-
ctam de Municipiorum Coloniarumque, praecuribus Sig-
nio, Schwarzio, Ottone, aliisque, ratione, ac harum quidem
in *togatas* et sagatas auctore potissimum Alberto Diercio
Trell, 1860 perquam erudite in *Selest. Antiquit.* Rom.
P. I. p. 279. similis, disputationem pepererunt, deinde
de Decurionum prima origine, creandorum modo, tum
quid in eis eligendis spectatum sit, de numeribus item no-
cum et officis, compluribus sane et diversis, agendi locum
dederunt. Multorum, quae hic disputantur, confirmatio
cum ex antiquis scriptoribus, tum a lapidibus repetitur, mul-
ti veteres lapides ipsi illustrantur, nonnullorum etiam Italo-
rum, qui in iis tractandis parum exercitati essent, lapsus et
errores modeste indicantur. In lapide quodam reperiebatur
C. Iul. Caesar. C. F. De Gallis. T. Allobrogibus triumphans
phans; Marmorum Taurinensium, inter quae P. II. c. CXL
p. 108. exhibetur, editores, spuriam aut corruptam inscri-
ptionem profus ducant. Emendare vero et interpretari
qui velit, illum ipsis fore magnum Apollinem fateatur. At
mediocri ingenio et diligentia opus erat ad intelligendum,
eam nec spuriam, nec depravatam, sed continuo ita legendam:
C. Iul. Caesar. C. F. De Gallis et Allobrogibus triumphans
quod verum esse, scribendi mos antiquus, et historia confir-
mat. Sed illic reuertitur. Inter decurionum munera
fuit etiam religionis et sacrorum tuendorum cura. Hinc si
quis dei deaeque, vel aerae publicam, aliquo loco ex-
struere

fructu ac dedicare constituerat; si fructu non potuisset
 ex decreto domitium, quod toties obitus in veteribus in-
 scriptionibus siglae L. D. D. D. voluit, nempe *locus datus*
decreto decurionum. Adduntur porro quaedam de ipsorum
 honoribus. Fuerunt enim ex illorum *decem primi*, qui pri-
 stinum in alio, quod ipsorum nomina contineret, locum te-
 nerent, quos et priuos sententiam rogatos fuisse probabile
 est. Pertinet huc eorum immunitas, tum a poenis im-
 niisque corporis, tum ab omnibus civium aliorum munici-
 bus; quibus qui tamen defungi voluerat, singularem apud
 populares gratiam habere, et aronumentis publice postis cele-
 brari solebat. Ordinem simpliciter dictum fuisse decuria-
 num collegium, multis confirmatur lapidum titulis, cum in
 Gruterianis, tum in internum Taurinensis exstantibus. Et
 quoniam laudabiliter institutum est ab Graecis Romanisque
 veteribus, ut res honoris factorum memoriae perpetuo
 conservaretur, monumentorum quo nomina positum quae
 tam in idem spectant dantur. Deinde ut Galzotius. In-
 tituli Blanci, aliorum quo de vocabulo *sevi* interpretandis
 spiciones et coniecturas fratas esse apparet, aliquot titulo-
 rum auctoritate; veteribus usitatum litterae s post r ponere
 esse consuetudinem, docetur. Quamquam etiam monnae
 Lincianae hae XXIV, 3. ubi eodem modo ante s positum
 per imperitiam libratiorem, in r transit. Etenim pro *sevi*
 quod vitice verum, ut viri docti viderunt, in antiquis libris
 legitur *Aros*. Tandem de *decurionibus praetextatis* quae-
 dam adduntur, quos Lamius ad *tabulam athenam, decurionum*
nomina et descriptionem continentem, ubi commemorantur, ab
 se editam, se ignorare qui fuerint haebatur. At V. C. h
 hos ipsos fuisse pueros in decurionum numerum allectos, de-
 monstrat. Et *adlegendi* quidem verbum in hac re solenne
 est, ut Gruterianis et aliarum collectionum lapides demon-
 strant; ac tuet fortassis etiam Phili locum Epist. X, 48. si
 pro *quam* *utilitas* *addit* *beneficio* *tuo*, *legatur*; *quam* *bu-*
lon

hunc autem de principibus dicitur, alterutram, vel additi, vel
 adhibiti, nobis quidem praefare videbatur.

Das gleichförmig misstende Pompeji.

Pompeji *quasi redimitur*, *sive* *Constantiniana historiae* *hinc* *urbis*
quo eius origo *eventu*, *mutatus interitus*, *reperitae* *stru-*
cturae, *et* *eruditionis* *quae de monumentis*, *describuntur.*

ab **GEORGIO HENRICO MARTINI** Scholae Nic-

Epistae, apud M.D.G. Welfen in Reichens, 1779.

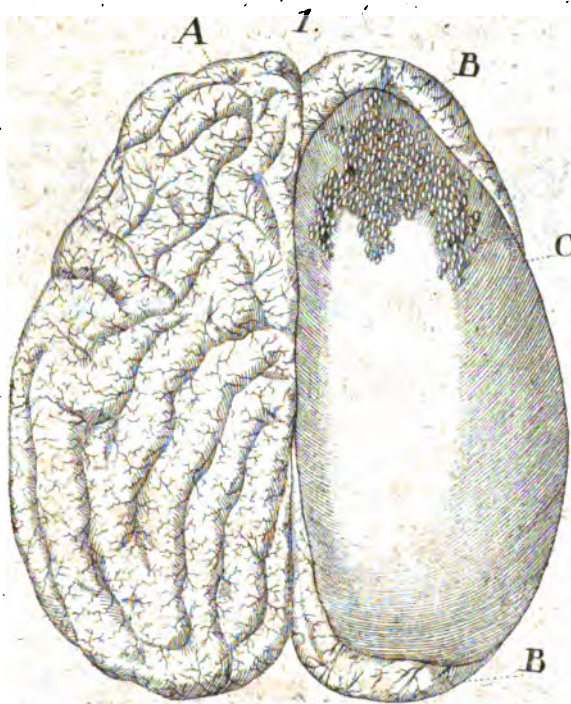
Quia quondam non inabatur, inae ruinas disiectarum,
 terrae motu urbium, antiqui operis robur et monumentis
 tradiderunt, ubi feris, cum grueo affum, appetunt, ad alte-
 ram equum, et duobus his, quae eadem, tempore eade-
 que de terra perierunt, urbibus transferunt, alteri, nesci-
 mus qui iniquitate moti, nihil reliquunt. Herculaneam
 antiquitatem, tractant non ab Herculani, sed Pom-
 peiani oppidi fuerunt, vulgo celebrantur, quare nobilitas,
 amplitudo, et opulenta urbis, vel ingenuatur, vel vana cupi-
 memorabili eius exordia obliuione tradita. Suscepisse quen-
 dam Rationem, Paschallum, Geopra, in M.D. hunc laborem,
 qui separandis, et distinctis exponendis, antiquis, operi-
 bus requiritur, ex indicio ac promissa, in quodam volumine
 operosi de Pictoris Herculaneis, commentarii dato, in-
 telligimus; sed quia post longam, moxque in, principis

clamantibus subsistit, verendum est ut iusto tempore totum opus absolvatur. Idem consilium Martini, Viri Clarissimi, cepit, sed eius perficiendi alium modum elegit. Nam incertum et brevem vitae humanae terminum, variosque et subitios, quibus incepta saepe nostra turbantur, casus, secum cogitans, veritus ne Vesuvii montis, qui hoc anno eodem mense quo ante mille et septingentos annos post Christum natum septuagesimo anno, qui urbi interitum attulit, postquam quondam sacuita, cum ingenti agrorum devaluatione hominumque terrore concitatus exarlit, novae erptiones, viro, tot miseram laborumque dies, vanam iratusque redderent; simul dolore quodam affectus, erga urbem in suis ruinis relictam et desertam, hoc ipso anno, qui ab eius pernicie mille annus et septuagesimus est, eius memoriae monumentum ponere decrevit. Quam, quidquid e variis studiorum, in Italia, Gallia, Germania, Britannia, Suecia, libris, de incertis, deperditis et adhuc serutato tenebris studii et laboris indagandorum et protrahendorum operis vetusti monumentorum colligi posset, quicquid de monumentis istis, cum firmis et stabilibus, ut portae templis, aedificiis tam publicis, quam privatis; tum mobilibus, velut statuis, picturis, figuris, vasis, ceterisque ad usum humanum accommodatis utensilibus, de inscriptionibus ibidem repertis, viderentur in literas relatum esset, simul quicquid antiqui Graeci Latini que scriptores, de origine, historia, conditione, et interitu urbis haberent, id omne ex tot aetate, lingua, argumento, diversissimis libris collectum, digestum, contextum, in unum corpus, redactum, per undecim locos suis capitula distributam, continua narratione, vernaculo festinè exposuit. Iam unusquisque facile intelligat, quandoquidem una in causa, unoque in argumento, mens totus scriptoris versatur, quanto omnia veriora atque ornatiores sint, et quam lato pateat suscepti laboris fructus; qui non tantum cum eruditis, verum etiam cum qui-

quibusdamque, habem ab antiquitatis auctore non alienis,
 cum arboribus, inprimis cum arboribus, quibus et ipsa
 consulere se voluisse profitetur Auctor, communicatur.
 Nam omnibus explanationibus, et commentibus quasi antiquita-
 tum illustrandarum locis, quibus Itali sere in antiquariis op-
 eribus utuntur, quibus se iactant etiam Picturarem Hercula-
 nensium Editores, simplicem monumentorum recensionem
 descriptionemque dedit; nisi quod interdum admonitio
 quaedam et observatio vel ab aliis facta laudatur, vel nun-
 quam nata subiicitur. Caeteram, ex hoc Picturarem
 Herculanensium Opere, si, quae hoc libro continentur,
 pleraque haec dicamus, nihil aut mirum, aut incredibile
 loquamur. Nam vnde certiore copiosioreque, nisi ex
 hoc opere, sapere liceat opulentiae, instructissimae quon-
 dam civitatis, hodi operibus oppidi, descriptionem. Sed
 haec singularis Auctoris Gl. frus est, cuius locum tunc
 supra laudatis Chicanis sibi vindicare, quod iam vbi reddi-
 dit, et pristinis quoque locis reposuit. Caeterum debentur
 Winkelmanni notitiae priorum novissimorumque Hercula-
 nensium repertorum, (*Nachrichten von den Herculanischen,
 und neuesten Herculanischen Entdeckungen*); plura ex Hi-
 oernstahlis Epistolis, super Herculanensia reperta, alia ali-
 unde depraevia, eodem consilio tractantur. Ex inscriptio-
 nibus passim adhuc a variis, maxime Italis, vario tempore
 vulgaris, sanctim hic afferuntur eae potissimum, quibus ali-
 qua est cum caeteris, quae hoc libro continentur, rebus,
 coniunctio, minime, quae in regionibus oppidi adhuc pa-
 tesfactis, in templis, portis, aris leguntur, quaeque signo-
 rum basibus, de quibus hic (omnibus ut dictum est, exponi-
 tur,) insculptae cernuntur. Earum etiam scita et docta ex-
 plicatio praebet, cum modesta castigazione et reprehensio-
 ne errorum ab aliis interpretibus commissorum. Nam Vi-
 si Gl. in utroque genere dexteritas, tam infalsis refellendis,
 quam in veris docendis, nuper apparuit, edito *Propemptico*,
 quo

quo inscriptionem, aedificae Iſidis, deſtauratae, ſuperius ſol-
tam, illuſtravit. Ea et hic memoratur, breuiter explicandi
cauſa, quae illic verius diſputantur, additis. Mulgum illa
cauſa, quibus ſatis eodem pertinentibus, conſert ad tempo-
re diſtinguenda, quibus ſemel leuor, verum grauior, perur-
cies et carceribus, urbem inuadit. Leuina vrbs, dampnum
terrae motu illatum, perpeſſa eſt ſub Nerone anno C. qua-
drageſimo quarto, quo ex parte tantum vrbs concuſſa, ex
maiori illaeſa fuit; mox etiam reſectis et inſtauratis pleris-
que aedificiis, aliquanto, quam antea, vt videtur, ornatio-
r. Hoc euentum commemorant *Tactus Ann. XV, 22. XIII,*
48. Seneca Nat. Quaest. VI, 1. Sed alius motus, imperan-
te Tito A. C. 79. die 24. Auguſti totam urbem excidio de-
merſam deleuit. De hoc verba faciunt *Dio Caſſius Lib.*
LXXVI. p. 755. (Leuncl.) et *Plinius Epiſt. VI. 16.* Cinis
feruidus e nube delapſus urbem obruit, *κατέχευσε*, vt Dio
ſcribit. Hoc, cur Clar. Auctor pag. 56. interpretetur
obruere coepit, (*ſteng an zu verſchütten*.) non intelligimus.
Nam quod ait, paulatim et diutius conſpecta nube pendente
per velperam, ſub nocte demum eſſe urbem oppreſſam, ni-
hil intereſt, ſufficit oppreſſam fuiſſe. Neque enim profecto
quidquam aut perſpicuitatis, aut veritatis, inde narratio lu-
cratur, nec exempla, pro confirmanda hac ratione prolata, va-
lent. Confirmant potius conſtante et perpetuum, in re
ſimpliciter acta, vel agi ſolita declaranda, Aoriſtorum vſum.
Certe nec tarditatem, nec celeritatem in agendo, iis deno-
tari, admonuit *Clarkius ad Homerum ll. α, 37.* In verſio-
nibus autem locorum, in quibus eſt *rudere coepit*, *agitare*
coepit, *odiſſe coepit*, verbum *coepit* redndat, ex more Lati-
norum, quem Graeuū ad Ciceronem, et Gronouū ad Liui-
um notae, confirmant.

Tafel III. ad Nov. Act. Erud. A. 1776. Meyf. Jun.

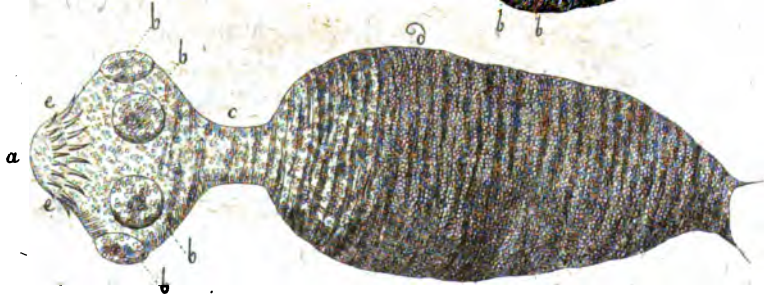
3. a.

2.

3. b.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Iulii Anno MDCCCLXXVI.

*HOMERI HYMNVS IN CEREREM, NVNC
primum editus a DAVIDE RVHNKENIO.*

Lugduni Batavorum apud Samuel. et Ioann. Luchtman,
1780. Plagg. 8½. in 8.

Tandem ergo repertus est hic, quem Homero tribuit
vetustas, in Cererem hymnus, inter deperdita adhuc
priscorum scripta relatus; et repertus est eo loco, vnde
venturum nulla spes erat. Moscae nimirum, in Bibliotheca
S. Synodi, a *Christiano Frider. Matthasi*, V. Clar. qui cum
plurimos libros eximios in luculenta ista Græcorum Codi-
cum, qui ibi seruantur, copia, reperisset, incidit quoque in Codi-
cæm Homeri, pertinentem quidem ad ætatem sæculi deci-
mi quarti, sed tamen ductum ex antiquissimo quodam et
præstantissimo, qui, præter Iliadem et Odyssæam, editos
Hymnos sexdecim, eo, quo in vulgatis editionibus dantur;

o o

or.

ordine, continebat. Sed Hymno decimo sexto subiecti erant primam duodecim versus ex Hymno deperdito in Bacchum; tum sequebatur satis longus, et si extremam partem excipias, integer Hymnus in Cererem. Hanc, siue, ut in Batauis citius prodiret in publicum, siue ut eius opera, qui in Homericis Hymnis interpretandis et emendandis plurimum elaborasset, misit ad Dav. Ruhnkemium, et ab hoc potissimum eum edi voluit. Impositas sibi Editoris partes praeclare sustinuit Vir praestantissimus, siue luculentam, quam praemisit praefationem spectes, siue notas criticas quas adiecit, bonae frugis plenissimas, ponderes. Versionem latinam omisit, melius existimans, Poetas Graecos ignorare, quam ex latina versione velle cognoscere. Primum autem quaerit quid de hoc Hymno statuendum sit, et quod in singulis versiculis fecisse Aristarolum quondam accepimus, vtrum sit τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένος? Certe, ait, si Pausaniae testimonio standum sit, qui eius mentionem facit quatuor locis, Messen. 30. Attic. 38. bis, Corinth. 14. rem confectam habemus; sed sibi tamen, addit, varias esse dubitationes iniectas. Primum Scholiastes Nicandri Alexiph. 130. rei mentionem facit, citius in hoc Hymno nullum vestigium extat, nempe potionis Cereri datae, et scurrilium iocorum, quibus lambe Cereris risum provocari; quae legitur in Orphei fragmentis p. 380. unde concludit aut eum memoria lapsum, alterum pro altero citasse, aut hymnum ab hoc diuersum in manibus habuisse. Idem, cum illud in τοῖς εἰς Ὀμήρου ἀναφερόμενοις Ἕμνοις λέγεσθαι dicat, significare videtur, sibi omnes reliquos qui Homero tribuuntur Hymnos subiectos haberi, quod etiam iudicat Grammaticus v. s. a. ud Leonem Allatum de Patria Homeri cap. 15. — τοὺς Ἕμνους καὶ τὰ λοιπὰ τῶν εἰς αὐτὸν φερομένων ποιημάτων ἠγχιτέ ν ἀλλ' ὁμοίως; et quidem argumento ex ipsius carminis vinctu ducto, καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀναμίξεως ἕνεκα. Quae etiam in prooemio V. Cel. ad la.

debetis ostendam, de hoc carmine veluti genuino Poetae foetum
 persuasionem, vitur. . . Et quamquam formam dicendi fa-
 tetur Homericam esse, tamen ea, quibus Homeri praestantia
 maxime censetur, nervos, sanguinem, spiritum, saepe re-
 quirat. Prae ceteris illae nihil proficientes Iridis, Hecatae,
 et Rheae legationes displicent. Quamquam etiam sic quo-
 que, quae Homeri studiosus vix pro Homericis agnoscat,
 nonnulla commemorat: v. c. v. 9. Πολυδακτυλῆς, et alibi
 Πλουτογυριων pro Plutone; v. 12. Κάρα pro κάρατα; v. 210.
 ἰευσμός, quae vox forma discrepans ab ἱεῖμα in Lexicis des-
 deratur; v. 209. ἀντίταμον, pro remedio; v. 221. προθαλῆς,
 pro vegetus, viridus; v. 264. ἰασην pro ἰασην, quod
 quamquam in Cod. MS. legebatur, tamen ut laboranti ver-
 ticulo succurreretur, reponendum statuit; v. 338. ἀπιδῶ
 ἰφειμῆς pro ἰφειμῆς, quod schema constructionis verbi
 ἀπιδῶ cum Genitiuō ἰφειμῆς vocat. Leebonax p. 187.
 Pausaniam fortasse, cum Euluo Ursino ad Virgil. Ecl. IV,
 99. aliquis dicat petum intelligentem, talium rerum existi-
 matores fuisse; sed non consentiente Viro Cel. Nam
 cum de Orphi et Musaei carminibus, de Homeri Theba-
 ide, de Hesiodi Theogonia, praecclare iudicaverit, cur in
 hoc diiudicando lapsus sit, aliunde repetendum est; fortas-
 se inde, quod omnes Hymnos, qui sub Homeri nomine fe-
 rantur, Boeot. 30. cum Hymno in Apollinem Phocic. 37.
 pro veris et germanis habuerit; quod ne Leoni quidem Al-
 latinal. c. et Steph. Berglero Praef. ad Odyss. p. 106. quibus
 nemo de his Hymnis magnificentius sensit, probabatur et
 adeo eorum splendore ita sibi oculos praestringi passus sit, ut
 ad quaedam eorum vitia, quibus alius Homero scriptor pro-
 deretur, coniuerit. Sed ne quis plane contemnat et abi-
 ciat carmina, tenendum est: primum Pausaniae iudicio hoc
 officii, ut quod ipse pro Homarico habuerit, id ab omnibus
 pro longe antiquissimo sit habendum, ut a Poeta, qui vel
 statim post Homerum, vel Hesiodi aetate vixerit, scriptum

videri possit. Nam $\chi\rho\omicron\tau\epsilon\ \acute{\alpha}\rho\chi\alpha\iota\omicron\pi\omega\iota\varsigma$, robigo vetustatis in eo apparet. Deinde, cum non solum ab antiquitate, sed etiam a prisca et simplici venustate commendetur, existimandum, ad pulchri sensus alendum, ad alios sine Graecos siue Latinos Poetas intelligendos, valere, et cum fructu conferri possit. Quam eius sententiam, tria exempla e medio sumpta, confirmant. In hoc Hymno vs. 13. et in verbis his: $\text{Καθευδὴ μὴ πᾶς ἰσχυρὸς ἔπος ὑπερθεῖν, Γαῖε τέ πᾶστυλάστον ἔπος$ est, unde venustum illud loquendi genus fluxit, quod videtur Catullus de Nupt. Pel. et Thet. 281.

quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi fecunda Fauoni,
Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
Quæis perimulsa domus iucundo risit odore.

In quo silentio prætercunda non est Frid. Guil. Doeringii, doctissimi, inter nostrates Iuuenis, qui hoc Carmen notis suis illustratum, pro specimine totius collectionis Catinæ Catulli, aliquando edendæ, super euulgauit, diligentia, qui hanc locutionem ex Horat. Ode 4. 11. 6. et ex aliis Græcorum scriptis, quoad de mari placido $\gamma\omega\tau\omega\upsilon$ dicitur, ad vs. 274. ipsiusque Cel. Ruhnkenii sagacitas, qui cum ex Theog. 40. $\gamma\omega\tau\omega\upsilon\ \delta\epsilon\ \tau\epsilon\ \delta\alpha\iota\mu\omega\tau\alpha\ \pi\alpha\tau\epsilon\varsigma$ — $\text{δυσὸν δὲ ἰλλήστραυτ}$ Idem Hymnus vs. 176. $\text{Ὅτ' αἰ' ἐπιχόρημας ἰσχυρὸν πτόχας ἰμπερόντων, Ἡζῶν κοίτην κατ' ἀμαξίτων}$ adhauc interpretationem verborum eiusdem carminis Catulliani vs. 128.

Tum tremuli salis aduersas procurrere in undas
Mollia nudatae tollentem tegmina surae.

Hic *tegmina surae* cum Scaligero Interpretes alii, et ipse quem diximus nuperrimus Interpres, perperam fuerunt pro sothurnia, vel fasciis. Intelligit Ruhnkenius tunicam quae nuda crura tegebat, quam Ariadne, ne aqua madeficeret,

ret, tollibat. Hymnus vs. 101. *ἔστι παλαγγυῖ ἡαλτήκιον,*
ἣτε τόκον βίβραται, δάριον τε φιλοστεφανου Ἀφροδίτης, concu-
bitum δάριον Ἀφροδίτης vocans, tollit omnem dubitationem
quae sollicitos adhuc habuit Interpretes Virgiliū, Aen.
IV, 32.

Solane perpetua moerens carpere iuuentis?
 Nec dulces natos, Veneris nec praemia noris?

utrum ipsi nati tanquam matrimonii munera, ut putabat III.
 Mevius? an vero concubitus intelligendi sint, ut adeo et-
 iam hic Venerei praemia concubitus dici videamus.

Nunc, quod restat, singulorum quorundam locorum,
 propter aliquam vel observationem exquisitam, vel compa-
 rationem, vel emendationem insignium, recensum age-
 mus. Sed nimirum, quae ab ingenio nascuntur et arte el-
 laborantur Rubakenii, ita omnia nitent, ut si ea referre velle-
 mus, ipse libellus exscribendus esset. Quare paucis, quae
 speciminis loco sint, contenti erimus. Vs. 4. *Δήμητρον*
Χεῖραρον negat dici posse, cum *Χεῖραρος* perpetuum Apol-
 lonis epitheton, Cereri non conveniat; emendat autem
Χηροδρόου. Vs. 9. *Πολυδέκτης*, et alibi *πολυδέγμων*, multos reci-
 pit, frequenter vsurpat de Plutone carminis auctor. Quae
 vix confirmatur Cornuto de N. D. 35. vbi scribit Plutonem
 vocari cognominibus, *πολυδέκτης*, *πολυδέγμων*, et *πολύαρχος*. E
 quibus restituit Orphei Hymn. in Pluton, II. p. 210. *ed.*
ἔστι et pro *ἡ πολυδαίμων* reddit *πολυδέγμων*. *ἄιδης παρκοκεί*
 est apud Lycophr. 655. *Caracem Orcum* dixit Horat. II.
 Carm. 18, 30. ex emendatione Bentleyi. Vs. 13. in Ms. erat
καδὲ τ. ὀδμή at, is ut iam citauimus supra, emendauit *Κηδε*
ἰδμή. Mox vs. 16. *ἄθυμα* de oblectamento ex floribus, sicut
 Anacr. Od. 53. rosam vocat *Ἀφροδίτου ἄθυμα*. Sic
ἰασηματα dicuntur Nicandro Alexiph. 134. *μελισηματα*, et-
 iam apud Athenaeum II. p. 51. E. *Iudicium* Catullus

videri possit. Nam *χρῆς ἀρχαίων*, robigo vetustatis in eo apparet. Deinde, cum non solum ab antiquitate, sed etiam a prisca et simplici venustate commendetur, existimandum, ad pulchri sensum alendum, ad alios siue Graecos siue Latinos Poetas intelligendos, valere, et cum fructu conferri posse. Quam eius sententiam, tria exempla e medio sumta, confirmant. In hoc Hymno vs. 13. et in verbis his: *Καθεύδει μὲν πᾶς ἐυφάνης ἐπέεσσι πικρῶν, φαῖς τε νᾶκτιλάδοσσι*, Sors est, vnde venustum illud loquendi genus fluxit, quod videtur Catullus de Nupt. Pel. et Thet. 281.

quos propter fluminis vndas
 Aura parit flores tepidi fecunda Fauoni,
 Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
 Quaeis permulsa domus iucundo risit odore.

In quo silentio praeterea non est Brid. Gul. Doeringii, doctissimi inter nostrates Iuuenis, qui hoc Carmen vocis suis illustratum, pro specimine totius collectionis Catullianae Catulli, aliquando edendae, super euulgauit, diligentia, qui hanc locutionem ex Horat. Od. 4, 11, 6. et ex aliis Graecorum scriptis, quoad de mari placido γαλήνῃ dicitur, ad vs. 274. ipsiusque Cel. Ruhnkenii sagacitas, qui eam ex Hesiod. Theog. 40. γαλήνῃ δὲ τε δαμάτα κίχες — — — δαίμων ἰβήστροφος interpretatur, Ἡζῆας κολῆναι καὶ ἀμαξίτων adhaeret interpretationem verborum eiusdem carminis Catulliani vs. 128.

Tum tremuli salis aduersas procurrere in vndas
 Mollia nudatae tollentem tegmina surae.

Hic *tegmina surae* cum Scaligero Interpretes alii, et ipse quae diximus nuperrimus Interpres, perperam fuerunt pro cothurnis, vel fasciis. Intelligit Ruhnkenius tunicam quae nuda crura tegebat, quam Ariadna, ne aqua madeficeret,

ret, tollebat. Hymnus vs. 101. *Γρη καταγωγῆ: ἡαλθῆκων,*
ἤτε τόποι βίβηται, δάρι τε φιλοστεφανου Ἀφροδίτης, concu-
bitum δάρι Ἀφροδίτης vocans, tollit omnem dubitationem
quae sollicitos adhuc habuit Interpretes Virgīlii, Aen.
IV, 32.

Solane perpetua moerens carpere iuuenta?
 Nec dulces natos, Veneris nec praemia noris?

utrum ipsi nati tanquam matrimonii munera, ut putabat III.
 Meynius? an vero concubitus intelligendi sint, ut adeo et-
 iam hic Venus praemia concubitus dici videamus.

Nunc, quod restat, singulorum quorundam locorum,
 propter aliquam vel observationem exquisitam, vel compa-
 rationem, vel emendationem insignium, recensuri age-
 mus. Sed minime, quae ab ingenio nascuntur et arte el-
 laborantur Ruhakenii, ita omnia nitent, ut si ea referre velle-
 mus, ipse libellus exscribendus esset. Quare paucis, quae
 speciminis loco sint, contenti erimus. Vs. 4. *Δήμητρον*
Χρυσάρον negat dici posse, cum *Χρυσάρος* perpetuum Apol-
 lonis epitheton, Cereri non conveniat; emendat autem
Χρυσόδετον. Vs. 9. *Πολυδέκτης*, et alibi *πολυδέμων*, multos *τίτι-*
φίτης, frequenter vsurpat de Plutone carminis auctor. Quae
 vox confirmatur Cornuto de N. D. 35. ubi scribit Plutonem
 vocari cognominibus, *πολυδέκτης*, *πολυδέμων*, et *πολύαρχος*. E
 quibus restituit Orphei Hymn. in Pluton. II. p. 210. *ed.*
Γρη et pro *δ πολυδαίμων* reddit *πολυδέμων*. *Αιδης παροικει*
 est apud Lycophr. 655. *Εύραρον Ούρον* dixit Horat. II.
 Carin. 18, 30. ex emendatione Bentleyi. Vs. 13. in Ms. erat
Καδης τ. ὀδυγ at, is ut iam citauimus supra, emendauit *Κηδης*
ὀδυγ. Mox vs. 16. *ἄδυμα* de oblectamento ex floribus, sicut
 Anacr. Od. 53. rosam vocat *Ἀφροδίτου ἄδυμα*. Sic
ἡαλθῆματα dicuntur Nicandro Alexiph. 234. *μειλίγματα*, et-
 iam apud Athenaeum II. p. 51. E. *Iudicium* Catullus

Carm. 60, 22. Extat hac de voce, quae hic non commo-
 imoratur, luculenta observatio Interpretum Thomae Magist.
 p. 17. Quia vocabulum ἀπλητος non est Homericum,
 cum legatur vs. 83. huius Hymni ἀπλητες ἔχον χόλον. propo-
 nit ex coniectura, (nam omnes emendationes huius Hymni
 coniecturae sunt, quod per se intelligitur,) ἀτέλειστον ἔχον
 χόλον. Sed ἀπλητος defenditur ex apta coniunctione cum
 χόλος, et locis Hesiodi Theog. 315. ἀπλητες κοίτουςα et
 ibid. 153. vbi pro ἰσχύς δ' ἀπλητος Cod. Reg. Paris. habet
 ἀπλητος. Sic tamen etiam est in edit. Iunina prima et se-
 cunda, ut ex nuperrima Hesiodi editione, manuscriptiarum
 et editionum veterum varietate lectionis aucta, quae
 hic Lipsiae prodit, cognosci potest. Vt. αἰς τὰ πρῶτα
 διάτρεχα δασμός ἐνύχτη. Hunc locum opponit Cel. Eras-
 mus, apud Callimach. H. in Iou. 61. διάτρεχα δάμακα νεύματι
 diuisum rescribenti διά τρεχά δ. v. Vox ἰνευτος vs. 306. per-
 currens de aqua, addenda est Lexicis. Vt. 208. pro νιφοῖς
 MS. lectione οὐτ' ἀρ' ἐπηλυσίαι δηλησεται restitutum est, οὐτ' ἀρ'
 ἐπηλυσίαι δ. Hesychius Ἐπηλυσία ἐπιωδή φαρμακῶν, videri debet
 notam ad Timaei Gloss. Platon. p. 84. addi possint Interpretes
 ad 2 Petr. 1, 20. Mangeus ad Philonem T. I. p. 519. Vox ἰνα-
 rum recurrit mox 210. et H. in Mercur. 37. in quo pro
 αἰχμαί legit ἔχμα. Vt. 255. περί τὰ μὲν τε κίβη-
 λος αἴτη opportuno ex Hesiodo Asp. 8. loco: τῆς ἐστὶ
 κρήτην, βλεφάρων τ' ἀπὸ κυανέων τοῖον ἀηδ', οἷόν τε πολυχέρον
 ἀφροδίτης, in quibus locis spirare idem est quod effulgere,
 exsplendescere, ut Etymol. M. p. 23. explicat ἀττα, ἀπαιχμαί.
 Mox vs. 259. κόμαι κατενήνοθεν ἄρους opponit Guieto, apud
 Hesiod. Asp. 269. pro πολλὰ δὲ κίνα κατενήνοθεν ἄρους, scri-
 benti: ἐπενήνοθεν. Ad vs. 308. tangit rariorem usum vocis
 τιμή, pro partibus quas habet quodque numen, in huius
 vniuersi administratione, de quo vberius Valkenar. ad Eu-
 rip. Hipp. 107. notat, sic dici μοῖραν, Hesiod. Theog. 348.
 et αἰσαν ibid. 422. λαῖον Callimach. in Iou. 80. Vt. 266.
 pro

Pro *μαίνας* legendum putat *μαίνας*. Hesychius
μαίνας *μαίνας* *μαίνας*. Conuenientius enim esse ait, ut mater
 ad conspectum filiae, quam perisse putabat, exultans *μαίνας*
 compararetur, quam *Μαenadi* furiosae. Quae correctione
 non putabit opus esse, qui *μαίνας* *μαίνας* *μαίνας* *μαίνας*
 Id. 2, 51: qui usum verborum *μαίνας* *μαίνας* et *μαίνας*
μαίνας *μαίνας*, de quo videantur quos Valkenarius laudat ad
 Theocr. Id. citat. vl. 48. qui denique *μαίνας* quo modo di-
 catur, cogitauerit. Pro *μαίνας* *μαίνας* vl. 429. legit:
μαίνας *μαίνας*; nam in historia Attica nobilis *μαίνας*
μαίνας, de quo Meurf. Regn. Att. I, 14. Pro *μαίνας* *μαίνας*
μαίνας *μαίνας* legit, cum Wyttenbachio, *μαίνας* *μαίνας*
μαίνας *μαίνας* et *μαίνας* capit pro *μαίνας*, collato
 Hesiod. Asp. 289.

C. IULII CAESARIS COMMENTARII DE BEL-
 lo Gallico et Ciuili. Accedunt libri de Bello Alexandrino,
 Africano, et Hispaniensi. Recensioe Francisci Oudendorpii.
 Curauit editionem SAM. FR. NATHAN. MORVS, Gr.
 et Lat. Lingu. Prof. Lips. A. 1780.

Lipsiae apud Heredes Weidmann. et Reichium;
 Alph. 2. pll. 8. in 8.

Quamquam huic editioni parandae, Cellariani exempli
 repetitio occasionem praebuit, et quamquam cura-
 rum pristini editoris notas passim et vestigia seruat: tamen
 recenti studio et diligentia noui Editoris ita est exornata et poli-
 ta, vt et ad Latinae litterarum cognitionem, et ad ingenii cul-
 tum,

tam, praeiorum pariter ac recentiorum Scriptorum ~~libris~~, colligendum profutura sit. Et enim verba ipsa Auctoris ita exhibet, ut in Oudendorpiana maiori reperiuntur; nota autem tenet partim criticas, partim ad rerum intelligentiam spectantes. Ex eadem igitur Oudendorpiana editione excerpta est varietas lectionis, sed non ubique, nec ita ut singularis sit in quavis pagina locus attributus, sed ubi opus visum fuisset, cum delecta inter notas quid quemque locum maxime a difficultatibus liberare valeat, profertur. Proprias quasdam coniecturas et emendationes interdum, sed raro et breviter, adspargere placuit. Cetera ex veterum doctorum adnotationibus ita sunt reddita, ut raro suus sit, sed aliunde fere pendeat Cel. editor. Vfus est etiam Ier. Marklandi *Explicat. omnibus veterum auctorum*, quae ad calcem Commentarii in Euripideas Supplices edidit, in quibus multos Caesaris, maxime librorum de Bella Civili, locos tractavit; unde plerique in hanc editionem contulit. Ad verborum ~~auctorum et intelligentiam~~ quae pertinent, ~~Index~~ Index docet, satis copiosus et diligenter confectus. Rerum in his libris expōsitaram varium genus est. Nunc populorum mores, nunc locorum situs, urbium expugnationes, proeliorum commissiones, expeditiones, machinarum bellicarum descriptiones, munitionum genera commemorantur. Quae partim graecorum scriptorum, Appiani, Plutarchi, Dionis Cassii, quos curiose de novo a se inspectos ait, comparatione illustrantur; partim recentiorum ingeniorum, quae harum rerum diligentius tractatarum laude florent, ope explicantur. Inprimis igitur profuerunt libri, qui et saepius citantur, et iis qui uberiorem illustrationem desiderant, commendantur isti: *Io. Dan. Ræteri*, nobilitatis Theodosiani Codicis editione, historia Gallorum, quam in Germanica lingua scripsit; *Caroli Guisshardi*, qui cognomen Quinti Icili habuit, duo libri, quorum alter inscribitur, *Mémoires militaires sur les Grecs et les Romains*; alter *Mé-*

moi-

noires critiques et historiques sur plusieurs points d'antiquités militaires, quorum ille duobus Lugdun, hic quatuor voluminibus octonis Berolini prodit.

Et praeterea quorundam dissertationes, Observationibus Miscellaneis Belgicis et Lipsiensibus insertae, quibus argumenta quaedam historica et antiquaria ex instituto tractantur, passim memorari videmus. Inter interpretandi et sententiae verborum repertiendae subsidia, praeter metaphrasin Graecam, adhibita est quoque I. Franc. Wagneri, Rectoris et Prof. Osnabrugensis, Germanica horum commentariorum versio. Mappis autem geographicis, oppugnationumque, murorum item, pontium, machinarumque, et aliarum rerum imaginibus, haec editio caret; sunt enim istae delineationes non tam certae, ut iis ipsam rerum veritatem certam credendum sit.

In lectu digna Praefatione ad extremum de utilitate ex lectione horum Commentariorum speranda, sic fere disputatur. Si quis ait Cel. Auctor, omnis iis, quae paucioribus tantum placere aut prodesse possunt, multa ingeniorum millia, quae in Caesarianis libris aut verbis disertis describuntur, aut quorum vita et facta cum suis causis consiliisque narrantur, attentus spectauerit, ac sub illo narrationum involucro latentia inuestigauerit; si Caesarem, celeritate atque taciturnitate omnia efficientem, hisque artibus adiutum incredibilia feliciter gerentem, sui semper similem, nunquam crudelem, perpetuo lenem, in summis rerum omnium inopis, tamen vno, eoque sapientissimo consilio locupletem, ob oculos habuerit; si animum eius dominatorem, per integrum decennium in Gallia transactum, eodem tramite constantem ad imperium nitentem viderit; si quidquid egit, ad vnum scopum tendere animaduernerit; nonne in humano pectore introspectando, humanaeque vita contemplanda se-

versari concedet? nonne hos, qui discant, de vita, moribus, prudentia, felicitate ad monere poterit? nonne historiae studiosis offendere licebit, historiam non modo esse memoriam eventuum, aut scholam futurorum magistratuum et imperatorum; sed quidquid contineat, quocumque modo posteris tradat, omni aetati, omni generi lectorum, aliquid saltem suppeditare, doctioribus ad cogitandum iudicandumque, peritis et imperitis ad imitandum. cauendumque, iis denique, qui ad humanitatis sensus non plane obtusi sint, ad se ipsos agnoscendos?

Nunc veniamus ad quaedam explicationum specimina proferenda sic, ut nostrum etiam quaecumque iudicium interponatur. Primum tentatur locus B. G. I, 1. *Spestat inter occasum solis et septentriones.* Malit in pro *inter et et spestat*: probabiliter, quia ultima syllaba praecedentis *portinet* id potuit absorpsisse. Ibid. c. 31. *secretum in occulto.* Tollitur alterum, tanquam alterius interpretamentum. His tamen voculis longam notam impendit Oudendorpius, cuius hic nullam rationem habitam esse videmus. Ibid. 34. *sine magno comitatu atque emolimento.* Quae hic de voce *emolimentum* dicuntur, congruunt cum iis, quae Cel. Ruhkenius ad Vellej. Pat. II, 78. notauit. Putant autem Viri docti, secus quam Gesnerus in Thes. L. L., vtriusque vocabulum *emolumentum* et *emolimentum* non magis inter se differre, quam *monumentum* et *monimentum*, et significare 1) laborem, operam, ut hoc loco: 2) utilitatem et fructum qui inde proueniat; quam sententiam recte, ut arbitramur, probat. B. G. III, 20. *ciuitates Galliarum prouinciae finitimae.* Omnes Interpretes reclamant, et has ciuitates non in finibus, sed in ipsa prouincia sitas fuisse contendunt, ipso Caesare dicente L, 10. *Tolosatum ciuitas est in prouincia;* quod et hic repetitur. Nos vero accipimus de ciuitatibus finitimis inter se, siue quarum ager adiacet; ita veritas Caesari constabit; quare

quam ut tueantur, alii aliud comminiscuntur. Assentitur autem iis qui locum sic legunt, *quae sunt civitates Galliae provinciae finitimae his regionibus*, i. Aquitaniae, ut non iam sit inane additamentum illud *ex his regionibus*. Ibid. c. 21. *propterea quod multis locis apud eos aetariae secturae sunt*. In plerisque codd. est *secturasque*, in aliis *structuras*, *structuras* etc. Ex his V. D. eligit *structuras*, tanquam aptissimum vocabulum, et ei quod vernacula lingua usurpatur *Bergbau* convenientissimum. At enim *Bau* ita hic dicitur ut in *Feldbau*, *Weinbau*, *Gartenbau*, et habet notionem culturae, non structurae. Igitur *secturae* rei denotandae convenientius iudicamus, praesertim cum Graeci de metallifossoribus et lapicidinis *τεμνω* dicant. Quare hoc tenendum fuerit; nisi forte quis prorsus omisso quovis vocabulo legere audeat: *p. q. m. l. apud eos aetariae sunt*, ut VII, 23. *apud eos magnae ferrariae sunt*. Plinius H. N. XXX, 10. *nitriarum Aegypti* — — *tantum solebant esse, intellectu fodinas*. Lib. V, 42. *manibus sagulisque terram exhaustire*. Orosius et Interpretes acceperunt pro vellere tetras manipulos, et fulgulis insectos exportare. At pro valde speciosa laudatur Marklandi coniectura: *manibus tragulisque exhaustire*, quemadmodum Horat. Epod. V, 30. *terram ligonibus exhaustire*, et Lucan. 4, 294. *gladiis fodere solum*. Ibid. c. 43. *ferrofacta iacula*. „An sunt ignita tela?“ scribit V. C. non dubitarunt Vossius et Druisius, nec Fischerus in Indice Palaephato verbo *Πνεκταλῆν*, ubi etiam plures qui de hoc genere telorum exposuerunt, commemorat. Lib. VIII, 9. locum, quem Interpretes non recte ceperant, discrepantia lectionis admonitus sic constituit. Ait Caesar, se imperasse *coronisque lorikulam* — — *maedificari*; legit autem: *coronisque hoc* — *maedificari*, hoc sc. vallum, omisso vocabulo *lorikulam*, quod pro interpretamento veci *coronis* ab aliquo additum, et ex *loricula* in *lorikulam* transiisse putat, quia nimirum coronae sint ipsa loracula. Sed friget tamen quodammodo

hoc, quod et omitti possit. Videndum tamen an non satis manere possit lectio, et sic explicari: *imperat coromni gallo in-
pendificandis lorikulam fieri*; ut perspicuitatis causa illa vox
loricula adiecta sit, quae quid denotetur ex VII, 72. cogno-
scitur. B. Ciu. II, 29. *Caesaris beneficium mutauerat consue-
tudo*. Obseruatur, *consuetudo mutat beneficium* significare,
facit ut vilescat; obseruemus etiam, hanc significationem esse
exquiritam, et *mutare esse corrumpere*, quo etiam modo
επιτερον Graeci dicunt. Geoponici Scriptt. Lib. VII, 20, 5,
επιτερον τιν εσμων dicunt de re odori fera, cuius fragrantia
vetustate corrumpitur et euanescit. Hoc quis non illi *mi-
nuerat* Ciacconii commento praeferat? Ibid. c. 37. *natura
et loci mutatione*. Cum Marklando Explic. vet. auct. p.
268. legit V. D. *natura loci, et mutatione*. Ita quidem
verba accipienda esse videmus, et concedimus; sed ita conti-
nuo esse collocanda negamus. Talium transpositionum ni-
hil frequentius. Si quem emendatio iuuat, et ecce damus
aliam: *natura loci, et operis mutatione*, Caes. B. G. I, 2.
operis mutatione, et militum, concursu et telis repulsu. Haec
vox inserta perficiat concinnitatem, quam reliquis inesse ar-
peret: *et maris propinquitate, et aquae et solis copia*. Ibid.
c. 39. *capti homines equitesque producebantur*. Cal. editas,
cum sibi persuadere non possit, homines esse h. l. pedites,
assentitur aliis, qui ex coniectura legi velint *equique*. Sed id
non bene sonat, et illam rationem, qua *militat et equites* di-
stinguuntur, indubitaram reddunt observationes doctorum,
cum ad h. l. tum Gronouii ad Liu. 26, 19. Ienatii Loet. Lu-
cian. p. 329. Wopkenfii Obseru. Miscell. Nou. T. II, p.
51. qui et laudat Danisium ad Cicer. Tuscul. IV, 5. et Cle-
nic. ad Exod. XV, 1. Et P. 558. *trichilas fratas* B. C.
III, 09. i. casae frondeae mensis paratis et expositis instru-
ctae, ad *δισχυρον τορκαμνον* Marc. 14, 15. Luc. 22, 11. af-
serta lectione *fratas*, conferuntur; et P. 567. *ponimentum*.
Ibid. c. 105. siue solum marmoreum, elapidum coagmentis

con-

confectum, ad *Aggerem* Ioh. 19, 13. aliaque plura, scite iucunda et vtilia, disputantur. *Aggerem agere* B. Al. c. 37. esse vel admouere, vel cespitem aggeris faciendi portare, Ouidendorpius obsoruat; hinc V. C. explicat aduehere, apportare; qui vtrique rarior loquendi modus est, si haec significatio obtinet locum.

JIMMAN. IO. GERH. SCHELLERI COMPEN-

dium Praeceptorum Stili bene Latini, imprimis: Ciceroniani seu

Eloquentiae Latinae declarandas. In usus.

Praelectionum.

Lipsiae, sumibus Caspari Frisch 1780. L. Alph.
p. 11. in 8vo.

Cum huius libelli eadem sit descriptio, quam Cl. Auctori placuisse videntur in numeribus Praeceptorum Stili bene Latini, quae ante paucos annos, vel nuper potius, editissimum, perferendis, non arbitramur opus esse; ut de totius operis primariis et secundariis partibus et distinctionibus pluribus verbis exponamus. Sed sufficit, ut nostri Lectores formam operis ipsi vel concipiant, vel recognoscant, monuisse, quidquid in plerisque aliis libellis, rhetorices praeccepta tradentibus, sub capitulum de Inventione et Elocutionis complexu, comprehenditur; id nostrum Auctorem his tribus, de *Perspicuitate*, *Gravitate*, et *Suauitate dicendi*, tanquam totidem primariis eloquentiae, imprimis Latinis verbis, demonstrandae virtutibus superstruere, singula quaeque apte sectionum et numerorum distinctionibus disponere, ad

monitionum et exemplorum frequentia illustrare, proferat ut conueniebat libro, qui, sicut de sole ait Horatius, alius et idem esset. Eundem igitur efficiunt argumentum et argumenti tractatio; alium breuitas quaedam et restrictio in exemplis et admonitionibus afferendis, e quibus has quidem Cl. Auctor parcius adhibuisse; illa vero pro ratione locorum vel prorsus omisisse, vel, ut essent pauciores, prouidisse confirmat. Et quamquam haec ita se habent, tamen satis adhuc amplus et prolixus mansit, natus nempe ab ingenio eius, qui se breuitati inimicum fateatur, eamque ad docendum, et ad accuratas et claras rerum notiones excitandas, multum valere posse neget. Nec dubitamus quin satisfactorus sit huius libri apparatus, cum magistris quibusdam aridis et ieiunis, et ultra compendiorum cancellos progredi reformidantibus, tum discipulis doctrinae cupidis, et suo labore et industria connitentibus, praesertim si cum huius opusculi consuetudine, maioris operis usum coniunxerint. De tribus dicendi generibus, de quibus ab aliis copiosius fere traditur, ad extremum paucis, per Appendicis accessionem exponitur, quasi de re parum utilitatis habente, et inani vocabulorum strepitu memoriam exercente. Habet ipse liber, quod ex priori exiffunari potest, vnum enim, ut est apud Terentium, qui norit, vtrumque nouerit, descriptionem aptam et diligentem, perspicuitatemque ad docendum et placendum multum valituram. Continet admonitiones observationesque, cum in scriptores praesicos, quorum verba citantur, tum de sententiis doctorum, Heinzeccii quidem in libro, quem *Fundamenta Stili cultioris* inscripsit, a vero saepius aberrantis, aliorumque magni quoque nominis et de re litteraria praeclare meritorum. Hic nobis V. Cl. non dicimus maleuolentia, sed seueritate quadam arguta, aliter quam ipsi sensissent, et quam vacuus cupiditate animus lectoris intelligat, accipere visus est. Hinc quae strictius illi et ad certorum tantum locorum intelligentiam angustius sumi

nisi vellent, ad alienam sententiam, latius et diffusius accep-
 ta, calumniose detorquet. Hinc populari notione ab ora-
 toribus, Cicerone, aliisque prolata, vituperandi causam
 quaerens, ad subtilitatem philosophicam reuocat. Nec ta-
 men singulorum quae diximus, exempla memorabimus,
 nec morem Viri Cel. multum exagitemus; scimus, haec
 quoque excusationem habere et ad acuenda hominum, ac-
 curatae doctrinae laudem appetentium, ingenia valere pos-
 se. Sed ne cui vana crimina obieciſſe videamur, quaedam
 saltem, quae memoriae adhuc recenti inhaerent, pone-
 mus. Eo loco, quo de *recto vocabulorum usu* traditur, ne-
 gatur v. c. *aliquanto* esse explicandum per *longe*; esse au-
 tem semper medium inter *paullo* et *longe*. Quod est ve-
 rum, si origo spectetur. Sed consuetudine multae voces ef-
 ficaciores sunt, quam origine suae; in explicando autem
 hoc verbo vitandum est breuitatis causa, et ne vulgatis error
 Lexicorum triobolarius propagetur, in quibus iis vocabulis
 redditur quae *paulum* vel *parum* significant. Vid. omnino
 Ernesti ad Sueton. Caes. 86. Hunc enim maxime petit,
Denique, scribitur, male explicari a Graeuio (cf. et Ernesti
 ad Tacit. Ann. I. 28.) per *ut paucis dicam*. Atqui hoc ali-
 ter fieri non potest; sed contextus est consulendus. *Hoc est*
ad fructum vberimum, non valere *hic est fructus vberimus*,
 (quae nos ita interpretemur: hac ex re capitur fructus vber-
 rimus, *hier ist der reichlichste Nutzen anzutreffen*.) sed, hoc
 efficit fructum vberimum, quod nec satis Latinum; nos me-
 lius dixerimus *hoc habet fr. v.* Ibidem caput pro hominis dici,
 praeterquam in formula *lepidum caput*, negatur. Quomodo
 igitur Aeneas apud Virgil. Aen. 4, 354. Iulum filium, *ca-
 rum caput* appellat, tantumne *caput* respiciens? Quid quod
 non tantum pro hominum, sed et pro pecudum corporibus
caput dicitur, ut in libris Iurisconsultorum veterum, vbi
grages ducentorum *capitum* memorantur. Alia apud poe-
 tam, per *caput* hoc iuro: *huic capiti insultans: caput obicere*
peri-

periculis, nonne ad totam personam referuntur? Nec vltus istorum est poeticus, sed solutae orationis scriptoribus communis. Ibidem p. 43. *Male* ait Caesar B. C. I, 65. *Quos ubi Afranius procul visos conspexit*, pro: procul conspexit. At nobis hoc participium non videbatur superfluum. Nam procul *visi*, sunt e longinquo *oculis oblatis*; *conspicere* est *intantius considerare*. Sic prorsus, vt postea vidimus, accepit Clarkius, cui accedit Oudendorpius. Item reprehenduntur qui *aetatem* per *adolescenciam* explicant; at in multorum locorum explicatione hoc vocabulo vtendum est, nec tamen hinc sequi debet haec esse Synonyma. *Segnis* ducitur ab Graeco *σῆνος*, (melius *σῆνεός*;) in quibus parum est conuenientiae. Quidni potius *ab se*, et *agere*; quasi semotus ab agendo. Alicubi nonnulla, ait, ad elegantiam referri, quae per naturam aliter dici non possunt: v. c. *se ipse interfecit*; bene. Sed et *se ipsum* dici certa lege potest, si sit in oppositione alius, ab eodem interemti. Veluti si quis gladiatorem vel militem, qui alios occidisset, se ipsum quoque interfecisse dicatur. Cf. Oudendorpius, et quos is laudat, ad Caes. B. G. 2, 25. Porro, *errare humanum est*, et *errare hominis est*, eadem esse non possunt. Nam hoc hanc vim habeat: errare hominem decet. Hinc in fine praefationis parum apte dictam, meminerint lectores, errare humanum esse, humanius, errantem in viam amice ducere, (comiter me-
lius cum Ennio dixerimus,) acumen quidem refert, sed confusis vitii virtutisque notionibus, admodum fractum et retorsum. Caeterum, qui maiori operi fauent, hanc etiam repetitam operam comprobent necesse est. In illud Ruhkenii, Viri Celeberrimi, observationes sibi missas ait Auctor, quibus ad haec expolienda, non sine gratâ mente *vsurus* sit, sic enim in emendandis pro *vsus* legi iubet; quasi earum vsus in aliud tempus differat.

MENSIS, IULIUS A. MDCCLXXVI. 37.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTO-

riae, cum interpretatione et notis integris Ioh. Harduini, itemque cum Commentariis et Adnotationibus Hermolai Barbari, Pintiani, Salmasii, Jf. Vossii, I. Fr. Gronovii, et variorum, VOLUMEN SECVNDVM: recensuit, varietate, tempe lectionis adiecit, IOH. GEORG. FRID.

FRANZIVS.

Lipsiae, impensis Guilielmi Gottlob Sommeri A. C.

MDCCLXXIIX. pag. 788. in 8.

Quum nuper tres priores libros historiae Plinianae lucem videre iussisset Vir experientissimus, qui Plinium Harduini cum editione Gronovii ita coniungendum combinandamque curat, ut Harduini editio repetatur, numero capitum editionis Gronovii vncis incluso, varietatibusque Gronovii textui subiectis: haud diu emtores amatoresque Plinii moratus est, dum alterum Volumen emitteret, quod in repetendo volumine crassiori festinandum arbitraretur, ne improvisa citius obreperet senectus, multorumque Plinii emendi atque legendi cupiditas, mora temporis fracta, sensim fenesceret. Idem vero praestitisse videtur Editor doctissimus in hoc altero volumine recensendo, quod eum praestitisse in priore volumine non ignorant qui hac editione utuntur, qua quidem Plinius, si emendatam lectionem, usumque cum philologicam, tum historicum, spectes, nihil plane lucratus est, lectorum tamen commoditati maxime consultum videtur. Praemissa est huic volumini lectio prima

Q9

de

de Plinii patria, nec non altera de fide et auctoritate Plinii, quae utraque a *Paulo Cigalino*, Nouocomienfi Ticinensis Gymnasii publico et primario Professore Medicinae, habitae, in editionis Gronouianae primo volumine reperiuntur. In priori, testium auctoritate, monumentorum inscriptionumque fide, non Veronensem, sed Nouosomensem ciuem esse habendum, fufius demonstratur: de fide et auctoritate Plinii, in altera lectione ita dicitur, vt Plinius defendatur ab eo crimine, quo omnia ex Dioscoride transcripsisse arguitur. Cum enim Plinius et Dioscorides inter se conueniant et rebus et verbis, ac neuter alterum nominet, Dioscorides vero sub Antonio et Cleopatra florens, Plinium aetate longe antecedit: ex Dioscoride Plinium pleraque in suam historiam translulisse, fuisse qui crimini darent Plinio. Hunc igitur defendit Cigalinus sic, vt eius integritatem laudet, cum auctores, quibus suum opus debeat Plinius, vel obscuriores Dioscoride nominauerit, vt Plinium multa, quae in Dioscoride legantur, vel plane praeteruisse, vel alia ratione tradidisse demonstrat; furti denique culpam in Dioscoridem fecidere, qui nusquam quicquam se ex aliis summisse profiteatur, ne vnum quidem materiae medicae scriptorem nominet, offendat. At nec opus esse videtur, vt quae Paulus Cigalinus pro defendenda fide atque auctoritate Plinii discessit repetamus: cum satis suam ipse causam egerit Plinius in praefatione ad Vespasianum, nec iis, qui Plinii lectione, historiae naturalis cognoscendae causa, vel etiam temporis non sine fructu fallendi gratia, delectantur, ista ignota atque obscura reperiuntur.

Continentur vero hoc Volumine tres libri, a quarto ad sextum, quos descriptionem situs regionum, montium, fluminum, urbiumque, complecti constat, et maxima pars notanda debetur Harduino, qui nomina propria locorum ex Pau-
fa

fana, Strabone, Mela, aliisque explicat atque illustrat. Ri-
 rius occurrunt notae Pintiani, de vera lectione constituenda
 solliciti, et Dalecampii, maximam partem historicae. Gron-
 noviana editio in his tribus libris Plinii, cum lectione quam
 secutus est Harduinus, fere ubique consentit, si excipias ea
 loca, quae Harduinus vel manuscriptorum ope, vel ex inge-
 nio suo emendavit. Sic, vno modo ut exemplo utamur,
 cum Plinius Libro V. c. 16. ed. Hard. et c. 18. ed. Gron-
 novii, dixerit de Decapolitana regione qua vergit in Coele-Sy-
 riam, et Libanum montem, non omnes eadem de his op-
 pidis obseruare scribit, addens: *Plurimi tamen Damascus et*
Opton, riguas amne Chrysoorrhoea fertilem, quam vulgatam le-
 ctionem sequitur Gronovius, et sic quoque in optimis Co-
 dicibus legitur. At oppidum, quod Opton nominetur, in
 ista regione non reperiri, iam monuit Salmasius ad c. 36. So-
 lini, atque sic emendare conatus est: *Damascus epoton rigu-*
ris ex omne Chrysoorrhoea fertilem. Heud tamen probabile
 est, Plinium vnum esse voce Graeca *επιτοτον*, atque hoc epi-
 theton sine interpretatione adiecit vbi Damasco longe ce-
 leberrima. Hinc Harduinus recepit Isaaci Vossii coniectu-
 ram, quam in Obseruationibus ad P. Melae librum I. c. 7.
 p. 582. edit. Gronovii proposuit, atque Plinium scribere iussit:
Damascus ex epoto riguis amne Chrysoorrhoea fertilem. *Ri-*
gua vero sunt Plinio *επιτοτα*, vel aquae ipsae rigantes. Fer-
 tilitatem igitur tribuit Plinius Damasco, quia per rigua, per
 canales, atque riuos, totum epotet (exhauriat) amnem Chry-
 soorrhoeam. Id certe dicere voluisse Plinium nobis persua-
 sum est, quamuis malimus legi *Damascus ex epoto riguas*
amne Chrysoorrhoea ac fertilem. Facile enim ac potuit exci-
 dere ob finem vocis antecedentis; vox tamen *epotus*, quan-
 tum nos quidem videmus, poetico scribendi generi magis
 conuenire videtur, quam historico. At nihil est quod his
 longius atque diutius immoremur, cum sufficiat hoc vnum

duxisse, Franzium V. d. huud inutilem laborem suscepisse in
 repetenda et coniungenda editione Harduini et Gronouii,
 laudandamque eius esse sedulitatem atque industriam; de
 fide enim atque diligentia editoris non nisi iudicare et certi
 quid dicere poterunt ii, quibus utraeque editiones principes
 ad manus sunt, et quibus vacat operaeque pretium esse vi-
 detur utrasque cum hac Franziana editione comparare. Li-
 bro V. sub finem c. 15. pro *planetorum* legendum est *pal-
 astorum*: ut alia silentio praeteramus.

*Abhandlung über das Wesen und die Einschränkungen der
 Kräfte etc.*

DE NATURA VIRIUM, EARVMQVE FINI-
 bus, dissertatio AVGVSTI WILHELMI REHBERG,
 prasmio Soc. Scientiarum Berolinensis proxima.

Lipsiae, apud Weygandium, 1779. in 8.

Metaphysicam virium Theoriam inexplicabilibus dif-
 ficultatibus inuoluit communis de corpore, eiusque
 extensione, conceptus. Dum nimirum in contemplatione
 mutationum a motu corporum pendentium, in quarum ra-
 tiones vltimas inquisiuere Metaphysici, vel non sollicitè sa-
 tis discernent apparentiam ab eo, quod reapse esset, vel
 plane etiam, quod frequentissime maximo scientiarum
 dan-

taunio euenit, confunderent; præcluserunt utique aditum ad sublimem illam Philosophiam, quam diuinum Leibnitii ingenium sero tandem reclusit. Sensuum profecto Philosophia in hoc capite sterilis admodum est et ieiuna, monstra parit horrenda, quae, dum in lucem protrahuntur, prorsus euanescent. Tale fuit spectrum forma substantiae ante Leibnitium, quam apte composuere Scholastici ex vi Substrato cuidam insula. Quodsi etenim, ad quam rerum classem tale Substratum, quod esset quaedam quasi pars substantiae, pertineret, quaesueris; oppido apparbit, solam phantasiam ratione prorsus immota, in casum luisse. Substratum nimirum, (sustentaculum Lockio est,) antequam iungere, frustra et absurde substantia habetur, quorum alioquin virum insula? Sed nec in accidentium numero esse potest, nisi forte substantias ex compositione merorum accidentium, quod nemo unquam asseruit, viti statuas. Qui hanc de substantiis notionem ad Philosophiam quam dicunt corpuseularem transtulerunt, nihil egere aliud, quam ut errorum pinguem nebem in agrum metaphysicam effunderent. Nec corpora, nec eorum extensio id sunt, quod esse videntur, imo motus ipse phaenomenon est, et massam corporum si a viribus eorum distinctam dixeris, satis utique probas; quid valeat imperium introducentium in Philosophiam, monadum dominantium, te non satis intelligere.

Deseruit acutissimus Rehbergius antiquiorum Cosmologorum dei substantiarum primitiua placita, iunxitque se Leibnitio, cuius Philosophemata, soluturus quaestionem ab illustri Academia Berolinensi propositam, ita explanauit, ut suum, si viueret Philosophus, calculum ei aegre denegaret. Dabunt nobis fidem rerum harum intelligentes, si tractatum Rehbergianum cum Cosmologia Leibnitiana conferre

libuerit. Agedum, faciamus ipsi eius rei aliquale periculum. Postquam auctor clarissimus, relicto inter phaenomena motu, mutationes omnes substantiarum in repraesentationibus inter se connexis positas esse docuit; fontem modificationum omnium, quae substantiis accidunt, non in vi mouendi, sed in vi repraesentandi positam esse, inuictis argumentis comprobatum dedit. Haec sola omnis in vniuerso vitae vnica origo est, infinita etiam in omni substantia finita licet et limitata, quod nimirum ens infinitum, a quo vniuersa virium harmonia profluxit, extra se nihil quod infinitum non esset producere possit. Quod adtinet ad repraesentationes monadum limitatas, quae praebere nonnullis firmum argumentum adstruendae vis essentialiter limitatae videntur, acute monet Auctor, hos gradus non esse a Deo substantiis immisos, pendere potius ab earum coniunctione, vi cuius substantia substantiam proximam, seu remotam etiam, stringit, stringendoque limitat; imo vel ex talibus limitationibus, quoniam ad maiores continuo perfectiones tendunt, non inepte virium substantialium infinitatem collegisse videtur. Frustra aduersus hanc doctrinam vrgetur, concipi non posse modum a quo rationem, qua monadum repraesentationes in formam motus modificandae, quis enim, si motus non sit phaenomenon, unquam docuit modum et rationem excitati in corpore motus? Solet vulgo substantiarum a Deo dependentia ad vim creandi referri, quam infinitam dicunt potentiam, et sufficientem conferendae existentiae substantiis. Auctor noster haec falso in numero perfectionum diuinarum haberi confidenter contendit; nec potuit aliter, saluis philosophandi legibus, quibus omnem substantiam, finita sit, seu etiam infinita, vnicam, eamque repraesentandi vim habere, quin hanc ipsam vim substantiam esse, asseruit.

Sed

Sed cauendum, ne scribamus Rehbergio dicam: non negat vim creandi, sed negat vim creandi aliam esse a vi repraesentatiua Dei, multusque est in eo, vt asperitatem huius asserti emolliat. Atque hoc Philosophiae Leibnitianae caput grauissimos semper habuit aduersarios, quorum quidem argumenta si per se considerentur, in assensum quasi rapiunt, sed collata cum notionibus Leibnitii primis languescunt, et lectores in biuio destituunt. Spinosa profecto vtrinque sunt omnia, ac nescimus an confidenter ostendi possit, qua parte maximae difficultates obuiaae sint. Nostrarum vero partem nunc non est, cumulem dubiorum augere, quod quiuis ex se facile potest; ingene tamen fatemur, profundissimum Rehbergium singulari acumine ac dexteritate in dissoluendis nodis versatum fuisse, quamuis, si quid iudicando valemus, rem totam confecisse non videtur. Ac primo quidem difficultatem ex dependentia rerum successiuarum ab ideis in intellectu diuino desumptam, desperato pharmaco tollit. Quod si etenim ideae diuinae nullis mutationibus obnoxiae sint, plane omnis ratio existetiae rerum tollitur, nec est amplius vnde successio euentuum et substantiarum concipi perfecte possit, quin potius videtur, simul existare debere omnia, quae facta successiuam rerum euolutione in mundo ad actum perducuntur. Sed admissis semel mutationibus idearum intellectu diuino comprehensarum, pronum est ad concludendum, nihil praeuidere Deum, ipsamque adeo praeuisionem non nisi per errorem et praecipitantiā inter attributa diuina referri. Nititur enim praeuisio quaeuis, dum ex praesenti rerum statu et conditione, quae futura olim sint, colligit, defectu cognitionis distinctae totius mundi; quamobrem etiam, cum ideae diuinae perfectissime res exprimant, eas vti que praesentia duntaxat, futura contra non cernere asserit, atque, quod quis timide aliquantum, contendit, solius substantiae finitae

tae intelligentis perfectionem quandam intellectus in praei-
 fione positam esse. Vidit vero celeberrimus auctor diffici-
 liora solutu argumesta, quibus suum systema praeiur,
 quod nimirum viam videatur pondere ad Spinozismum,
 qui ex eius sententia non ita religioni inimicus est, vt
 conciliari cum eadem nequeat. Verum tamen feliciter et
 satis vt viderur commode, ex his tortuosis anfractibus elucta-
 tus est, dum partim solide docet, Deum pullo modo caput et
 initium esse substantiarum, quod videlicet in serie existens,
 ita iungeretur, vt finitae substantiae finitis aliis iungantur,
 partim etiam iuuictis argumentis hypothesin Spinozae
 euerit, ostendendo, essentiam infinitam non esse summam,
 seu complexum rerum omnium existentium. Fieri enim
 non posse putat, vt ideae animarum nostrarum habeantur
 pro substantiis, nec etiam conscientia nostra criterium est
 idearum ad nos pertinentium, cum singulis momentis ines-
 tabilis obscurarum idearum numerus mentem nostram exer-
 ceat. Iam autem, secundum demonstrata Leibnitiana, in
 numero harum repraesentationum sunt quoque ideae rerum
 existentium omnium, totiusque adeo vniuersi; quaeuis
 ergo anima, quaeuis etiam monas, substantia est, non nuda
 infinitae substantiae modificatio. Certe, si de vltimis Phi-
 losophiae nostrae principiis meditamur, necesse est, vt vel
 sequamur Leibnitium, vel transeamus in castra Spino-
 zae. Atque hoc, de rei veritate conuicti dicimus, certo-
 que confidimus fore, vt lecturi tractatum Rhebergianum
 cum debita attentione mentis, iustum nobiscum pretium
 Philosophiae Leibnitianae statuere discant.

ABV

ABU NASRI ISMAELIS EBN HAMMAD AL-
Gicuhari Farabiensis, Purioris sermonis Arabici Thesaurus
sive Lexicon Arabicum. Particula I. E Codd. Mss. summa
fide edidit, ac versione latina instruxit, EVERARDVS
SCHEIDIVS.

Traiecti ad Rhēn. ap. Abrah. van Paddenborg, pp. 179.
praeter Praefat. et all. 4. mai.

Nuper admodum in manus nostras peruenit egregius hic liber, multorum desideris iam dudum expetitus, edi quidem coeptus a. 1774. sed tot impediētis retardatus, ut post plures annos demum absolutus prodiret, haud ille quidem omnia ista desideria expleturus, sed spem tamen explendorum ostensurus haud paullo certiozem. Scilicet constabat inter omnes, quibus litterae Orientis curae sunt, existisse olim inter Arabes Grammaticos egregie doctos, qui, quod superioris saeculo Italiae et Francogalliae ab Academicis suis praestitum est, Lexicis vernaculis conficiendis, idem iam tum praestarent sermōni suo; inter illos vero iure cenferi etiam *G'uharim* *) auctorem Lexici Arabici *كتاب الغرر المختار* inscripti, saeculo X. p. C. n. celeberrimum, gente quidem Turcam, Arabiae, quae nunc Otrar est, natum, sed Arabum litteris ita innutritum, et in eorum lingua adeo versatum, ut ipsi etiam non dubitarent *المعلم في اللغة*, *linguae magister*, appellare. Nec minus cognitum erat, hoc opus *G'uhari* superesse integrum in bibliothecis nostris;

*) *T* *ج* placuit semper per *G'*, imposita lineola, exprimere

stris, atque adeo *Golius*. Lexici sui maximam partem ex illo vnice hausisse, idemque perpetuis virorum doctorum, qui illud vsu cognitum habuissent, laudibus celebratum nōcebatur. Sed ex quo *Golius* opus suum ediderat, CXX. annis amplius, effluerant anni, et tamen *Geuharius* in bibliothecis abditus latebat. Tandem vero, magno litterarum arabicarum commodo, exstitit Cl. *Scheidius*, Prof. Harderwicensis, qui, summo has litteras iuuandi studio ductus consilium caperet vtilissimum huius operis edendi, et comparatis variis praesidiis, iutium faceret hac particula, tanquam integri operis prolusione, in lucem proferenda. Itaque, vt, quanta commoda ex integro opere, vbi editum fuerit, ad has litteras redundatura sint, conici possit, quid in hac eius parte, ipse, age, breuiter enarremus.

Habemus igitur hic partem operis *Geuhariani* arabice, magna cum diligentia, expressam, siquē versionem latinam, appetitam, quam, vt Cl. Editoris ipse verbis vtamur, *radiori Minerua*, in tironum fere vsus, confecit. Sed contexta oratio *G'*, edita est e duobus Codd. Mss. quos *Scheidius* ipse habet, et in praefatione totius operis accurate describitur, altero vetustiori, altero elegantius scripto, quibuscum etiam, maxime cum, inter se dissentirent, librum Mss. biblioth. Leidenfis comparauit. Scilicet, nec plane eadem habent duo illi libri, quorum alter interdum auctior altero reperitur, nec semper eodem modo singula exhibent; itaque iudicio critico opus erat in vera lectione constituenda, quo non dubitamus, quin Cl. *Scheidius*, quae est viri subtilitas, recte et caute vsus sit: nam varietatem lectionis, iudicijque sui causas in hoc quasi Prodro-mo (ita quidem eius consilium nos interpretamur) offendere noluit. Videtur autem, de quo lectorem ipse non admonuit, aut vterque eius Codex, aut alteruter certe, glossariorum manus hic

hic inde expertus fuisse; nam p. 88. vbi *G.* prouocat ad locum aliquem poetae, quem semper *عزيم* appellat

الرحيم Lyricum, s. Rhythmicum, nomine non addito, ibi ergo duplex eius nomen adiectum reperitur sic: *Abu Muhammed ad Fakasi, qui idem Abdollah ibn Ribii vocatur, quod glossema Editor ipse vicinis videtur damnasse.*

Iam Lexicon ipsum *G.* sic adornatum est: Copiam verborum omnem, vt par erat, per radices, quas diuisimus, descripsit, sed alio ordine radicum, quam qui vulgo in lexicis regnat; quam diuersitatem etiam *Golius* in Praef. Lex. attigerat, non autem dixerat qualis esset. Scilicet, habita vltimae cuiusque radice litterae ratione, primum in vnum locum congerit verba omnia, quae in Elif hamzatum desinunt, tum eodem modo, quae in Be, quae in Te terminantur, atque ita porro, adeo vt pro numero elementorum XXVIII capitibus totum opus complectatur: sed singula capita denno in XXVIII sectiones minores dispescit, prout v. c. primi capituli verba hamzata, ab *أ, ب, ت, ث*, etc. incipiunt. Hunc ordinem operis, nouum sane, et, vt videtur, ad rationes grammaticas perutilem, postquam ipse *G.* breui admodum praefatione descripsit, qua simul, quibus e fontibus sua hauserit, ostendit, omnes vero se linguae diuitias exhaustisse, modeste negat, tum statim ad *Cap. I. de hamzatis verbis*

(*باب الهمزة*) progreditur. Hoc caput non integrum a

G. Schaidio hac prolusione exhibetur, sed desinit p. 178. in *قوله*, quae est vltima Sect. XXI. In singulis autem radicibus sic versatur, vt superscripto verbo ipsi subiiciat omnia eius coniugata et deriuata, quot quidem ei innotuissent, addito aliquo pronomino, nomine, particula, alioque

عزيم

R r 3

ex

ex quo modus verborum cum aliis iungendorum appareat, atque ea quidem sic ponit simpliciter et nude, quando usus eorum satis frequens est, sensusque cognitus, sed aliis verbis synonymis aut circumlocutionibus explicat, cum infrequentioris suat usus, aut sensum e ceterorum vicinia contrahunt peculiarem. Haec verba promiscue et sine ordine posita esse, questus erat *Golius*. Et sane si ordinem quaeras eum, qui pro ratione originis grammaticae verba disposita habeat, nullus est: at, in plerisque certe, reperimus longe utiliorem ordinem seruatum, ita ut verba se exciperent pro ratione significationis a primo quasi fonte ad alias aliasque partes paulatim deuiantae. Iam veras verborum significationes, verosque sensus tradi, vel inde quisque poterat confidere, quod, diu collectam operis materiam varie multaque lectione auctam et multis Arabum genuinorum colloquiis (عربى العاربية) expolitam fuisse, *G.* docuerat: sed tamen, ne dubium lectorem relinquat, semper in verbis rarioribus aut difficilioribus, nec minus in omni fere obseruatione grammatica probatillimorum quorumque auctorum exemplo aut praecepto se tuetur. Prouocat autem saepissime ad clarissimos illos seculi II et III Hegrae Grammaticos, *Al Chalil*, *Abu-Amru*, qui et *Sibouiah* cognominatur, *Abuzeid*, *Atsmai*, *Pherrai*, *Ahmar*, *Ebn - Ossikith*, *Abu-Obaida*, aliosque, quorum ipsa praecepta saepe transcribit; sed etiam, quae ipse inter legendum annotauerat, exempla, ex scriptoribus bene multis apponit, ita ut interdum longiores *phases* poetarum aliorumue auctorum exhibeat. Sed pleraque e Corano, ex Apophthegmatibus Muhammedis sociorumque anecdotis, (الاصحاح, *traditiones*) e carminibus *al Fakafi*, quem supra docuimus الرجز appellari, et alius poetae, *Abu ebn-Kamiiah* (vid. p. 76.) quem pariter per excellentiam الشاعر (*poetam epicum*) vocat,

tum

tum ex aliis poetis, oratoribus, historicis, grammaticis, medicis plus quam L. confirmat; horum plerosque *Herbelotus* ignorat: neque tamen nomina adscribere visum est, quia praeter nomina vix quidquam ex hac eorum commemoratione intelleximus, plura fortasse olim, integro opere edito, cognoscent viri harum litterarum satis periti, quibus aditus ad bibliothecas patet vario genere librorum arab. Mus. referatas. Ceterum nostro non sufficit, vsum verborum probum et sanum docuisse exemplisque firmasse: sed idem etiam haud raro vitiosum vsum reprehendit, verba male vulgo enuntiata notat, dialectorum, inprimis *Hegazeusis*, (quae tum deterior erat Iemanica, s. Koreischitica, nunc, teste *Niebuhr* omnium per Arabiam optima reperitur) discrepantiam commemorat, grammaticas verborum rationes, formarum origines et causas, litterarum aut vocalium mutationes saepe subtiliter explicat, similium verborum discrimina, variumque pro varia scribendi aut enunciandi ratione sententiam luculenter ostendit. Haec fere bona libri reperimus, quantum ad grammaticam Lexici rationem, sed eorum specimen dabimus, cum exemplis studebimus ostendere, quorsum illae copiae grammaticae nobis profuturae sint.

Scilicet, cum pleraque omnia ex G. in suum opus transtulerit *Golius*, praecipua utilitas in eo erit, ut pro rivulis fontem ipsum adire possimus, ut *Goliana* *G'euharianis* confirmari videamus, nec minus ut illa ex his suppleamus, emendemus, illustremus, atque adeo intelligere discamus. Primum igitur sunt quaedam in G. quae *Golius* non habet; ea plerumque *Scheidius* signo aliquo apposito notavit; sed tamen et alia reperimus ab eo non notata, quorum indicem

hic exhibuimus. In rad. ^عا ج ا apud *Gol.* deest ^عا ج ا

Agaensis, nomen gentilitium a monte Aga ductum;

E rad. حبا vnum nomen habet solum, sed sub v. حبا cum I quiesc. Quae sequuntur, duae radices plane desiderantur: حبا c. a. علي p., Inf. حبا, molestus, difficilis alicui fuit. حبا c. t. a. r. Inf. حبا, constrinxit nodum. In rad. حبا, vbi nomen sectae posuit المرجمة.

debebat etiam adscribere nomen sing. مرجي, Murgius, (quod etiam مرج sine hamza effertur) et gentilitium مرجي.

margiensis. Sic in rad. سبا praetermisit سبائية Sabaitae, vna ex sectis minoribus Golatarum (غلاة), qui haeretici a Sunnitis habentur, originem ducens ab Abdalla ebu Saba. Rursus desiderantur صبا c. t. r. Inf. صبا, i. q.

صد, operam dare alicui rei; et صبا Inf. صبا, ex dialecto vulgari pro صبا, edit bibitque. Porro in r. صبا nomen صبا scripsit quidem sic sine hamza, vt etiam apud G. est, sed debebat amplius annotare, nomen sic scriptum deriuari etiam a

صبا paluis, quod G. ex Pherraco refert; et rad. صبا non debebat ad صبا vel صبا referre, cum G. diserte vtrumque distinxerit: nam صبا vlt. quiesc. est; splendere, vt recte Golius, sed صبا c. t. p. affuescere alicui, صبا, صبا de camela manifestata,

quod Gol. habet, et صبا, non attendi ei. Praeter haec Cl. Scheidius p. 31. quaedam e rad. صبا et p. 101. in rad. صبا speciem 13. صبا peculiari significatione, notauit in Golio desse; sed illa totidem fere litteris, haec

ad

ad speciem 4. *U* relata, in eius Lexico legebamus. Sed etiam, ut verum dicamus, ex altera parte *Gol.* quaedam ex *G.* enotavit, quae in hac eius particula, ubi quaerenda essent, non vidimus; ex quo proclives fumus ad excusandum *Gol.* qui alia praetermiserit, quod fortasse Codicis usus fuit, modo locupletiori, modo indigentiori, quam quos *Scheidias* noster tractavit; quae quidem coniectura inde firmatur, quod ipsi libri *Scheidiani* non ubique consentiunt.

Sed haud scimus an hoc excusari queat, quod *Gol.* cum Lexicon suum vellet copiosissimum edere, quae a *G.* ceterisque Lexicographis tradita reperisset de vario verborum sensu et usu, statim omnia inter significationes verborum retulit, non additis formularum exemplis, e quibus cognosci posset, sintne illae significationes, quae vere dicantur, an translationes verborum e rei subiectae natura et caeterorum verborum coniunctione natae. Haud quidem reprehendimus, quod exempla cum locis scriptorum non apposuit; erat enim hoc ab eius consilio alienum: sed debebat tamen breviter formulas loquendi commemorare, in quibus verba sic, ut ab eo reddita sunt, occurrunt; saltem discernere ubi quae ipse debuerat, num verbum ipsum per se id significet, quod scripturis esset, an aliunde hunc usum admittat: ita ille sibi cavisset, a vitio, quod per totum opus dominatur, vni verbo tot tamque diversas significationes tribuendi, ut non videamus, quomodo homines, quibus mens sana et larga verborum fuerit copia, vno verbo tam multiplici ratione uti, aut alios ita usos intelligere potuerint. In iam in hoc genere imprimis prodest, integra *G.* praecepta legere, quae, si male exciperat, atque inde significationes verborum recte constitutas a vario eorum usu et sensu distinguere. Sic cum *Gol.* scribit: *U* tardus fuit, etiam tardum et segne habuit iumentum, apparet ex *G.* alteram non esse

E rad. حبا vnum nomen habet solum, sed sub v. حبا cum I quiesc. Quae sequuntur, duae radices plane desiderantur: $\text{نَمًا} \text{ c. c. علي p.}$, Inf. نَمًا , molestus, difficilis alicui fuit. $\text{رَمًا} \text{ c. c. a. r.}$ Inf. رَمًا , constrinxit nodum. In rad. مَرَجًا , vbi nomen sectae posuit المَرَجِيَّة .

debebat etiam adscribere nomen sing. مَرَجِي , Murgius, (quod etiam مَرَج seu hamza, effertur) et gentilitium مَرَجِي .

margiensis. Sic in rad. سَبًا praetermisit سَبَايَة Sabaitae, vna ex sectis minoribus Golatarum (غلاة), qui haeretici a Sunnitis habentur, originem ducens ab Abdalla ebn

Saba. Rursus desiderantur $\text{صَنًا} \text{ c. c. ج r.}$ Inf. صَنًا , i. q.

صَد , operam dare alicui rei; et قَبًا Inf. قَبًا , ex dialecto vulgari pro قَاب , edit bibitque. Porro in بَرًا nomen

بَرِيَّة scripsit quidem sic sine hamza, vt etiam apud G'. est, sed debebat amplius annotare, nomen sic scriptum deriuari etiam a

بَرِي paluis, quod G'. ex Pherrato refert; et rad. بِهًا , non debebat ad بِهًا vel بِهِي referre, cum G. diserte vtrumque distinxerit: nam بِهًا vlt. quiesc. est; splendere, vt recte *Goliar*, sed $\text{بِهًا} \text{ c. c. ب p.}$

affuescere alicui, hinc, بِهًا de camela manifestata,

quod *Gol.* habet, et $\text{بِهَات} \text{ لة}$, non attendi ei.

Praeter haec Cl. Scheidius p. 31. quaedam e rad. جِبًا et p. 101. in rad. رَفًا speciem 13. رَفًا peculiari significatione, nouit in *Golio* desisse; sed illa totidem fere litteris, haec

ad

ad speciem 4. *U*bi relata, in eius Lexico legebamus. Sed etiam, ut verum dicamus, ex altera parte *Gol.* quaedam ex *G.* enotavit, quae in hac eius particula, ubi quaerenda essent, non vidimus; ex quo proclives sumus ad excusandum *Gol.* qui alia praetermiserit, quod fortasse Codice usus fuit, modo locupletiori, modo indigentiori, quam quos *Scheidias* noster tractavit; quae quidem coniectura inde firmatur, quod ipsi libri *Scheidiani* non ubique consentiunt.

Sed haud scimus an hoc excusari queat, quod *Gol.* cum Lexicon suum vellet copiosissimum edere, quae a *G.* ceterisque Lexicographis tradita reperisset de vario verborum sensu et usu, statim omnia inter significationes verborum retulit. non additis formularum exemplis, e quibus cognosci posset, sintne illae significationes, quae vere dicantur, an translationes verborum e rei subiectae natura et caeterorum verborum coniunctione natae. Haud quidem reprehendimus, quod exempla cum locis scriptorum non apposuit; erat enim hoc ab eius consilio alienum: sed debebat tamen breviter formulas loquendi commemorare, in quibus verba sic, ut ab eo reddita sunt, occurrunt; saltem discernere ubi quae ipse debuerat, num verbum ipsum per se id significet, quod scripturus esset, an aliunde hunc usum admittat: ita ille sibi cavisset, a vitio, quod per totum opus dominatur, vni verbo tot tamque diversas significationes tribuendi, ut non videamus, quomodo homines, quibus mens sana et larga verborum fuerit copia, vno verbo tam multiplici ratione uti, aut alios ita usos intelligere potuerint. In iam in hoc genere imprimis prodest, integra *G.* praecepta legere, quae iste male excerpterat, atque inde significationes verborum recte constitutas a vario eorum usu et sensu distinguere. Sic cum *Gol.* scribit: *U*bi tardus fuit, etiam tardum et segne habuit iumentum, apparet ex *G.* alteram non esse

nouam significationem; laudat enim haec ex Abu Zeid:
 أبطاء القوم (tardum fuit, tarde profectum est agmen)
 i. e. iumentis tardis vsus est; vnde patet, quam pro signific.
 arripuerit Golius, eam esse tantum Grammatici explicatio-
 nem. — Rursus ille sic: بدأ, ingratum et inuisum ha-
 buit; de loco: pabulo caruit. Quid hoc rei est? Duplex
 ergo significatio verbi, et altera quidem transitiva, altera in-
 transitiva? Nullo modo: sed G. docet, بدأ significare:

contemfit, inuisum habuit; hinc v. c. dici بدأت الأرض
 contemtio regionem, sc. quod pastu caret, et terram
 بئسها, detestabilem, in qua pascua nulla sint: haberaur

igitur rursus ex vsu vario verbi significationes exsculptas. —
 Plura quis vult exempla? Adfunt جشأ, Conj. I. commota
 et excitata fuit anima moerore vel terrore; item Migravit;
 Conj. II. et V. ructum emisit; Conj. VIII. non conuenit ei
 regio. Quae portenta significationum in vnum locum con-
 gessa! Haec vero omnia id vnum verbum vere significare cre-
 damus? At bene habet; vna tantum et propria est significa-
 tio eructandi, ad summum accedit altera paulo latior euen-
 di, cetera omnia translate dicuntur in singulis formulis, vt
 ex G. intelligimus. Nam sic 1) جشأت نفسي (q. d.

eructat animus) est أليك نفسي effort se ani-

mus meus aduersus te, aut جاشت, efforescit prae tristitia

et moerore; 2) اجشأتني (q. d. eructant

me regiones) رشيئتني, rsiiciunt me, itemque اجشأتني

(q. d. eructo eas) improbo, non conueniunt, displicent mihi;
 tum

tum 3) جَشَا الْقَوْمُ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ (eructat sa-
gens) i. e. *migrat ex alia in aliam regionem.* — Riserit for-
te aliquis, aut Arabes olim putauerit satis lepidos fuisse,
his apud Gol. lectis: سَوِيٌّ, *Deformis mulier. Ignis, f. po-*
tius Infernus. Poena. Malum. — At bona verba! Audiamus

Geuharium: سَوِيٌّ est *malus* in vniuersum; ergo mulier

sic dicitur, cum *deformis* est. Sed السَوِيٌّ substantius

positum est *malum* quoduis, in prius *poena*, et in aliquo

Corani loco XXX, 9. *poena, f. ignis infernalis.* Verba sunt:

فَانِ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ آسَأُوا السَوِيَّ

finis eorum, qui male fecerint, erit *malum*, h. e. *infernus*). — His

aliisque similibus vitis animaduersis, facere non potuimus,

quin denuo optarem, quod saepius pro nobis ipsi taciti de-

fiderauimus, vt tandem aliquis, peritia dialectorum orientis,

et analogiae linguarum, iudicioque subtili instructus, Lexi-

ton conderet accurate et docte, in quo, quod in omnibus

linguis, sed praecipue in orientalibus, est perquam necessa-

rium, verae verborum significationes a vario eorum vsu,

propriae a translatis, frequentiores ab infrequentioribus, di-

stinguentur sic, vt series omnium et nexus, et quasi genea-

logia significationum cognosci posset, maxime si grauissi-

ma quaeque formulis quibusdam breuiter illustrata fuerint;

quae quidem opera praesentissimo *Geuharii* auxilio adiuua-

bitur, vbi totum opus editum fuerit. Sed vt clarius osten-

damus, quale sit, quod postulemus, specimen exhibebimus

talis operae in verbo فَرَأَى, vbi, quae e *Geuhario* sumimus,

littera *G'*. notauimus, quae nusquam reperta necessaria con-

clusionem adiecimus ipsi ad seriem supplendam, asterisco (*).

insigniimus, quae sine nota aliqua scriptissimus, e Golianis, praeter *G'euharium*, addidimus. Itaque

قرأ antiquitus duplicem significationem habuit, *

A. statim tempore aliquid vel facere vel pati, * quod ad tempora siderum occasibus, ventis, (etefis,) pluviae, morbis acutis, partui, maxime vero menstruo mulierum fluxu constituta accommodatur.

I. Conj. قرأ Inf. قرأ, idem. *

قرأ Subst. Coll. قرأ, قرأ, قرأ, 1) in uniuers-

sum: tempus statum rei; v. c. الترتيباً قرأ, tempora, quibus Pleiadum occasus pluuiam affert, *G'*. 2) imprimis de mensuris muliebribus, partim tempus fluxui a natura finitum, f. fluxus ipse, partim tempus inter bina menstrua interiectum f. puritas a mensuris. *G'*.

قرأ Subst. idem, ex usu 2.

قرأ (ap. Hegazenses قرأ) ex usu 1. morbus epi-

demius, qui intra statum dierum numerum incolas regionis afficit. *G'*.

II. Conj. قرأ 1) — — — — * 2) c. v. a p. (q. d. finire menstrua alicuius mulieris praeterire) per menstrua aliquam explorare num grauida sit, *G'*.

III. Conj. قارأ — — — —

قارأ Subst. καίρος, tempus rei statum, *G'*.

IV. Conj. اقرا, Intransit. 1) accedere ad tempus, quo aliquid faciendum sit, idue attingisse. * Sic

اقرات الصبحي, negotium peragendum accedit, prope est,

est, vt perficiatur, *قرأ*, ventus flat suo tempore, *قرأت*, sidus pluuiam expectatam differt (q. d. accedit, tendit ad tempus pluuialis occasus, sed nondum id attigit.) *قرأت* 2) de mulieribus: attigisse *قرأت* i. e. vel menstruo fluxu laborare, vel ab eo puram esse; *قرأت* posteriori sensu Achsafsch vult tantum Conj. I. dici. *قرأت*.

قرأت Subst. Foem. ex usu 2. mulier menstruis laborans.

V. Conj. *قرأت* Intransf. 1) — — — — * 2) partui vicinam esse, de camela. (Hinc adeo secundum quosd. *قرأت* 1. Conj. est talem camelam septo includere.)

قرأت Subst. foem. camela iam paritura.

X. Conj. *قرأت* e. c. a. ex usu 2. Conj. V. de camelo dictum: foemineam praegnantem inire cunctatur. *قرأت*.

B. legere, i. e. colligere, partes partibus addendo. *قرأت*.

I. Conj. Inf. *قرأت*, *قرأت*, e. c. a. 1) propr. colligere, conferre in vnum locum, v. c. aquam, grana. 2) transl. de camela: (q. d. iungere uterum foetui) continere vtero foetum vel secundinas *قرأت*. (nisi tamen hic usus potius pertinet ad verbum *قرأت*) 3) transl. legere, v. c. librum, سلام, i. e. salutandi formulam etc. item praelegere, e. c. a. r. et علي vel acc. persf. *قرأت*.

قرأت vt f. ex usu 3. lectio; quidquid legitur*; inprimis homoeoteleuton in carmine; Pl. *قرأت*, carminum genera.

قرآن, Coranus Muhammedis, ex usu 3. vt ipse Muham-

*kommedi placet, Cor. LXXV, 17. 18., vel a colligendis Sa-
gis, ex usu i. secundum Abu-Obeida. G'.*

II. Conj. — — — — *

قرآن, Pl. *قرآون* ex usu 3. qui egregie legit;
inpr. deditus legendo Corano (et pietatis exercitatiōni-
bus) G'.

III. Conj. c. c. g. a. ex usu 3. praelegere, praelegendo
docere.

قاري Subst. Pl. *قراة*, Lector, G'. inprimis Co-
rani.

IV. Conj. c. c. a. r. et J p. ex v. 3. iubere legi; le-
gendum dare librum G'. legendam tradere, i. e. scribere sa-
lutem. G'.

V. Conj. ex deriu. Conj. II. lectioni sacrae et pietatis
studiis se dare.

VIII. Conj. ex usu 3. legere.

IX. Conj. — — — — *

<i>مقرى</i>	* Foem.	<i>مقروة</i>	} qui legitur, legendus.
<i>مقرى</i>	Foem.	<i>مقرية</i>	

NB. Quod ad Conj. III. Gol. ex Firuzab. adscripsit:
Rediit, retrocessit, Abiit, Abfuit, non apparet quale sit,
nisi quis forte aliquo loco *قرآن* ita usurpauit, ut esset:
abire, recedere a sine proposito: quemadmodum supra docui-
mus de fideribus dici, quae tempus pluuiiale nondum atti-
gerint.

Ceterum, poterunt facile aut similes vsus huius verbi
cum deriuatis suis in dialectis hebr. chald. syr. aeth. cum
his comparari, aut eorum, qui dissimiles videntur natales
relationesque ad primam significationem inde reperiri;
quod hoc loco, ne nimis copiosi essemus, nolimus
facere. Sed

Sed vt ad *Genh.* nostrum redeamus, iuvat ex eo quaedam promiscue addere, quae inter legendum annotauimus. Verbi *جيه* Infinit. ponit *مَجِيءٌ*, docetque, rarissime in Infinit. verborum, quorum Conj. I. Futurum habeat cum *Kesra* in media, *Kesram* pro *Fatah* ad mediam radicalem poni; id tamen fieri in his

جيه, *جِيضٌ*, *كَيْلٌ*, *صَبْرٌ*. — *دَرِيٌّ* vel *دَرِيٌّ*

itemque *دَرِيٌّ* nec fidus aliquod peculiare significat, nec omnibus stellis commune est nomen, sed stellam quamuis maiorem et scintillantem indicat, vnde omnes stellae maiores, quae peculiari nomine carent, *دَرَارِيٌّ*

appellantur. — Nescimus, linguae copia, an loquendi multiplex usus, an grammaticorum subtilitas hinc eluceat, quod omnes hae formulae: *بِدَاةٌ بِي بَدَاةٌ*

بِدَاةٌ بَدِيٌّ, *بِدَاةٌ بِي بَدِيٌّ*, *بِدَاةٌ بِي بَدِيٌّ*

بَدِيٌّ بِي بَدِيٌّ, *بَدِيٌّ بَادِيٌّ*, *بَادِيٌّ بَادِيٌّ*

idem omnino significant: Fac hoc omnium primum, ante alia omnia. — Ceterum ex ipsis *Genh.* observationibus, et multo magis e locis auctorum ab eo laudatis, multa poterunt ad illustrandam antiquam Arabiae historiam et geographiam vtilia peti, e quibus speciminis loco haec notauimus: *Saba* (*سبأ*) is scilicet, qui a *Mose* *Gen. X.* 28. narratur fuisse, *בְּדַרְסָן*, communis tribuum antiquissimarum in Arabia felice auctor, dicitur *Ieschgobi* *F. Iaarofi* *N. Kahtani* *l. Ioctanis* *Pron. fuisse;*

isse; *Tai* vero, a quo Taitarum aunc quoque celebris gens originem habet, ebn Odad ebn Zeid ebn Kahlaan ebn Saba, ebn Himjar. In rad. حءءء notat *G'*. verbum حءءءء (vulgo حءءء *miluus*) occurrere in his, quae in prouerbiis abisse videntur: حءءءء حءءءء وءءءء بءءءءء (Milui, milui tibi, *Bunduca, imminet*) sed in his verbis alios intelligere nomina duarum gentium *Hadaa* et *Bunduca*, quarum illa Hida ebn Namijra, haec *Bunduca* ebn Maddah prognata sit, ytraque vero ad gentem Saado'l Afchir in lamana referatur. Sic alio loco شءءءءءء, alio صءءءءءء, Tribus in Arabia fel. commemorantur. *Zabii*, (صابيون) proprie qui religionem mutarunt) idem illi, qui nuper nobis paullo certius quam antea innotuerunt, genus Iudaeorum esse narratur p. 136. — Nec dubitamus, quin loca veterum Scriptorum multa ad intelligendas hebraicae linguae formulas et proprietates, atque adeo ad interpretanda Vet. Test. oracula sint collatura; cuius suspicionis firmandae causa vnum exemplum apponemus. P. 128. locus est nescio cuius Scriptoris, vbi ita Koreischitae loquentes inducuntur:

لَقَحْنٌ قُرَيْشٌ وَهُمْ شَنْوَةٌ
بِنَا قُرَيْشًا خُتَمَ الْقَنْوَةُ

h. e. in nostra gente vaticinia finem habuerunt, vltimus prophetae e gente nostra ortus erat; vbi cum eadem formula occurrat de cessantibus vaticiniis, quae totidem litteris exstat Dan. IX, 24. אַחַר כְּבִיאָה, videtur etiam idem utroque in loco eius sensus statui posse. — Tandem etiam criticum iudicium de libris Arabum, qui nunc exstant, hoc opere valde adiuuabitur, nam interdum etiam variae lectio-

nes locorum appositorum commemorantur. Sic p. 54 in
his *Aadi ebn Zeid*:

أَجَلٌ أَنْ أَلَّهُ قَدْ فَضَّلَكُمْ
قَوِّقٌ مِنْ أَحْكَا صَلْبًا بِأَرْكَر

posteriorem partem etiam sic legi tradit: (vtrum rectius sit,
non dicit)

قَوِّقٌ مَا أَحْكِي بَصْلِبِ وَأَرْكَر

hoc certe inde apparet, fuisse et tum in iis auctoribus, qui
studiose legerent et describerentur, lectionis varietatem,
quae quidem illo tempore in cufica scriptura facillime po-
tuit oriri.

In his igitur tot tantisque huius operis bonis, in quo
vnum hoc spem nostram fefellit, quod arborum, planta-
rum, animalium nomina, non accuratius explicata reperi-
mus: facere non possumus, quin Cl. *Scheidio* pro hoc mu-
nere gratias agamus, eumque etiam atque etiam rogemus,
vt maturanda, quantum fieri possit, integri operis editione,
de litteris orientatibus, hoc est de insigni parte eruditionis
egregie mereri pergat.

DISSERTATION SUR LA FORCE PRIMITIVE,

*qui a remporté le prix proposé par l'Académie Royale des Sci-
ences & belles lettres pour l'Année 1779.*

Berolini ex officina Deckeri, in 4. maj.

Insignis huius Tractatus, latino sermone conscripti, Au-
ctorem titulus prodit, qui fere talis est: *Dissertatio de vi
Substan-*

*Stantiali, eius notione, natura, et determinationis legibus, Ag-
store Iosepho Pap de Fogaras, A. L. M. Philosophiae Do-
ctore, et Ecclesiae Reformatae Saxopolitanae V. D. M. in
Hah-Város, urbe Transylvaniae. Quamvis Metaphysici
fere omnes, Aristotelem secuti, rerum vniuersalium nomi-
na, iusta diuisione, vel ex substantiarum, vel ex accidenti-
um classe petant, non tamen aequae constanti lege notiones
substantiarum formant. Inciderunt ergo nonnulli in rugas
difficiles, ex quarum labyrintho emissi, dum ita igne quo-
dam fatuo misere decepti plenam lucem consecrarentur,
iterum in nouum, eumque horridiorem, ruere praecipites
Non solum qui substantias ex substantiarum coniunctione
prodire iubent, sed et qui in omni substantia certam quan-
dam compositionem inesse dicitant, inexplicabiles sibi no-
dos nectunt; et licet nomen *substantiae compositae* ita emol-
liant, vt ei substantiarum quendam cumulum substituunt,
haerent tamen, et graui errore laborant, dum cogitationem
de monade in duas partes, subiectum puta; quod quid sit
non dicunt, quia non intelligunt, atque vim, qua praeditum
sit, discerpunt; denique etiam, quamuis hoc ferendum, ex
discrimine virium infinita fere substantiarum simplicium ge-
nera in Philosophiam inducunt. Illustris Leibnitijs, vt erat
accerrimo ad inueniendum ingenio, quantum constat, pri-
mus feliciter tenebras, quibus substantias inuoluere Schola-
stici, dispulit, tanta quidem luce, vt nunc, si quis forte ex
simplici substantia subiectum exsculpere velit, cui vis inhae-
reat, merito, qui fructus industriae tanti viri ad Philosophiam
accesserint, ignorare censendus sit. Auctor scripti, cuius
dum momenta palmaria enumeramus, simul coronam osten-
dimus, quam Regia Societas, quae Berolini floret capiti
eius imposuit, dictorum fidem abunde comprobat. Referat
eruditissimus Vir complura, quae Leibnitijs de suis monadi-
bus, earum vi repraesentatiua, item materiae passiuae exten-
sione, vnione, de monadibus dominantibus, etiam de mo-
nadi-*

madibus corporis Christi, sparsim, ac in litteris in primis ad Rev. P. Bosses datis, praeceperat. Imo hoc inniti totam hanc de vi substantiali dissertationem, Leibnitianae Metaphysicae commentarium, fatemur.

Itaque quoniam omnes totius uniuersi mutationes vel ad repraesentationes, vel etiam ad motum referri debent, acutissimus Actor in vim animae repraesentatiuam diligenter inquiri: esse docet unam cum eius substantia, subiecti prorsus nullius indigam, mutationibus tamen obnoxiam, diuersas ex hoc fonte natas potentias pro totidem natura propria diuersis viribus minime habendas, quin potius modificationum instar transfundendas esse in vim fundamentalem seu primitiuam, quae sit ipsa vis repraesentatiua, qua solum omnis animae *egoitas* seu *personalitas* contineatur. Harum veritatum omnium diductiorem explicationem dedit, adiunxitque demonstrationes, quae euidencia sese et rigore fere vbiuis commendant. Possumus autem huius adiectae restrictionis declarationem facile dare. Vis fundamentalis nimirum, quae etiam primitiua audit, nec determinatio est alterius cuiusdam vis, in quam resoluitur, nec nuda agendi potentia. Manifesto autem vis primitiua opponitur deriuatiuae, quae quid aliud esse potest quam facultas exercitii diuersi, aut modificatio vis primitiuae? vnde, si diuersi fuerint actus, quamplurimum profecto adinuerit, diuersas statuere leges, ad quarum praeceptum vis primitiua exerceatur, atque ideo complures diuersas in vna eademque vi substantiali, h. e. in substantia facultates, concipere.

Hanc distinctionem interno sensu, ad quem saepius prouocat eruditus auctor, probatam, neglexisse videtur. Certe, numerus facultatum diuersarum non arguit numerum diuersarum substantiarum. Hoc tum demum colligitur, vbi rerum internum discrimen impedit, quo minus certa quaedam facultas vnione essentiali referri debet ad vim, de qua quaerendo agitur, vel vt si, num animae vis repraesentati-

tatius habeat facultatem mouendi suum corpus, forte quis intelligere velit; is reuera vel ipso intelligendi conatu sentiet, vim repraesentandi, quoquo modo modificatam, vel minimo motui produciendo imparem omnino esse, itaque vel agere in corpus nequire, vel tribuendam animae vim fundamentalem a priori diuersam, vt ita ratio plena moti coporis perfecte intelligatur. Verumtamen ita explicato vno nodo nectuntur alii, solutu forte multo difficiliore, quos acutissimus auctor praesentit atque ita eritauit, vt demonstraret pag. 20. animae duas vires a se diuersas competere non posse. Hos si legitime demonstratum dederit, recte demonstratione acquiescere censendus est, vt explicari nequeat modus, quo vis repraesentatiua voluntatis actus, vel motus etiam in corpore, eliciat.

Fingas, inquit, animae competere duas vires A et B a se diuersas. Vis A aut potest existere sine vi B, aut non potest; si potest (et si differrat ab ea, cur non potest?) existat ea separatim vis A, aut eius subiectum erit substantia, eadem vis B ratio, animaque esset ex duabus substantiis composita; si non possit vis A sine vi B existere, tum aut natura illius postulat, vt haec adsit, aut huius vt illa adsit, aut communis quaedam ratio postulat duas vires coniungi; si primum, vis B erit vis A determinatio, non diuersa vis; si alterum, vis A erit vis B determinatio; si tertium, tum nec A nec B erunt vires fundamentales, sed potius vtraeque prioris alicuius vis fundamentalis determinationes. Sit vis animae sensitiva a vi eius rationali diuersa, ostendimus vim esse nisum ad effectus producendos, aderunt ergo in anima semper conatus ad sensationes et ratiocinia producenda, quod certe nemo dixerit. Adest semper tam sensationum, quam ratiociniorum fundamentum, vna nempe vis animae repraesentatiua; sed vtrique effectus haud semper adsunt. Personalitatis nostrae sensus rationem in iis, quae animae competunt, habere debet. Quid vero in ea obseruamus, non nisi mu-
ta-

tationes certo sibi ordine succedentes, ex illisque adesse vim eas producentem colligimus. Personalitas vero rationem in effectibus habere nequit, qui diversi sunt, habet itaque in vi; vnitas ergo eius est fundata in vi animae.

Procul dubio intellexit venerabilis auctor, formatae ita demonstrationis neruos incidi posse, negando veritatem conclusionis, qua adstruit, vim A aequae ac vim B haberi debere pro determinationibus alius cuiusdam vis fundamentalis, quod sumtum fuerit, esse quidpiam, quod talem vis A et B coniunctionem possulet. Itaque noua demonstrandi forma, ex vnionis virium diuersitate desumpta, sententiam probare conatur. Habeat, ita pergit, substantia animae duas vires fundamentales. Eae in anima vnitae erunt, erit itaque illa vnio vel essentialis, vel accidentalis; si prius, illae non erunt diuersae vires fundamentales, sed potius diuersi vniam vim essentialem concipiendi modi; si posterius, tum vel neutra cum substantia animae essentialiter cohaeret, vel vna tantum earundem; si neutra, deletis vtrisque viribus anima maneret, quod absurdum est: animae enim, cuius nullae vires, nullaeque tum modificationes essent, nulla idea formari potest. Si vna illarum tantum essentialiter cum anima cohaereret, altera vi deleta anima nihilominus maneret, ea proinde esset mera animae modificatio, non vis; nam modificatio vis est actio; non noua vis. Et quid; quae sumus, sibi vult vim vi iungi? vis quaelibet proprium existendi characterem habet, nec proinde maiori iure cum altera vi coniungi, quam existentia vnus alterius existentiae addi potest. Sint in anima coniunctae duae vires accidentaliter, effectus vtriusque ad diuersas vires, duplices vires ad earum vnionem ducent; quae cum sit accidentalis, in accidentalium determinatione erit posita animae substantia, quod absurdum est; ratio enim substantiae nullius, accidentalibus determinationibus absolui potest.

His ita demonstratis, accedit A. ad indicandum fontem ef-

fectuum eorum, qui in motu cernuntur. Aperit, ergo luculenter difficultates, quibus haec doctrina vndiquaque premitur, dum extensio atque motus realis a numero phaenomenorum efficiuntur, tandemque infert, omnem extensionem a realitate quam longissime abesse, corporumque elementis vim repraesentatiuam vtiq; tribuendam esse. Constat nimirum, inter phaenomena referendum, quidquid variata continuo schæsi menti repraesentandum sistitur; quod dum accidere extensioni palam est, patet, eam nulla ratione in realitatem numero poni debere, dummodo de explicatione inter quaerentes conueniat. Quid iam de motu? et hunc apparentem statuit, quod non nisi quaedam rei extensivae determinatio sit. Prona est conclusio apparentis motus ex apparente extensione, nec ulteriori explicatione eget, verum extensionis pro phaenomeno habitae rationes internas declarare, res est admodum difficilis, nec forte vnquam ad liquidum perducenda. Certe, re bene perpensa, proclivior multo videtur in apparentem motum assensus, quam in extensionem apparentem, ad quam animus stupore quasi quodam rigescit. Habet sane extensionis realitas admissa imperuos flexus, neque talibus apparentia distituitur, videntur tamen illis multo molliores.

Phaenomeni extensionis ratio vltima ex elementis cum illustri Leibnitio petenda, quod nullo modo fieri potest. mutua rerum distantia salua, qua sublata, totus materialis mundus vel sine fine procurrens, in punctum coarctatur. Huius vero phaenomeni realitatem quis demonstrare audeat? languet Philosophia quaeque, quae ad hoc se parat. Vt dictis fidem lumenque faciam, excito Philosophum ad P. Bosses scribentem Hanouera 26. Maii 1712. Quae huc spectant potissimum haec sunt: *si id, quod monadibus superadditur ad faciendam unionem, substantiale esse negatur, iam corpus substantia dici uequit; erit enim merum monadum aggregatum, et vereor ne in mera corporum phaenomena iucidas. Monades enim per se*

se nec fitum habent quidem inter se, nempe realem, qui ultra phaenomenorum ordinem porrigatur. Vnaquaeque est veluti separatus mundus, et hi per phaenomena sua consentiunt inter se, nullo alio per se commercio nexa. Vtinam vero illustris Leibnitius commentarium in haec paradoxa scripsisset! Quae enim ab auctore nostro proferuntur, adeo sunt intricata, ut ad declarandam hanc Leibnitianae Philosophiae partem parum admodum conferre videantur, praesertim cum ambigua admodum et incerta sint, quae in vim monadum repraesentatiuam disputat. Plures sunt, vel ipso fatente, qui talem vim pernegent, atque ex tribus ad eligendum propositis hoc eligant, quod nec Scepticismum vniuersalem inducat, nec vero etiam Spinozismo faueat. Illustris Wlffius, magnus et ipse Leibnitii promachus, re dubia inter litigantes relicta obiit.

Theorie der Gartenkunst etc.

i. e.

HORTORVM ORDINANDORVM THEORIA:
Auctore C. C. L. HIRSCHFELDIO, regio iustitiae re-
gundae Consil. et in Acad. Kiloniensi Philos. et
Artt. P. P. O.

Lipsiae, apud Weidmanni heredes et Reichium,
 MDCCLXXIX. forma quarta maiore. Tom. I. et II. cum
 figg. aen. permultis.

Accepimus in hoc libro, pleno ingeni atque artis, quasi primum in ea arte inter Germanos. Vltior est explicatio libelli prioris, inscripti: *Observationes de villis, atque alterius: Theoria artis hortorum ordinandorum.* Tribus distinctum opus est partibus, quarum prima continet observationes generales, altera tertiaque ipsam Theoriam. Inquit auctor, omni nostra laude maior, in hortorum origines, easque quaerit in iis temporibus, ubi mores hominum iam politiores, et animi sensationes emollitae erant. lam

igitur obseruabant naturae illusiones et miracula, et ad diuturnum talium usum in loco quodam studebant ea fieri. Pergit inde A. ad hortos pensiles Babyloniorum, Persarum Paradisos, quos tantum affirmant, teste Xenophonte, fuisse locos arboribus frugiferis, naturalique loci pulchritudine amoenissimos. Non nimium in hac arte Graeci praestiterunt, quoniam tota fere Graecia hortus erat. Collegit hic A. quae de horto Alcinoi memorat Homerus, et quaedam ex picturis Herculanensibus Tabula xx. et xxxix, quae possint quasi exempla hortorum Graecorum proferri, vterius explicat. At fatetur, non designari iis hortos, sed partes tantum aliquas hortorum (*Gartenstücke*). Pergit deinceps ad villas hortosque Romanorum. Notum est, villas esse hortis apud Romanos antiquiores, cum horti nonnisi sub Imperatoribus florescerent, et iis temporibus orientur, cum iam amoruitae agrariae iam luxuriam degenerasset. Villae in primis celebriores erant in Tiburtinis regionibus, in Sabinis, nec non in collibus Praenestinis. Meminit hic villae Diocletiani splendidissimae in Dalmatia, villae Spalatrensis, atque alterius Hadriani celeberrimae, prope Tibur. Inter hortos eximios refert potissimum hortos Plinii. Atque hic miramur, cur illum Senecae celeberrimum neglexerit, qui decies centenis millibus aestimabatur. In medio aeuo cultura hortorum fere nulla fuit. Soli enim erant monachi qui hortos alerent, eo fini, ut fructus inde arborum, atque olera, esurientibus profutura, nanciscerentur.

E recentiori aetate recensentur primum horti Italorum, quorum iam mentionem e Sec. xvi. facit Montagnius: affirmat autem cum Volkmanno, Viro doctissimo, et magno peregrinatore, (cuius de Italico itinere praeclarus liber iam dudum prostat), Italorum hortos in censum venire non posse; neque hodie tales esse, quales plerumque credantur. Pergit ad Heluetos A. quorum hortos, tamquam naturae imitamina, in illis locis admirandae, celebrat.

Gal-

Gallorum deinceps hortos lustrat, quales primus construxit le Notre. Vituperat eos ob nimiam artem, et anxiam, et qui a natura mirum in modum aberrant. In Hispanorum hortis celebrat Aranjuensem. Batauorum hortos cum Gallicis conuenire in vniuersum obseruat, in eo autem ab iis diuersos esse, quod magis sunt coarctati, plurimisque ludicris artificiis ad nauseam vsque impleti, florumque eximia pulcritudine et varietate gaudent. Iam vero ad Anglos penetrat Vir doctissimus, restauratoris artis huius ingeniosissimos. Istorum horti integrae regiones potius sunt, et naturali vagaque et longe sparsa prae aliis excellunt pulcritudine. Per eam occasionem, atque vt fidem dictis faciat, describit hortos qui sunt Wentworthi, Duncombii, Haglii, quorum sumisit e Yungio graphicas descriptiones. Tandem ad Germanos A. redit; qui, dum hortos suos ad architectorum regulas instruerent, vt multa alia inconcinna, ita etiam Gallorum naeuos imitati sunt. Mox ad Sirenses A. deflectit, et de illorum hortis miras narrationes lectoribus proponit, eas inprimis, quas Chamberius retulit. Pergit inde ad Persas, Iapanenses, aliosque orientis populos. Et haec quidem omnia nonnisi ad historiam hortorum pertinent.

Iam deinceps ipsum veterum recentiorumque ingenium hortiscolendis indagat, refutatque ineptam illorum sententiam, qui recentiorum hortorum rationem et culturam ex antiquitate ducunt. Describit igitur primum rationem hortorum instruendorum quam le Notre inuenit. Inter Anglos Baconis de hortis explicat sententiam, cui successit Miltonus, Pope, Addison. Tandem hortorum restauratorem illum celeberrimum, Kentium, et post hunc Whatelyum, praedicat. In Gallia de cultura hortorum inprimis bene meriti sunt Ruffaeus, Cessières, et Whateletus. Comparat dein A. inter se veterem recentemque hortorum instruendorum artem. Laudat hanc vt elegantem, illiusque dignitatem etiam ex eius fine

ne

net demonstrat. Hae sunt quasi primae lineae Theoriae horticorum.

Iam ad ipsas theoriae hortensis regulas A. progreditur. Atque hic primū de pulcritudine naturae, de colore, de motu, deque aemouitate, de eo quod nouum est et inexpectatum, de sensatione e rebus contrariis, de diuersa regionum facie atque indole, de plano, de colle, faxis, montibus, siluis, de aqua, pratis, prospectibus, deque regionum diuersa indole, multa docte atque eleganter praecipit.

Pars Theoriae altera sistit argumentum de locis horticorum, et situ, de arboribus, floribus, de cespite, aqua, de viis denique. Adiectae sunt horticorum quorundam descriptiones, tum Anglicorum, tum Germanorum. Circa arbores multa curiose adnotat. Arboreas ipsas distinguit. Aliae ipsa specie ac stipitis pulcritudine placent, aliae furculis, nunc surgentibus, nunc diuergentibus, nunc deorsum pendentibus; aliae foliorum luxuria, colore; varietate, perpetuitate; aliae floribus oculos delectant. Neque A. fruticosa, lucos, filuas, aquas, profus reticuit, quin potius operam dedit, ut quoduis istorum, cui loco, cui fini aptum sit non solum, sed etiam decorum, distincte doceret. Adiectae sunt horticorum descriptiones quaedam, anglicorum non minus quam germanorum. Caeterum, iugens tabularum aeri affabre incisarum copia, magnam iis lucem affert, quae ab A. dicta sunt; sed augent etiam splendorem libri. Sunt in his Russici atque Sulzeri, in riuorum ripis, inter arboreta, atque in insulis, sepulcra. Dictionis elegantia laudari satis non potest, cuius pretium augeat interspersa Philosophumena, plerumque tribus quatuorue verbis expressa. Est igitur hic liber etiam iis lectu dignissimus, qui, etiam si hortos instituere aut nolint, aut non possunt, tamen recreare animum legendis talibus, tam eleganter tamque iudiciose scriptis, volent.

NOVA ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiae

Calendis Augusti Anno MDCCLXXVI.

PHILOSOPHIAE NATVRALIS PRINCIPIA
mathematica, Auctore ISAACO NEWTONO, equite
curato, illustrata Commentationibus potissimum IOANNIS
TESSANEK, Phil. et Theol. D. et Mathem. in Vniuers,
Pragensi Prof. Regii P. O. cet. et (quibusdam in locis)
Commentationibus veterioribus Cl. Vir. TH. le SEVR et
FR. IACQUIER, ex Gallicana Memimorum Familiae
Math. Professorum, aliter propositis.

LIBER PRIMVS.

Pragae, per Io. Adamum Hagen, MDCCLXXX. 4to. P. 319.
 cum xvi. Tabb. aen.

Specimina iamiam aliquot, paucis abhinc annis, *Tessane-*
kius V. Gl. in Commentationibus physico-mathematicis

1111

V v

So-

Societatis inclytæ literariæ in Bohemia florentis, cum eruditus communicauerat Propositionum quarundam præclari Operis Newtoniani noua methodo illustratarum: quæ, ubi primum vidissemus atque examinasset paulo diligentius, Commentarii eiusmodi perpetui in omnes propositiones desiderium illico iniocere; cui rei præ aliis parem esse Teflanekium certissimo pignore h. e. ipso facto cognoueramus. Quæ res, quanquam optari magis, quam, propter operis et molem et difficultatem, nisi interposito longioris temporis interuallo, sperari posse videbatur: tamen opinione citius desiderium expleuit, spemque adeo nostram, quam de tali opere conceperamus, omnino superauit Vir doctus, edito nuper Principiorum Newtoni Libro Primo, cum suis et excerptis Clar. Vir. Th. le Seur et Fr. Iacquier Commentationibus. Nempe Commentarii doctissimorum, quos modo memorauimus, Virorum, bonæ frugio et ipsi plenissimi, in enucleando Newtono fere sic versantur, ut sensus verborum et propositionum, ubi opus esset, explicant, Demonstrationes subinde clariore reddant, vel aliter instituant, insertis etiam suo loco aliis propositionibus, veluti lemmatibus, dicta et enunciata Newtoni corroborent, afferendis aliorum Virorum doctorum sententiis et locis quamplurimis, verbo, ea omnia referant, quæ quidem a doctis et fide Interpretibus expectari poterant: de methodo autem, vnde Theorematum Newtonianorum demonstrationes, siue problematum solutiones, pendent, nihil afferant. Quod cum animaduertet Teflanekius V. Cl. intelligeretque, hac potissimum re Lectorum optime acui ad inuentionem, et quasi manu adduci posse ingenia; quia Synthesis, quam adhibuit Newtonus, geometricam quidem illa pariat *accedit*, sciendi tamen cupiditatem non expleat. Huic desiderio ut faceret fatis, per integrum iam nunc Librum primum operam dedit, ut singulorum a Newtono propositorum Problematum solutionis, et Theorematum demonstrationis, non solum

lum traderet rationem, sed etiam viam, intento quasi digito, monstraret, atque ipsum inuentionis modum summa cum perspicuitate exponeret. Et sane, cum id potissimum ageret Vir doctus, vt Lectoribus, ea quam opus postulat sublimioris Matheseos intelligentia instructis, studium, quod in hoc libro perlegendo ponerent, quam fieri posset iucundissimum et longe fructuosissimum redderet, nihil potuisset ad hanc rem efficacius deligere, quam quod Problematum solutionibus modos soluendi, et Theorematum demonstrationibus ipsarum fundamenta adiunxerit et patefecerit; quibus subsidiis adiuti Lectores, si solutionem siue demonstrationem vniuersam, vltro, si velint, possint eruere. Commentationes ipsae, (quae a verbis Newtonianis minore caractere, itemque voces singulae, Newtoniano textui, sed admodum raro, veluti breues explicationes, interspersae, etiam vnciculis, discernuntur, Analysin interdum sustunt geometricam, quae ad solutionem Newtonianam, siue etiam aliam, ab ea diuersam, quae simul affertur, ducit, pleraeque tamen propositiones, per Analysin recentiore, ope Algebrae, pertractantur; qua haud dubie, tanquam optimo inuentionis subsidio, ipse vsus est Newtonus, ad eruendas propositiones, quas, vt mos est Anglorum, ad syntheticam deinde normam, summa cum *ακρίβεια* et seueritate, exigeret. Sed, vt melius possint, quomodo se hic gesserit Vir. Cellectores ipsi iudicare, visum est quarundam propositionum Newtonianarum hic subnectere Analysin Tessanekianam, et inuentionis modum; in quo tamen spectabimus potissimum breuitatem, deligendo eas propositiones tantummodo, quae paucis verbis potuere tractari, relictis commentationibus longioribus, in quibus tamen deprehendimus quaedam, notatu, ingenioque Viri subtilis dignissima, quae deinde indicabimus, cum ipsa hic proferre chartae prohibeat angustia.

Sectio II. Propositis I. Theorema I. pag. 45.

V v 2

53.

53. *Areae, quas corpora in gyros alta radiis ad immobile centrum virium ductis describunt, et in planis immobilibus consistere, et esse temporibus proportionales.*

„ Vis demonstrationis: “

„ Si vis centripeta agat in principiis partium aequalium temporis, semper impulsu vnico; areae aequalibus temporibus partibus descriptae aequantur inter se “

Sequitur Demonstratio Newtoniana:

quam excipiunt notae et Obseruationes Cl. Tesselneki.

„ In demonstratione hac concipit Newtonus vim centripetam, vbi corpus venit ad B, C, D, etc. agere impulsu vnico, sed magno: vnico, vt motus compositus sit aequalis; magno, vt anguli C B c, D C d, etc. reddantur finiti, et via A B C D, finito tempore descripta non sit rectilinea, sed ex rectis finitis, finitos angulos comprehendentibus, composita; quae demum, sumtis tempusculis infinite paruis, et vi centripeta agente impulsu infinite paruo, fiat curuilinea. Solet nempe Newtonus primum quantitate finita considerare; dein transit ad casum punctorum coeuntium, siue ad quantitates infinite paruas. Ceterum, potest loco impulsus illius magni concipi impulsus infinite paruus, et loco aequalium temporis partium finitarum aequales infinitesimae; nec differt demonstratio, et eius vis consistet in eo, quod aequalibus tempusculis infinite paruis descriptae areolae aequantur inter se. “

„ Praeterea supponit Newtonus, vim centripetam efficere, vt corpus de recta B c declinet, et pergat in recta B C. Tum vero positio rectae B C et rectae c C, quae parallela est rectae B S, vna cum positione et, magnitudine rectae B c,

B c, determinant magnitudines reclarum B C, C c. Posset supponi, actionem vis centripetae exprimi per B V; et tunc determinaretur positio et magnitudo rectae B C. Alterum aequivaleret alteri.^a

„Quaeri potest, quomodo B V describatur motu aequabili, cum supra viderimus, spatium agente vi centripetae, ipso motus initio describi motu uniformiter accelerato. Facilis autem est responsio: nam sumtis temporis particulis, quae sint infinitesimae altioris cuiusdam ordinis, motus erit aequabilis.“

„Observandum est hoc loco, nos in demonstratione solum considerasse, quod corpus ob actionem vis centripetae declinet a recta B c, non vero quantum declinet. Et inde consequitur, augmentum vel decrementum vis centripetae non infringere demonstrationis vim. Vera ergo est propositio, quamcumque legem sequatur vis centripeta, quin etiam si nullam. Et ideo, quamvis actio vis centripetae augeatur, vel minuatur per novam vim centripetam, eadem, vel opposita directione agentem, adhuc tamen ratio arcuum eadem erit quae temporum. Patet etiam, veritatem hanc obtinere, si mobile describat curvam per vim projectilem, et centrifugam. Connexitas enim traectoriae obversa virium centrifugarum centro non mutat demonstrationem.“

Propositio IV. Theorema IV. pag. 52.

72. *Corporum, quae diversos circulos aequabili motu describunt, vires centripetas ad centra eorundem circulorum tendere; et esse inter se ut sunt arcuum simul descriptorum quadrata applicata ad circulorum radios.*

„Fundamentum demonstrationis:“

V v 3

„Pro

53. *Areae, quas corpora in gyros acta radiis ad immobile centrum virium ductis describunt, et in planis immobilibus consistere, et esse temporibus proportionales.*

„Vis demonstrationis:“

„Si vis centripeta agat in principiis partium aequalium temporis, semper impulsu vnico; areae aequalibus temporis partibus descriptae aequantur inter se“

Sequitur Demonstratio Newtoniana:

quam excipiunt notae et Observationes Cl. Tesselneki.

„In demonstratione hac concipit Newtonus vim centripetam, vbi corpus venit ad B, C, D, etc. agere impulsu vnico, sed magno: vnico, vt motus compositus sit aequalis; magno, vt anguli C B c, D C d, etc. reddantur finiti, et via A B C D, finito tempore descripta non sit rectilinea, sed ex rectis finitis, finitos angulos comprehendentibus, composita; quae demum, sumtis tempusculis infinite paruis, et vi centripeta agente impulsu infinite paruo, fiat curuilinea. Solet nempe Newtonus primum quantitate finita considerare; dein transit ad casum punctorum coeuntium, siue ad quantitates infinite paruas. Ceterum, potest loco impulsus illius magni concipi impulsus infinite paruus, et loco aequalium temporis partium finitarum aequales infinitesimae; nec differt demonstratio, et eius vis consistet in eo, quod aequalibus tempusculis infinite paruis descriptae areolae aequantur inter se.“

„Praeterea supponit Newtonus, vim centripetam efficere, vt corpus de recta B c declinet, et pergat in recta B C. Tum vero positio rectae B C et rectae c C, quae parallela est rectae B S, vna cum positione et, magnitudine rectae B c,

B c, determinant magnitudines reclarum B C, C c. Posset supponi, actionem vis centripetae exprimi per B V; et tunc determinaretur positio et magnitudo rectae B C. Alterum sequinalet alteri."

"Quaeri potest, quomodo B V describatur motu aequabili, cum supra viderimus, spatium agente vi centripeta, ipso motus initio describi motu uniformiter accelerato. Facilis autem est responsio: nam sumtis temporis particulis, quae sint infinitesimae altioris cuiusdam ordinis, motus erit aequabilis."

"Observandum est hoc loco, nos in demonstratione solum considerasse, quod corpus ob actionem vis centripetae declinet a recta B c, non vero quantum declinet. Et inde consequitur, augmentum vel decrementum vis centripetae non infringere demonstrationis vim. Vera ergo est propositio, quamcunque legem sequatur vis centripeta, quin etiam si nullam. Et ideo, quamvis actio vis centripetae augeatur, vel minuatur per novam vim centripetam, eadem, vel opposita directione agentem, adhuc tamen ratio arearum eadem erit quae temporum. Patet etiam, veritatem hanc obtinere, si mobile describat curvam per vim proiectilem, et centrifugam. Connexitos enim traiectoriae obversa virium centrifugarum centro non mutat demonstrationem."

Propositio IV. Theorema IV. pag. 52.

72. *Corporum, quae diversos circulos aequabili motu describunt, vires centripetas ad centra eorundem circulorum tendere; et esse inter se ut sunt arcuum simul descriptorum quadrata applicata ad circulorum radios.*

"Fundamentum demonstrationis:"

V v 3

Pro

Pro parte prima: si ad centrum circuli ducantur radii vectores, ratio sectorum eadem erit, quae arcuum, seu temporum. Aut: si arcuum duorum simul descriptorum infinite paruum et adiacentium chordae compleantur in parallelogrammum, sagitta transibit centrum virium; transit autem sagitta haec (vt pote sinus versus) centrum circuli. Pro parte altera: si arcus A E, ab aequalibus tempusculis infinite paruis describantur, vires sunt vt A C, a c; Est vero $A C = \frac{A E^2}{A G}$; et $a c = \frac{a b^2}{a g}$.

Sequitur Demonstratio Newtoniana.

Theoremata autem, quae Newtonus in Corollaris ad hanc propositionem proposuit, symbolice expressit Tetsanekius V. Erud. positus, vi centripeta = V, velocitate = C, radio = R, et tempore periodico = T.

Propositio V. Problema L. pag. 57.

83. *Data quibuscunque in locis velocitate, qua corpus figuram datam viribus ad commune aliquod centrum tendentibus describit, centrum illud inuenire.*

Sequitur Solutio Newtoniana,

quam excipit

„Inuentio solutionis“

„Dentur velocitates in locis tribus, per quae ducantur tangentes; dabiturque ratio perpendicularum a centro virium in tangentes demissorum, quae ratio est reciproca velocitatum. Determinanda ergo est positio puncti, a quo ad datas tres rectas demissa perpendiculara habeant rationem datam. Quaeratur ergo locus punctorum, a quibus ad datas positione duas rectas, e. g. primam, et secundam, demissa per-

perpendiculara sint in ratione data $a : b$; ac etiam locus punctorum, a quibus ad alias duas, e. g. secundam et tertiam, ducta perpendiculara sint in data ratione $b : c$. Intersectio horum locorum erit punctum quaesitum. Et in hoc consistit modus soluendi hoc problema.

Patet autem — Sed vberiore n expositionem hoc loco omittendam duximus, quia ad peculiarem schematismum restringitur, qui in aliis Principiorum Editionibus non apparet.

Sectio III. Propositio XI. Problema VI. p. 72.

102. Reuoluatur corpus in Ellipsi: requiritur lex vis centripetae tendentis ad umbilicum Ellipseos.

„Fundamentum solutionis.“

„Figura suppeditat has proportiones:

$$P x \text{ seu } QR : PV = PE \text{ seu } AC : PC;$$

$$P.V. VG \text{ seu } 2 CP.PV : QV^2 = CP^2 : CD^2$$

$$QX^2 \text{ seu } QV^2 : QF^2 (=PE^2 \text{ seu } AC^2 : PF^2 = CD^2 : CE^2)$$

$$= CD^2 : \frac{L, AC}{2} \text{ vbi}$$

L latus rectum principale denotat. Coniungantur haec tres proportiones:

Newtonus componit has quatuor:

$$L + QR : L + PV = AC : PC;$$

$$L + PV : PV + VG = L : GV;$$

$$PV + GV : QV^2 = PC^2 : CD^2;$$

$$QV^2 : QT^2 = CD^2 : CB^2$$

Se-

Sequitur Solutio Newtoniana,

quam excipit haec Nota:

„Cur Newtonus primae rationis terminos in proportionem prima multiplicet per L, et cur adhibeat proportionem secundam, ratio est, quia terminos primarum rationum eo reductos voluit, ut consequens primae rationis in vna proportionem antecedens fieret primae rationis in sequenti proportionem; quod dum fit, termini primae rationis proportionis ex omnibus compositae fiunt antecedens primae rationis in proportionem prima, et consequens primae rationis in vltima. Potest quidem in primis duabus proportionibus loco L poni alia quantitas, e. g. A c vel S P, vel t etc. At seruat L obtinetur proportio $L \cdot QR : QT^2 = 2 PC : G v$; vnde confectum patet, esse $L \cdot QR = QT^2$. Ceterum, non adhibito L, et adhibitis tribus tantum proportionibus, omiffa secunda, pari facilitate soluitur Problema.“

Sed abstinemus, quanquam inuiti, plura hic transcribere, quum ea, quae hic excerptimus, satis luculenter viam, quam ingressus est Vir Cel. et quomodo in ea perrexit, demonstrent. Plura qui cognoscere cupit, atque his etiam maiora, quibus tractandis ingenium prodidit acutum, et subtilitatem adhibuit Geometra, Newtoni praesertim Commentatore dignam, adeat ipsum librum, praesertim loca haec: Not. pag. 87. num. 133; pag. 92. not. infer. pag. 94. Not. pag. 140; pag. 142, 145, 149; pag. 151. ad Corollarium secundum. Not. pag. 156; Not. super. pag. 69; Not. pag. 71; 170; 174; 175; 176; 180; 183; ad Corollarium tertium, Not. pag. 185; 215; 217; ad Propos. 50nam, Not. pag. 237; 268; 282; 290; 299; 111; 19; 20; 25; 57; et nobiscum confitebitur, non facile reperiri posse aut excogitari rationem, qua melius possit ingenium ad geometricam *analysis* informari, quam presse se-

sequendo, ut hic factum est a Viro Cels. magni Geometrarum vestigia, eaque quae sint, et quomodo et quousque pedata protulerit, in clarissima luce, praelata quasi face, constituendo. Potuit autem hic modus in primo Principiorum libro inprimis adhiberi, quippe qui de motu corporum agat in se spectato, ubi corpora ponuntur moveri per liberum spatium, quo fit, ut propositiones, quae eum conficiunt, a rigore geometrico ne tantillum quidem abhorreant, atque adeo methodi perfectissimae exempla praebent. Aliter se iam habet paulo res in libro secundo, ubi resistentiae mediorum, in quibus corpora mouentur, simul habenda ratio est, quae absque observationibus et experimentis expediri non potest; longius etiam in libro tertio recessum est, in quo mathematica principia, prioribus duobus libris exposita, mundi systemati applicuit Newtonus, ita tamen, ut eum non possit legere nisi Mathematicus bene exercitatus, et qui praecedentia expendit.

Commentario praemisit Tessanekius V. C. Newtoni praefationes tres; omisit Edm. Halleii versus in Principiorum libros, itemque Cotesii, qui secundam editionem curauerat, praefationem; quod miramur factum, quum plurima contineat scitu digna, de modo, qui diuersis temporibus in physicis disciplinis tractandis obtinuit; quaeque Newtonianam philosophandi methodum, caeteris longe antefarendam, in bene explicet, inprimis autem de grauitate vniuersali clarissime exponat. Commentationes has in Librum primum ISAACI NEWTONI, *summi inter magnos Philosophi*, MARIAE THERESIAE, *Augustissimas Romanorum Imperatrici* dedicauerat Vir doctus, in eoque legem homogeneorum optime seruauit.

Reliquos Principiorum libros, secundum atque tertium, speramus atque confidimus eadem diligentia expositos.

Sequitur Solutio Newtoniana,

quam excipit haec Nota:

„Cur Newtonus primae rationis terminos in proportione prima multiplicet per L, et cur adhibeat proportionem secundam, ratio est, quia terminos primarum rationum eo reductos voluit, ut consequens primae rationis in vna proportione antecedens fieret primae rationis in sequenti proportione; quod dum fit, termini primae rationis proportionis ex omnibus compositae fiunt antecedens primae rationis in proportione prima; et consequens primae rationis in vltima. Potest quidem in primis duabus proportionibus loco L poni alia quantitas, e. g. A c vel S P, vel t etc. At feruato L obtinetur proportio $L. QR : QT^2 = 2 PC : G v$; vnde confectum patet, esse $L. QR = QT^2$. Ceterum, non adhibito L, et adhibitis tribus tantum proportionibus, omiffa secunda, pari facilitate soluitur Problema.“

Sed abstinemus, quanquam inuiti, plura hic transcribere, quum ea, quae hic excerptimus, satis luculenter viam, quam ingressus est Vir Cel. et quomodo in ea perrexit, demonstrent. Plura qui cognoscere cupit, atque his etiam maiora, quibus tractandis ingenium prodidit acutum, et subtilitatem adhibuit Geometra, Newtoni praesertim Commentatore dignam, adeat ipsum librum, praesertim loca haec: Not. pag. 87. num. 133; pag. 92. not. infer. pag. 94. Not. pag. 140; pag. 142, 145, 149; pag. 151. ad Corollarium secundum. Not. pag. 156; Not. super. pag. 69; Not. pag. 71; 170; 174; 175; 176; 180; 183; ad Corollarium tertium, Not. pag. 185; 215; 217; ad Propos. 50am, Not. pag. 237; 268; 282; 290; 299; 111; 19; 20; 25; 57; et nobiscum confitebitur, non facile reperiri posse aut excogitari rationem, qua melius possit ingenium ad geometricam *ακρίβειαν* informari, quam presse se-

sequendo, ut hic factum est a Viro Cels. magni Geometriae vestigia, eaque quae sint, et quomodo et quousque pedata protulerit, in clarissima luce, praelata quasi face, constituendo. Potuit autem hic modus in primo Principiorum libro imprimis adhiberi, quippe qui de motu corporum agat in se spectato, ubi corpora ponuntur moveri per liberum spatium, quo fit, ut propositiones, quae eum conficiunt, a rigore geometrico ne tantillum quidem abhorreant, atque adeo methodi perfectissimae exempla praebent. Aliter se iam habet paulo res in libro secundo, ubi resistentiae mediorum, in quibus corpora mouentur, simul habenda ratio est, quae absque observationibus et experimentis expediri non potest; longius etiam in libro tertio recessum est, in quo mathematica principia, prioribus duobus libris exposita, mundi systemati applicuit Newtonus, ita tamen, ut cum non possit legere nisi Mathematicus bene exercitatus, et qui praecedentia expendit.

Commentario praemisit Tessanekius V. C. Newtoni praefationes tres; omisit Edm. Halleii versus in Principiorum libros, itemque Cotessii, qui secundam editionem curauerat, praefationem; quod miramur factum, quum plurima contineat scitu digna, de modo, qui diuersis temporibus in physicis disciplinis tractandis obtinuit; quaeque Newtonianam philosophandi methodum, caeteris longe antefarendam, in bene explicet, imprimis autem de grauitate vniuersali clarissime exponat. Commentationes has in Librum primum ISAACI NEWTONI, *summi inter magnos Philosophi*, MARIAE THERESIAE, *Augustissimas Romanorum Imperatrici* dedicauerat Vir doctus, in eoque legem homogeneorum optime seruauit.

Reliquos Principiorum libros, secundum atque tertium, speramus atque confidimus eadem diligentia expositos,

eodemque habitu vestitos, suo tempore prodituros; quam de his nihil proditum est in Libri praefatione.

Unum est quod rogamus vehementer Virum Cel. atque adeo flagitamus, ut quia in his, qui sequuntur, libris, praesertim ultimo, tam severa methodus in solvendis et demonstrandis propositionibus observari nequit, atque adeo Commentationes ipsas hac parte breviores fieri, atque pauciores necesse est, ut, inquam, suis quibusque locis, paucis verbis commemorare, saltem breviter iudicare velit, quid et quantum additum sit a posteris Newtonianae de physica caelesti doctrinae, quomodo ea et a quibus aucta sit, quid etiam maxime spectetur; cui rei feliciter persequendae amplam satis praebent materiam Acta et Diaria Londinensia, Parisiensia, Petropolitana, Berolinensia, Scripta denique doctorum Virorum separatim etiam edita, Ioannis et Danielis Bernoulliorum, Bradleji, Mac Laurini, Clairauti, Euleri, Alemberti, la Grangii, et, qui nullo modo hic praetercendus est, Pauli Frisii, in egregio de gravitate universali corporum libro, in quo non solum Virorum doctorum in hac re inuenta ante et post Newtonum, ad sua usque tempora, (Liber prodiit Mediolani MDCCLXVIII) summa cum diligentia collegit, sed etiam omnia, veluti alter Newtonus, apte disposuit et exposuit, eo potissimum consilio, ut Newtoni opus suppleret, quod intelligeret habere quaedam, (verba sunt ipsius Frisii,) quae corrigi, plura quae addi, et plura etiam quae alia ratione ac methodo tradi possent. Sed ne quis tamen, in tanta praesertim rerum copia, aliter haec interpretetur atque volumus intelligi, *brevis* haec omnia suo quaque loco sunt tantum, uti diximus, *indicanda*, Lectoresque ipsi ad fontes ab legendis. Quod si fecerit Vir Cel. Virorum doctorum non solum grates demerbitur, sed etiam ipsius Newtoni desiderio faciet satis, qui in fine praefationis primae enixe rogat, ut omnia candidè le-

gari-

gantur, nouis omnia conatibus inuestigentur et benignè suppleantur; quod factum esse postea, vberiorè formae Telluris, aestus maris, et variationum in motibus Planetarum indagatiõnem institũendo, omnes sciunt; praesertim tamen per magis accuratam Lunae et Cometarum theoriam, quam factis adhuc imperfectam a se traditam fuisse, Newtonus ipse pronunciauit.

PETRI LAMBECHII, HAMBURGENSIS, Commentariorum de augustissima Bibliotheca Caesarea Vindobonensi Liber Tertius. Editio altera, studio et opera ADAMI FRANCISCI KOLLARII, equitis Hungari de Keresztény, Consiliarii Actualis Aulici, Aug. Bibliothecae Directoris, et Academiae Scientiarum elegantiorumque literarum Theodoro-Palatinae Socii Extraordinarii.

Vindobonae, typis et sumptibus Ioan. Thomae Nob. de Trattner, Aug. Aulae typographi, et Bibliopolae Vindobonensis. Anno a partu Virginis 1776. Alph. 1. pl. 13. in fol. mai. c. tabb. aeneis permultis.

Qui in tertio hoc libro, maiori cum cura et ordine scribi coeperunt Lambeciani Commentarii, nouis curis Ill. Kollarii ita nunc prodeunt, vt maiori legentium commo-
 inferuire possint. Nam lectorum commo- fane interest, eas, quae hic traduntur, primum rectius digesta ac descripta, deinde etiam magis aucta et castigata, tractare. Ac his fere partibus et numeris absolvitur ac censetur omnis totus et

labor, qui ab Viro Ill. in ornandis et refingendis his libris est adhuc adhibitus, et in posterum adhibebitur. Igitur non modo Additamenta, et absque opportuna occasione et extra ordinem scripta, studiose collegit, et suis locis inseruit; sed plurima quoque Commentariorum loca, quae vel luxata, vel etiam mutila ac manata sunt visa, integritati suae restituit, et adnotationibus suppleuit, quae quidem in una quaque pagina, transuersa linea ab opere ipso seiunctae conspiciuntur. Quemadmodum autem muneri suo, in his agendis, se satisfecisse confidit, ita etiam sperat, de uo inuitatos quasi et allectos plurimos existuros esse, qui paratis copiis, ad Classem theologicam pertinentibus, uti velint. Miratur autem, hoc non iam dudum factum esse, ex quo primum Lambecii opus euulgarum sit, centum amplius annis elapsis. Innumera in his thesauris inesse typis edi digna, quorum tamen vix aliquot a Viris ex veteri instituto Theologiae vacantibus in lucem prolata sint. Causas refert alias ad difficultatem adeundi eos, in quorum potestate fuerit has copias cum aliis communicare: alias ad indolem vniuersitatum scientiarum, qui *quatuor Facultatum* nomen gerant, quae quidem ab elegantioribus Graecarum Latinarumque litterarum studiis semper ipsi vitae fuerint refugisse. Sed tempus illud praeterisse, mutatamque nunc esse rationem. Copiam, quam exteri et domestici quaerant sibi dari librorum inspiciendorum ac tractandorum, facillime et quotidie fieri: cathedras, quae tradendis doctrinis ac Theologiae imprimis docendae inseruiant, ab contentiosa et rixosa ratione perpuratas esse. Non iam defuturos aemulos ~~super~~ culasque eruditionis theologiae, si modo etiam debitis Philologiae Latinae, Graecae, et Hebraicae, honos habeatur; quod viris quibusque doctissimis certum atque exploratum sit, nobilissimas quasque scientias, extra Philologiae confortium, mancas, tetricas, incultas, quin etiam rusticas semper esse futuras; id se aliquoties, vel maxima cum inuidia sua,

sua, affirmasse et censuisse. Cuius quidem sententiae nondum etiam ipsum poenitere, quamquam variis artibus ac modis grauidime oppugnata sit atque etiam victa; mitius tamen iudicium posteritatis sperandum esse. Nunc etiam mentionem facit resuscitantium literarum coeli, sub quo Corderii, Possini, Combefisiique, pulchre adolescant, qui, ubi ad maturam aetatem peruenerint, praeclara sint effecturi, (p. 160.) Atque illam quoque sententiam sperat calculo suo comprobaturus esse multos excolendae linguae patriae causa iuuentuti popularium suorum Graeca Latinaque exemplaria in prunis esse voluenda, cum his mentis facultates excitentur et alantur; cum iis ad cogitandum, inueniendum, disponendum acuamur; cum denique ad linguam calamumque regendum iis magistris utamur. Additamenta igitur, quamquam suis locis diligenter inserta sunt, tamen adhuc remanserunt ad calcem huius Voluminis, sub additamentorum titulo numero sex, quae propter prolixam verbositatem, vel ob alias causas, non sunt illata ipsi reliquo narrationis corpori. Demtae tamen picturae sunt, quas cum ceteris huius libri tertii tabulis coniunctim, ad ipsam Codicum recensitionem, reiecit. Nam etsi Reimannus in *Bibliotheca Aeronatica*, ubi et numerum omnium tabularum aeri incisarum, quae hoc in opere et singulis eius partibus continentur, refert, iudicauerat, eas picturas esse parum scitas et aptas; monachorum saltem seculi tertii, quorum pertinent, imperitiam demonstrare: tamen ab ista monachis maledicendi licentia et dicitate alienus Ill. Kollarus, eas iterum vulgavit, et quidem monachi cuiusdam, Montefalconi, auctoritate motus, qui *Palaeograph. p. 190.* has tabulas *diffusis suis laudibus* (haec Latinitas non placet, aptius erat, *amplissimis, non obscuris*) ornauit, et Lambecii sententiae, de iis spectandis et aedimandis, subscripsisse fertur. In notis quaedam insunt, quae ad Lambecii famam non admodum commendandam, et quodammodo labefactandam trahi possunt.

sint. Tale illud, quod p. 46. scribitur: folio 105. praesentis codicis p. 2. ubi hi Psalmi incipiunt, (sermo est de Cod. VII. in quo describendo Lambecius dixerat, meminisse horum suppositiorum Psalmorum Salomonis Ioannem Zonaram, in Commentario ad Concilii Laodicensis Canonem quinquagesimum nonum); Cl. Tengnagelius, Augustae Bibliothecae olim praefectus, cuius *κτῆμα* hic codex erat, in margine manu sua adnotauerat: Psalmorum horum Salomonis mentionem fecit Zonaras in scholiis suis ad Concilium Laodicense. Quam *παράσημα*, si auctori suo in acceptis retulisset Lambecius, solidiorem profecto commeritus fuisset laudem.

(quis vero *solidam* laudem dicat?)

Sed centenas optimae frugis Tengnagelii persimiles adnotatiunculas, quas vir ille longe doctissimus, et pro Bibliothecae praefectura natus factusque, tam suis, quam Caesarianis Codicibus adiacere in more habuit, eadem iuuerocundia sublegit, proque suis edidit; quod testimonium clarissimae Tengnagelii doctrinae, imò veritatis ipsius gratia, vel inuitus adnotare sum coactus, cum non ea, dei munere, praeditus sim ingenii prauitate, ut in republ. literarum, oppressa Lambecii fama, velim inclarescere, cet. Quo pertinet quod p. 66. ait: Ea epigraphae diligentius exscripta est haec: *Ψαλτῆρος ἐξήγησις ἀνεξεστάτη*, cet. et mox: Nihilo praeterea diligentior est idem Lambecius, cum praefationem d. Basilii in Psalmos hic haberi ait; excerptum enim solummodo, idque perexiguum, hicce habetur laudatae praefationis cet. Tale est, quod p. 71. adnotatur ad recensionem Lambecianam Codicis XVII. Joh. Sambucus, huiusmodi codicis vetus possessor, summa in margine folii primi manu sua adnotauerat: Theodoretū nomine sunt Romae excusa latine per Carasam Antonium; quo indicio hic videtur Lambecium, nulla viri eruditi mentione facta, oblitus, ut videtur,

Pli-

Pliniani, ingenui pudoris rem esse, fateri, per quos profeceris. At scite saltem eo monito fuisset usus, adnotassetque, ea, quae hoc codice continentur, aut Theodoretii non esse, aut vero eius sub nomine semel atque iterum esse vulgata, cet. Et ibidem mox: Quod de inepti recentisque Graeculi imperitia queritur noster, nos illi amplissimam eius veniam facimus, nequaquam vero imposturae, quod principium et finem Commentariorum Theodoretii in Psalmos, compendium laboris ut faceret, non integre exscripserit, et loca quaedam solum ex iis quae hic desiderantur Psalmorum commentariis, Graeca fide consarcinavit. Nam quod ad vetustas codicum manuscriptorum epigraphas attinet, eae perinde ac nuni veteres sublestae; per saepe sunt fidei. In duobus Codd. Graecis Mss. Anglicanis Commentaria haec, adnotante ad Theodoretii scripta Caueo, Euthymio Zigabeno ἐπιτομὴ Κύριου attribuuntur, at doctissimo tamen Vsserio, Biblioth. Theol. Mss. p. 531. haud quaquam imposuit mendax epigraphae, monuitque vir doctus, id factum esse minus recte: idem prorsus decuisset nostrum pronunciare, (at nulla necessitas erat iisdem se legibus dicendi adstringere,) de personato imperiti Graeculi Aquila et Symmacho. cet. Quo etiam illud spectat, quod p. 106. legitur: Et hic loci haesit aqua Lambecio; subscriptio enim haec plura continet, noscendo melius codici nostro (est Cod. XXVI.), necessaria; en exscriptam integre, cet. Et p. 201. haec habentur: Haec (nimirum S. Methodii Opera Graece et Latine edita esse ab Combefisio Paris. 1644.) et plura alia ad praesentem rem pertinentia, nullus dubito quin Lambecio fuerint notissima, quae tamen is omnia, animo suo, quo in Combefisium erat implacabili, obsequens, invidiose reticuit. — Disertius haec eloquitur p. 324. ubi ait: Codinum a Lambecio illustratum, sale critico, nec fortasse immerito, perficuerat Combefisius; hinc illae lachrymae! hinc motus Lambecio stomachus, ut numquam sine bile Combefisii pos-

sint. Tale illud, quod p. 46. scribitur: folio 105. praesentis codicis p. 2. ubi hi Psalmi incipiunt, (sermo est de Cod. VII. in quo describendo Lambecius dixerat, meminisse horum suppositiorum Psalmorum Salomonis Ioannem Zonaram, in Commentario ad Concilii Laodicensis Canonem quinquagesimum nonum); Cl. Tengenagelius, Augustae Bibliothecae olim praefectus, cuius *πρῆμα* hic codex erat, in margine manu sua adnotauerat: Psalmorum horum Salomonis mentionem fecit Zonaras in scholiis suis ad Concilium Laodicense. Quam *παράσημα*, si auctori suo in acceptis retulisset Lambecius, solidiorem profecto commertus fuisset laudem.

(quis vero *solidam* laudem dicat?)

Sed centenas optimaefrugis Tengenagelii persimiles adnotatiunculas, quas vir ille longe doctissimus, et pro Bibliothecae praefectura natus factusque, tam suis, quam Caesarianis Codicibus adiacere in more habuit, eadem iauerecundia sublegit, proque suis edidit; quod testimonium clarissimae Tengenagelii doctrinae, imo veritatis ipsius gratia, vel inuitus adnotare sum coactus, cum non ea, dei munere, praeditus sim ingenii prauitate, ut in republ. literarum, oppressa Lambecii fama, velim inclarescere, cet. Quo pertinet quod p. 66. ait: Ea epigraphae diligentius exscripta est haec: *Ἡ ἀληθὴς ἐξήγησις ἀνεξεβράσθη*, cet. et mox: Nihilopotes diligentior est idem Lambecius, cum praefationem d. Basilii in Psalmos hic haberi ait; excerptum enim solummodo, idque perexiguum, hicce habetur laudatae praefationis cet. Tale est, quod p. 71. adnotatur ad recensione Lambecianam Codicis XVII. Joh. Sambucus, huiusmodi codicis vetus possessor, summa in margine folii primi manu sua adnotauerat: Theodoretū nomine sunt Romae excusa latine per Carasam Antonium; quo indicio hic videtur Lambecium, nulla viri eruditi mentione facta, oblitus, ut videtur, illius

Pli-

Pliniani, ingenii pudoris rem esse, fateri, per quos profeceris. At scite saltem eo monito fuisset usus, adnotassetque, ea, quae hoc codice continentur, aut Theodoretii non esse, aut vero eius sub nomine semel atque iterum esse vulgata, cet. Et ibidem mox: Quod de inepti recentisque Graeculi imperitia queritur noster, nos illi amplissimam eius veniam facimus, nequaquam vero impossuras, quod principium et finem Commentariorum Theodoretii in Psalmos, compendium laboris ut faceret, non integre exscripserit, et loca quaedam solum ex iis quae hic desiderantur Psalmorum commentariis, Graeca fide consarcinavit. Nam quod ad vetustas codicum manuscriptorum epigraphas attinet, eae perinde ac numi veteres sublestae; persaepe sunt fidei. In duobus Codd. Graecis Miss. Anglicanis Commentaria haec, adnotante ad Theodoretii scripta Caueo, Euthymio Zigabeno ἐπισκόπου Κύπρου attribuuntur, at doctissimo tamen Vsserio, Biblioth. Theol. Miss. p. 531. haud quaquam imposuit mendax epigraphae, monuitque vir doctus, id factum esse minus recte: idem prorsus decuisset nostrum pronunciare, (at nulla necessitas erat iisdem se legibus dicendi adstringere,) de personato imperiti Graeculi Aquila et Symmacho. cet. Quo etiam illud spectat, quod p. 106. legitur: Et hic loci haec itaqua Lambecio; subscriptio enim haec plura continet, noscendo melius codici nostro (est Cod. XXVI.), necessaria; en exscriptam integre, cet. Et p. 201. haec habentur: Haec (nimirum S. Methodii Opera Graece et Latine edita esse ab Combefisio Paris. 1644.) et plura alia ad praesentem rem pertinentia, nullus dubito quin Lambecio fuerint notissima, quae tamen is omnia, animo suo, quo in Combefisium erat implacabili, obsequens, inuidiose retinuit. — Disertius haec eloquitur p. 324. vbi ait: Codinum a Lambecio illustratum, sale critico, nec fortasse immerito, perficuerat Combefisius; hinc illae lachrymae! hinc motus Lambecio stomachus, ut numquam sine bile Combefisii pos-

possit meminisse. Et addit: Quid vero de me fieret, boni superi, si viveret ille noster, si nobiscum aura frueretur aetherea, quod Commentaria haec sua diuinum et importabile opus, (scripserat nempe Lambecius in praefatione huius **Libro tertio praefixa**: descriptionem hanc Augustissimae Bibliothecae, quam posteritatis potissimum gratia litteris mandet, olim inter praecipua Imperii Romani decora futuram, nempe tanquam monumentum aere perennius, regalique sita Pyramidum altius, quod non imber edax non Aquilo impotens possit diruere, aut innumerabilis annorum series et fuga temporum,) attrectare sum ausus, sed profecto emendaret ipsemet, si saperet, inonitus, sin vero minus, et defendere delictum, quam vertere mallet. Quintilium imitatus, nullum ultra verbum curamque insumerem inanein, quin sine rivali seque et sua solus amaret. Haec propemodum, et his similia multa, ad vanitatem, superbiam, inuidiamque Lambecio exprobrandam valent. In aliis adnotationibus de libris cum editis, tum ineditis, deque eius rei modo et successu traditur: v. c. p. 147. ad **Codicem XXXIV. Byzantinae historiae**, ait, supplementa, a Lambecio promissa, colligere et iuris publici facere meditabatur, cui anno 1749. vita functo in Custodis munere successi, Cl. Spanagelii. Verum enimvero, vir caetera doctissimus opus illud quidem inconsultis omnino adgressus irat humenam cum Graecarum in eo literarum peritia esset permodica, aliorum doctrina manuque uti coactus, opus ne bene quidem inceptum reliquit. In vertendis quibusdam latine opusculis, vsus fuerat opera Clar. ac doctissimi viri, Erasmi Froelichii, e Societate Iesu Presbyteri, quae perinde atque alia pro Supplementis Byzantinis a Spanagelio selecta, duobus Voluminibus inclusi, illius conatus postoris specimen praebitura. — De eodem opere memorat p. 328. ad **Cod. LXV. Primo Spanagelii Supplementorum Volumine** 2 fol.

150. Antonii Monachi Studitae Orationis Apographum exstat, et cum versione quidem interlineari. Eadem versio ibidem altero exemplo habetur fol. 191. nimirum ut certius esset, eum conatum omnem tyronis, cum *κρίτω, τύποισι* luctantis, fuisse. — Manus, qua versio haec scripta est, Spanagelium, neque eruditissimum Froelichium, auctorem eius agnoscit. Haec, ut arbitramur, multis ignota fuerunt, antequam hoc inexpectato indicio proderentur. In ceteris, de aetate Codicum dubis, deque incertis antiquitatis agnoscendae signis; de genuinis et spuris Patrum Ecclesiae libris; de ambiguis denique et mediis, ita disputatur, ut collectis Virorum doctorum, Grabii, Causi, Montefalconii, Fabricii, Oudinii, Assemani, aliorumque sententiis rationibusque subductis, partim ipse decernat, partim alios pro arbitrio decernere permittat. Ita quidem ad Cod. LVII. p. 213. scribit: Non esset a proposito meo fortasse alienum, solidis rationibus comprobare, quatenam Sanctorum Patrum Opera, codicibus nostris contenta, genuina spuriae esse existimem; verum cum id, propter perpetuum doctissimorum utriusque partis virorum dissensum, brevibus recte fieri nequeat, et pluribus agere adnotationum modus non admittat, idcirco monendum solum benev. lectorem esse duxi, ne silentium ea de re meum ita interpretetur, quasi omnia, quae tam in hoc, quam etiam aliis codicibus nostris, sub d. Athanasii nomine feruntur opuscula, pro sinceris et genuinis eius Sancti operibus habuerim. — Astate! ne fortasse inter suos sibi odium pararet. Quae ad Cod. XXXVIII. adnotantur, attentionem merentur. Commentarii in Marcum, qui a Possino editi, vulgo Victorem Antiochenum auctorem habere feruntur, utrum sint eius, an vero nec ad hunc, nec ad alium unum auctorem pertineant, quaeritur. De commentariis in reliquos Evangelistas clarum est, eos alius hominis esse. Observatur etiam inter Codices Vindobonenses ipsos, reperiuntur enim in aliquot codicibus et

Parisinos discrepantia. Ipse cum Richardo Simonio censet, eos Commentarios non aliud esse quam Catenam, ex diuersonum Patrum sententiis conflatam et contextam. Spem facit editionis istorum Commentariorum nanciscendae: necdum tamen aliquid inosse videtur de Commentariis in Marcum, quos sub nomine Victoris Antiocheni e Codice Mosquensi ante aliquot annos Matthiae V. Cl. edidit.

In Cod. LXXIII. insunt Ioh. Chrysostomi epistolae ad Olympiadem, Diaconissam. Earum in fine subscriptum est: τέλος εἰληφά τῆς τρισσεδέκτου βιβλον. Sic prorsus legi affirmat in Codice: Lambecius ediderat τρισδέκτου. Montefalconius Palaeogr. Gr. p. 60. vitur hac subscriptione, latine quoque expressa, at vitium animaduertisse in τρισσεδέκτου, asterisco posito significauit. Ill. K. putat legendum εὐπροδέκτου, sed quia hoc nimis recedit ab vulgato, nobis videbatur leuior mutatio in τρισσεδέκτου. Porro verba τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν ἐν Κρήτῃ γυγνώσκος, quae Montefalc. verterat: *Qui Athenis in Cretam migravit.*, ipse vertit: *Athenis oriundi, in Creta vero nati.* Quae nobis obscura sunt: et, si quam sententiam habere debeant, assequamur, tamen ita dici vix putamus. Verbum γίνεσθαι Montef. cuius versio magis placet, accepit pro *abire, accedere*, quam notionem consuetudine loquendi, et obseruationibus doctorum, comprobari scimus.

OPVSCVLA SOCIETATIS CVI TESSERA, TEN-

dimus ad Idem.

Traiecti ad Rhenum. Apud Abr. a Paddenburg. Academiae
Typographum. An. 1778. plagg. 22. 8.

Ad varia Scripturarum loca illustranda pertinent quatuor et viginti, quot hoc Volumen continet, dissertationes,

nes, quae in Academia Rheno-Traiectina in conuentibus Societatis eruditorum quorundam, qui in explicandis libris diuinis exercentur, nostrae, quae nomine Philobiblicae hinc in vrbe floret, non absimilis, ad intelligendi et iudicandi facultatem acuendam, ex quo tempore ista Societas coeuit, praelectae fuerunt. Priores paginae de origine, mutatione, institutis et legibus Societatis narrationem exhibent; huic subiiciuntur nomina iuuenum, et in hoc collegio sodalium, et dissertatiuncularum auctorum; sequuntur argumenta ipsarum commentationum, additis auctorum nominibus. sed incertorum etiam, quorum nomen latebat, quaedam opuscula sunt inserta. Prima disquisitio pertinet ad locos Noui Testamenti duos, quorum prior apud Matthaeum Cap. 3, 9. alter apud eundem Cap. 23, 9. legitur. Quod ad priorem attinet, disquisitionis huius auctor hoc sibi agendum esse existimauit, vt 1) in explicanda voce *lapides* laboraret; 2) ad totius inde loci, quo Iohannes contendit, *posse deum Abrahamo ex lapidibus liberos excitare*, sententiam explanandam veniret. Sententia igitur nonnullorum Interpretum partim laudatis, partim excussis examinatisque, suam proponit, quae in eo cernitur, vt putet 1) lapides proprie capi debere, adeoque intelligendos esse lapides, quos auditores Iohannis ad Iordanem disperses cernebant; quod ei ex addito Pronomine *τούτων* apparere videtur. 2) Filios Abrahami capiendos esse ex opinione Pharisaeorum; non de iis qui erant natione Iudaei, adeoque filii, siue potius posterii Abrahami, sed qui e barbaris ad sacra Iudaeorum transierant, h. e. de profelytis. Quibus quum se longe potiores, deoque cariores esse Pharisei opinarentur, atque in nomine Abrahami, ad quem genus se referre gloriabantur, scelerum admissorum patrocinia quaererent, eaque in gratiam patris sui impunita sibi cessura sperarent, Iohannes, huius opinionis speique vanitate demonstrata, addit, posse deum, ipsis deletis atque e medio sublatis, ex lapidibus istis,

Y y 2

ad

ad ripam Iordanis sitis, modo, a vulgari, quo Pharisei, quemadmodum Christus Matth. 22, 5. iis exprobrat, vterentur, abhorrere, vi scilicet potentiae, qua pollet, Abrahamo existere iubere liberos, eosque omnibus iis commodis ornare, quae ad se solos pertinere existimarent. Huius autem interpretationis veritatem cum ex verbis a Iohanne praemisissis, *Ἐργα γὰρ ὁπίω*, quae satis demonstrent, hic de filiis per miraculum Abrahamo procreandis cogitari debere, tum e natura dei cognosci posse, quem constet creaturis vitae integritate scelerumque immunitate excellentibus, quales isti ex lapidibus procreandi homines sine dubio forent, imprimis benignam se atque talem praestare, qualem se praebuerit Abrahamo recens nato. Hac sententia proposita, respondet ad duas obiectiones, quas sibi posse existimat opponi. Nam siue quis dicat, istam lapideam progeniem plane esse nouam, nec vllam cum Abrahami stirpe coniunctionem habere, ideoque alienam esse ab societate bonorum Abrahamo promissorum; siue obiiciat, eam carere Adamitici lapsus contagio, quod *filiorum Abrahami* nomen admittat; neutram obiectionem valere posse, quia iisdem telis quoque petatur altera, de profelytis, sententia, de quibus ex douisse constet Phariseos, quae efficiant, et hos plane nouas fuisse creaturas, et ad Abrahamum patrem non pertinentes. Caeterum, ex falluoso illo sermone, quo Pharisei Abrahamum patrem suum gloriabantur, occasionem videtur Auctori summisse Seruator, monendi discipulos Matth. 23, 9. ne quem vocarent *patrem suum in terra*. Nam cum is errores Phariseorum plerosque, et praecipuos, illo loco perstringat, verisimile esse, eum hunc errorem, qui illius superbiae atque peruersitatis istorum hominum fons esset, non intactum relicturum fuisse. Neque enim, ex Cl. auctoris sententia, hic debet intelligi consuetudo, qua discipuli inter Iudaeos vtebantur, vt magistros appellarent *patres*; cuius honoris Phariseos imprimis cupidos fuisse accepimus. multo

in isto minus peti existimat a Christo eos, ut quidam volunt, Antichristum, qui se *Reuerendissimum Patrem* compellari innat; huic enim sententiae aduersari totius capituli contexta, ubi Christus discipulos moneat, ut a fermento Pharisaeorum, ad quod Antichristus referrī non possit, sibi caueant.

Alterz disquisitio ab eodem Auctore (*Ioh. Iac. Bosch Emans*) profecta, versatur in explicandis duobus V. T. locis, quorum prior Genes. 37, 26. habetur, alter Deut. 34, 6. In priori loco Iudae verba *וְיָצַק בְּסַכּוֹ אֶת־דָּמָו* docet, male verti ab Interpretibus, et cum celauerimus sanguinem ipsius: huic enim versioni repugnare et naturam rei, de qua sermo sit, et structuram verborum Hebraicorum. Iudam enim primo uti Futuro *וְיָצַק*, deinde Praeterito *וְיָצַק*, et autem *וְיָצַק* praemissum, hic non eam vim habere quae vulgo huic particulae tribuatur, ut Praeteritum in Futurum mutet, sed potius valere *ita ut*, et verbo cui iungatur contineri rem, quae necessario sequatur rem quae verbo per Futurum expressio indicetur. In quo comprobando quatuor locis vitur. Id vero hic locum habere negat. Etenim hoc = abscondere caedem, non esse necessarium consequens alterius: occidere fratrem. Quare aliam horum verborum interpretationem circumspectandam esse putat. Nimirum contendit *וְיָצַק* h. l. accipi debere ita, ut valeat induere, quam ait esse primam et propriam huius verbi notionem, et sic occurrere Ps. 104, 6. induere autem sanguinem alicuius esse nihil aliud, quam polluere se eius caede. In altero loco Deut. 34, 6. Interpretibus magna difficultas orta est inde, quod verbis *וְיָצַק* non addatur personae, quae fecerit, quod verbo *וְיָצַק* indicetur; quare hanc difficultatem nonnulli tollere conati sunt eo, ut dicerent, *וְיָצַק* impersonaliter intelligi debere; alii sauius esse duxerunt ad Iouam referre: quam sententiam Auctor amplectas est. Nobis haec sententia etiam probatur, ita tamen, ut

verbum Hebraicum קבר et Latinorum *sepelire*, non esse humare, et vernaculum *begraben*, quemadmodum Auctorem credidisse apparet ex his, quae aduersus *Franc. Sterkium* disputat, sed valere existimemus & *conspicui hominum tollere*. Vertimus igitur locum sic: deus eum e conspectu hominum sustulit, ita vt ratio, qua hoc factum sit, ne in vllius quidem hominis notitiam peruenerit.

Quae p. 31. incipit tertia diatriba, Auctorem habet *Ioh. de Leewo* et comprehendit obseruationem super ך, vt dicunt Paragogico. Etenim, contra *Schultensium*, quem tradere constat, hoc ך, siue-Cholem, siue Kametz comitem habeat adiunctum, esse nihil aliud, quam adfixum, et adspergi Singularem aut Pluralem nominum per Pleonasmum, mouet aliquot dubitationes: 1) quod soli ך in verbis ךֿיִתְּרוֹ apud Mosen Gen. 1, 24. legatur additum, non item nominibus ךֿמֶשׁ, ךֿהֵמָּה, et ךֿמֶשׁ quae eodem loco praecedant. Deinde 2) statim Cap. laudati v. 2 c. it. v. 30. reperiri scriptum absque ך Paragogico ךֿיִתְּרוֹ הָאֲרָץ. Tandem 3) si cum *Schultensio* pro adfixo proprie sit agnoscendum loco laud. neque ad ךֿיִתְּרוֹ, neque ad ךֿיִתְּרוֹ posse pertinere, quae requirerent suffluxum femininum, neque in praecedentibus reperiri ad quod referri queat. Quibus adductus, ad emendationem confugiendum esse statuit. Etenim suspicatur ך in ךֿיִתְּרוֹ ortum e littera ה, ad sequens ךֿיִתְּרוֹ pertinere, in Codd. MSS. iniuria temporis ita deprauata, vt tandem figura ך aut ך apparuerit, quae deinde a librario, vel incuria, vel nimia religione, ne aliquid adderet, pro ך esset agnita. Nec solum hunc locum ךֿיִתְּרוֹ הָאֲרָץ vitiose scriptum esse censet pro ךֿיִתְּרוֹ הָאֲרָץ, sed idem et aliis locis accidisse, v. c. Pl. 79, 2. (male legitur Pl. 97, 2.) item Pl. 104, 11. ךֿיִתְּרוֹ הַשָּׂדֶה pro ךֿיִתְּרוֹ שָׂדֶה et versiculo 20. ךֿיִתְּרוֹ הַיַּעַר pro ךֿיִתְּרוֹ יַעַר legendum esse. Nec in ךֿיִתְּרוֹ הָאֲרָץ Pl. 114, 8. Cl. auctor cum *Altingio* vult ך Paragog. quod

quod tamen alias locum habere non plane negat, v. c. in כִּשְׁרֵי בְּנֵי אֱדֻמִּים, et אֲדֻמִּים, admittere, sed ibi potius legendum conicit מְעִיבֵי, quae emendatio forte petita est ab Interpretibus Alexandrinis, qui habent *eis πηγὰς ὑδάτων*.

Quae hanc excipit, diatribe, eiusdem Auctoris est, et spectat ad Ps. 108, 2. et ad Pauli locum Galat. 4, 25. Quod ad priorem locum attinet, in verbis אֲדֻמִּים אֲדֻמִּים prius אֲדֻמִּים quod pro eo loco parallelo, vnde prior particula huius Psalmi sumpta sit, Ps. 57, 9. legatur אֲדֻמִּים, vult cognosci debere pro Imperatiuo verbi אֲדֻמִּים, quod apud Arabes notare *diligentem esse*, docet ex Golio, ita vt Dauides. quemadmodum Ps. 57, 9. suum אֲדֻמִּים אֲדֻמִּים, ita h. l. compellet verbo magis emphatico אֲדֻמִּים, h. e. eis diligens summo studio, et voluptate; sub אֲדֻמִּים autem, nisi intelligatur instrumenti genus quoddam, accipit de animo, vt aliis locis occurat. In altero loco, verba τὸ γὰρ ἄγας a sequentibus diuellenda esse, et explicanda, quod ad *Agar attinet*: quemadmodum Rom. 9, 5. τὸ κατὰ σάρα. Reliqua vertit: *Sina mons est in Arabia, pari ast ambulat. passu* (nimis ad verbum vertit *σοποισα*) cum Hierosolyima hodierna, *seruitque cum suis filis* (melius: *incolis*). Quid ista ratio profit expediendae sententiae verborum, non videmus. Quae autem contra *Mangeum*, Anglum, Philonis Editoem, disputat *Ioh. Ben. Carpzouius*, potiora videntur, quibus partim Scripturae, partim explicationi consulitur; quae videri possunt in eius Exercitationib. S. ad Epistolam ad Hebraeos *Prolegom.* Lib. II. Cap. 2. p. 31. sqq.

Quae sequitur a pag. 47. disquisitio, eundem auctorem habet; pertinet autem ad illustranda loca Marc. 14, 3. et Ioh. 12, 3. in quibus *ναῖδος πικρῆς* memoratur. Incipit a *Byntaei* querelis, quod haec vox, omnium, omni tempore, Interpretum ingenia, ita vt vix alia vlla, exercuerit: qui

qui ipse tamen, tentatis omnibus nihil aliud effecit, quam ut *πιστική* permutatis litteris idem esset ac *spicata*. Sed haec sententia, quia sola innitur coniectura, merito repudiatur. Certe praeualere debet ea, quae ex indole linguae repetita sit. Verbum est *πίειν* vel *πίειν*, quod praeter *bibendi* significationem, etiam *atrahendi* et *fugendi* valorem habet. A Praeterito Passiuo verbi *πίω* vel *πίω* ductum et formatum vocabulum *πιστικός*, significabit id, quod *vin* penetrandi habet, tum quod ut *bibatur* est idoneum. Ex illa notione auctor interpretatur *νάειδον πιστικὴν* eam, quae haberet hoc optimorum vnguentorum attributum, ut alte penetraret inhaereretque, adeoque ad emolliendum vel conseruandum e. s. p. esset efficacissima. Quam ei vim fuisse etiam inde colligit, quod Iohannes referat, totam domum eius vnguenti odore perfusam et repletam fuisse. Hanc sententiam valde probamus, praefertim cum ea quoque proposita sit a Cel. Fischero, harum rerum iudice admodum acri et perito, qui *νάειδον πιστικὴν* in Euangelii esse docet *nardum quae bibi potest*, hoc est *liquidam*, quae a Dioscoride I, 75. *λεπτή* nominatur. Puram enim et sinceram non *πιστικὴν*, sed *πιστὴν* appellari debuisse. Vid. eius *Proluss. quinque ad Varsia loca etc.* Lips. 1779. p. 140. sq. Nam nardus quae *bibi potest*, dubio procul significat eam, quam facile *transmittant et fugant* res. quibus adhibeatur; sic chartam *bibulam* dicimus eam, quae facile transmittat atramentum, *πίειν* autem esse haurire, absorbere. Notum etiam est ex Anacreontis Odario 19. Bene ergo Ioh. *Piscator* in Germanica versione utroque loco adhibuit vocem *fließend*. Ignoti Auctoris sequitur a Pag. 57. disquisitio de *λουτρῶ τῆς παλιγγενεσίας* Tit. 3, 5. Sententias Interpretum, ait, commode ad duas classes referri posse: nam alios per illud *baptismum*, alios ipsam *regenerantem Spiritus gratiam* intelligere; priorem esse Pontificiorum ac Lutheranorum, hanc plerorumque ex Reformatis. Eam tribus modis intelligi posse, ut Paullus alludat vel

vel 1) ad ritum omnibus fere populis vſitatum, quo recens nati infantes aqua aut oleo. abluerentur; vel 2) respiciat ad ipsum *baptismum*; vel 3) vt Spiritus Sancti gratia h. e. motus pii et sancti in mentibus Christianorum simpliciter comparentur. *lotioni*, sicut in alijs locis *fontis*. vel *aquae* similitudini adformentur. Ad primum modum vix credibile est Paullum respexisse; qui vero ipsam sanctificationem intelligat, ei necessario statuendum sit aut, bis eandem rem dixisse Paulum, aut priorem phrasin impropriad altera propria explicari. Ita *λουτρεόν* pro ipsa *lotione* sumitur, vt demonstrat *Hemsterhus.* ad Aristoph. Plut. 952. Nunc propius ad rem accedit, et per *λουτρον τῆς παλιγγενεσίας*, *baptismum* denotari, neque tamen a Paulo, qui causam non haberet. cur eum hic memoraret, intelligi statuit; sed quemadmodum saepe in sacris libris pro re signata signum ponatur, vt etiam I Pet. 3, 21, ita hic sanguinem siue mortem Christi ab Apostolo intendi, adeoque in his verbis egregiam occurrere totius salutis descriptionem. Huic loco subiecit notulam aliquis Socijs, qua demonstrat, se per *lanacrum* regenerationis intelligere sanguinem Christi, sine vilo ad Baptismum respectu, quemadmodum Zach. 13, 1. *fons aduersus peccatum et improbitatem* dicatur, eumque locum, cum hoc, esse conferrendum. Ita autem vocari propter vbertatem salutis, qua is redundet.

At habet tamen, etsi docta sit ista interpretatio, vulgum vt ita dicamus nitentis. Quia enim baptismum non pro medio salutis petendae et sperandae, non pro parte religionis christianae ad salutem necessaria habebat, ideo tam praefracte negabat V. d. causam commemorandi baptismi Apostolo illo in loco fuisse. Proxima disquisitio auctorem habet *Ioh. de Leuij*, et pertinet ad locum I Timoth. 2, 8—14. Praemissa breui admonitione, de non seorsim spectandis Epistolarum Paulinarum locis; sed inter ipsam orationis

seriem intuentis, et ad consilium primarium scriptae epistolae referendis, strictim quasdam verborum et formularum huius loci explanationes, exhibet. Προσεύχεται esse in coetu preces fundere. Hinc προσευχή in Actis 16, 13. 16. esse locum publicis precibus faciendis destinatum. In publico autem loco preces fieri aliquo. praeunte, hoc praebeundi munus attribuit ab Apostolo *uisit*, imposito mulierculis, ad loquacitatem fere promptis, silentio. Addit autem ἐκ τῆς πόλεως, quia coetus Christianorum in Ephesina ecclesia pariter, cui ordinandae Timotheus erat constitutus, atque in aliis, non vno, sed variis in locis congregabantur. Ad gestum precantium respicitur phrasi *manus attollere*; at *sanctus eas* vult Apostolus, quia requirit, ut qui precetur, sit talis, nempe liber ab odio, invidia, indignatione, c. s. p. Iras autem et rixas (ἐριση καὶ διαλογισμοίς) inter Ephesinae ecclesiae membra probabile esse, vel vndeunque ortas, vel inde, quod sibi mulieres, quae virorum essent, adrogauerint. Hanc causam esse, cur admonitiones suas inprimis vertat ad instruendas mulieres, a vs. 9. ad fin. Cap. Neque tamen eommodum putat, quod fere fit, δι' ἑργῶν ἀγαθῶν vs. 10. coniungere cum τῷ νοσμεῖν vs. 9; quin potius ἐπαγγέλλεται διατίθειν δι' ἑργῶν ἀγαθῶν coniungendum et vertendum esse statuit per, sibi met. atque aliis pietatis suae indicia praebere per bona opera. Verbis vs. 14. Ἄδამ. οὐκ ἠπατήθη tribuit hanc sententiam: Adamus non deceptus est extrinsecus, vel ab externa astutia, quamquam sanctus deceptus est fraude domestica. Repudiat autem quod quidam subintelligi volunt ex praeced. v. *primam*. Ita igitur feminae remouebantur ab institutione publica; sed domestica institutio iis, elinquebatur, et vs. ultimo Cap. commendabatur, quem versiculum singulari expositione sibi tractandum sumit. Sequitur itaque expositio loci 1. Timoth. 2, 15. quae habet eundem auctorem. Verbo σωθῆναι monet denotari, *salutis suae promotricas esse, easque de re se. et alios certiores*

fa-

facere, eamque fundati Canone Grammatico, a Glassio Philol. S. L. III. tr. 3. de verbo n. 14. proposito. In verbo *τηνογονίας* explicando facit cum Chrystostomo, qui educationem liberorum per illam vocem intelligebat, ita ut eam non solum, verum etiam omne id, quod mulieri in coniugio tanquam officium incumbat, ratione procreationis et educationis liberorum, intelligat. Igitur *τηνογονίας* sic sumtam considerat tanquam bonum opus, per quod mulieres salutem efficere debeant, in statu quidem matrimoniali, h. e. ut nos interpretamur, quod ipsis praebeat materiam et copiam pietatis suae et virtutis, et inchoatae adeo salutis demonstrandae. Verba *εαν μεύωσι* refert ad liberos, si liberi maneant in fide etc. ita futurum ut ipsis contingat, quod Paulus Timotheo promittit Cap. 4, 16. si curam sui et doctrinae haberet, siue si omnem diligentiam adhibeat in munere suo recte administrando, saluaturum semet ipsum esse et alios, qui ipsum audiant.

Quae sequuntur disquisitiones deae, Auctorem habent G. F. D'Oer et spectant ad locum Paulinum Rom. 9, 3. In priore differit contra Elsnerum, qui verbis *ψυχόμεν ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου* etc. hanc tribuit sententiam, ut Apostolus sua vita redemptam Iudaeorum in Christum fidem valuisse, declaret. In quo reprehendit 1) quod *ἀνάθεμα ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ* plus quam vitas temporalis iacturam inferat; 2) quod Elsnerus hoc perspecto constructionem proposuerit hanc, *ψυχόμεν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ*, quae per leges linguae, quibus iubemur dicere *ἰχθεῖναι τινί*, vel *ἰχθεῖναι πρὸς τινα*, admitti non potest 3) quod voces *ἀνάθεμα* et *ἀνάθημα* male confuderit. Neque vero ad superiora tempora haec referri possunt, quasi dicat: optabam ego separatus esse a Christo et Christianis, et ipsius meae salutis iactura, popularium meorum religionem, instituta, legesque defendere. Nam cum istum feruorem satis decla-

rauerit, opus non erat, illas affirmandi formulas, quibus deum et suam testatur conscientiam, adhibuisse. Quare duo haec quasi fulcra suae sententiae ponit: 1) Paulum amore incredibili erga populares suos affectum fuisse: 2) haec eum scripsisse sedato liberoque a vehementioribus commotionibus animo; unde neque probandam esse comparationem verborum Moſis Exod. 32, 32. *Condona ipſi delicta, ſi minus, dele me e libro quem ſcripſiſti.* Nam haec certe animo vehementer commoto dicta esse, et ad vitae tedium indicandum pertinere. Ait ergo, *ὁχι μὲν ἔſτε προφῆταί;* *denuntiabam;* *ὄχι ἔſτε ἐν ἡμῖν;* *in;* reliqua vero hoc significare hoc me vehementer angit, quod egomet ipse natione Iudaeus, meis popularibus separationem a Christo et eius bonis denuntiare iam ante debuerim, et nunc amplius denuntiam. Quaeat aliquis ubi hoc factum sit? respondetur, non disertis verbis, sed vi tamen et ratione, conuenientissima. Act 13, 46. De his iudicium sit penes lectores. A nobis quidem nondum impetrare poteramus, ut huic explanationi assensum praeberemus.

In proximis diatribis differitur, *de Sabbatho* *ἡμερῶν* *τῶν* *Luc. 6, 1.* de loco Matth. 22, 23—31. in qua quaeritur, num dictum Christi aliquam vim habeat ad refutandos Sadducaeos, nisi Angelos habere corpora ponatur: insunt observationes philologicae ad quaedam loca Geneseos, ad 15, 12. 23, 13. item ad vaticiniorum Nabumi capituli primi priores versiculos, in quibus de originibus vocum Hebraicarum, subsidio linguae Arabicae detegendis, deque earum tum primis, tum secundariis significationibus disputatur: inest *de decreto concilii Apostolici Act. 15, 20. et 29.* disquisitio: sunt praeterea quaedam philosophicae, *de lege cordibus inscripta: de iudicio:* quas intactas relinquemus. Ad extremum autem leguntur quaedam ad locum 2. Petr. 2, 1. pertinentia. Primum contra sententiam eorum loquitur, qui

qui verba τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀγνούμενοι de iis interpretantur, qui negent, quod dominus eos emerit. Sed refutat hoc solo argumento; vt dicat, Participium pro Infinitiuo hic positum esse non posse, quia, hoc si sit, non antecedit verbum a quo pendeat, vt in hoc loco, sed sequatur, Luc. 24. 39. vnde dicendum fuisse, τὸν δεσπότην ἀγνούμενος ἀγοράσαντα αὐτοὺς. Proponit aliam, quam ait commendari ab simplicitate, hanc: dominum qui ipsos emit, abnegantes, hoc sensu, quod falsi isti doctores suum dominum, (Deum vel Christum, id perinde erit,) qui ipsos emerat (ad operandum) abnegarint. Non igitur intelligit Auctor emtionem per pretium satisfactionis et mortis Christi, sed eam quae est seruorum, in foro venalium. Doctores sibi fingit in foro venales, hoc est, idoneis facultatibus ad munus ecclesiasticum gerendum instructos, eique admotos sub conditione pretii, vel praemii. Hos, vbi neglexerint officium, vbi disseminauerint αἰρέσεις ἀπωλείας, sectas perniciosas, et alius auctores exstiterint desciscendi a sinceritate doctrinae diuinae, dici posse: ἐπάγοντας ἑαυτοῦ ταχρῆν ἀπώλειαν, contrahere sibi iacturam salutis. His scilicet ambagibus erat vtendum ei, qui, propter doctrinam de absolutis decretis, concedere volebat, Christum etiam pro iis, qui in aeternam perniciem ruunt, mortuum esse: immemor verborum Pauli 1 Tim. 2. 4. θεὸς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ; eis ἐπιγνώσθαι ἀληθείας ἐλθεῖν; immemor locorum, in quibus nos Christus dicitur ἐξαγοράσαι 1 Cor. 6. 7. Gal. 3. 13. etc. tanta euidencia verborum et sententiae, vt obscurari nullo modo possit. add. Hebr. 10. 39. vbi dicitur τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἠγασάμενος ἐν ᾧ ἠγιασθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνβρίσας. Verbum autem ἀγνούμενος cum hic, tum in loco parallelo Ep. Iud. vi. 4. τὸν μόνον δεσπότην Θεὸν καὶ Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀγνούμενοι; item 2 Tim. 2. 12. est negligere, spernere, et illum neglectum et contemptum, cum verbis, tum factis, prodere. Ita καταπατῶν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ

dicitur Ep. ad Hebr. loc. cit. Conf. *Kypke* Observatt. ad Act. 3, 13. et 2 Tim. 3, 5.

**PLATONIS DIALOGI IV. MENO, CRITO, AL-
SIBIADES. UTERQUE, CUM ANIMADVERSIONIBUS VIRO-
RUM CLARISSIMO-
RUM, GEDIKE, GOTTLER, SCHNEIDER, PRI-
ORUMQUE EDITORUM, CURAVIT BIESTER.**

Berolini, sumtibus Augusti Mylly, MDCCLXXX. 173. pagg. 8.

Prodit anno superiori Pot. Regis Borussiae, quae est eius salutis publicae cura omni nostra laude superior, mandatum, spectans Auctores Classicos graecos atque latinos in Gymnasiis maiori atque accuratiori studio tractandos. Voluit scilicet Rex sapientissimus, ut scriptores isti diligentissime in maioribus scholis explicentur, atque illustrentur, nec tam voces graecae atque Latinae memoriae inculcentur, quam potius res, sententiae, tractationis modus, doctrina, atque similia menti tradantur, ut et viri docti ad vertendos illos germanice excitentur. Huic edicto ut satisfaceret curavit Illustr. Zedlitzius ita, ut pluribus doctis partes, aliis alias committeret, et *Biebero*, qui ei est ab epistolis, curam edendorum dialogorum Platonis traderet, qui id egit, ut dialogi quatuor supra memorati sua cura vitis operarum purgarentur, quasque haberet cum scriptis, tum impressis doctorum Virorum notas, textui subiicerentur. In priori igitur Dialogo, in quo Socrates cum Menone de eo disputat, utrum virtus disciplina et exercitatione comparetur, an vero nobiscum nata vel a Deo data sit. Hic et illic reperiuntur bre-

breues atque concisae notae Cl. Gedike, Fridericiani Gymnasii Directore; quibus et maxime pauca Editor Clar. addidit. Quum Socrates statim ab initio Thessalos laudat, quippe re equestri et diuitiis insignes, eosque nunc etiam sapientia praestare dicit: ironice haec verba Socratis capienda esse colligitur ex Plutarchi libro de legendis poetis, ubi Simonides negat Thessalos a se decipi posse; quod sint ἀμαθῆς ἄνθρωποι. In verbis Socratis κενὸν εἶναι σοὶ δόξαι μανθάνειν τὸ εἶναι, vox μανθάνειν deus quis reddenda videtur ex sententia Ciceronis Tusc. I, 11. deus aliquis viderit. In sequentibus p. 9. verba δόξαι σοὶ εἶναι ab oscitante librario ex proxime antecedentibus repetita videntur Gedickio; sed talem repetitionem de industria factam, eiusque exempla trita atque frequentia esse in libris Socraticis, nec adeo hoc loco sensum impedire, facile, ut nobis quidem videtur, demonstrari potest. Menonem loco genericae definitionis, quia ostendere iubetur quid sit virtus, modo species virtutum. §. 2. enumerare, et a quouis intelligitur, et ab Editore obseruatur. Paragrapho quarta displicet Gedickio τὸ δεικνύειν, et maualt legi ἀρχαῖον εἶναι ἀντὶ τὸ δεικνύειν, addens rationem philosophicam magis quam criticam, non statim necessariam esse scribens, ut seruus imperatus ipsi imperet domino, cum possit pro domino ab hoc constitutus aliis seruis imperare. At nulla primum vestigia a librariis neglectae vocis ἀντὶ reperiuntur, dein lectione vulgari seruata, quaestioni sequenti maior vis atque efficacia inesse videtur. Aduerbiū διαλεκτικώτερον recte explicatur p. 16. ita, ut notet conuenientius regulis familiaris consuetudinis et sermonis; quod ipsum et ex sequentibus Platonis verbis facile intelligitur. Pro τὸ τοῦτον Gedicke V. Cl. legere maualt ταῦτίς τῆ, quod quidem non displicet; sed nec necessarium videtur, cum verba Socratis hunc sensum habere videantur, idem volo dicere, non aliud quid. Maxime probabilis contra, nostro quidem iudicio, videtur coniectura, quam Vir doct. §. 7. pro-

proponit, ex qua pro *πράγματα* legendum censet *πράγματα*, cum ei respondeat *αναμνησθεις*, nec Socrati molestum sit respondere; adde quoque, melius conuenire το *προσάττεις*. Huic dialogo, ut ceterarum notarum, inprimis sensum spectantium, nullam faciamus mentionem, duo Excursus adiecti reperiuntur, quorum prior agit de Daedali statuis motu vitaeque praeditis, quod Daedalus primus oculos apertos Statuis tribuerit, nec non seiunctas manus, pedesque: alter spectat problema geometricum, *an figura trigonatis dato circulo possit includi ita, ut quoenis linea peripheriam circuli attingat*, quod Clar. Gedicke scite soluit, mutanda lectione vulgata, prout ipsi ad suam sententiam confirmandam necessarium videtur. Hinc §. 16. p. 40. in hypothesei pro *χωρίων τετραγωνον* legi iubet *χωρίων τετραγωνον*, in hypothesei vero pro *παρατεταγτα* scribi mauult *παρατέμνοντα* sensu in mathematico, quo notat *διχα τέμνει*, et sub finem *παρατεταμενον* mutari postulat in *περιλελειμμενον*. Sed properamus ad reliqua, hoc modo obseruantes, in Dialogo qui inscribitur Plato, maximam partem excerptas esse doctas criticasque notas Cel. Fischeri nostri, et Biefferum Cl. ad illustrandum locum elegantem Platonis, quo patria ipsa cum Socrate agens §. 1: inducitur, laudasse non modo Cicero-nem Catil. I, 7. sed et egregia verba, quibus vitur summus Rex, in litotis de amore patriae gallice scriptis p. 81. sq. Igitur qua ratione Biefferus in edendis Dialogis duobus, qui nomen Alcibiadis praeferrunt, versatus sit, paucis videamus. Textum quidem, ut in prioribus, ad editionem Stephani inprimendum curauit, notas denique adiecit, quae debentur ingenio atque doctrinae Gottleberi inprimis, atque Schneideri. Ille enim notas in Alcibiadem secundam, ante nouem annos Lipsiae inprimendas curauerat, quibus nunc calamo exaratas alias addidit: hic vero in Alcibiadem vtrumque breues animaduersiones conscripsit, quae ut co-quisitae adderentur Ill. Zedlitius iussit. Paragrapho secunda

da sub finem Cl. Schneiderus *ὅτι* ante *ἔδον* delendum censet, quod id volunt leges Grammaticae, et vsus Platonius postulat. Gottleberus Vir. Cl. in animaduersionibus suis ad Alcibiadem I. id agit, vt partim Stephani et Cornarii coniecturas laudet, partim, quae in Stobaeo reperiuntur loca cum textu Platónico comparet, partim nonnulla, historiam quae spectant, asserat, vt de pulcritudine Alcibiadis, de iureiurando per Iouem *Φιλίον*, de pugna Atheniensium aduersus Lacedaemonios ad Tanagram, de Atheniensium clade apud Coroneam, de incolis insulae Peparethi, quibus, vt et aliis commemorandis, superfedere posse videmur. In Dialogo qui inscribitur Alcibiades *secundus*, Gottleberus notat pro *λησται*, quod est in Basil. 2. substitutum esse *λησται*, sed illud recte quoque conuenire *τη ὄπαις*, atque *λησται* legendum quoque censet Schneiderus, quia hoc sit atticum, sed post *ἀρχυμενος* inferendum putat *μὲν* cum sequatur *δὲ*. At *μὲν* saepius reticeri sequente *δε* satis constat, quod exemplo vno ac altero Clar. Zeunius ad Vigerum p. 520. docuit. Quanquam Cl. Gottleberus, sub finem paragraphi secundae, coniicit, legendum fortasse *τας ὀλογας μὲν εἶναι φρονιμους*, quia sequatur *αφρονας δε τας πολλας*, nobis tamen non placet articulum loco moueri, cum *τας φρονιμους* referatur ad *των εν τη πολει*, sitque subiectura, *qui sunt prudentes inter ciues, esse paucos, imprudentes esse plerosque*; recte enim notatur ab Editore, quod *οι πολλοι* sint *plerique vulgus*. Non displicet §. 3. coniectura Stephani, *διαφραση δε*, pro vulgari *δε*, probante, vt obseruat Gottleberus Vir. doct. Ficino, Dacier, et serie orationis. Paragrapho quarta, pro *λογουσι αυτους και λογοντας και πραττοντας* certissime legendum obseruat Schneiderus V. Cl. *και λογοντες και πραττοντες*; de quo nec dubitari potest, cum vsus verbi *λανθαιεν* Nominatiuum desideret. His vero verbis fere iam eam opinionem inducimur, vt credamus, paulo ante ordine inuerso legendum esse *λεγειν και πραττει*. Quamuis paragrapho quinta *εἰ* abesse possit, nobis tamen nec *admodum im-*

proponit, ex qua pro *περάματα* legendum censet *παράματα*, cum ei respondeat *αναμνησθεis*, nec Socrati molestum sit respondere; adde quoque, melius conuenire το *προστατεις*. Huic dialogo, ut ceterarum notarum, inprimis sensum spectantium, nullam faciamus mentionem, duo Excursus adiecti reperiuntur, quorum prior agit de Daedali statuis motu vitaeque praeditis, quod Daedalus primus oculos apertos Statuis tribuerit, nec non seiunctas manus, pedesque: alter spectat problema geometricum, *an figura trigonatis dato circulo possit includi ita, ut quaeuis linea peripheriam circuli attingat*, quod Clar. Gedicke scite soluit, mutanda lectione vulgata, prout ipsi ad suam sententiam confirmandam necessarium videtur. Hinc §. 16. p. 40. in hypothesi pro *χωρίων τριγωνων* legi iubet *χωρίων τετραγωνων*, in hypothesi vero pro *παράτεπαντα* scribi mauult *παράτεροντα* sensu mathematico, quo notat *δίχως τέμνει*, et sub finem *παράτεταμενον* mutari postulat in *περιλειμμενον*. Sed properamus ad reliqua, hoc modo obseruantes, in Dialogo qui inscribatur Plato, maximam partem excerptas esse doctas criticasque notas Cel. Fischeri nostri, et Biesterum Cl. ad illustrandum locum elegantem Platonis, quo patria ipsa cum Socrate agens §. 11. inducitur, laudasse non modo Cicero-nem Catil. I, 7. sed et egregia verba, quibus utitur summus Rex, in literis de amore patriae gallice scriptis p. 81. sq. Igitur qua ratione Biesterus in edendis Dialogis duobus, qui nomen Alcibiadis praeferunt, versatus sit, paucis videamus. Textum quidem, ut in prioribus, ad editionem Stephani inprimendum curauit, notas denique adiecit, quae debentur ingenio atque doctrinae Gottleberi inprimis, atque Schneideri. Ille enim notas in Alcibiadem secundum, ante nouem annos Lipsiae inprimendas curauerat, quibus nunc calamo exaratas alias addidit: hic vero in Alcibiadem utrumque breues animaduersiones conscripsit, quae ut corda quifitae adderentur Ill. Zedlitius iussit. Paragrapho secunda

da sub finem Cl. Schneiderus *ὅτι* ante *ἔδω* delendum censet, quod id volunt leges Grammaticae, et vsus Platonici postulat. Gottleberus Vir. Cl. in animaduersionibus suis ad Alcibiadem I. id agit, vt partim Stephani et Cornarii coniecturas laudet, partim, quae in Stobaeo reperiuntur loca cum textu Platónico comparet, partim nonnulla, historiam quae spectant, asserat, vt de pulcritudine Alcibiadis, de iureiurando per Iouem *Φιλων*, de pugna Atheniensium aduersus Lacedaemonios ad Tanagram, de Atheniensium clade apud Coroneam, de incolis insulae Peparethi, quibus, vt et aliis commemorandis, superfedere posse videmur. In Dialogo qui inscribitur Alcibiades *secundus*, Gottleberus notat pro *λησται*, quod est in Basil. 2. substitutum esse *λησται*, sed illud recte quoque conuenire *τη ὄπαις*, atque *λησταις* legendum quoque censet Schneiderus, quia hoc sit atticum, sed post *αρχυμενος* inferendum putat *μὲν* cum sequatur *δὲ*. At *μὲν* saepius reticeri sequente *δε* satis constat, quod exemplo vno ac altero Clar. Zeunius ad Vigerum p. 520. docuit. Quanquam Cl. Gottleberus, sub finem paragraphi secundae, coniecit, legendum fortasse *τας εὐλογας μὲν εἶπαι φρονιμους*, quia sequatur *αφρονους δε τις πολλας*, nobis tamen non placet articulum loco moueri, cum *τας φρονιμους* referatur ad *των εν τη πολει*, sitque subiectura, *qui sunt prudentes inter cives, esse paucos, imprudentes esse plerosque*; recte enim notatur ab Editore, quod *οι πολλοι* sint *plerique vulgus*. Non displicet §. 3. coniectura Stephani, *διαφορειν δε*, pro vulgari *δε*, probante, vt obseruat Gottleberus Vir. doct. Ficino, Dacier, et serie orationis. Paragrapho quarta, pro *λησταισιν αυτους και λεγοντας και πραττοντας* certissime legendum obseruat Schneiderus V. Cl. *και λεγοντες και πραττοντες*; de quo nec dubitari potest, cum vsus verbi *λανθαιεν* Nominatiuum desideret. His vero verbis fere iam eam opinionem inducimur, vt credamus, paulo ante ordine inuerso legendum esse *λεγειν και πραττει*. Quamuis paragrapho quinta *ει* abesse possit, nobis tamen nec *admodum im-*

portunum, ut Schneiderus putat, esse videtur, cum Socrates personam Alcibiadis in mente habeat, et cum eo colloquatur. Cum verba Socratis §. 10. ὅσῳπερ ἂν μὴ προτερον ἱπουρησῇ το τῆς ψυχῆς aliquid difficultatis habere videantur: in ea tollenda Gottleberus et Schneiderus elaborarunt, ita ut ille ante ὅσῳπερ intelligat τοσῶτα μᾶλλον, et ultima verba periodi cum superioribus iungat; hic vero, verbis μὴ προτερον ommissis, voces ὅσῳπερ ἂν ἱπουρησῇ demum verbis sequentis periodi η. κ. κ. ἄλλα τι τῶν τοσῶτων connectendas putet: vter horum rem tetigerit alii iudicent.

Sed hic pedem figere iubemur, quin iam plura commemoravimus, quam pro mole libri, et notaram copia, nobisque persuasum habemus, fore ut multi, qui Platonis lectione delectantur, etiam hos dialogos, praeter Critonem, quantum quidem scimus, nondum separatim editos grato excipiant animo.

SCRIPTORES PHTSIOGNOMONIAE VETERES,
ex recensione Camilli Perusci, et FRID. SYLBURGII, grae-
ce et latine, recensuit, animadversiones Sylburgii et DAN.
GVIL. TRILLERI V. III. in Melampodem emendationes,
addidit, suasque adspersit notas, IOHANNES GEORGIUS
FRID. FRANZIVS.

Altenburgi impensis Gottlob. Eman. Richteri, MDCCCXXX.
 8. pag. 508. cum triplici Indice Scriptorum, qui in notis laudantur, Verborum et formularum memorabilium, rerum denique memorabilium.

Quam in dotibus, virtutibus, vitisque animi humani, ex corpore vultuque cognoscendis, nostrae aetatis homines

spines multum temporis operaeque locent: Clar. Franzius, quid senserint statuerintque veteres in hoc genere, voluit ostendere edendis preloque subiiciendis scriptis veterum Physiognomonum graecorum, adiutus liberalitate, Ill. Gruneri, Professoris Iensis, qui ipsi Polemonis, Adamantii, et Melampodis libros transmisit, ita quidem, ut exemplari Melampodis adscriptae essent notulae docta manu Ill. Trilleri, omnesque hos libros, et suauitatis, et doctorum commodi causa, publici iuris facere iuberetur. Principatum vero inter hos scriptores Aristotelem obtinere vix dubitari potest, cum non modo ille ceteros claritate nominis, et elegancia orationis, longe superet, sed ceteri quoque sua fere omnia, id quod ex comparatione patet, ex illo hauserint. Primo inde loco leguntur Aristotelis *φυσιογνωμονικά* expressa ad editionem Aristotelis, quam curauit Du Vallius, adiecta quoque versione latina incerti cuiusdam, quam et in Du Vallii operibus Aristotelis reperiendam, ab hac editione noluit abesse Clar. Editor, ne eam parui aestimare, profusque reuereere videretur; quamuis multis in locis minus elegans atque obscurior nostro quidem iudicio sit existimanda. Primum enim interpres latinus singulas voces graecas singulis vocabulis latinis exprimit, ita ut vox voci respondeat, et singula verba annumerari videantur, haud curans sensum gentiumque vtriusque linguae. Dein vocibus barbaris vitur, quales sunt *physiognomonizare*, *diem delectabiliter ducere et morem accipere qui est hilaris*, *manianum signum*, *designatiuus transitu*, *canis labrabilis*, *figna subcontrariantia* (*ὀπίνα τρέμενα contraria*, *incerta*) aliaeque innumerae, quae vix interdum intelligi posse videntur, nisi graeca consulantur. Facile fuisset doct. Editori voces obsoletas atque corruptas eliminare, et pro *collum grossum*, *τράχλον παχύν*, *collum crassum* reponere; sed maluit versionem intactam relinquere, quam genus scribendi illius temporis ad nostri temporis usum referre, id quod nec vituperare audemus. At cur non vel

Auerrois, vel Andr. Lacunæ, vel Iodoci Willichii versiones, quæ posteriores separatim Parisiis 1539. et Vitembergæ 1538. prodierunt, potius addiderit, huius rei nullam aliam rationem reddere posse videntur, quam quod hæc in editione Du Vallii reperitur. Auerrois quidem versionem sepius consultam atque laudatam reperimus, nec tamen omnia ex parte probari doct. Viro intelligimus ex nota vigesima septima, ubi ad verba *ἐν τῶν ἐπιφανομένων ἡθῶν*. scribitur *Male Auerroes et interpretes, ex moribus a parentibus, quem secutus est bona fide Sanchez in Comment. p. 38. Sed omnes libri impressi, quotquot vidi, habent ἐπιφανομένων, apparentibus, et vix mihi persuadere possam, quomodo loco (forsan hoc loco) ἐπιφ. γονίων (γονίων) legi possit.* At primum ex his modo intelligitur, Sanchezium secutum esse vestigia versionis latinæ, in qua operarum, non interpretis vitio legitur *a parentibus pro apparentibus*; dein nullo modo vocem *γονίων* vel subintellegendam, vel omissam esse, quia iam additur *ἡθῶν*, sed *ἐπιφανομένων ἡθῶν*. esse mores, indolem animi, quæ ex vultu cognoscitur vt c. 2. p. 21. *ἡθῶν τὰ ἐν τῷ προσώπῳ ἐπιφανόμενα*, et p. 29. pluribusque locis. Dum Aristoteles negare videtur p. 15. dari affectiones, quæ sint cuidam ferarum ita propriæ, vt non aliis quoque conueniant scribens, *ἴδιον δὲ ἡθῶν ὄν. δ' ἐν. τῶν ζώων, ἐν γὰρ τῇ διαίτησιν ἴσχυι αὐτῶν λαβεῖν*: interpretis latinus verbis maxime obscuris vitur: *Nihil autem proprium animalium physionomizatorum in anima habebis utique aliquis accipere.* Nisi nos omnia fallunt verba Aristotelis id volunt: nullam propriam affectionem vel viam poterit quis repetire, eamque animæ sibi fingere. Homines igitur potissimum spectandos esse Aristoteles inde colligit, qui eandem affectionem habeant; vt si quis fortis ac strenui hominis signa velit cognoscere, vniuersum genus fortium animalium esse considerandum, quæque huic generi conueniant explorandum. Quare non est quod doct. Escanzius assentiatur Sanchezio in Commentario p. 41.

ἢ ἀπάντων πρὸ ἑαυτοῦ ὡπὼν vt legatur, suadent. Quamuis
 doct. Editor in sequentibus p. 17. locum obscurum sic re-
 fingat, vt statuatur, Aristotelem de rebus suis oppositis loqui,
 iisdemque verbis usum fuisse, quorum vna sententia iisdem
 verbis expressa incuria librariorum exciderit: huic tamen
 coniecturae sequentia repugnare nobis quidem videntur.
 Aristoteles enim, si quid videmus, hoc docere cupit, anima-
 lia, quas quis ratione fortitudinis coniunctum spectare velit,
 ita esse spectanda vt omnia communia attributa vel
 καθήματα, excludat, animoque separet, quod si quis facere
 neglexerit, dubitari posset, vtrum fortitudinis, an alterius af-
 fectionis signa sint. Locus igitur iste potius nostro iudicio
 intactus maneat, ne corrigendo magis corruptus videatur.
 Capite III. statim ab initio, Aristoteles, propter aequalitatem
 paritatemque orationis, non τὸ σχῆμα τῆ σωματικῆς ἐξέδως,
 quamquam id quoque graeca lingua ferat, sed ἐξέδωσιν scrip-
 sisse videtur, et quae in subiecta nota Editoris reperiuntur, sic
 legenda sunt: *Erectam autem corporis figuram naturae au-
 ditorem concessisse homini certum est, non solum vt distingue-
 retur a ceteris animalibus sed vt quoque dominii in creaturas
 recordaretur, prorsusque nihil formidaret,* et quidem Editore
 ipso sic legi iubente. Quod ad indicia hominis impudentis
 attinet p. 47. verba μικρὸν ἔγκυρτος alieno loco posita nobis
 videntur, adeo vt forsitan sic legendum arbitremur, τῷ σχήμα-
 τι μὴ ἐξέδως, ἀλλὰ μικρὸν ἔγκυρτος, καὶ μικρὸν προπετιέστερος, nisi
 posteriora glossema priorum putentur. Vox διαλεκτικὸς
 quum p. 48. non conveniat τῷ κινήσει, coniectura Sylbur-
 gii praeferenda videtur, legentis ἐν ταῖς κινήσει βραδύς καὶ τῷ
 διαλέκτῳ; et sic intellexisse quoque videtur Polemo p. 188.
 scribens, βαρὺ φθίγγεται, βαρὺ δὲ; ex quo loco simul intel-
 ligitur, quid sit φωνὴ πνευματικῆς, cum idem homo κόσμιος
 Polemoui dicatur βαρὺ φθίγγεσθαι. Pagina 51. legitur spurca
 et obscoena nota, ad explicandam vim vocis κινᾶσθαι, quam
 mallems abesse, sufficeret nota esse, κινᾶσθαι a Polemone dici

αἰδρόγυγον, atque intelligi hominem deditum masculae libidini. Ὅρμησ κατακλισμένον non est *oculus confractus*, *qualis est tristitium*, sed et *lasciuorum*, sed intelligatur oculi molles, flexibiles, quibus deum περιβλέψεις tribuuntur. P. 66. vocem ὄρμησ Cl. Editor maunlt vertere *patulantia* ratioque quae nititur est in seq. ἢ περὶ τὰ ἀφροδίσιμα ἕκτασις excessus in re venerea, quocum coniuncta esse solet petulantia, quae est communis τῶν λοφούρων ἢ ἐν λοφούρων; pro quo potius legendum videtur ἢ αὐτοθρίων, animalium quae fetas habent erectas in ceruice, vel non sunt tarda, atque pigra: id quod intelligitur ex opposito τῶν δὲ ὄνων καὶ συνῶν. Cl. Editor coniiicit, forte μεθώτων hominum, vilium legendum esse; sed de animalibus, non de hominibus Aristoteles loquitur. Nec enim est quod Interpretis rationem habeamus, vertentis *laceratorum, et vilium*, qui quomodo legerit, vix quis augurari potest, nec magnopere curamus. De Pardali inter omnia animalia foemineam formam maxime ostendente, Aristoteles scribit p. 84. Θηλυμορφότερόν ἐστιν, ὅτι κατὰ τὰ σπέρη τούτοις δὲ συναργεῖ, καὶ τὸ ἔργον ῥώμης ἀπεργάζεται, magis formam foemineam exprimit, his enim vim suam exserit, et aliquod indicium fortitudinis prodit. Follinus sensu plane contrario legi cupit ὅτι μὴ κατὰ σπέρη τούτοις συναργεῖ, καὶ τὸ ἔργον ῥώμης ἀπεργάζεται, redditque: *Quandoquidem crurum ratione aliis omnibus in functionibus est inferior. Nam quod obsecro robustam opus absoluit?*

Quae interpretatio Follini cur probetur Exp. Editori, nos quidem lateat: quod enim interpunctio Follini optime conveniat cum historia naturali pantherae, ut ipsi videtur, nobis vix persuadere possumus, cum verba Aristotelis, et etiam locus ex historia animalium L. L. c. 1. laudatus, plane aliud fuaeant. Verba extrema capitis quinti, τὰ μὲν οὖν ἐκ σπέρμασιν etc. quae Auerroës aequè ac Interpres obscurius reddidit, *Animalia igitur, quae videntur fortia, convenientiora assumpta, masculinae formae et foemininae dicta sunt*, et ubi stru-

ctu-

Eturæ ordinem esse docet Sylburgius, ζῷα οὖν τὰ μεταληφότερα τὰ ἐκπεπέερα, i. e. quae praedita sunt maiori ἐκπεπέεια, in quibus decentior forma et gestus apparent: forsan leui transpositione facilius explicari possunt, si sic legantur, τὰ μὲν οὖν ἐκπεπέερα ζῷα τῶν δοκούντων ἀνδρείων εἶναι, μεταληφота τῆς δὲ τοῦ ἀβένους ιδέας καὶ τῆς τοῦ Θήλεος, εἰρηται. Quod igitur ad potiora animalia attinet, quae videntur fortia esse, ac cum masculinam, tum foemininam formam habent, de iis satis dictum est. Caetera enim quae sunt, facile possumus praeterire. Zivol p. 97. Aristoteli sunt iidem qui ἐυζῶνοι, quod Interpres non legisse videtur, reddens, bene lumbosi, sed quod eum sic reddere res ipsa iussit: nec Follinus τὰ περὶ τὴν κοιλίαν λαπαράει vel potius λαπαράει reddens quibus venter obesus est, vim verbis inferre nobis quidem videtur, quamvis non negemus, regiones circa ventrem et ventrem ipsum, quod Cl. Editor docet, valde differre.

Quid p. 108. sit τὸ μέσον explicat Aristoteles ipse per voces οὔτε κερτὸν σφόδρα, οὔτε κῶλον σφόδρα, inde εὖ πεφυκῶς est bene formatus, sine vitio corporis natus, nec de virtute explicandum, nec locus Aristotelis de moribus L. II, c. 9. in subsidium vocandus videbatur. Δειλοί p. 126. non sunt timidi, sed ignavi, fugientes laborem, his opponuntur enim ἐπιμελεῖς ἰνδυστρῆν, quam vocem Follinum egregie agites et diligentes reddidisse Cl. Editor observat, cum ἐπιμελής utramque significationem admittat. Ad illustranda verba Aristotelis p. 147. de pilosis scribentis, οἱ δὲ περὶ τὰ στήθη, καὶ τὴν κοιλίαν, ἄγαν δασύως ἔχοντες, εὐδέποτε πρὸς τοῖς ἀντιῶν διαταλῶσιν: Pectore et ventre valde pilosi, sunt homines leves, inconstantes, doct. Franzius scribit: Locus hic valde laborare videtur. Lacuna omnino aequivoocationem in verbis εὐδέποτε πρὸς τ. ἀ. suspicatur, quia homines sunt sociabiles, et Porta habet pectus et alvus, quae ob pilositatem mente leves, instabilis, et imbecilles notant. Sed nihil mutandum. Qui enim pectoris et ventris regionem habent hirsutam, sunt feruidae humidaeque naturae, ac libidino-

si sicut avar. Ex nostra vero sententia locus nulla difficultate laborare videtur, nec Andr. Lacuna et Joh. a Porta, ut quid mutetur, suadent, nec tandem pilosi homines comparantur cum aibus ratione libidinis, sed ratione leuitatis atque agilitatis. At diutius in Aristotelis Physiognomoniam perlustranda, quam vellemus, morati sumus: in reliquis igitur libris percurrendis breuiores esse iubemur.

Polemonis libri duo graece primum editi a Camillo Perusco simul cum Adamantio et Melampode, ut ex Volumine sexto Operum Aristotelis, quae Sylburgius curauit, repetentur, non iussit modo doct. Franzius, sed et Sylburgii notas, quae maximam partem huius auctoris cum Aristotele et Adamantio continent, nec non suas obseruationes textui subiecit. In his saepius Vir Doct. ad ea prouocare solet, quae Aristotelis causa scripserat, saepius etiam ea affert, quae ipsi hanc vel illam vocem legenti in mentem veniebant ut p. 197. de *ἰδιολογύτους*. de Pelope, de Oedipo p. 201. de oculis caecis, p. 227. de risu non in vniuersum improbando, de voce *μειδίαν* et *συνδραπέζειν*, ut alia taceamus. *Ἡ ἐπὶ πάλῳ ἀνατομῇ τῷ σώματος*, *magnus hiatus oris*; os nimium apertum hoc loco esse *incisionem* Vir doct. sibi persuadet, *quum os striis scissurisque notatum sit, quod ex ariditate fieri solet* sed Aristoteles de striis scissurisque haud cogitasse videtur. Sed os natura dilatatum indicare voluisse, quod simile sit ori canino. Libro II. p. 297. τῷ *μεροπονεῖν* tribuuntur *ἰφθαλμοὶ ὑπερρίοντες αἰτιῶς*, quam vocem merodofam suspicatur Cl. Editor, forte rectius *ὑπεριεῖοντες* substituendum existimans, *fixe oculos ad maiora conuersos*: nobis videntur metaphorice *oculi semper deiectioni, in terram defixi*, more aquae defluentis indicari. Ex voce *σκαφουδῆς* p. 308. Cl. Editor colligit, Polemonem Christianis annumerandum esse, eumque ad effatum Prou. V, 6. respexisse.

Quum Adamantius huius duobus Polemonis libros explicarit, quod consilium ipse statim ab initio aperit, doct.

Fran-

Franzius id egit, vt non modo Sylburgii notas adderet, sed et Adamantium cum Polemone compararet, et vtrosque inter se conferret. Extremo tandem loco legitur Melampodis opusculum, cuius parte priore de *palpitatione*, posteriore de naeuis corporis egit, quibus adiectae sunt breues notae a Mann Magni Trilleri profectae, quas, vt facile incurrerent in oculos, asterisco notare Editori doct. placuit. Triplici praeterea indice instruxit hos libellos, vt eos consulere, *atque illa*, verbis eius vtamur, *oracula physognomonica adire, atque ex auro illo tripodae, cui ferreus et ligneus subsequutis temporibus ab aliis physognomonibus substitutus est, responsa percipere queant.* Nos quidem hanc acerbiorem in recentiores physognomonas inuehendi rationem improbamus in eo, qui rogatus cupit lectores aequos, vt sibi veniam ignoscendo concedant. Ceterum non diffitemur, doct. Franzium his in libris eadeis magna probasse industriam, pluribusque locis suae in arte medica peritiae, sui que veteres in medicos amoris, in iisque consulendis collocati studii, documenta edidisse.

Feldzüge des Vicomte Türens

i. e.

RES GESTAE VICECOMITIS TVRENNII,
Summi exercitus Regis Galliarum Ducis, ex probatissimū
monumentis illustratas, a FRIDERICO WILHELMO de
ZANTHIER.

Lipsiae ap. heredes Weidmanni et Reichium, MDCCLXXIX,
 Alph. 3. plagg. 5. cum figg. aen. permultis.

Celebrauit antiquitas heroes suos, virosque rebus gestis claros, monumenta memoriae illos commendarunt sempiternae, poetae oratores ac historiarum conditores aeternitatem nominibus illorum dederunt ac gestis. Quo factum, vt non viui solum aliis exemplum et stimulus essent at,

que doctores, sed mortui idem praesent. Nostrae aetati nonne esset dedecori, si heroes quasi suos et recentioris aevi, quorum adhuc fere vigent in recenti memoria res gestae, negligeret?

Facta illorum ante oculos quasi versantur, et potentia imperiorum virtute istorum parta, eminet adhuc et fulget. Facta illorum nostros eo magis instruere, ac interiore belli cognitione imbuere possunt, quo magis secundum principia atque regulas artis bella recentioris aetatis gesta, atque perpetrata sunt. Omni itaque laude dignus est is, qui ipse scientiae bellicae peritus, hoc officium meritis atque virtuti debitum suscepit, inprimisque tanto studio tantaque diligentia et cura in eo elaboravit, quique omnia distantia remota ac diversa vno quasi loco congregavit, ut eo illustriora luceant.

Quod ut magis pateat, inquiramus in ipsum librum, et fontes, ex quibus derivavit A. sonorum illud rerum gestarum flumen, et quibus praesertim rebus, eos, qui antecesserunt illum, superavit. Nullum plane alicuius auctoritatis scriptorem neglexit, nullum, quem non aperiret, fontem, et pleno haustu non degustaret solum, sed etiam deglutiret, ac in succum et sanguinem verteret.

Ramsenius enim in vita Turenii non satis noverat fontes, aut noluit eos adhibere. Nimum indulgit illi elegantiae in scribendo et dicendo, cui saepe veritatem subiecit, mox, se ipsum proponit philosophum, oratorem, ac hominem reipublicae peritum, non eum cuius narrat facta. Neque satis peritus erat rei militaris. Interea primus ille commentarios quarundam Turenii expeditionum, quos tantopere celebrat Puysegur, et omnibus commendat, in lucem protulit, uti et Ducis Yorkii, et quasdam literas Mareschalli proprias.

Patet vero ex ipsis commentariis, Ramsesium saepius mentiri, eumque contradicere ipsi qui gessit res narranti. Probationis loco potest esse illa pugnae prope Nordlingam narratio, quae ex hoc libro, Meriani descriptione adiuncta, plus lucis accipit, quam ex Ramsesi narratione. Omnes has, quae ante oculos positae sunt, Turenii res gestas,

ex ipsis Mareschalli commentariis sumit generosissimus Ag-
 stor. In bello annorum 1644-1648. Puffendorffii adhibuit li-
 bros, qui dedit narrationem Suevicam, ut etiam Imperatoria
 et Bauaricas, ut his aduersariorum narrationibus res plus
 acciperent lucis, adiectis iis quae Turennius ipse scire non po-
 terat. Ita adhibuit descriptionem pugnae Friburgicae a
 Mussaio inuitae, qui in Germania in exercitu Condai erat,
 quaeque ut exemplum militaris descriptionis celebris est. Ad-
 hibitae sunt descriptiones illae pugnarum memorabilium
 Gallicarum: Batailles mémorables des François, inscriptae,
 partim e narrationibus ducum et aulae, partim singulorum
 praefectorum sumtae. Neque omisit Commentarios Puy-
 segurii, patris Mareschalli eiusdem nominis, qui in eodem
 bello, in quo Turennius aduersus regem arma gessit, aduer-
 sarius illius fuit; in sequenti autem ciuili et Hispanico bello
 sub illius imperio, aut in Mareschalli la Ferté exercitu,
 qui cum eo coniunctus erat, militauit. Qui licet parum
 esset Turenii amicus, tamen ei non detrahit, sed lucem
 potius adspersit rebus illius gestis, ut et Comes Büffy Ra-
 butin, qui licet a partibus Puysegurii esset, Turennum cau-
 sam regiae aduersus se indignationis esse putabat, tamen Tu-
 rennii merita agnoscit. Ducis etiam de Navailles, viri inte-
 gerissimi, Commentarij, multa belli ciuilis negotia, praecipue
 liberationem urbis Valenciennes, illustrent, et in bello anni
 1672. pugnam apud Seneff; hic, licet etiam a partibus ad-
 uersariorum Turenii staret, tamen tribuit illi quod aequum
 est, eique debetur.

Ex his omnibus multam Turenii gesta lucem acci-
 piunt clariorem. Mirandum sane est, qui fieri potuerit,
 ut Turonius, in tanta aduersariorum suorum multitudine,
 partim in aula, partim in bello, tantas res gereret.

In bello Hollandico, quod anno 1672. coepit, adhi-
 buit A. praecipue collectionem illam literarum Ludouici
 XIV. eorumque qui illi erant a consiliis, et exercitum duce-
 bant, quae X. aut XVI. abhinc annis prodierunt, quaeque
 operi adiunctae, non vero immistae sunt. Vfus est etiam li-
 teris Ducis Luxemburgioi, et quorundam qui sub illius im-

perio militabant, legatorum. Neque etiam respicit historiam illius belli Hollandici, Guerre d'Hollande inscriptam, quam etiam Folardus in Polybio suo laudavit. Contabat etiam vltima Turenii facta, a praefecto qui interfuit ipse scripta, omnique laude digna. Ita etiam Commentarios Feuquierii, qui sub illo primitias militiae meruit, neque Hilarii, cuius pater eodem globulo, qui Turenno vitam eripuit, brachium amisit.

Descriptiones pugnarum aeri incisae ex Theatro Europaeo, in cuius usum Merianus confecerat, summae sunt. Plerisque erant ignotae, licet maxime narrationibus ipsius Marschalli responderent, multumque augeant ipsius narrationis auctoritatem ac fidem.

P. STEPH. RAVTTENSTRAVCH, BENED. BRZENOV. Theol. et SS. Can. Profess. Institutiones Iuris Ecclesiastici Germanias accommodatas, TOM. I. Cum approbat. Consuevae Regiae et Ordin.

Fraegae in Officina Mangoldiana, 1772. in 8.

Cum omne ius ecclesiasticum vel publicum sit, vel privatum, hoc Tomo primo maxima pars iuris ecclesiastici publici continetur, nimirum illa, quae ad statum ecclesiae internum spectat. Ea bifariam diuisa est ita, vt priora agant de natura et vi ecclesiae Christianae, posteriora de iure eorum qui ecclesiam regunt. Illa septem capitibus absoluantur: de origine et nexu quondam ecclesiae, de iure res in illa ordinandi in vniuersum, de potestate legislatoria et iudiciali, de iure cogendi, de regimine spirituum eiusque forma, de inaequalitate membrorum in ecclesia, de Hierarchia. Haec duodeuiginti capitibus constant, quibus traduntur principia de primatu papae, aliisque iuribus quae Papae competere dicuntur, de Cardinalibus, de aula et tribunalibus Pontificis Romani, eiusque legatis et vicariis, de Patriarchis, Exarchis, Primatibus, et Metropolitanis, de Episcopis cum

omnibus, tum Germanis, de Episcopis titularibus et Coadjutoribus, de Canonicis eorumque Capitulis, tum omnium, tum Germanorum, de vicariis Episcoporum, de Parochiis, de iuribus et immunitatibus Clericorum, de variis modis dignitatis ecclesiasticas obtinendi. Auctoris doctrina et probitas, iam alias perspecta, non solum hoc libro mire confirmatur et illustratur, sed et accedit eius singularis aequitas et modestia, quam ut semper praese tulit, ita ejus observantissimus fuit in eo genere litterarum, in quo multos habet a quibus necessario dissentiat. Postulat igitur honestatis ratio, ut, quae humanitate erga nos usus est, eadem utamur erga illum, neque illius quaecumque placita ad nostra instituta exigamus. Locus in toto hoc genere gravissimus est ille de *Primatu Papae*: in hoc tractando auctor tribus capitibus p. 108—133. ita versatus est, ut inter duas sententias extremas, mediam aliquam amplecteretur. Petri Apostoli Primatum aliquem a Christo ipso institutum esse, eo consilio, ut posthac semper in ecclesia maneret, affirmat: negat tamen eum aliter ad Romanam sedem pertinere, quam ob voluntarium ecclesiae in eam rem consensum. Iura ad hunc principatum seu primatum pertinentia triplicis ait generis esse; alia essentialia et divinae originis, alia accidentalia, quorum Papae ab ecclesia arbitrium factum sit, alia controversa. Primum genus ex eo intelligi, si quod Papae ius ecclesia praesca perpetuo consensu divinum existimaverit, (sed sic primum genus ab altero vix discerni potest,) aut si sine illo iure ecclesiae unitas intelligi nequeat, aut denique natura regiminis ecclesiastici hoc postulet. His veluti fundamentis innixus, iura Primatus in tria capita constringit: 1) Papam quasi centrum esse unitatis ecclesiae catholicae; 2) illius esse, providere, ut singulae ecclesiae eandem religionem profiteantur, eiusque esse curam disciplinae ecclesiasticae; 3) item ius emendandi et supplendi errores reliquorum Superiorum ecclesiae. Ex his iura divina atque essentialia specialiora deducuntur: a) Debere Papam consuli in iis rebus, quae religionem et disciplinam spectent, eiusque decretis, compositis ad normam sive canonum, sive traditionum, insistendum esse;

esse; b) Pronocationem esse ad Papam: sed hic pro aequitate sua fatetur auctor, intra trecentos a Christo nato annos legitimum eius rei exemplum esse nullum, et illam fere a Decretalibus Isidori pendere. (Qui potest igitur illud ius ad naturam et essentiam Primatus papalis referri?) c) Ius componendi lites de religione subortas; d) Ius Concilium vniuersale conscribendi, quod et Imperatoribus ob Aduocatiam tribuitur; e) Ius praesidendi in Conciliis, si illud est nihil aliud quam rem referre ad Patres, et sententiam primo loco dicere; f) Ius confirmandi quas in Concilio decreta sunt; in hoc auctor mire se vertit, ita vt facile sit iudicare, illi de hoc iure non satis esse persuasum; g) Ius decreta componendi citra Conciliorum solemnitatem: quorum vis, etsi non semperpiterna est, tamen in rebus, quae ad fidem et disciplinam spectant, tamdiu viget, quamdiu ecclesis non aliter videtur; h) Tutela Canonum; i) Potestas leges condendi de disciplina vniuersales, saluo tamen Episcoporum iure, dispiciendi, an ex re sint Dioeceseos: sin minus, hi illas recte deprecantur, et antiquiorem canonum atque obseruantiarum auctoritatem tuentur. Igitur eiusmodi leges Papales eatenus valent, quatenus ab Episcopis admissae sunt et promulgatae, accedente Principis consensu per Placetum regium, nec libertate singularum ecclesiarum, nec iure Principis aduersante; k) Ius Concilia oecumenica restringendi, ita tamen, vt Episcopo idem liceat in Dioecesi; l) Ius deuolutionis, non omissis Instantiis intermediis; m) Ius adiuuandi caeteros Episcopos in tuendo suo iure. Alteri generi iurium, primati papali accidentalium, accensentur; a) Confirmatio Episcoporum, b) Ius postulationes ratas habendi, c) Ius Episcopos consecrandi, d) eosque transferendi, e) Eorumque cessiones et resignationes accipiendi. f) Concurrentia in remouendis Episcopis. g) Ius novos Episcopatus instituendi, h) eosque vel iungendi, vel dirimendi. i) Ius beatificandi et canonizandi. k) Ius confirmandi ordines ecclesiasticos. Auctor, etsi non negat, huius generis pleraque iura ortum habere ex Decretalibus Isidori; tamen existimat illa et nostris temporibus, detecta illarum fraude, Papae com-

petere debere. Nam quod Synodis prouincialibus non amplius utimur, illa iura Papae tamdiu tribuenda esse A. contendit ex iure Deuolutionis, nimirum vt ecclesiae consulatur; quamdiu Synodos prouinciales requirimus, quibus haec iura olim exercuit ecclesia. Ad tertium denique genus quod attinet, iurium controuerforum, agitur: a) de Infallibilitate Papae: hic auctor accedit ad libertatem Ecclesiae Gallicanae, nec se reliquis adiungit, qui Papae oracula tanquam diuina venerantur. b) Quod perhibent, Papam maiorem esse Concilio vniuersali, id docte et subtiliter refutatum est. c) Papae in saecularibus quidquam licere in Principes, recte negatum. De tribunalibus Pontificiis p. 262—289. copiosius et diligentius expositum est, quam vulgo in compendiis Iuris Canonici, ita tamen vt breuitati, quam in hoc genere requirimus, consulereetur. Restat vt pauca addamus, quibus iudicium nostrum de praestantia huius libri confirmetur: dabimus igitur summam loci de Episcopis p. 395—447. Horum potestas, nullo interueniente, a Christo ortum habet; cum sint successores Apostolorum: illa vel ad ordinem pertinet, vel ad iurisdictionem; vtroque, secundum ius diuinum, discernitur ordo Episcoporum ab ordine Presbyterorum, eorum igitur potestas neque a Petro oritur, neque a Pontifice, sed illa in eos confertur sola consecratione, non confirmatione papali, quae recentioris est originis. De iure Pontificis Episcopatus conferendi, nouosque erigendi, non valet consequentia ad originem potestatis, quae cum his coniuncta est; sic enim Pontificis potestas vix diuinam originem haberet, eiusque ius remouendi Episcopos nihil probat, cum illud, antequam Isidori Decretales confarcinarentur, Synodorum esset Prouincialium; quamquam nec ab his Episcoporum iurisdictione possit deriuari. Potius Episcopi dioeceses suo iure suaque auctoritate regunt: qui cum sub inspectione Papae sint, illius tamen nulla est concurrens iurisdictione in dioecibus, nullumque ius praeueniendi. Sic, nec aliter explicandus est oecumenici titulus, et peruulgatum illud, Episcopos vocatos esse in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Episcoporum iurisdictione

est in omnes et singulos dioecesanos, neque vlla ab hac exemptione praesumitur, neque illa aliter a Pontifice impetranda, quam ob causas canonicas. Episcopi, non vero Pontifex, Praebendas regulariter conferunt in dioecesibus: possunt hi ob rationes canonicas dispensare, vel in casibus Papae reservatis, si partibus molestum sit adire Pontificem. Habent praeterea ius visitandi dioecesein, et, leges ferendi, convocandique suos ad Synodos, quarum locum hodie fere Consistoria obtinent et litterae pastorales: habent iurisdictionem in rebus spiritualibus etc. Si demum iura Episcoporum contemplamur in Conciliis imprimis vniuersalibus, competit illis potestas, causas quaslibet, et fidei et disciplinae, iudicandi, ipsamque adeo Papam; sic vt ab eius oraculis liceat prouocare ad Concilium oecumenicum, si cautiones adhibeantur:

a) Vt id nisi in causis grauissimis fiat, quae non ad priuatos pertineant, sed ad ecclesias siue omnes, seu singulas, si forte illarum status, vel canonum autoritas, ruinam minatur, nec id fiat a priuatis, sed ab ecclesiis, et qui cum illa coniuncti sunt, Principibus secularibus. b) Illa prouocatione Pontificis iurisdictione non plane suspenditur in causis controuersis, sed illius decreto ceu prouisorio obtemperandum. c) Reformatio decreti Pontificii per Concilium, Reuersioni similior est quam Appellationi. Plura referre nihil attinet: iam satis ex his ratio viri doctissimi perspicitur, cuius eruditionem et probitatem tanto pluris facimus, quanto paucioribus utraque contigit, qui in hoc genere laborarunt.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5780 SOUTH CAMPUS DRIVE
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3700
FAX: 773-936-3701
WWW: WWW.CHEM.UCHICAGO.EDU

PHYSICAL CHEMISTRY
PHYSICAL CHEMISTRY

